

SKRIFTER
utg. af
Svenska
Literatursällskapet

V.

Porthans Bref
till Calonius

2.

U. B.

SKRIFTER UTGIFNA AF
SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET I FINLAND.

V.

H. G. PORTHANS BREF

TILL

M. CALONIUS.

2.

(ÅREN 1797—1800).

HELSINGFORS 1886.

SKRIFTER

UTGIFNA AF

SVENSKA LITERATURSÄLLSKAPET

I FINLAND.

V.

HENRIK GABRIEL PORTHANS BREF

TILL

MATHIAS CALONIUS.

2.

(Åren 1797—1800).

HELSINGFORS

TIDNINGS- & TRYCKERI-AKTIEBOLAGETS TRYCKERI,

1886.

Till Läsaren.

Äfven denna senare del af Porthans bref till Calonius, med dervid fogade namn- och saklista, har synts påkalla några inledande erinringar.

Vidkommande sjelfva texten, för öfrigt återgifven i noggrann öfverensstämmelse med originalet, torde ett par längre uteslutningar i de sista brefven icke undgå att väcka en viss frägsamhet. Af hvad som ansetts böra kvarstå, skall man med förundran och ledsnad finna, att de tvenne fräjdade korrespondenterne, efter mångårigt förtroligt utbyte af tankar, omsider råkat i mer än ifrig delo. Saken har förut berörts i offentligheten, och får därför här så mycket mindre borttigas, som den tillåter en mildrande förklaring, egnad att, de tvistandes minne till godo, afslipa åtminstone udden från det slutintryck, närvarande brefsamling annars kunde i nämnde hänsyn efterlemna hos Läsaren.

Skulden till misshälligheten låg från början hos en mellanbärare, en falsk vän, hvilken de lärde herrarne plägat anlita i praktiska bestyr. Denne hade, då tidpunkten för Calonii hemkomst från sin långvariga vistelse i Stockholm tillstundade, låtit honom förstå, att han skulle finna bland annat sitt i Porthans vård anförtrodda dyrbara bibliotek förskingradt. Så orimlig en slik angivelse bort förefalla, skänktes dock deråt envis tilltro. *Hinc illae lacrimae!*

Twisten bilades vid korrespondenternes personliga återseende i Åbo, eller troligare redan dessförinnan. Det är nämligen

högst sannolikt att Calonius, som ända till slutet af juni år 1800 quardröjde i Sverige*), på Porthans här publicerade sista bref af 1800 ¹⁰/₄ afgifvit ett urskuldande svar. Svaret skall väl en kommande dag träda fram ur sin gömma. Säkert är emellertid, att de båda ungdomsvännerna framgent umgingos i bästa sämja, såsom de ock i allmänna frågor, exempelvis vid debatterna i konsistorium, enligt protokollen, nästan alltid återfinnas på samma sida. Då så är, måste deras häftiga dispyt, och särskildt Calonii aggressiva förtrytsamhet, fattas som utbrott af en alldeles tillfällig förstämning, om ock nära sammangående med den skarpa ton, hvilken, der något misshagligt beröres, öfver hufvud karakteriserar förevarande korrespondens.

Nyss nedskrifna häntydan, att jemväl Calonii bref till Porthan ännu finnas i behåll, strider mot mina tidigare yttranden i frågan. Jag har länge, ehuru alltid något tveksamt, hållit på Porthans så väl annorstädes som i sina nu aftryckta bref uttalade försäkran**), att hans kollegas förtroliga meddelanden, efter genomläsningen, „uppoffrats“, „uppbränts“. Att vidblifva ett sådant antagande är dock icke mera möjligt, sedan jag nyligen påträffat en ganska detaljerad förteckning öfver innehållet i den ännu förseglade Porthanska depositionen.

Deri upptages bland annat: „1 bunt bref ifrån en anonym under loppet af åren 1793—1800.“ Med den anonyma kan icke gerna menas någon annan än Calonius, helst han just de åren var anställd i högsta domstolen i Stockholm och derunder som flitigast korresponderade med Porthan samt, liksom denne, hade för sed att under skrivelserna till närmare bekante icke utsätta sitt namn. Icke annorlunda än vi redan veta att fal-

*) Af vårt universitets brefbok framgår, att han ännu den 13 juni befann sig i Stockholm, osäker huruvida han kunde återvända innan terminens slut; men påföljande 8 juli inträdde han i konsistorium såsom rektor.

**) T. ex. 1793 ³/₁₀ (sid. 18): „Jag försäkrar, att brefven, efter Brors förbehåll, uppoffras“, samt 1794 ¹⁰/₁₂ (sid. 150): „mitt bref är blott för att af Bror läsas och sedan uppbrännas, såsom jag gör med Brors bref.“ Jf. Strödda Blad III, 45.

let var med Calonijs, befinnes för ty äfven Porthan ha gifvit „uppofrings“-förbehållet en nog dilaterad, att icke säga prekärl, tolkning. Dermed nekas icke, att ju i brefvens serie ett eller annat, eller kanske många, af emottagaren på hvardera sidan verkligen förstörts.

När Calonijs meddelanden, enligt hvad sålunda, för att tala med Porthan, „vänteligt“ är, i sinom tid (numera efter 14 år) upplåtas, skola derur utan tvifvel kunna hemtas, jemte nya värderika bidrag för den svensk-finska politiska och litterärhistorien, en fullständig belysning öfver många ännu dunkla anspelningar och uppgifter hos hans korrespondent. Förutsägelsern lånar stöd icke allenast af den snillrikt skarpsynte mannens betydande samhällsupdrag och talrika bekantskaper i rikets hufvudstad, utan ock af ett händelsevis allaredan tillgängligt faktiskt intyg.

Detta intyg, hvilket, såsom varande det enda i sitt slag hittills kända, och såsom ett förebud till framtida uppdagelser, ansetts förtjena här nedanför i bilaga aftryckas, utgöres af ett anonymt, men med Calonijs karakteristiska handstil uppsatt, utförligare bref till Porthan 1796 $\frac{12-18}{11}$. Funnen bland den förres papper i vårt universitets bibliotek, tyckes skrifvelsen, af en eller annan orsak, icke blifvit afsänd; ty helt visst är den icke endast ett koncept. Då emellertid deri en hel hop saker bringas till tals, hvilka äfven Porthan omedelbart derefter vidrör, måste väl häraf slutas, att ännämnde skrifvelse visserligen kasserats i sin föreliggande, men dock utgått i ny, mer eller mindre modifierad form.

Att åter, till följd af deras ömsesidighet, innehållet i de Porthanska brefven skall väsendtligen förtydligas vid vunden inblick i, och jemförelse med Calonijs, liksom tvärt om, behöfver knapt påpekas. Närvarande publikation har nog erfarit saknad af den antydda hjälpkällan. Till och med textens verbala redaktion har understundom, när originalet varit svårläst

eller användt starkare förkortningar, medfört bryderi; men of-
tast och förnämligast mötte dock svårigheterna vid uppgörandet
af den s. k. namn- och saklistan. Härom torde några ord för-
svara sin plats, när på arbetet nedlagts icke ringa tid och möda.

Afsedd att tjena icke blott som vanligt register, utan til-
lika som ett slags kommentar till breftexten, måste sagda lista
innehålla, utöfver de direkt föranledda, äfven många liksom ta-
cita voce påkallade uppslagsrubriker. Bland dessa åter voro
i synnerhet sådana ofta rätt vanskliga att åtkomma, hvilka hän-
föra sig till passus, der brefskrifvaren, efter sin vana, endast
helt lätt och i förbigående replierar till sin korrespondents an-
föranden. Ett ögonkast i dessa senare skulle, om det unnats,
säkert i de flesta fall skingrat tvifvelsmålen. Nu deremot kunde
äskad vetskap icke annorlunda än på mer eller mindre banade
omvägar efterletas i tidens vidlyftiga memoar- och öfriga dags-
litteratur, — för att sedan fixeras i något obetydligt citat om
ett par tre siffror.

Dock, vår kommentars uppgift sträckte sig ändå ett stycke
längre. Porthans meddelanden äro obestriddigen ovanligt rika
på detaljer, påpekanden eller „nyheter“ rörande menskor, or-
ter, händelser, förhållanden. Visserligen förtäljes mången sak
så omständligt, att ingen vidare upplysning eller undersökning
derom erfordras; vid andra tillfällen åter behöfver läsaren
blott flytta ögat från bref till bref för att komma „au courant“.
I båda dessa fall gifva sig registersiffrorna ganska villigt.

Dermed är dock icke ännu allt på det jemna. Nödigt blir
att afgöra om uppslagsartikelns närmare innehåll. Gäller frå-
gan en historiskt bekant eller i allmänt tillgängliga skrifter om-
nämnd personlighet, kunde utrymmet lätteligen fyllas genom öf-
verflödig kompilation. Regeln har därför varit att inskränka
förtecknandet till sådana biografiska eller sakliga moment, som
verkligen representeras i breftexten. Undantag ha dock ställvis
skett för sammanhörighetens eller den allmänna uppfattningens

skull. Mindre kända enskildheter deremot kräfde en jämförelsevis något större omständlighet. Således åter en mer eller mindre kinkig smakfråga!

Slutligen återstår en tallös mängd spridda underrättelser från tidens lättare dagskrönika. Äro de väl därför blott och bart efemära, värdelösa? De kunna angå märkligare tilldragelser eller individer, de kunna angå obetydligheter, bagateller. Men hvad de angå måste sägas; ett register af det närvarandes art får icke veta af någon rangskilnad. De äro alla drag af tidens och, tilläggom det, äfven af berättarens skaplymne, samt ega derigenom sitt berättigande. Skada blott, att mången gång deras specifika vigt så föga equivalerat afslöjandets besvär. Tanken på Läsarens bekvämlighet har fått utjemna skilnaden.

Ett fullständigt uppräknande af anlitade källskrifter med deras titlar kan icke komma i fråga, och ännu mindre en redogörelse för hvad som hemtats ur en hvar bland dem. Vare nog att i allmänhet nämna de på här beträdda dels biografiska, dels genealogiska, dels bibliografiska, dels topografiska områden kända arbetena af M. Akiander, E. R. Alenius, M. J. Alo-pæus, G. Anrep, P. F. Aurivillius, A. J. Hornborg, V: G. Lagus, K. G. Leinberg, A. T. Låstbom, F. V. Pipping, R. A. Renwall, J. F. Sacklén, G. A. Spåre, K. H. Strandberg, J. J. Tengström, E. Tuneld, K. Ugglå, J. F. Wallenius, O. Wasastjerna m. fl., äfvensom statskalendrar och tidningar (särskildt Post- och Inrikes samt Åbo T.), förutom in- och utländska konversations lexika o. d. uppslagsböcker.

Derjemte har handskriftlig litteratur rådfrågats. Mången annorstädes förgäfves sökt upplysning är funnen ur akademins i Åbo konsistoriiprotokoll, hemmanslängder och äldre, ty värr blott delvis bevarade, nationsmatriklar. På sitt gebit gaf framl. senatsledamoten, geheimerådet P. J. Törnqvists efterlemnade Anteckningar om Domsagor och Häradshöfdingar åtskilliga notiser. Det samma gäller framl. bankodirektören, statsrådet J. G. Win-

ters förteckning öfver civile tjänstemän sedan 1812. Den rikligaste handskriftliga källan var dock „enslingens på Ispois“, framl. senatsledamoten, statsrådet J. P. Winters i vårt statsarkiv förvarade kolossala biografiskt genealogiska materialsamling. Man nästan häpnar öfver ett sådant företag, icke minst emedan det är utfördt till största delen på helt små pappersslappar med en mikroskopiskt fin, men dock nitid och lofvärdt korrekt handstil.

Hvarje samvetsgrann historiker har någon gång erfarit ledsnaden och otillfredsställelsen deraf, då han af yttre skäl, vare sig en bjudande korthet eller fruktan för störande ojemnheter o. s. v., sett sig föranlåten att, äfven vid frågor som höra under diskussion, blott i ett fattigt citat uttrycka sitt försant-hållande eller resultatet af en kanske rätt trägen forskning. Välan! samma känsla har mångenstädes smygt sig mellan raderna i vår namn- och saklista, der icke ens vid afvikelser, (ty dylika förekomma nog), från annars pålitlige författares uppgifter någon motivering kunnat få plats. Mätte man dock icke utan vidare föra hvarje sådan afvikelse på räkningen af misstag, — en farhåga liggande desto närmare, ju oftare nu framträdande iteration af listan haft tillfälle att korrigera eller supplera sin föregångare.

Sist bör med tacksamhet erkännas, att min anhållan i förordet till närvarande publikations förra del om bidrag och rättelser, icke blifvit ouppfyld. Förutom några från andra håll meddelade upplysningar, ha flera förbiseenden aflägsnats genom herr biblioteksamanuensens d:r R. A. Renvall vid välvillig granskning af arbetets korrekturafdrag. Ett benäget löfte af en litteraturhistorisk forskare i Sverige om notiser ur derstädes tillgängliga rikligare samlingar har väl ännu icke hunnit inlösas, men skall väl, hoppas jag, i sinom tid komma saken till godo.

Helsingfors den 25 november 1886.

W. Lagus.

B i l a g a.

Ett bref från Calonius till Porthan.

Stockholm d. 12 Octob. 1796.

S. T. Den 10 hujus om aftonen fick jag min Brors angenäma Bref af d. 6 ditto med den der vid bifogade Riksgäldscontoirets Sedel å Tjugu Riksd. Dagen derpå aflämnade jag egen händigt till herr Secret. Sundel, emot dess närlagde quitto, Aderton Riks. 8 sk. Varandes både remissen och utgiften i mitt novo Conto behörigen upptagne.

Härjemte affölja till Bror

Charta öfver Heinola Län	24.
Hallenbergs Hist. om Gustaf Adolph 5:te Band, H. 1.	4.
Samtal i de Dödas Rike. H.	12.
Skaldestycken satte i Musique, 5:te delen.	32.
Nordia 1795. Månaden Julius	12.

Rdr 2. 36. —

Och lärer Bror finna, att utom behållningen 1 Rdr 40 sk. af förenämnde remiss, till denna uphandling åtgått 44 sk. som afgå å det i min insände räkning af d. 1 hujus upptagne saldo å 11 Rdr 1 sk.

Nästförl. Måndag d. 10 sent om aftonen återkommo deras Excellencer Reuterholm och Essen från den Ryska resan. Jag har än ej råkat någon som talt med dem. — Frantzen har snart i 8 dagar varit här. Brevet till honom lämnade jag d. 11 i hans quarter till säkert folk att honom, som då var utgången, vid dess hemkomst tillställas.

Vissertigen var Hertigen mycket nådig, då han gratificerade Generalen Willebrand med Nynäs Öfverste Lieutenants Boställe. Så skall man förvalta kronans Domainer, på en tid då Statsverket lider en brist som är öfver all beskrifning. Sjelfva Carl Ephraim Carpelan, hvilken, ehuru kommande från Finnland, ej hört deraf förr än af mig, slog tio korss för sig, när jag regalerade honom med denna nouvelle. Det säges att Willebrand fått denna gåfva, för att derigenom ställas skadeslös för mistningen af Slottsfältet, hvartill likväl hvarken han eller hans företrädare, någon laglig rättighet aldrig ägt.

Om Kumå Lax- och Sikfiske hade Cammar Collegium tillstyrkt, att det skulle uplätas till Commerce R. Sackléns arfvingar på ännu fem

är, emot förra arrendet. Men samma dag denna hemställan af K. M:t afslogs, updrogs fisket till Öfverste Lieutn. von Essen boende på Paso gård i Heinola Län. Dennes in integrum restituerade Son, som nu tjänar vid Lif Husarerna, hade utverkat för sin k. far denna förmon: och är det utan tvifvel genom Transport af v. Essen, som Baron Carnal blifvit innehafvare af ofta nämnde Regale fiske, hvarå v. Essen redan före Konungens afresa åt Finnland hade erhållit resolution. Jag undrar, om ej någon reduction af de bortskänckte Kronogodsen snart torde förestå.

Såsom Bror hade af Tidningarne, är vår illustrissimus [gr. *Wachtmeister*] redan återkommen på Svensk botten: men här i Stockholm har han än ej varit synlig, förmodel:n anländer han hit i desse dagar. De högre ämbetsmänne begynna småningom att draga sig hit. Ärkebiskopen [v. *Troil*] är i går hitkommen och blir här visst till medium af nästa månad. Biskop Lindblom väntas också hit. Ryttmästaren Georg Adlersparre var hos mig i Söndags. Han dröjer ock här någon tid. Pratet om en förestående Riksdag och om en tillämnad Conseil permanent fortfar ännu. Men det är omöjligt att säga hvad grund dessa rykten måge hafva. Så mycket är visst, att den gamle och höge Adeln arbetar deremot af alla krafter. Afsikten å deras sida är uppenbarligen att under en förväntad svag regering établera en Aristocratie, sådan vid pass som han var under Carl XI minorennité. Men då höllos likväl Riksdagar; nu vågar man ej för lif och död att tänka på någon sådan; ty man finner lättast att Menigheten för det närvarande äger mera upplysning än den tiden, och att Grefve namnet ändast mycket förlorat af den vidskepliga vördnad hvarmed det då ansågs, åtminstone af de fleste.

Om Presidenten Lode är transporterad till Åbo Hofrätt, så blir helt visst Axel Reuterholm Président i Wasa. Denna plan har länge varit påtänckt, och jag menar jag nämnt derom långt före detta. — I Nordia för Julii månad [sid. 268] finner Bror sidst i slutet ett Bref till Utgifvarene, om loftal öfver de döde, hvilket ögonskenligen syftar å v. Rosensteins i berörde Månadsskrift [April] införde griftetal öfver Axel Fersen. Auctorn till Brevet är Prästen Sundelius, den samma som på Spectaclet i Norrköping intonerade Marseiller-hymnen.

Förmodel:n är det till Revisorernes i Riksgälds Contoïret under rättelse, som man i Inrikes Tidningen infört den af Bror omnämnde förteckning å dem som förfalskat och efterapat Riksgälds Sedlar. Någon värdslös Betjent i Seea Hofrätt måste författat den, jag vet ej på hvars anmodan. Att den är ofulständig är klart. Men Hård är deri rättast utelämnad. Han blef för andra dels i sin Moders, dels ock i andras namn utgifne falska sedlar och Löftesskrifter år 1795 dömd ärelös m. m. Sedermera blef han ock angifven för delaktighet

i någre falska Riksgülds sedlars fabricering. Men för den angifvelsen har han i HofRätten vunnit befrielse, hvarvid det ock utan referering till Konungen förblifvit.

Innan deras Excellencer ankommo, hade ÄrkeBiskopen genom en *Exprés* blifvit inkallad hit till Stockholm. Straxt efter sin ankomst lät han sammankalla Stads Consistorium, som sammanträdde Söndagen d. 9 hujus kl. 4 e. m. och delibererade till kl. 8. Bägge följande dagarne hafva de vördige fäderne äfven varit tillsammans efter midd. och öfverlagt till kl. 8 l. 9 hvardera gången. Som föremålet för deras sammanträden hållits ganska hemlig, så har folket, såsom vanligen händer, gissat derom så mycket mera. De fleste tro, att frågan varit endast om ceremonialet som komme att följas, vid det den förväntade nye drottningen skall afsäga sig den Grekiska och antaga den Lutherska Trosbekännelsen. Andre, vida djupsinnigare, vilja veta, att den tillkommande drottningen absolut vill förblifva vid den Grekiska tron, och att Consistorium urbicum fått befallning att decidera den quaestion, om hon såsom Grekinna, kan blifva Sveriges drottning. I min enfaldighet tror jag, att denna frågas afgörande aldeles icke tillhör Consistorium och att den är långt öfver dess höfva. Om den förra måge de deliberera bäst de vilja; men ej skulle jag råda dem att befatta stg med den senare.

d. 15 October 1796.

I dag kl:n emellan 11 och 12 före middagen anlände Konungen i hög välmåga. Galeren lade till vid stranden emot Logården, där de högre Ämbetsmännen voro Hans M:t till mötes. Jag beskådade från kongl. Bibliotheket hela Landstigningen och upmarchen till Slottet. Garnizons Regementerne paraderade, och utur Canoner, placerade under mindre kongl. Theatern, lossades två gånger 128 skott. Sedan gafs dubbel General Salva af Garnizons Regementerne, som voro rangerade från Slottshörnet ut med Skeppsbron. Tilloppet af menigheten var ej på långt när så stort som jag nästan hade förmodat. Bestälde Hurraner instämde på ett par håll i ett sorlande vivat, som i min tanke ej var mycket animeradt. De ankomne höge resande spisade till middag hos Enkedrottningen och aftågade derefter till Drottningholm, där ett Spectakel skulle upföras, deri jämväl Prinsessan och Hertiginnan kommo att agera. Hvad i Petersburg blifvit slutet och afhandlat, derom har naturligt vis, någon ting ännu ej hunnit transpirera.

Klockan 6 e. m. erhöll jag Brors bref af d. 10 hujus jemte Bilmarks Theser, för hvilka ödmjuk tacksägelse afläggas. Af berörde Theser skulle jag utdömt N:o 1, 2, 4, 5 såsom dels falska, dels alt för triviala, och N:o 11 såsom hvori man beklagar sig öfver svårigheten att bevisa en sak hvartill någre bevis rimligen ej böre sökas. N:o 3, 6, 7, 8, 9, 10, 12 hade bordt få en qvickare vändning, hvarigenom de kunnat förlora sin närvarande platthet. N:o 13 kan ursäktas hos en Histq-

ricus, som debuterar för en från Ryssland hemkommande Konung. N:o 14 innefattar till äfventyrs en sanning, men derjemte ett smicker, som inför en snart å Thronen upstigande Konung ej bordt sägas. Man vet nog ändå att vid hofvet skryta af Svenska Bondens lycksalighet framför alla Bönder i hela världen. — Nu måtte väl Magistraten och Borgerskapet i Åbo vara tillfredsstälde, sedan Konungen besedt Rådhuset och med sin närvaro benådat deras assemblée. Sed haec hactenus.

d. 17 October.

Vid hemkomsten i dag från Högsta Rätten fann jag för mig Brors angenäma bref af d. 13 hujus. Det var mig oväntadt att skepp:n Lindholm ännu då ej var anländ. Nu måtte han väl hunnit fram.

Ännu fortfar Ryktet, att ÄrkeBiskopens conclav med Consistorii ur-bici Ledamöter angår den fråga, huruvida enligt den tillkommande drottningens eller rättare Ryska Ministèrens åstundan, henne, såsom Svea drottning, skall kunna beviljas att förblifva vid den Grekiska religionen och här låta hos sig hålla Rysk gudstjenst. Ja, somlige säga, att venerandi patres efter fyra sammanträden (som alla, utan Notarius, blifvit hållne i ÄrkeBiskopens quarter uti doctor Murrays hus) funnit, det emot 1779 års Riksdagsbeslut om allmän religionsfrihet, en sådan förmon ej kunde drottningen vägras. Detta är så otroligt, att jag ej tror deraf en bokstaf. Utan tvifvel hafva de delibererat om formulair till hennes abdication af sin förra religion och den nya trosbekännelsen hon bör afgifva. Det var ej klokt att man så mysterieust ville härom öfverlägga och gifva folket anledning till så absurda gissningar. Jag vill ej en gång tro det Ryska Kejsarinnan vore nog därad af högfärd att kunna göra ett sådant påstående.

Tänk, att jag i dag första gången här hörde omtalas den af gubben Gadolin med anbudet till Baron Fleming begångne sottise, men tillika att Fleming afvisat honom, ej med en hofmans politesse, utan med plumphet. Någon sade, att han körde ut honom. Detta är ej sannolikt. Jag gjorde mig okunnig om hela saken. — Winters CammarRåds fullmakt har jag alt sedan Konungens framresa hört omtalas. Den vinner säkert den uplysta publikens bifall; huru de öfrige bortslöste charactererne anses, skall jag ej säga.

I förleden torsdag, har, på föregången hemlig angivelse, en stor confiscation skedd vid skeppsbron å ett från Stralsund med malt och korn hit kommit fartyg. Confiscationen består af fina kläden, camlotter, arrack, fina och gröfre viner, caffè etc., och skattas till ett värde emellan 15 och 20,000 Riksd. Skepparen, så snart han märckte oråd, skall tagit flykten, det är ännu och blir förmodel:n obekant, hvem af våre många Lurendrägare godset må tilhört. — Ingen Sommelius har varit hos mig; och onödigt omak skulle han visserligen göra sig dermed, ty jag kan ändå ej hjälpa honom eller den Ekman han ta-

lar före. — Frantzén ärnade resa i morgon; men har Cancellern än ej kommit lærer han dermed än i några dagar uppskjuta.

Enligt Brors senaste requisitioner afsänder jag med honom

Svenska Theatern 72 Bandet	24.
1 Ris tjockt Postpapper à	3. 32.
Edelcrantz om Telegrapher	32.

Rdr 4. 40.

så att Brors behållning hos mig nu blifver fem Riksd. och tretton skillingar.

Sedan sidste Södra Postens ankomst har allmänt blifvit sagdt att grefv. Muncck på Castellet St Angelo i Rom omkring d. 15 September genom döden afgått; på hvad sätt, torde något hvar sig kunna föreställa. Qua fide detta säges, vet jag icke. Jag känner ej heller om det stått i någon utländsk avisa. Kan ock hända, att han nu sluteligen funnit sig i det vid hans förvisning honom förelagde vilkor, att inom ett halft år låta rapportera sig som död och att antaga ett annat namn. Man viskar i tysthet, att af hans opus ett och annat tryckt exemplar skall finnas här i staden. Jag skall tillse att kunna få låna något af dem till genomläsande eller afskrifvande.

d. 18 October.

Vår Cancellor var redan d. 16 hujus om aftonen ankommen; men jag fick ej veta deraf förr än i dag om morgonen, då jag genast for till honom och fann honom vid hälsa och muntert humeur. Derpå åkte jag till ÄrkeBiskopen, som till min stora bestörtning, tout de bon och utan alla förbehåll berättade mig hela föremålet för deras conclave. Ja, det i mitt sinne otroliga sqvallret har beklagel:n alt för mycken grund. Ryska hofvet har i en hög ton förbehållit att storfurstinnan, den tillkommande drottningen, måtte vid ostörd frihet i sin Grekiska religion och dess utöfning bibehållas. För syns skull har Hertigen, såsom Regent infordrat Consistorii urbici och ÄrkeBiskopens betänkande deröfver. I brefvet till ÄrkeBiskopen säges expresse, att om Ryska praetensionen härutinnan vägrades, vore för Riket ett blodigt krig och en outsläcktlig fiendskap från den sidan att befara m. m. Vid de hållne sammanträden, hafva Asplund och Lydeke frimodigt yrkat, att enligt grundlagarne drottningen, lika som Konungen borde vara den i Landet rådande Religionen tillgifne; de hafva ock kortel:n föreställt hvad vådel. fölgher drottningens dissensus i den vägen, i åtskilliga afseenden kunde medföra. Pluraliteten, försiktigare än desse, har förenat sig om det korta svar: att 1779 års Riksdags beslut väl förunnar inflyttande främningar af alla Christna religionens Secter fri Religions öfning; men om denna frihet också kunde lämpas till Rikets drottning, det öfverlämnade de till Kongl. M:ts vishet att sjelf pröfva. Så vid pass lyda verba formalia i deras svar, som ej uptager halfannan sida in folio. Hvad menar Bror nu om Svenska sjelfständigheten? Huru krossadt och föraktadt

måste väl icke det folk vara, till hvilket en sådan proposition kan göras? Kejsarinnans Sonesöners gemåler nödgas afsäga sig sina fäders tro: men hennes Sonedotter skall insättas till drottning i Sverige, utan att behöfva förena sig med den församling, till hvilken alla Ämbetsmän, högre och lägre, måste sig bekänna. Jag talar ej som någon Theologisk Fantast; jag anser saken endast från den politiska sidan, och anser propositionen högst förnedrande, och dess antagande skadeligt till sina följder.

Doktor Lüdeke skickade mig här om dagen närlagde promemoria. Om Boken förrut ej finnes å Bibliotheket, hvarom jag tviflar, lär den ofelbarligen böra köpas.

Den ofvannämnde confiscationen har, efter å godset förrättad värdering, reducerat sig till ett värde af något öfver 4000 Rdr. Hufvudlasten af malt och korn har varit adresserad till vår gode Landsman grosshandlaren Ekholm; om han haft del i det confisquerade vet jag icke.

I dag fick jag höra, att grefve Fabian Fersen från dess Öfverste beställning vid Svea Gardet blifvit skild och entledigad, och med 2000 Rdrs mindre accordssumma än den han sjelf till Cederström utbetalt. Detta tillskrifves Konungen sjelf. Just vid det han d. 15 hujus skulle gå i land från Galeren, har han förständigat Fersen, det hans Chefskap på blå och gula Gardet nu hade sin ända, och att han med Regementet ej hade sig vidare att befatta. D. 17 expedierades ock för honom afsked, då äfven General Adjutanten Baron Bennet utnämndes till hans efterträdare. Den förre var en beskedelig Chef, som med humanité handterade sine underhafvande till och med den usle Soldaten. Den senare deremot är en Barbar. (Orsaken till denna ändring känner jag icke. Det föregifves, att då Konungen vid återkomsten från Petersburg till Åbo reprocherat Fersen, det Gardes Trouppen ej varit nog snyggad, skall Fersen, som var med på resan till Petersburg, svarat dertill med någon större frihet än Konungen kunde fördraga; och att han endast af detta skäl blifvit removerad. Men förmodel:n torde dertill varit andra orsaker).

En ung Baron Schwerin, Lieutenant af Gardet, 21 à 22 år gl har i går om morgonen uti sin Cammare i sin Moders hus skjutit sig med en pistol för pannan, så att han deraf genast aflidit. Om anledningen dertill har jag än ej hört någon antagelig berättelse.

Lewin Stallmästaren afskedad, på Cronstedts anmälan. — Edman, Expeditions Secret:n och Advocat Fiscal i Cammar Revisionen, sades omkring d. 22 Octob. hafva fått tjenstledighet på två år.

[Saknas underskrift.]

H. G. Porthans Bref till M. Calonius.

CXXI.

*Ankom d. 23 Januarii 1797.**Besvar. d. 31 d:o med Cårpelan.*

Åbo d. 5 Jan. 1797.

S. T. Ännu är vår Bisp ej anländ; men resande hafva åkt honom förbi mellan Brändö och Wartsala: förmodligen hvilar han hos sin måg och doter på Nuhjala gård i Wemo.

At Gr. Taube d. 3 hujus bittida om morgonen affidit, får Bror väl med denna post veta. Han hade vunnit så allmän aktning både hos sine Ämbets-bröder, Hofrätts-Betjeningen och publiken härstädes, at hans död allmänneligen beklagas. Anstalten om sin begrafning etc. har han updragit åt Ass. Wallerian och (som jag menar) åt Vice-Presid. Hallenborg; han behöll sit fulla förstånd och mycken ståndaktighet.

Vi hafve här en sjuklig tid; ej allenast hosta och bröstvärk, med halssvullnad, utan ock flussfebrar etc. grassera, och mycket folk dör, äfven på landet här omkring. Vice-Häradsh. Gotskalk afled ock härstädes i dessa dagar; och man fruktar at Häradsh. Lilius, som fått kallbrand i foten, genom et litet illa vårdadt sår, svårl. kan räddas. Vintern har väl nu blifvit lindrigare, efter et dygns stark blida, men vi hafve haft stark tåkna i flere dagar.

Et märkligt främmande hafve vi haft här i dessa dagar, näml. för detta Polske Generalen Kosciusco, som sedan han sluppit ur sit barbariska fängelse, är på vägen, genom Stockh:m etc. til N. America. Af sine svåra blessurer och den hårda medfarten, är han så delabrerad til kroppen, at han måste bäras, och själen har ock mycket lidit! Han skal fått tilbud af gods i Ryssland el. Polen, men praeferert pg:r (somlige säga äfven en pension; jag glömde fråga om rätta sammanhanget). Han orkar ej resa öfv. 5 mil om dagen; och som resan norr om var öfv. hans krafter, samt hafs-vägen, tils sidsta post anlände, ej ansågs nog practicable, tilböd Gen. Wrede honom at resa til Saaris och vistas där imedlertid, h:ket han i ans. til sin stora suite afslog.

Hvarjeh. lustiga anecdoter begynna nu förspörjas ifr. Ryssland: men de lära hinna lika snart och ifr. säkrare händer, til Stockh:m, så at jag ej behöfver dem uprepa. T. ex. at man haft möda til at upfinna Kåjs. Peter III:s lik, som blott en enda munk i klostret kunnat med säkerhet utvisa; af den Preussiska uniform, hvori han legat, hafva blott någre flickar varit qvar omultnade. Hans kista är ej allenast stäld til höger om Kåjsarinnan (hans älskade gemål), utan har ock hans hufvudskål af sonen blifvit krönt och kysst (likaledes af prinsarne). — — — — — Kåjsaren skal nog mycket följa sin faders efterdöme, infört en uniform som liknar den Preussiske, exercera en stor del af dagen (då likväl han tycks böra hafva angelägnare saker at sysla med) såsom en Corporal etc. (Deremot hugnar man oss med den berättelsen, at corporalsideerne af vår unge Herre blifvit lämnade, sedan han fått angelägnare göromål at sköta!). Men för hushållning skall han vara; hvarföre han kört sine Herrar at bortskicka större delen af sin ofantl. talrika och onyttiga betjening til sine gods, at där arbeta; tilsagt Generalerne at ej i vagn, utan til häst el. til fots komma upp på Hofvet, etc. Man talar ock om den stränga sparsamhet, hvarmed hans moder honom bemött etc.

Til hvem har Utter adresserat den omtalte boken i Semiotiken? Ej heller Prof. Haartman vet af den! — Både Fru Juslén och hennes Mamsell, (så väl som drängen och pigan), hafva fått vidkännas den här gångbara hostan och bröstvärken. Mine domestiker hafva stundom varit mig aldeles onyttige; och sjelf har jag ock haft god släng af samma sjukdom. — Den myckna snön har härtills hindrat tilförseln ifr. öfra landet. — Fru Bremer har blifvit bättre, än hon på lång tid varit. Johan Lilius har varit mycket krasslig. Likaledes vår Gadd, som plågas af stark andtäppa. Rutström fortfar ännu at vara sjuk. — Vår markegång är i år något lägre än i fjol, i de väsendtligaste articlarne (spanmål och hö etc.); men dock ej mycket derunder. — Alla Bonsdorffar äro reste til Hauho at hälsa på sin g:la Fader. Må väl!

*Ankom d. 6 Februarii.**Besvar. d. 10 d.o.*

Åbo d. 19 Jan. 1797.

S. T. Nu synes postgången til Sverige för längre tid vara afbruten: ty Hafvet är fullt med dref-is, i synnerhet åt Svenska sidan, såsom ifr. Grisselhamn med Telegraphen blifvit tilkänna gifvet. Imidlertid samla sig resande på Ekerön, ibl. andre Amir. Cronstedt (som säges blifvit kallad; någre tro, för at åter tilträda sit Stats-Secret. ämbete?), och för detta Polske Generalen Kosciusco med sit medfölje (en Öfverste Niemcewitz etc.) h:ka af nu reg. Ryske Kåjsaren genereust blifvit ifr. sit hårda fängelse lösgifne. B:te olycklige General bemöttes här i Staden med mycken högtidlighet, ehuru han, som för sina blessurer ej kan gå, utan måste bäras, ej kunde röras ur sina rum; han har blott et öga i behåll; har icke någon hjeltomodig röst el. utseende.

Jag mins ej om jag skrifvit, det vår Bisp kom lyckel. och frisk hem. Här pratas, at Prof. Gust. Gadolin skal gifta sig med en Fröken Blåfield (dotter til honom som ägde Sundholm). — Krigs-Råd. Knorring behöll ej länge Friskala, sedan han det andra gången köpte; han fick af Bokhåll. vid Slottsmagazinet Collén sina p:gr igen (100m Dl. k:mt!). Nu är han stadd på en patriotisk resa til Ryssland, där han för contant (ibl. annat 2m Rdr i blanka Rdr) upköper alleh. Ryska varor, för at dem sedan här med vinst föryttra. Märkeligt är, at han på Hof-calend. står upförd ibl. Collegii värkel. ledamöter: således skal han väl flytta til Stockh:m, at där gagna det allmänna såsom ämbetsman! På dess egen i lifstiden yttrade begäran, blef Gr. Taubes lik obduceradt: både lungor och lefver voro så skadde, at han omöjel. kunnat räddas; dessutom underlifvets canaler så obstruerade och förderfvade, som efter hans långvariga hämorrhoidal-plågor vänteligt var!

Jag vet ej om jag berättat, at Staden köpt hela den fordna Böckelmanska tomten, med sten- och trädhush, i afsigt at utvidga sina publika byggnader, omkring Rådhuset; ibl. annat, skal en så stor sal til Borgerskapets samlingsrum vid val etc. byggas, at

Seippelskan förestår en stor förlust, i ans. til assemblé-rum etc. h:ka så betyd. lönat sig. — Dir. Bremers nya Hus på Torget är ock nu så vida färdigt, at i förrgår en grann piquenique kunde anställas i öfra våningen; och skola vederbörande varit väl nöjde med rummen. Han vill ej, säger han, hyra ut detta Hus; utan ärnar meublera det til förnåme Resandes tjenst, t. ex. (såsom han i en billet yttrade sig, efter sit sätt, til KrigsR. Knorring, h:ken begärt at få hyra dem) Prinsar, Ministrar etc.!

Vår försigtige Landshöfdinge har bårtsålt sin erhållna för-månl. arrende-rätt til Nynäs boställe, åt Öfv. Grönvall (med uttryckel. förbehåll at ej stå för någon hemull!), för 4m Rdr; och som det begynt glunkas, at fara kan vara det sådane liberalt bårt-skänkte Kronans gårdar återkallas, så har Grönvall rest (el. skal oförtöfvadt resa) til Stockh:m, at förekomma en sådan olycka!

Sedan Bankes Geography blef bunden, har jag nu närmare sedt på densamma: det är et sammanrafs, utan ordning och granskning, af likt och olik, sannt och osannt, nytt och gammalt; det enda som duger är kopparstyckena (näml. en del af dem). Värket tyckes varit blott sammanfattadt i speculation at få ihop en summa pg:r. Imedlertid må det stå på Bibl:t såsom et bevis på Engelsmännernes industrie i den delen.

Nu hafve vi åter fått köld, sedan vi i hela 14 dar haft lindrig väderlek, men med ständig dimma, som mycket lärer bidragit til den sjuklighet som i staden och på landet sig infunnit; mycken snö har ock gjort resor och forslor besvärliga. Bröst och hals-sjukor, med hosta, charlakans-febern hos barn (af h:ka många dött deri, ibl. andre äfven Prof. Pippings äldste son), hvartil nu kop-porna sälla sig, jämte fluss-febrar, hafva här varit allmänna.

Af Åbo Tidn. ser Bror h:ka dött af betydligare folk (såsom Lagm. Jansson, Lagm. Porthan, Landtmät. Stålström etc.). Dr Pihlman, som ock förlorade sin Fru (sedan hennes ofantel. svulst ändtel. sprack, lefde hon ej många timmar mera), är här inne til veckans slut. Vår Prof. Gadd blir allt dåligare; går väl uppe, men plågas af en tiltagande andtäppa. G:le Häradsh. Ahle-qvist och Borgm. Mentzer äro ock illa sjuke. Men det som mest oroar oss, är Dr Rutströms sjukdom, som så illa vändt sig, at våre Läkare frukta det han har en Elephantiasis i faggorna; h:ket i många afseenden är bedröfligt; Bror behagar dock ej ännu derom något nämna!

Här berättas, at Gr. Ruuth skal lyckel. återfått sit förlorade vigtiga skatull, och det i Dannemark! Naturligtvis glosserar folket deröfver mycket; och väntar at få höra, om på sådan grund hans sak åter kan uptagas och få en ny vändning? Bror vet, at Öfv.

Pinello köpte en del af Jockis Frälsheemmanen af Gr. Munck, och har varit så obegripel. efterlåten (dertil, såsom man viskar, styrkt af Landsh. Willebrand), at han ej tagit fasta på dem. Nu söker Major Mannerheim (Willebrands måg) at börda dem, af den grund at han är (ni fallor!) systerson til g:la Landsh. Reuterholms Fru! Våre Jurister tänka ej lika om denna fråga; men vår allmänhet tycker ej om denna manoeuvre! Soml. tro, at Hartvall (hvars hustru åter fått et dödt barn; hon kan aldrig förlösas utan igenom instrumenter och med barnets upoffrande!) skal sälja bårt Varfvet, som han sig nyl. tilhandlade, åt någre härv. köpmän. — Jag hör, h:ket jag ej trodde, at Gr. Taube lämnat ansenl. gäld efter sig!

Bror lärer väl i Stockh:m råkat Advoc. Fisc. v. Glan som reste dit för at inropa sit Brötorp på Banco-auction; också en af de många speculationerne at få såsom ofrälseman komma åt alodial-säterier! Nyl. hörde jag en annan dylik; näml. at låta taga deruti, af en god vänn, intekning, för en fingerad stor skuld, utom köpe-skillingen!

Ibl. flere andre som besökte Kosciusco, var ock Öfv. Hjelmstjerna, med alle sine officerare, af den härliggande delen af arméens flotta, som fingo af Polacken en grann compliment för sidsta slaget vid Svensksund, i hans Ryske beledsagares närvaro! Kan tänka, han unnade gerna Ryssarne denna förlust!

Då jag närmare såg på våre räkningar, fann jag, det jag vid hastigt genomläsande af hvad Bror skref om Utters fordran, mistog mig ang. den Semiotiska boken, och at Bror dermed förstod Gruners bok, samt at summan innefattade bägge böckernes pris: jag inbillade mig, at Bror redan betalt honom för Gruner, och at fråga var om en til Bibl:t sänd bok i Semiotiken. Bror lär väl sedan varit god och förnögt honom, samt fört äfven denna summa på min räkning! Pgr:ne som jag sände med posten, hoppas jag Bror riktigt erhållit. Nyl. ser jag at Spaldings bok om predikö-ämbetets nytta blifvit på Svenska öfversatt. Var god och köp et exemplar åt mig, och om möjl. blir, sänd det hit med någon resande! BergsR. Hermelin har lofvat sända mig et exemplar af sine nye Chartor öfv. Lappland och Norrland; men denna tiden lär vara ondt om lägenhet dertill. — Om Anacharsis ej är försedd med sina chartor och tabeller i de smärre editionerne, så köper jag häldre den dyra. — Våre vänner må väl, och låta hälsa!

CXXIII.

Ankom d. 3 Februarii.
Besv. d. 10 d.o.

D. 26 Jan. 97.

S. T. Med nästföreg. Torsdags-post skref jag Bror till norra vägen; emedan vi då ej hade hopp at Hafvet snart skulle blifva farbart. Men i går fingo vi dock posterne ifr. Stockh:m; i hopp at denna läglighet torde ännu continuera (ehuru den blida vi haft i några dagar åter ändrat sig til köld) skrifver jag detta öfver Hafvet. Med denna post försöker ock en resande fara åstad Hafsvägen; när han kommer öfver har han til Bror et paket, hvaruti de begärde Dispp. ligga, jämte den felande nummern af fjol års Åbo Tidningar; likaledes slutet af Tidn. för i fjol, och början för i år til Öfver-Intend. Fredenheim (på skrif-papper), som Bror täckes vid tilfälle sända till honom; äfvensom til Hofr.R. Ziervogel ifr. Fru Juslén. Då jag ville lösa en prä. sedel af Frenckell åt Bror på Åbo Tidn. för i år, sade han sig redan hafva gjort anstalt, at Bror skulle få dem, såsom förut, med Posten och tog icke emot någre pgr, h:ka Bror derföre är god och debiterar mig före. I alla fall var onödigt at sända pgr hit, då Bror tillåter mig at besvara Bror med hvarjeh. commissioner där på sidan, hvartil jag dock måste öfversända pgr.

Ang. misstaget med Gruner, har jag redan skrifvit: Auctors namn stod ej i Brors bref, utan en bok i Semiotiken; och som jag inbillade mig, at Bror redan betalt Gruner, föll det mig ej in at tänka på denna piece, utan tyckte at hvad som var summan af hela handeln, var priset blott på b:te mig okände bok.

Utän tvifvel är Hallenbergs afh. lärd och curieux; men ej fri för Etymol. lekvärk. Guds *enhet* är en så fin idé, at ohyfsade nationer knapt falla på den, än mindre anse den såsom en hufvudingredience af begrepet om Gud. Men jag spar mit fulla om-döme, tils jag fått läsa boken som jag väl vill äga. Ebauchen til sit stora Etymol. värk har auctor visat mig. — Upmuntra alla vederbörande, at få Botins Ms ur hans Broders händer til tryckning; om det ock måste lösas, vill jag gerna bli en subscribernt.

De nyaste befordringarne äro eftertänkelige. Kanske Fr. [Franc] och L. [Lode] skedde orätt, då de skildes ifr. sine syslor, och at

de altså hade rätt at få dem igen? Men då det folket som vid sal. K:gens död voro i brädet synas småningom återkomma til sin förre betydligheit, börjar jag allt mer och mer frukta, at samma regerings-principer, riket och den unge Herren til förderf, blifva rådande! Fattas blott, at Liljensparre, Toll, Ahlman och Låstbom återfå sina syslor och sin influence, då Armfelt icke länge torde blifva bårтта? Quod Deus avertat! Interessant vore at veta, hvarmed ensligheten på Haga förnötes: en sådan retrait kan vara et Sans Souci men ock — —. Gud låte arbetsamheten och värksamheten ej aftyna!

Jag gratulerar värkel. Upsala Academie! äfven som det börjar ana mig, at Rosensteins värknings-krets lär blifva, såsom fordom, reducerad innom de litteraira affairerne, desse ingalunda til skada! Underligt förekom oss, at vi ej fingo höra hvem som den 7 hujus blef vald til Ledamot af Sv. Academien? Och hvad kan vara orsaken, at då vacancerne äro 3, blott en skulle väljas. Mycket nyfiken är jag at förnimma, om Armfelts plats besättes.

At på Conspirations-processen mycket pgr blifvit spenderade, kan skönjas vid documenternes läsning, men i synnerhet af Piranesis bref! Värkel. blir det märkeligt at se, huru frågan om Kungsgårdarnes egenmäktiga bårtskänkande slutas. De som för stora summor löst sig de lyckligas rätt, äro visserl. at beklaga; men så har ock deras oförsigtighet varit stor! — Aldeles kan Gr. Muncks bref vara skrifvit på et helt annat ställe, än det hvarifr. han daterat det. At han skulle engagerat sig i Franska republikens krigstjenst, vill svårl. förekomma mig troligt. — Få se, huru det går til slut med den Republiken: deras stormodighet är ytterlig, och föga alfvar synes Regeringen hafva at sluta fred, då den tillika vill bibehålla sina stora eröfringar; jag fruktar, at de spanna bågen för högt, hälst då deras financers läge besinnas. Märkeligt blir at höra, huru deras sidsta sjö-expedition aflöper; har den varit ännad til Portugal, för at där plundra, likasom i Tyskland och Italien, så liknar deras regerings-esprit nog nära Algerinernes etc.

Ännu ser det bedröfligt ut med Rutströms sjukdom: likväl har han sjelf hopp, at den ej är så farlig, som synes. Få se, hvad tiden medför för vidare uplysning! Jag skref näml. sidst, at all liknelse är, det han har Elephantiasis i faggorna: h:ket Bror dock ännu, tils vidare, täckes förtiga; kanske saken tar en bättre vändning?

Hvad för et opus skulle det bli, som Silfverhj. gick hafvande med? I artilleriet? Och igenom hvad indicier hade han documenterat sin skickelighet dertill? — Har jag ej förut averterat derom, at jag bårtsålde Sturleson til Ryssland? Det skedde straxt

efter Bokens hitkomst, för det pris Bror sjelf derpå utsatte. Om det ej blifvit i tid annoterad (h:ket jag ock skal efterse) så var god och nu annotera det. På Dahls Grammatica har jag här hos Chytraeus pränumererat: men hade nog lust, at om Bror dertill finner lägenhet, förut få se den; nog blir jag af med mit exemplar. Burke's bok äger jag förut.

Jag känner så litet Tull-syslornas relativa vigt, at jag trodt Bergströms förra sysla vara en af de importablaste! — Vår Skunk fortfar at vara delabrerad; han är så minneslös, at det gränsar nära delirium. Hans ämbetsbröder äro mycket bekymrade deröfver, och frukta så mycket mer, at få Kiernander i hans ställe, som denne hvarken tros vara säker at disponera p:rne eller nog inkommen i syslan, för at kunna med redighet och skicklighet förvalta densamma. Våre köpmän ville ej heller mista Skunken!

Ryska Generalen Golofkin, som passerade härigenom, har berättat, at Kungen ej allenast skulle resa til Upsala, utan ock til Gefle! h:ket sednare ställe har gedt åtskillige anledning at påminna sig sidsta Riksdag!!! — Prof. Bonsdorff har såldt sin gård vid Biskops-gatan åt en färgare för 28 tusende Dl. k:mt och 60 Dl.[?] Silfver. Honom skal ock bjudas för Brinkhall 140m, men han vill hafva 150 el. åtminstone 144 d:o. Det är otroligt, huru alla Landt-egendomars värde stiger: och ändock är agio lågt nog! Huru skal detta begripas? Jag fruktar storl:n at Riksg. Contoires administration och tilstånd icke är så berömligt som våre hemkomne Revisorer söka inbilla oss; och at Riksg. Contoiret sjelf styrer växelhandeln, påminner mig de fordna växel-contoires olyckliga manoeuvrer!

Besynnerl. idéer tyckes den nya Ryske Käsaren hafva! At han söker hålla de store i styr, och söker hindra ytterligare fruntimmers regeringar i Ryssland, är synbart och värkeligt: få se, om ej där någon glöd ligger dold under askan!

Häradsh. Sannholm har här nyl. förlofvat sig med Garfv. Christ. Richters äldre dotter: h:ket partie förmodl. ej kan gillas af hans förnäma mödernesslägt. — Et underl. rykte har jag nyl. hört om Presid. Lode; näml. at man i Stockh.m misstänker honom för at under sin myndighets tid hafva varit egennyttig? — Ifr. Wasa berättas, at Ahlman fått tjenstfrihet på et år, ifr. sidsta Junius beräknadt. Hisinger kom snällt och lyckl. hem öfv. Qvarken. G:le Probsten Hedman har afsomnat. — Vi må här väl och vännenne låta hälsa! Äfven Dr Pihlman, som just nu är hos mig, för at taga afsked. Må väl!

CXXIV.

*Ankom d. 26 Februarii.
Besvar. d. 2 Martii.*

Den 16 Febr. 1797.

S. T. Trenne Brors ang. bref, af d. 16 och 31 Jan. samt d. 10 hujus, lärer jag nu hafva obesvarade; de hafva alla skäl:n snällt anländt, äfven som jag riktigt fick paketet med Hallenbergs piece, Winbergs tal och Bodinsons så kallade Ode. För h:ket allt jag hjertel:n tackar!

Nyheterne hafva ock varit interessante, ut in novo regno! ehuru jag begynner blifva mer och mer fast i min öfvertygelse, at allt innan kårt kommer i sit förra stånd, sådant det var i början af normal-året; at således allt det myckna pratet om hushållning är en pendant til samma slags prat år 1771. Hvad mig mäst oroar, såsom medborgare, är den fruktan, at sedan samme vederbörande som 1791, åter hunnit väl stadga sin influence, samma persecutions-anda som vid den tiden, skal åter blifva kännbar! H:ket, med sina suiter, dock Gud afvände!

Ang. det myckna vackra som ifr. Petersburg berättas, hyser jag ej heller den fastaste tillit, hvad framtiden angår: initia regni äro alltid förmycket lofvande! Det goda han nu gjort, är imedlertid för menskligheten autant gagné! Den Barätinski som blef bortskickad, bör ej förblandas med Baratinsky; den förre har såsom Öfver-Hofmarskalk, genom sin oförsynta hårdhet och impertinence emot dåv. Storfursten, i saker som angått dess hushållsbehof, förökt måttet af dennes onåd. Här berättas, at den ännu lefvande Alexis Orloff, bror til fordna favoriten (han som anförde flottan i Medelhafvet) och en af hufvud-complicerne i Peter III:s —, äfven blifvit kallad el. infunnit sig i Petersburg, och mäst göra honnuer åt hans öfverlefvor; vid h:ket tilfälle han kastat sig den nye Kajsaren til fota och bedt om nåd, men med det svar „at hans brott vore så stort, att han ej kunde hvarken förlåta el. straffa det“, blifvit öfverlämnad (åtm. tils vidare?) til sit eget samvetes bestraffning. Folk som kommit ifr. Ryssland, påstå at hvad i aviserne berättas om en förordning hvarigenom han utslutit fruntimmer ifr. Ryska thronen, är osannt.

Vår Knorring har ej ännu återkommit; Klingspor skal följa Kajsaren til Kröningen i Muscow. Få se hvad den täta Courier-växlingen mellan Stockh. och Petersburg, och Golofkins resa betyder, så hastigt och på sådan årstid, förnyad? Denne mannen, som vid sin sidste återkomst blifvit Senator (han är Nariskins måg) har förmodl:n angelägnare ärende än at återlämna Kajsarinnans hafda Svenska orden? Hvad resande berätta, at den nye Kajsaren är afhållen af folket, men ej af de förnäma, ser mycket sannolikt ut!

At vår unge Herre i giftermåls saken ej fogat sig efter gummans påståenden, men soml. hafva påskyndat hennes död: så förargad deröfver, särdeles öfv. et erhållet hans bref, säges hon blifvit; at förargelse påskyndat hennes död, sluta de deraf, at vid öppnandet af hennes lik, mycken galla befunnits utguten i underlifvet; men så har hon ock haft 2 stora stenar i gall-blåsan. Efter hennes död, yttrar nu Ryska allmänheten mycket missnöje öfv. hennes krigs- och inkräknings-lystnad, hvarigenom hon så utmärglat riket och bragt financerne i obestånd; prof deraf är, at man måst betala 60 procent agio för en silfver-rubel, mot en sedel; detta har nu ansenl:n minskats, och måste denna handel idkas heml:n (likasom i Paris). Så långt hann icke vår agiotering, men jag fruktar högel:n för det tillkommande; Riksgälds-contoirets befattning med växel-coursens styrande, förekommer mig mägta misstänkelig! — Någon har sagt mig, at pastor Cygnaeus begärt permission at resa hem, för at sköta sin hälsa: han plågas svårl. af binnike-masken. — Här sägs, at M. Stenhammar kommit i Sv. Acad:n i Kellgrens ställe: man kan ej begära at efterträdaren skulle fylla det! Om B. Ramel värkel. blef vald i Armfelts rum, så ger detta skäl at tro, at denne förlorade sonen icke återkallas (åtm. ej så snart), at styra conseillerne hos oss, h:ket dock är trösteligt!

Öfv. Aminoff är på besök hos sin bror i Töfsala (har ock gjort visite på sit fordna Saris, hos Gen. Wrede); hans vänner här påstå, det han fått en resolution derigenom han förklaras hafva blifvit aldeles oskyldigt dömd; kan sådant vara möjligt, och hvad judicialiter blifvit gjordt, så cavalierement vara omgjordt? En annan sak är, hvad af nåde kunnat ske!

Jag hör at Georgii blifvit Hofrätts-Råd härstädes; nu upgår åter solen för honom. Detta skulle ännu liffigare gläda Gad-diska familjen, om han ej där ville agera en så myndig medlem, så at alla måste gifva vika för hans ordres!

Utan tvifvel har tidningen om de nyare survivancernes obestånd påskyndat Lieut. Kiernanders resa til Stockholm; de öf-

riga Tullkarlarne härstädes arbetade af alla krafter emot honom; blir han Tullförvaltare, så tar Ifvendorff straxt afsked; öfvertygad, at K. snart fastnar för balance, vill han ej invecklas i hans fall. Tullförvaltaren Turing, ifr. H:fors, som ad interim är af Tull-Directionen (som ej heller tyckes gynna K.) hitskickad, fiskar starkt efter Skunks sysla, hvares eleve han varit: har altså gått i god schola! Kiernanders survivance skal härrört af Frimurare-connexioner!

Vår Landshf:s försiktiga handel med Grönvall skal vid Hofvet ej lända honom til synnerlig recommendation! Han fortfar at tala om sin lust at retirera sig; om den summa för afträdet, h:ken han sjelf gaf, är han säker, ty derpå har han sal. K:gens resolution; men han ville gerna hafva mera. Här talas om, at Tandefelt ville väl succedera honom, men vill ej employera mera än sin egen accords-summa.

Då spectaclerne åter vunnit så högt värde, är ej under, at de ock hos oss älskas. Ehuru icke, i ans. til det absurda Kungabrevet, någon ordentlig troupe får här agera, så öfva sig dock amateurer i konsten; nyl. upfördes hos Landshöfdingen (i budna gästers närvaro, det förstår sig) 3 comedier på en gång, likväl alla litet ändrade, h. e. bårtskämde, af Dr Fåhré, som här för sådane nöjen är Directeur. Hufvud-piecen var den försonade fadren, efter-piecer Tunnbindaren etc. Ibl. actuerne (Cap. Hästesko, Rabbe etc. och en hop af Hofrätts-ungdomen etc.) har vår Prof. Bonsdorff (hvad tycker Bror? är det då under, at han ej hinner läsa upp sig i sin sysla? etc.) särdeles distinguerat sig; och ibl. actricerne (Landsh:s döttrar, Fr. Fredensköld, Mams. Loffman etc.) gamla Fröken Cederström! Til och med Secr. och Advoc. Fisc. i Hofr. hafva undandragit sig at spela; men vår Collega vet at sätta sig öfv. allt pedanteri!

För brist på Ledamöter kan Hofr. ej sitta mer än på en division: målen skockas derföre, och för justicen i landet är prospecten i alla afseenden mörk! Jag menar, at Hofr. häröfver gått med et clamamus til Kgl. Mst? A propos af Hofr. erinrar jag mig, det Ass. Wallerian för en tid sedan beklagat sig, at i Konungens svar på Hofr:s förfrågan ang. deras straff som stjäla reverser, ej blifvit befallt det något universal derom skulle utfärdas: hvarföre ej heller Hofr. vågat göra det, ehuru underdomarena derutinnan olika förfara. Han mente at sådant härrört af inadvertence vid expeditionens uppsättande.

Af Tidn. ser Bror at Maj. De la Myle blifvit död; han fick en fluss-feber, och inom några dygn afled på Kautua bruk, under en resa, lämnandes et barn efter sig. Hans far är sjuk, såsom han

redan länge varit, men lefver ännu; han och hans syster täfla om h:kendera skal öfverlefva den andra.

Det var Frenckell, som afsände mit paket: antingen lärer det altså blifvit lämnadt til Gummer el. Utter; jag råkar honom i dag, och skal närmare fråga derefter. Prof. Gust. Gadolins disp. som medföljde, tycker jag för min del (inter nos sit dictum) icke om; stylen är konstlad och tung, det jag sagt honom, och lusten at i Theol. lysa med paradoxer lär hos oss ännu vara otidig? — Alanus läser nu privatim öfv. Nörregaard; och jag önskade få flera exemplar deraf öfver i vår; jag har nu måst bårt-gifva äfven mit eget exemplar, hvarföre Bror tackes vid tilfälle sända mig et annat. Då vi recommenderte Studenterne denna bok, ströko de 45 exemplar som här funnos, snart af!

Det otium och sällskapet på H., som många så beprisa, förekommer mig föga hugneligt: at det är en imitation, ses lätt. Men då en så ung Herre svärl. kan ensam nog och nyttigt sysselsätta sig så många stunder, är fara värdt, at deraf blir hog och vana vid värkligt otium, då rodret imedlertid af andra tilgripes; och då samtalen mäst hållas med frivolt och okunnigt folk, kan ock deraf smitta upkomma. Haec inter nos: Deus tamen meliora!

Ang. Jockis börde-frågan (som jag sannerl. ej förstår mig på, och ej heller bryr mig om), tycker jag mig hafva hört sägas, at g:la Reuterholm använt sin Frus pg:r på samme gårds inköp, som så blifvit något surrogat (åtm. til en del) för någon hennes försålda arfvejord. Är det sant, at Willebrand tagit fasta på godset då han köpte det af Reuterholm, och Mannerheim nu vil yrka sin börd, emedan Pinello försummat lagfarten sedan han köpte hemmanen af Willebrand, så blir frågan ännu besynnerligare; men så har någon sagt mig. I den händelsen kan börd få rum, fast egendomen imedlertid lagl. ägts, med fasta, af 10 innehafvare; och då måste en mycket noga historia om dess öden, väl documenterad, blifva nödvändig vid hvar gård, som af klokt folk skal kunna köpas!

Nu äre vi fast för den ledsamma frågan om öfverlopps-jorden vid våre hemman i Ikalis, som Winter så insidieust, och oss ohörde, vecklade oss uti. Til följe af Kungens resolution, har Landtmätaren etc. tilbudit våre bönder options-rätten (oss förnekar man den); och när de refusert den, har altsammans, på Kronans vägnar, gifvits åt andre nybyggare; vi måste nu åter processa, och komma slutl:n til Kungs; få se hvad uträttas kan? Men imedlertid har hela saken om Finska öfverlopps-jorden tagit en lustig vändning: Landtmätarena hafva lärt begripa, at altsammans står i deras magt; och bönderne, at när de betala Landtmätaren

väl, försvinner all öfverlopps-jord. Nu blifva derföre impedimenterne så betydliga, at ingen duglig jord, mer än hvad hemmanet skal behålla, blir qvar. Til och med hafva våre Hinnerjoki-boer tagit (på egen hand!) en ny Landtmätare som vid nogare efterseende, för hederlig betalning funnit, at där ingen öfverlopps-jord blir öfrig: impedimenterne hafva näml:n så ofantel:n växt! Hvad står nu at göra? Jag har sagt bönderne, at hända kan, det sedan all sämre mark blifvit så noga frånskild, så mycket mindre tunneland-tal af den ypperliga marken torde dem tildelas; hvarigenom hela deras operation kan blifva dem fruktlös; visserl. bedra de sig, om de tro, at sedan likafullt 1,000 à 1,400 tunneland dem tilläggas, sedan saken hunnit så långt, at hemmanens både antal och storlek, som skulle bli på öfverlopps-jorden, är stadfast af Cantzleren! Nödigt kan ock blifva, at tondere artem arte. Curieust är, hvad jag i sommars i Mentzelä erfor, at de byar, som i början mättes och storskiftades, ifr. h:ka ansenl. öfverlopps-jord togs (til hela 20 nya hemman ifr. en by som förut bestod af 19), må nu lika väl, om ej bättre än förut, likaledes flere af nybyggarena. Så at om operationen angått blott krono-hemman, den hvarken borde anses för obillig el. onyttig.

En annan vigtig sak bryr oss ock mycket, hvori jag önskade höra Brors råd: näml. frågan om Järn-grufvan i Kyro; Björkman skal vilja arbeta där genom tilmakning; men som det drar otrol. skog, och vi med sprängning arbetat, ärne vi ej låta bönderne få förstöra Acad:s skogar til ved; då de framdeles torde til angelägnare behof tarfvas, utan förbjude dem at sälja ved til det arbetet. Deremot önske vi gerna at komma i något accord med Björkman, som dock ej gör våre bönder til slafvar. — Men jag fick nu främmande, som hindrar mig at denna gång härom vidare skrifva: det skal ske med nästa post. Må väl! Våre vänner härstädes hafva hälsan!

*Ankom d. 26 Martii.**Besvar. d. 28 ditto.*

Åbo d. 7 Mart. 1797.

S. T. Med Vice-Pres. Hallenborg fick jag afsända til Bror et litet paket; deri lågo exemplar af de particulæ af mit opus öfv. Juustens Chronicon, som nyss utkommit; de 3 som ännu til Påsk skola utkomma (hvaraf den första som bäst tryckes och de öfrige i en suite skola tryckas), skal jag likaledes, med första läglighet öfversända. Men i brist af Stjernmans Höfd. Minne, är jag ej i stånd at fortfara med upräknandet af landets civile ämbetsmän, såsom jag begynt. Jag skyndar at få detta opus til slut, och är, såsom Bror ser, redan tämmel. långt avancerad; sedan skal Registret (som fordrar mycken möda, men hvarförutan arbetet ej stort kan nyttjas) bifogas. Sluteligen tilläggas någre härtills utelämnade Documenter. Jag tror mig då genom detta Magazin gjort dem en tjenst, som framdeles vilja arbeta i Finska Historien.

Ifr. Eder hör jag, at allt jämkar sig fullkoml. i samma skick uti den stora verlden, som mot slutet af K. Gustaf III:s tid; (ty värr!) det gör, at jag om vårt fattiga rikes hjälp, särdeles ur sin Finance-förlägenhet, redan förlorat allt hopp. Nu väntar jag at få höra, det Lostbom äfven återkallas! Men tänker man ej på Probsten Nordin? Är ej Liljensparre oumbärlig? Item sjelfve Armfelt? Här berättas, at hans Grefvinna, under hitresan, måst stadna i Petersburg, för at accouchera; men at hon sedan kommer, först til Aminne, och så vidare til Stockholm. Är det sant, at den värkl. gemena boken Gustaf Mauritz, blifvit förbuden, boktryckaren stäld under ansvar, och då han visat ordres ifr. dåv. Justitie-Cantzlern, har denne blifvit tilspord om anledningen dertil? Visst är, at Hofr.R. Hisinger här gratis utdelte exemplar af detta herrliga verk. Också har jag hört sägas, at Pres. Lode på couren, då han där visat sig, blifvit aldeles öfversedd. Sådane nyheter hafve vi här!

Öfverste Aminoff har varit här: ser aldeles icke affallen och illa faren ut; och hans vänner vänta innan kårtt at få höra, det han fått sig Regemente. At Kiernander fått syslan efter Skunck, försäkras öfverallt; hvaröfv. Controlleuren högel. grufvar

sig, i ans. til upbördens osäkerhet i hans hand: få se! — Om de Herrar som nu blifvit til vården öfv. Amiralitets-ärenderne befordrade, sägs här, at de åtminstone ej glömma sig sjelfve, hvad p:ge-saker angår; särdeles äro Wrangel, Nordensk. och Anckarheim på den sidan kände: så at man tror, det Kronans cassa ej skal rosa marknaden!

Probsten Hirn fick i Wirmo en stor pluralitet: få se, om han får pastoratet. Hade hans stora gynrare Reuterholmarne ännu suttit i brädet, hade han tvifvelsutän varit säker om nådig åtanka.

Nu måste väl Bror fått mit med Marquardt öfversände paquet, det han skulle lämna hos M. Utter? — I paketet med Hallenberg, äro någre nummer af Åbo Tidn. til Fredenheim, som Bror vid tillfälle täckes honom tilsända. Item ligga deri 15 Rdr p:gr, som Bror täckes för min räkning taga i förvar.

Nu påstås, at vår Landsh. på Gen. Wredes och Vice-Pres. Hallenborgs persuasion, återgifvit p:grne för Nynäs åt Öfv. Grönvall: det var en ledsam händelse! I Jenaiske Litt. Tidn. såg jag en annonce ang. en parallel mellan Catharina de Medicis och Catharina von Anhalt-Zerbst, som oförtöfvadt utges, deri denna sednare fordom kallade stora Käjsarinnan kallas det nyss utslocknade Nordiska Meteoret! Lustigt nog! Denna bok köper jag. — Var god och pränumerera för min räkning på den Lärda Tidn. öfv. Svenska litteraturen som Silfverstolpe lofvar utgifva. — Med nästa post skickar jag fortsättning af detta bref! Bilagde nummer af Åbo Tidn. tilhör Fredenheim. — När Bror någon gång går på Gjörvells boklåda, så var god och lämna til honom bilagde lapp: den innehåller svar på några hans mig gjorda frågor. — Har Bror fått Ex. af Tengströms tal under Kungens härvaro? Det fölgde ock med Marquardt. Må väl!

CXXVI.

*Ankom d. 24 Martii.**Besvar. d. 28 ditto.*

Åbo d. 9 Mart. 1797.

S. T. Dels med Vice-Pres. Hallenborg, dels med en Grosshandl. Falk ifr. Stockh:m (som sednare härifr. afreste, men skulle träffa den förre, med h:ken han gör sällskap på resan, i Helsinge) har jag sändt til Bror 2 paketer; i bägge ligga til Bror pgr, i det förra blott 15 Rdr för min räkning, i det sednare Brors egna ifrån Widenius. Berörde Falk (känner Bror honom? Han tyckes vara en kunnig man!) kom hit i sällskap med Prof. Afzelius ifr. Upsala (norr omkring); den sednare är ännu här qvar, men ärnar härifr. fortsätta resan til Petersburg. Med Fält-Secr. Krogius ifr. H:fors, som i dessa dar äfven vill resa öfv. til Stockh:m, ehuru menföret nu är som värst, skal jag ock sända et paket, jämte et bref til Bror. Widenius reste i går til Loimijoki; när han, efter några dar, återkommer, skal jag straxt lämna honom Brors bref, som i dag med posten anlände. Mycken tack för de saker Bror sändt mig med Postillonen Malm, och h:ka jag väl oförtöfvadt erhåller, äfven som för Brors bref af den 3 hujus!

Men är den Gr. C. [Cronstedt] väl förvarad til sine sinnen, och huru länge skal han så få galnas? — Ifr. Wasa höres, at Ahlman rustar sig til afresan, förmodl. för at aldrig återkomma! — Hallenborg sålde här på auction alla sina meubler, och fick dem orimmel. högt betalde. Han kommer väl ej heller någonsin tillbaka, om ej såsom President? Få se när Lode hitländer?

Ang. den olyckl. last som skal inritat sig på Carlberg, hörde jag redan under min sidsta varelse folket tala; ibl. annat i anl. af gossarnes färg! — Fru De Geer på Finspång heter Taube, faster til vår sidst afl. Grefve härstädes; om henne har jag hört många historier! — Underl. är om man i Ryssland fortfar at difficultera med Relig:s-ändringen, som det öfriga Europa så litet grälar med!

I det paket som fölgde med en Marquardt, och således ej ännu kommit Bror tilhanda, var ifr. Tengström exemplar til Bror af hans Tal: det bör betraktas såsom en compliment; men jag tycker, i parallelen mellan Finland i K. Gustaf Adolphs och Gustaf III:s tid, dock är sagt så mycket som vid et sådant tillfälle, som

ej tillät några detaljer, lämpel. kunde sägas. — I paketet med Hallenborg lade jag ock et ex. af Mag. Wingses disp:n; h:ken jag rådt honom at fortsätta, det han ock gör: den låter läsa sig. Vörlund skal ännu för Påsk komma fram med fortsättningen af sit opus, som kan bli bättre, då han håller sig til specialia som han förmår känna. — Om par hazard Rangonis Svecia Orthodoxa kan i Stockh:m öfverkommas, så var god och köp den för min räkning: jag vill gifva den til vårt Bibl:k.

Jag fick höra af Past. Hjelt, at Bror beslutit behålla och reparera sin gård; som jag tycker vara rätt gjordt. Men vill Bror icke nu hyra ut den imedlertid, ifr. nästa höst? Då vill jag mig dertil anmäla. Ty ännu är jag ej sinnad at köpa mig gård. — Ifr. Ryssland höre vi om den förändring där ibl. ämbetsmannacorpsen sker genom de många nya (sannerl. onödiga) många Collegiernas afskaffande: efter vanligheten, bli många stackare derigenom brödlöse! Den nye Herrens nit at imitera sin Far går, fruktar jag, för långt; hvarföre skal t. ex. Ryska armeen nödvändigt i ans. til sin uniform etc. göras lik den Preussiske? Gud låte en sådan imitations-esprit ock hos oss ej för vida sträckas! — Aminoff har här visat sig, och blifvit feterad af många. — Min respect til dem som fråga efter mig! Brors vänner här låta mycket hälsa!

CXXVII.

*Ankom d. 24 Martii.
Besvar. d. 28 d:o.*

Åbo d. 13 Mart. 1797.

S. T. Kortt efter det jag sändt på Posten mit sidsta bref, erhöill jag ifr. Handelsman Gestrin det paket Bror tackts sända mig med postillonen Malm, som det hos honom aflämnat. Mycken tack för de deruti inneslutne piecerne! Jag ser at Spalding är tryckt i Köpenhamn; förmodel. at undgå den stränga Theologiska Censuren? Men är ej detta stridande mot våra författningar?

Med mycket nöje har jag genomläst N:o 1 af Läsning i Blandade ämnen; författaren til afh. om Tryckfriheten (med h:ken man fortfar at gäckta Nationen!) skrifver grundel:n, men med så synbarlig räddhoga at vidröra et så kinkugt ämne, at endast denna afhandling nogsamnt bevisar, det vi ingen Tryckfrihet äge! En och annan liten anmärkning ville jag dock vid denna afhandling göra. Men hvad är det värdt at skrifva om en sak och en rättighet som

det är så föga hopp om at vi någonsin skole få hugna oss af i sjelfva värket; ty at skrifva eloger öfver dem som äro i brädet, och bevis för det de yrka, är ej heller i Ryssland och Österrike el. Spanien förbudet! Men at tala om tryckfrihet hos en Nation, där ej allenast en skrift straxt förbjuds och Boktryckaren straffas för utdrager ur allmänt godkända Auctorer, el. reflexioner i h:ka man genom consequents-makeri finner något förgrifligt, utan där ock för en afhandling uti en vecko-skrift, ej allenast den nummer indras och förbjuds hvare b:te afhandling finnes, utan ock hela vecko-skriften, ja, såsom det skedde 1785, alla vecko-skrifter i hela Riket! och det oakadt förordningen om Tryckfriheten! det tycker jag vara aldeles et fruktlöst arbete! Men nog härom!

Afhandlingen om mskliga förnuftets förädling tycker jag ock mycket om. Men bägge dessa afhandlingars auctor (el. auctorer) synas mig förmycket nyttja Neologier i språket, särdeles Germanismer, så at tydligheten deraf stundom tyckes lida. I afh. om Landtbruk förekomma ock många nyttiga sanningar; men at vår Landtman skal lättel. komma undan Bruks-Patronernes ok, är ej at förmoda. Letala socken får ej utdika sina kärr och måssar, el. fälla sina sjöar, för dammarnes skull som Mennäis masugn behöfver!

Jag nämde sidst en gång, ni fallor, at af Ugglas, genom en förlikning med fullmäktigen ifr. Nystad, under 1789 års Riksdag, h:ken af Konungen blef stadfast, skaffade sig rätt, at ensam disponera öfv. all skog på 2 mil omkring Mennäis, så at ingen får föryttra den til någon annan än honom (NB til det pris han behagar fastställa, det förstås!): h:ket skedde jordägarena aldeles oåtsporadt, och uti ovilkorliga allmänna uttryck. Til följe deraf, har sådant genom Landshöfdingen blifvit publiceradt, och strängeligen inskräpdt; och då icke desto mindre någre bönder befunnits sälja läkter el. ved etc. til andre, har öfv. Krono-fogden, som ej befunnits nog nitiskt sådant beifra, klagomål hos Landshöfdingen blifvit anfördt, som i stränga ordalag honom sin försummelse förhållit, och befallt honom befordra de brottslige til näpst. Fogden (Sahlberg) som lærer varit stött med vederbörande el. öfver saken i gemen, stämde då hela menigheten och alla jordägare som bo el. ha egendom inom 2 mil kring bruket, och som han påstår alla hafva begått sådan synd (som sant nog lærer vara). Men detta var ej bruksherrens mening: han ville ej at andre än någre usle (krono- och skatte-) bönder skulle näpsas, för at skrämma de öfrige til at ingå i en beständig afhandling med honom. Nu citerade Fogden, enl. ordalydelsen i privilegio, äfven alle Acad. bönder, jämte alla frälse-ägare til lika ansvar. Til följe deraf infann sig Academien genom fullmäktig, och Baron Carpelan in per-

sona; men Bruks-fullmäktigen protesterade mot fogdens förfarande (som deremot visade sina ovilkorliga generelle ordres, där intet undantag var gjordt), såsom en myteri-tillställning (har man hört maken?) och aldeles utöfver Bruksherrens intention utsträckt.

Som hela nämnden derigenom blef jäfvig, måste saken uppskjutas, tils ny nämnd hunne förskaffas. Ehuru domarens egen- dom (Wias; NB Sacklén som är Domare, är tillika Bruks-Herrens Öfver-Inspector, ehuru hemligen!); och ännu vid sidsta tinget blef saken åter uppskuten; ärnandes allmogen imedlertid, under form at begära förklaring, hvälftva saken til Kungs; så väl Frälse-männerne, förnämligast Baron Carpelan som Academien, vilja med dem göra gemensam sak, och ärne vi äfven anlita vår Cantzler om biträde; ty fast nu Bruksherren förklarar, sig ej vilja lägga oket på andre än de stackars bönderne, så anse vi dock ej rådligt at tro freden, särdeles för hvad i en framtid kan tenteras, så länge ordal- ydelsen är så aldeles generell och utan undantag. Hvad tycker Bror härom? Och böre vi ej continuera? Ock anser jag för en christelig pligt, at gifva böndernes rättmätiga sak styrka genom vårt biträde; ty sådane tyranniske knep, genom svek utförde, böra af hvar redlig man med afsky anses, och om ske kan, motas!

Såsom (oss emellan sagdt) Gen. Wrede lofvat, at hos Kungen understödja den billiga begäran, at forss-rensningarne hos oss åter måtte företagas och af Kronan drifvas, så har jag infört i Åbo Tidn. för i dag (och skal vidare fortfara) några tankar om detta ämne, upsatte egenteligen til b:te Herres uplysning och på hans begäran; han synes vara en för vårt land värkel. patriotiskt sinnad man. Jag vill likväl ej synas i denna sak; men jag har trodt mig pliktig, at ge derom den uplysning jag kan; och beder, at i för- troende erhålla deröfver så väl Brors omdöme, som nödiga an- märkningar. Generalen hade fått i några Prof. Gadds dispp. och at han af dem ej skulle förvillas, ville jag gifva honom rikti- gare begrep om saken: detta föranlät mig til detta, annors utom min sak liggande ämnes vidrörande!

Med Fält-Secreteraren (Kongl. Secreteraren) Krogius och Advocat-Fiscalen Gyllenstolpe, som i dag reste til Stockh:m, sände jag til Bror de Tabeller öfver Bråttmålen i Wasa Hofrätt för en viss periode, som genom Hofr.R. Jusléns föranstaltande genom Actuarien Ervast derstädes blifvit mig meddelade, enl. den plan Bror fordom til sådane Tabeller behagade upgifva. Som han dervid förestält någre dubia (äfven som Extra-Fisc. Hassel, som håller på at uprätta dyl. tabell för Åbo Hofrätt), så utbeder jag mig, innan jag gör bruk deraf, Brors ytterligare anmärknin- gar. Derföre bifogade jag ock Brors första plan. Sedan Bror fast-

ställt sättet, skal jag låta dem, enligt sit löfte, continuera framdeles med sådane Tabellers författande, som synas mig blifva intressanta. — Til Lüdeke etc. skrifver jag härnäst!

Vid de reflexioner ang. förekommande af Barnamord, som läsas i N:o 1 af Läsning i Blandade ämnen p. 86, har jag några, som jag menar, viktiga reflexioner at göra. Tror Bror, at det vore värdt at dem meddela? Jag är ej aldeles ense med denne auctor i den saken. Jag fruktar t. ex. at antalet af barnamord ej minskats (utom i Stockh:m) genom sal. Konungens författning; och långt flere begås nu i löndom än förr, sedan de lättare döljas. At dödsstraffet (dess billighet lämnar jag derhän!) ej skal bidraga at hämma slike brott, anser jag ogrundadt; visserl. hoppas hvarje förbrytare kunna dölja sit brott, och hoppas undgå så väl det svårare som lindrigare straffet, men den impression et strängare straff gör, är visserl. kraftigare, återkallas således med sin fasa lättare för sinnet då gerningen är i beråd at göras; redan förut, har dets åtanke bildat i själen et rysligare begrep om gerningen, och afhåller således mera ifr. frestelsen at begå densamma. Gällde detta Auctors (och fleres) raisonnement, så skulle ju straffens hårdhet i intet fall bidraga, hvarken at imprimera större afsky för vissa brott, el. at mera hämma dem: h:ket är lika stridande mot psykologiska principer, som mot erfarenheten! Men at måtta är nödig, är ostridigt, och at alltför stränga straff värka mindre. Deremot, så länge Nationen anser barnamord med nog stor fasa (som säkert minskas, om straffet görs mindre, och moraliteten deraf således blir i menighetens ögon lindrad), så anser hon ock straffet ej för grymt; och så länge praecaverar detta tänkesätt visserl. många ifr. det beslutet at mörda sit barn. Äfvenså tror jag, at för Staten (som vid Lagens utfärdande; egentl. bör på brottens skadlighet för Samhället, hafva sit afseende), mindre skada händer genom 10 flere barnamord (och lika många mödrars afrättande) årl:n, än genom otuktens favoriserande, som indirecte åtminstone, vållar staten långt flere lifs årliga förlust.

Och at genom Barnhus hjälpa saken, anser jag för at kasta sig ur askan i elden: de dräpa i proportion långt flere barn, än mödrarna skulle göra. Och fastän genom barnens spridande kring landet, nederlaget i dessa mördare-kulor (Barnhusen) visserl. är blefvet mycket mindre, så upoffras dock genom dem en ohygglig mängd. Om barnen så länge de ännu äro späda, i dem näras, tils de kunna på landsbygden utskickas, så dö visserl:n af de uslingarne de fleste, innan de hinna til sådan ålder. Få barn i dem instickas af okände (hvarförutan de ej tjena at hindra barnamord), så blir, i stora städer, snart det en fölgd (som auctoren håller för

otroligt) at fattiga hustrur dölja sin grossesse, och insticka sina barn i barnhuset, för at där, såsom utvärtes anseendet lofvar (h:ket man ju alltid söker utstoffera) bli lyckelige, men i sjelfva värdet at förgås! Sedan befordras derigenom ostridigt lösaktigheten hos qvinnorna, som räkna på en så beqväm methode at undgå fölgderna af sin libertinage. Men som större delen af oäkta barn, man må taga hvad utväg man vill, är likasom dömd at förgås, så är at befordra lösaktigheten detsamma, som at framskynda allt större skara af offer i gapet på döden. Jag talar nu blott politice, ej som philosoph; och då ser jag ingen vinst deri, at i stället för 10 som mördas för mina ögon, låta 30 undanföras at mördas utom min åsyn! Den skimrande ytan af Barnhus-inrättningen, har aldrig kunnat tilvinna dessa onaturliga inrättningar mit tycke. Jag är ännu af samma tanke som jag framställde i Åbo Tidn. för 1785 och deras Bihang; anser derföre hela denna anstalt (då den angår späda och oäkta barn) för långt mera skadelig än nyttig. Om bror känner auctorn til Recensionen, och tycker det löna mödan, ville jag ytterligare utföra och meddela honom dessa tankar!

Hälsa imedlertid Cap. Adlersparre mycket, om Bror råkar honom; jag ville veta, om tal derom yppas, hvad han tänker så väl om afhandl. om Barnhus i b:te Tidningar, som den jag nu begynt införa om våra Strömrensningar. Jag estimerar mycket hans tänkesätt.

Men nu har jag nog pladdrat om saker som ej just äro ämnen för et bref. — Ass. Wallerian har bedt mig skaffa honom 1:o det utkomna stycket, jämte forts. af Läsning i Blandade ämnen; han har den förra suiten; 2:o sednaste delen af Hallenbergs Gustaf Adolph. Var gunstig och sänd mig dem, vid tjenligt tillfälle. Men han ville ock äga Blackstones Commentaries: finnas de i Stockh:m el. måste de förskrifvas? — Item ville jag hafva den nyl. på Stockh. Posten recenserade afh. om Slafhandeln; var gunstig och sänd mig den. Våre vänner må väl och låta hälsa! Härnäst några reflexioner i anl. af Brors interessanta bref af d. 2 hujus. Må väl!

P. S. Nu går lustigt till med praesidium i Hofrätten. Som Ehrenmalm går upp om och när han vill, så infinner han sig sällan för kl. 11; dertils praesiderar Walleen; men sedan tillägnar sig Ehrenmalm, såsom äldre, denna rätt. När han skal afkunna utslag, måste någon annan ledamot förklara el. rätta det han säger!

CXXVIII.

*Ankom d. 13 April.**Besvar. d. 14 d:o.*

Åbo d. 6 April. 1797.

S. T. I måndags e. m. erhöj jag Brors ang. bref af d. 28 Martii. Det fagnar mig, at våre resande, med mine bref, riktigt framkommit. Underl. är, at Bror ej fått pacquetet med Marquardt? Dermed följde någre numrer af Åbo Tidn. til Fredenheim etc., och Tengströms tal, hvaraf han ock til Bror skickade exemplar. Jag har dock sedt, at Utter haft af detta tal exemplar at sälja; och Frenckell säger, at de följde med samme Marquardt? Tengströms paket var adresserad til Transl. Gummer.

Hvad säga officerarne, som dyrt köpt sine Compagnier (i uträkning på permitterades, efter dåv. antal, inflytande gage) om förslaget at minska Compagnierne? Visst bli de lidande! Men om hela Lif-Husars-Corpsen hade sändts til Skåne, hade det visserl. ej skadat. Jag mins ej mera, huru stora löner Drotset och Rikscantzlern fått. Sant är, at ämbetshusen kosta Kronan mycket; men huru är möjel. at få rum för Collegierne på slottet? Och visst är, at genom p:ge-värdets minskning, Ämbetsmännernes löner i vårt land ej förut äro för stora!

At sälja Kungs-gårdarne, är et betänkligt förslag, om 1:o de ej tillika delas i flere delar, 2:o Kronan sjelf behåller p:rne för Häradernes dagsvärken, 3:o oegennyttige ämbetsmän besörja försäljningen, så at skålmstycken ej få nyttjas, utan auctionerne redel. och ej för hastigt el. på en gång anställas. I allmänhet ha vi sedt, at egendomars värde beständigt stigit. Hvarföre ej så gerna arrendera bårt dem på längre tid, 50 år etc.?

Först sedan jag fått Brors bref, hörde jag at man ock här visste af den stora Spegelns öde! — Ryktet om Hertiginnans grossesse var oväntadt och besynnerligt! Det må ej gå såsom sidst! — Til Wallerian och Widenius har jag lämnat deras bref; såsom Bror lär af hosg. den sednares få se. — Polon har åter begynt plåga mig med sin öfversättning. Kunde den då ej afstyras? och Kronan slippa en onödig kostnad? Här väntas Klingspor tillbaka, i stället at resa til Moscau. Somlige spå deraf illa om giftermåls-

negociationen; andre säga, at han så bårtspelt sine pg:r, at han ej ägde nog qvar för at göra b:te resa!

Jag har hört af flere sägas, at vår Landsh. ej godvilligt återgedt Grönvall sine pg:r; utan varit forcerad dertil, för at undvika duell både med honom och hans chef, som annars var oundgängelig! Nu funderar han på, at anlägga en Hammar-Smidia vid Koskis forss i S:t Mårtens Socken (han hade förut köpt den därvarande sägen); det sägs, at han köper en del af Ryttn. Hisingers smide (andre säga, at Biörkman med denne står i handel om hela dess Bruks-egendom), och begär få hela den omkringliggande trakten pålagd at kola åt honom. Kan sådan rätt erhållas, utan hemmans-ägarenes hörande och bifall? Det vore en ogudaktig författning; men sådane äro, ty värr, flere våre oecon. lagar!

En allmännel. beklagad förlust hafve vi lidit genom Lector Nordbergs oförmodliga dödsfall: han afled den 4 om morgonen, af en häftig gallfeber, på 10:de dygnet af sjukdomen. Skada på en så flink, förständig, driftig och flitig karl! — Rutström blef frisk ifr. sit utslag; men har fått recidiv, jämte en svår döfhet: han lär gått förbittida ute; jag hoppas dock han öfvervinner dessa svårigheter.

Männe Kants Metaphys. der Sitten kan läsas af andre än adepti? I det fallet, hade jag lust at se Boëthii öfversättning, ehuru han nog deri liknar sin mästare, at han skrifver mörkt och tungt. — Som KrigsR. Knorring mycket annat nyttigt här gjordt, så updyrkar han prisen på allt, ty honom felas aldrig pg:r. Nu har han hyrt Bremers (Jos.) hus vid torget för 12,000 Dl.: hvad tyckes Bror? Maken har man i Åbo ej hört! (och likväl disponerar Bremer sjelf 5 à 7 rum i nedre våningen). Imedlertid fick han sälja sit Hus i Nystaden (som Bonsdorff byggt) för 40m Dl. åt en annan dylik fantast, Major Depong (som såldt til Joh. Furuhielm sit Notsjö med Glasbruk etc., såsom sägs för 1 tunna gull, och nu flyttar til Åbo). Nog är nu Kiernander viss om syslan efter Skunck; men få se huru länge han behåller den!

Prof. Haartman har varit sjuk af Frossa och Bröstverk; hans Fru har esomoftast sina convulsioner. Nog omtalas det, at Prof. Gust. Gadolin skal gifta sig med en Fröken Blåfield, (fordom på Sundholm), men visst vet jag det ej vara. Unge Köpm. Giers (Lydemans stjuvson) har fort expediert sin sak, och gjort en Banqueroute på 6,000 Rdr! Mästa delen har han spelt bårt! Sådane borde näpsas! — Sedan Fröken Didron blifvit förlofvad med en ung Lieut. von Schantz, bjuder han redan ut hennes Botila för 5,000 Rdr.

Huru mår Schultén? Månne han fått mit bref, och månne anstalt är gjord at få Gen. Stålhandskes portrait copieradt för vår räkning? — Nu blir jag hindrad at fortfara; mera härnäst. Må väl!

CXXIX.

*Ankom d. 17 April.
Besvar. d. 12 Maji.*

Åbo d. 10 Apr. 1797.

S. T. Jag fortsätter nu mit bref, som jag sidst ej fick tid at fullborda. Om jag rätt mins, lär jag redan berättat, det Capit. Clas-son såldt sin (i grannskapet med Brors liggande) stadsgård, åt unge Björman (Färgarens son); men priset (50,000 DL. k:mt) försummade jag at omnämna. Nu har Mannerheim afstått med sin underl. Börds-talan emot Pinello, och återtagit sin deponerade Börds-skilling. Men Capit. Burtz, har såsom Förmyndare för sin broders barn (han köpte gårdarne, blott at kunna prästera säker ränta för deras arfs-medel) aflåtit dem af Jockis hemmanen som han hade köpt, til Willebrand, för 1,000 Rdr stycket; så at han fick 2m och några 100:de Rdr i avance; men han hade ock kostat på dem Storskifte, gjort hvarjehanda förbättringar, etc.

Nu lär Kijks måg, med sin unga Fru (så ung, at hon näppel. fyllt 15 år, hvarföre, samt för svag religions-kunskap, såsom hon ock dertils ej communicerat, Probst. Ström gjorde någon svårighet at utge lysning!) vara lyckl. til Stockh:m anländ; här påstås, at han i valet af måg varit lika oslug, som i många andra mål! Med Mannerheim (egentl. Toll, som laddes börda in gården, för at sedan lämna den til Mannerheim) har han en underl. process om et halft års ränta för de omyndige Flemingarnes (af sednare giftet) innestående köpeskilling, sedan han redan lämnade gården ifr. sig. Webelius som satte upp Köpebrefvet (el. hvad det må böra heta), hade ställt det så försätligt, och man brådskade så på Kijks underskrift, at han utan at läsa det igenom, el. märka det satte namnet under et document som värkel. skal innehålla detta förbehåll; ehuru han vid afhandlingens slutande uttryckel. förbehöll contrarium, som han nu genom bägge vitnens (som likaledes skrefvo under, utan at läsa documentet; förmodl. hade Webelius vid upläsandet gått förbi denna punct! Vackert folk!) edel. hörande begär at få bevisa! Det ena vitnet (Sam. Trapp, som öfvervarit hela afhandlingen) har gedt honom sit skriftel. intygande

om förloppet; det andra (Köpm. Roos) tilkallades först vid underskriften. En underl. process. Landshöfdinge-ämbetet har dömt Kijk at betala; han har klagat hos Hofrätten, som communicert besvären med vederparten: längre är saken ännu ej avancerad. — Prof. Haartman törs, efter sin långsamma Catarrhe och Frossa, ej ännu gå ut.

Hvad vi skole göra med vår järngrufva i Haveri, vete vi ännu icke visst. Björkman har ej tydel. erbudit sig at vilja köpa vår andel; utan endast notificerat oss, at han köpt Alströms del. Som den sednare i fjol ej sprängde, utan hvilade, så hafve vi beslutit at hvila i år (det oss är tilläteligt, efter vi sprängde i fjol). Men som vi hört, at Björkman, för menage i kostnaden, ärnar arbeta genom tilmakning som drar mycken skog, och vi i allt fall vilje hafva vår skog, för tilk. behof bespard, hafve vi förbudit våre bönder at sälja skog, utan Consistorii tilstånd. Detta torde ock bli et compelle intrare [?] för Bj. at ingå med oss i afhandling. Gerna ville vi slippa Grufvan, om vi kunde derpå ej allenast få vår kostnad ersatt, utan ock vinna något. För det vår bonde lidit genom sprängningen, fordre vi af Bj. ersättning åt honom, den vi ock för vår del tilsagt honom. Men hvilka vilkor vore de bästa? At drifva sådant arbete för et publikt verks räkning, går svårl. ann. Men til masugn (om malmen fortfar och befinnes god) är ståtlig lägenhet; likaledes til inrättning af Järn-Hammare. För Bj. kunde det blifva viktigt. Men huru kan allt sådant taga lag, om han ej tillika får Hemmanen, som skola fournera Skogen? Och huru skole vi ha hjerta til at öfverlåta dem, til at bli Bruks-slafvar? Och huru skal det kunna ske (ej annars än med nådigt tilstånd), utan at vi få andre lika goda hemman i stället? Men huru skal Bj. kunna skaffa oss dem? Gif oss godt råd i denna sak!

Som vår förlägenhet om rum dagel. ökas, alltsom våre böcker och andre samlingar tilväxa, så hafve vi, som Bror vet, derom tilskrifvit vår illustrissimus. Han frågar, om ej kyrkorna i Finland kunde bispringa oss. Vi svare nu, efter correspondence med Capitlet, at de väl ej andra medel hafva (och dem ganska måttliga) än hvad genom församlingarnes egna sammanskott influtit; men at om prästerne finge befallning at interponera sina bona officia, dock något torde erhållas; men ingalunda nog. Derföre bedje vi, at han ville försöka skaffa oss lof på vacante pastoralier i Finland til någon tid: det vi tro mera skulle förslå. Som de blifvit anslagne til arbetshus, som än ej begynts och hvarmed visst ej brådska är, så kunde vi ju imedlertid erhålla dessa til pios usus af sin första bestämmelse ärnade medel. Vi ignorera aldeles, at de til andra behof torde af Commerce-Collegio blifvit disponerade

(det hade ock ej bordt ske!). Huru skal detta project kunna genomdrifvas?

I går begrofs Nordberg; jag bilägger orden som afsungos (af Fröken Knorring och Mamsellerne Caloander) under sorgmusiken som Music. Sällskapet dervid i Kyrkan upförde. Han var, som Bror vet, en af detta Sällskaps stiftare. — Må väl! — Gen. Klingspor är här i staden, återkommen ifr. Peterburg. Hvad han må uträttat, vet jag icke!

CXXX.

Ankom d. 26 April.

Besvar. d. 12 Maji.

Den 20 April 1797.

S. T. Brors sidsta ang. af d. 14 hujus fick jag i går. Posterne börja således obehindradt gå. Den 19 reste Gen. Klingspor och Contre-Amiral Cronstedt härifr. til Stockh:m. Golofkin har ännu ej anländt; han har länge legat på Åland.

Jag har hört at Prof. Schultén, som skal i vinter varit mycket sjuklig, har fullt alfvar at skilja sig ifr. Krigs-Academien. Vore ej vårt aflönings-verk vid Academien så bårtskämtdt, hade jag nog hopp om at få honom at söka sig in hos oss; men huru skal det nu kunna ske? Vi ha en tryckande penuria bonorum virorum, ibl. våre ämnen, i flere vetenskaps-grenar, så at det verckel. ser brokigt ut med Academiens framdeles flor. Arbetsamheten hos ungdomen har så afstadnat, at det är en grämlse at se!

Lust har jag at se, hvem som blir Lector vid Cathedral-Scholan; den i högsta grad oduglige Lohman söker den med all force, för at njuta en så ansenl. lön, utan at göra minsta gagn. Nog hör jag, at Capitulares önska gifva syslan åt Mennander, som är en mycket flitig man, och verckel. skulle göra gagn dervid; men om han emot Lohmans flere år kan bibehållas dervid, blir en annan fråga? Då jag 1794 råkde Chronander, yttrade han ock nog lust at söka sig hit; at bli Rector, duger han ej numera; der-til tarfvas en man med vigueur, men Lector kunde han med nytta vara. Än Wallenberg då? som nyligen gjorde et underl. gifte med en bagare-änka i Björneborg, sin värdinna!

I fall et nöt får denna commoda och indrägtiga sysla, månne det vore synd, i dessa indragnings-tider, at föreslå dess uphäfvande? Ganska öfvertygad är jag väl, at om lönen deltes mellan 2 Colleger, genom deras rätta anställande och reform vid Scholan kunde

ske, som gjorde den ganska nyttig för staden och publiken; men då borde hela Scholan reformeras, och hvad appearance är dertil? Om denna lön finge dragas til Academien, skulle ock visserl. större nytta dermedelst kunna erhållas, än nu vid Scholan, där Lector är som 5:te hjulet under vagnen! — Men hela saken lär vara farlig at vidröra! Vore det så orimligt för Schultén at söka denna beqväma sysla, med 111 tunnor spanmåls årlig lön? och derifr. sedan draga sig in til Academien? Hvad omöjlighet vore det, at i ans. til hans utmärkta förtjenster förskaffa honom sådan resolution, at han finge behålla Lectors-lönen tils han vid Acad. finge full indelt lön? Tänk härpå, och öfverlägg med honom härom, — dock i största tysthet, at ingen ting i otid transpirerar! Hälsa honom ock ifrån mig.

Vi bli brydde med våre nybyggs-frågor, i ans. til Landtmätarens egennytta, som går öfver alla gränсор. Hvad den ene mätt, graderat, uträknat, låter den andre af bönderne (oss oåtsporadt!) bedja sig mäta och gradera om; ökar impedimenterne så at ingen öfverlopps-jord blifver af, och så begäres ny utstakning. Så har skedt med Lavia by, så nu med Hinnerjoki. Min tanka är, at bibehålla vår förra anstalt i sidstn. by (som Cantzlern redan stadfast, fast den ej hunnit genom utbrytning på marken värkställas); på det sätt, at i stället för 1,000 tunl. per mantal, nu ge dem blott 600, i en så god mark, så nära Hafsstranden, är det sannerl. nog, och då impedimenterne så noga blifvit undantagne (cultivable kärr etc.), så är deri ej heller minsta obillighet; af en ren och fullkommel. upodlad, el. lätt upodlelig mark bör ju mindre ges, än af en blandad; derföre utsätter ju förordningen en sådan gradation. Flere byar af deras grannar, som ingen öfverlopps-jord hafva, få dock ej mer än 4 å 500 tunnel. på mantalet; och de måste likväl hjälpa sig, och må värekel. lika väl!

Jag har åtagit mig, at innan kårt, så snart väderleken och årstiden tillåter, resa med Prof. Tengström, såsom Acad. Deputati, til Ikalis och Kyro, at besigtiga våra därvar. lägenheter. Stor-skiftet går der ann som bäst, och det är verkel. vådligt, i så angelägen sak, at blott lita på vår ej nog driftige fogde, helt blindt. Nu kommer den gemena tvisten med Kronan, som Winter skaffade oss (så försätel.) på halsen, åter oss i vägen. Landtmätarena förklara all marken för Krono-allmänning och tilbuda options-rätten til öfverlopps-jorden åt våre bönder, mot ränta til Kronan, men ge den ej åt Academien. Bror känner frågan. Hvad böre vi nu göra? Utan tvifvel åter gå til Kungs? — Jag har gjort Bror förut frågor, rörande vår oeconomie; var god och bistå mig med Brors råd i dem: de interessera Academien i högsta mätto!

Nyheterne i Brors sidsta bref voro märkelige! Men synas vara dels billige, dels nödvändige! Et underl. ryckte har här omtalts, (kommet ifr. Stockholm) ang. något i Hamburg uppsnappadt bref ifr. Excel. R. [Reuterholm] til H. Jag hoppas, liksom jag önskar, at allt måtte vara ogrundadt: deri ligger så mycken dårskap, at det ej bör synas troligt! — Anstalten med frim. drägten var värckel. vigtig och angelägen!! — Vet man hvar Reuterholm, för detta hin store, nu vistas?

Ang. frågan om någre Domsagors flyttande undan Åbo under Wasa-Hofrätt, har ock Vice-Pres. Hallenborg skrifvit i förtroende til Ass. Wallerian, och begärdt hans videtur; meningen var, at han likasom aliud agendo skulle utleta, hvad dess Collegae skulle tycka derom? Han har af mig, såsom dess vänn, begärdt någre dithörande uplysningar, dem jag lofvat honom: just desamme som jag nu vil underställa Brors ompröfvän.

Han frågade först, om ej hela Kymmenegårds-Län, såsom härifr. aflägsnast, kunde läggas under Wasa-Hofrätt? Jag har svarat *a*) at det blefve en svår (och obillig) olägenhet för t. ex. Lovisa och Borgå-orten som har så kärtt väg hit, och så lång til Wasa; detsamma gäller om nästan hela Mestertons domsaga (Itis, Orimattila, Artsjö, Asikkala, Nastola); Sysmä och Hardola kan jämföras med Orraei domsaga. *b*) Kuhlbergs domsaga ligger i 2 län; borde altså i det fallet delas, såsom med flere Jurisdictioner skedt; ty en Häradsh. kunde ej höra under 2 Hofrätter. *c*) Enligt 1790 års Tabeller (för 1795 har jag ej utdrag efter Länen) lydde under Åbo Hofrätt 399,997 själar, under Wasa d:o 287,578 själar. Men om hela Heinola-Län (100,532) lägges til de sednare, komme under Wasa 388,110 och under Åbo blott 299,465 själar; h:ket vore så mycket orimligare, som Wasa Jurisdictionen ej allenast har förut et mycket vidsträcktare land, hvarest altså folkökningen naturligtvis mera tiltager (så at den i alla fall snart kommer upp emot Åbo d:o), utan ock jämkningen mellan bägge Hofrätterne värckel. tyckes vara Geographice lämpel. skedd, och 3 Höfdingedömen lagde under hvardera.

Dessa skäl fann Wallerian aldeles grundade; han anmärkte endast, at ej blott folknummern, utan större städer (Åbo ensamt ger mera arbete än många andre), värfvade corpser, mera rörelse, flere possessionater etc. gjorde målen under Åbo Hofrätt långt flere och vidlöftigare; det är sant, men huru skal det kunna hjelpas? Jag föreslog, såsom Bror, at Orraei Jurisdiction kunde läggas til Wasa; tycker ock såsom Bror, at 1:o väl Skalms Jurisdiction äfven kunde ditflyttas, men ej annorlunda 2:o än tils vidare; ty sannerl. kan ej Wasa Hofrätts distrikt bli med tiden så upodladt,

at det nog syslosätter en Hofrätts-division! Et axiome är, at bäst vore til at aldeles reducera Wasa Hofrätt; men då det ej är at tala om, blir andra alternativet, at Åbo Hofrätt bör så förstärkas, at den kan sitta på 2 divisioner! I framtiden kan detta dock ej undgås! Ty med de 2 ofvannämnda Domsagornas bårtflyttande under Wasa, blir dock saken ej tilräckel. hulpen!

Männe ock ej arbets-metoden kunde bli mindre vidlöftig? Det kan Bror bättre pröfva. Det är en förfärlig tid, som åtgår til en acts upläsande, som är väl diger, såsom i vissa concours-mål etc.! Hvad Bror nämner om protocollernes bårtflyttning, tycker jag ock vara ganska väl grundadt, häldst då anstalten skal bli blott temporaire. — Men en jämmerl. sak är med lönernes oordning inom Hofrätten: 2:ne Lilier, Glan, Ehrenmalm, v. Aken hafva bårtta hela löner el. delar deraf; nästan alla Ledamöterne tjena för små betjents-löner; de använda altså på andre saker (t. ex. Sylvius at advocera, under andras namn, vid sjelfva den domstol där han sitter! Georgii och Gadelli at vara ägodelnings-domare) all den tid de möjiligen kunna; at detta ej fortskyndar arbetet i Hofrätten, kan lätt finnas (utom andre skadel. fölger deraf); folket måste söka at lifnära sig! — Få se, huru det går med Gr. Taubes extra-lön? Jöran Ehrenmalms är ock en sådan!

Ibl. de många reductions-förslag som nu omtalats, hafva ock Lagmännen åter blifvit vidrörde På deras indragning skulle Kronan sannerl. ej mycket vinna. Men at landet betungas med kapparnes betalande in natura, och det med en så orimelig utsträckning, at torpare, backstugu-hjon etc. ock dertil tvingas, är sannerl. en oförrätt som sker vårt land, h:ken det är svårt at med liknödghet anse! Jag tror nog, at så länge Härads-höfdingarne på lika sätt få plåga landet med sine kappar, de klufna Jurisdictionerne kunde bära sig, om ej syslorna tillika så dyrt måste betalas! Men om nånsin Finlands allmoge får njuta samma förmån som det öfriga Rikets, huru skola då dessa Domare lefva? Här säges, at ord. Domare skola förbjudas at tillika vara ägodelnings-domare: det kan hafva sina goda skäl; men Georgii och i synnerhet Gadelli (som har så usel lön) klaga högeligen deröfver.

Henckes Comp. i Theologien har jag ej sedt; men känner honom af andra dess skrifter för en mägta fri tänckare, och har nog lust at ock se dess bite Theologie. — Har Silfverstolpe hopp, at få den saknade månaden af Nordia? Fortsättes denna månads-skrift, och med hvad besked el. framgång? — Hvad Falk sagt om Lurendrägeriet härstädes, har värckel. god grund. Af. Skunck bragte den saken i riktig systeme. Få se, om ej oenigheten emel-

lan hans efterträdare och de andre tull-karlarna, lägger något hinder i vägen för detta skamlösa sjelfsväld!

Oaktadt Polons öfverlopp, har jag ännu förmått hindra hans öfversättnings tryckning; väl vore, at den snart blefve contra-manderad, ty nu har jag mer inga händer med honom.

Vet Bror hvad det är för en Svensk Ingenieur, som i Constantinopel vunnit så mycket förtroende, at han slagit de Franske ur brädet? — Skedde sedan värligen flyttningen af K. Gustaf III:s lik til Upsala? — Då Bror är god och köper åt mig förek. nya piecer, så var ock god och tag den som ang. Slafhandeln blifvit utgifven, (en annan än Wadströms; jag mins nu ej auctorn el. titeln). Item ännu et exemplar af Chartan öfver Heinola-Län. Item beskrifningarne öfver Drotningholm och Gripsholm.

Ibl. nyheter härifr. hörer, at Sjö-Capit. Petrei (Claessons måg) köpt Landtm. Stålströms gård för 1m Rdr; at unge Färgaren Björman (som köpt Claessonska gården) ej skal af moder och svågrar kunna hindras ifr. at gifta sig med Fröken Göös (ifr. Pargas). Våra Handtvärkare och Borgare älska förnäma giften; Urmakaren Sylvander och Tracturen Ridell äro gifte med hvar sin fröken Rehbinder, ifr. Lundo). Det sägs at g:le Rector Turdin, som visst är 77 år g:l, har lust at gifta sig med g:la Mamsell Chytraea, om ej hennes bror Notarien kan afhålla henne derifr.

En min Cousine (framl. Capell. Alanders dotter i Wiita-saari), änka efter Capellanen Nordman i Laukas, har begärt dubbla nådår, och dertil af Cons. Borgoense blifvit recommenderad; hon är väl barnlös, men har en g:l svärmor och 2 el. 3 g:la systrar at uppehålla, samt lämnade i ganska tarfligt tilstånd efter sin man, en beskedlig karl, som knapt et år hann innehafva denna sin första sysla, innan han dödde, då han ej en gång fått sin flyttning-kostnad betald vid en så snäf lägenhet. Om Bror råkar någon af vederbörande, som i denna sak kunna verka, så var god och recommendera den, och då utslag faller (som jag hoppas blir favorabelt) så lös det ut, och sänd det til mig. Til detta och andre små behof sänder jag härhos 10 Rdr. — Prof. Haartman har väl nu sluppit sin frossa, men är matt, och jag fruktar at hans bröst, af en tillika tilstött bröstsjuka ej farit väl! Vännerne låta hälsa.

Åbo d. 8 Maj. 97.

S. T. Min Högtärade Broder! Jag har nu på flere postdagar ej skrivit til Bror, men har ej heller af Bror haft något bref. Imedlertid fingo vi höra, at Hert. Carl varit illa sjuk, hvarpå, efter vanligheten, tilskapades et rykte, at han redan blifvit död, som man med en (förhastad) berättelse ifr. Stockh:m bestyrkte. Hvad som likväl betog detta rykte sin trovärdighet, var det, at i så många andre bref något sådant ej förmäldes, och at ej en gång Post-Inspectoren fått någon lapp derom, som alltid plägar hända vid så märkeliga fall. Med sidsta post fingo vi riktigt ljus om saken. Men besynnerl. är det at om Hertiginnans grossesse ej vidare höres, fast derom ock redan berättades på Hamb. Avisan.

Om, såsom här säges, Ryska Käjsaren ifr. Muscow far först til Casan och sedan til Warschau, så blir väl ej något möte af på vår gräns. Har den märkl. berättelsen grund, at beväpnade Neutralitets-Tractaten af år 1780 mellan Sverge, Ryssland och Danmark blifvit förnyad, såsom i Hamburg. Avisan stod? Underl. är at få se, hvad slut Buonapartes expedition emot Wien tager! Djerf är han, och har härtills varit lyckelig. Likasom Käjsarens ståndaktighet kommer mycket nära pertinacia. Huru klok hade han ej varit, om han i fjol ej låtit Englands pg:r narra sig ifr. at sluta fred! Då hade om hans Ital. länder ingen fråga varit.

Tengströms och min resa til Kyrö och Ikalis, är nu faststald at börja den 6 Juni, och lärer vara inemot 14 dagar; til marknaden vilje vi vara här tillbaka. — Ibl. vår Landshöfdinges många finance-speculationer, har han ock fattat lust at anlägga en såg i den å som ifr. Karijärvi sjö (uti Suodenniemi Capell af Mouhijärvi) faller ut i Hafvet vid Norrmark; men stället, ej långt ifr. sjöns utlopp, ligger på Acad:s ägor, och nästan hela skogen omkring bte sjö, hvarifr. han skulle få stockar, hör Academien till! Han begär således vårt tilstånd at där bygga sin såg; lofvar köpa stockarne af våre bönder, och betala oss för denna förmån 4,000 Dl. i årligt arrende. Det är frestande. Men utom det, at Contractet bör med yttersta varsamhet i alla fall uppsättas, behöfve

vi närmare underrätta oss om omständigheterna: detta blir et af våra ärender där uppe. Sant är, at med sin Säg skulle han väl snart nog föröda skogen där uppe; men så tjenar den ock nu til ingen ting, utan brännes upp, dels genom svedjande, dels genom tätta skogseldar. Vore ej bättre, at bevilja honom et sådant tillstånd (om det skal ske) blott på vissa år? Ehuru vår Grufva ej är just nära belägen til Karijärvi (som är 1 ¹/₂ mil lång), så torde et så skogsödande verk som en Säg ändock bli farlig, i fall malmstrecktet skulle befinnas så betydligt, at på en masugns anläggande vid Kyro forss borde tänkas (om ej af oss, så dock af den som kan bli innehafvare af vår rätt)? Jag har förutom åtsk. af våra oekonomiska affärer begärt få veta Brors yttrande: och hoppas, at Bror meddelar mig det, så om dessa som de andra målen.

Nu hör jag at Lutman åter gått til Kungs med sin process emot Rossiska arfvingarne. Han må ej kunna vinna en så absurd sak? — Den galne Dir. Ross har åter instämt sine samarfva, om sine pretensioner; och gör oss nytt besvär, med sine confusa skrifter, som han sjelf skrifver, och deri å nyo bjuder til at uprifva jämväl de frågor som redan genom Consist. dom blefvo afgjorda. Han ser så förfallen och ömkelig ut, at det är under han kan lefva. — Not. Mjödth på Korpo gård är af Cons. förordnad til förmyndare för den tokiga Mams. Ross. — Vår Prof. Gadd är så hårdt ansatt af sin Vattusot, at han ej mera lærer kunna länge uthärda. Hans ben rinna, och bröstet är så besväradt, at han omöjel. får ligga. Hans tillstånd är rätt beklageligt. Medici gifva ej vidare någon tröst. Imedlertid öfverlefde han dock d. 1 Maji. — Bror lär väl hafva tillfälle at för ro skull öfversända de Portraiter af Buonaparte och Pichegru som i Tidningarne proneras! Dr Lüdeke lär väl öfversända exemplar af sit Gelehres. Archiv til härv. subscribenter? Dr Rutström är ännu ej aldeles frisk; dock i det närmaste restituerad. — Det var i anl. af hans efter sjukdomen inträffade döfhet, som de af Franzén och honom skrefne vackra verserne (på Åbo Tidn. n:o 18) författades.

Jag har först nyl. med besked genomläst Schultzenheims bok mot Jöransson; den är i flere afseenden uplysande och vigtig (ehuru ej angenämt skrefven), och förstörer, som jag tycker segersamt, den sednares Sophistiska och mot Banken fiendtel. systeme. Hvad han om Riksg. sedlarnes skadlighet, såsom pgr:r, och nödvändigheten af deras bringande ur rörelsen skrifver, synes vara af mycken vigt. Aldrig tror jag riket kan hjälpas, så länge vi af detta precaira pappers-mynt öfversvämmas, hvars värde, oaktadt allt hvad til agios styrsel påkostas, omöjel. kan i längden annat än falla, kanske til en fruktansvärd låghet! Önskligt vore, om Kronans ofantel.

utrikes skuld kunde häldst til inrikes lån förvandlas! Fatalit är, at under det inrikes victualierne falla i priset, utrikes kramvaror beständigt stegras! Jag hör, at Engelska Bankens förlägenhet också på vår Handel haft et obehagligt inflytande!

Hvad tro det var, som förmådde de fjollige Spaniorerne at börja krig med England? De få, efter vanligheten, drygt betala laget! Om ej England nu haft dem at plundra, och eröfra ifr., så hade sannerl. det haft långt sämre spel!

At Hofrätten skulle få afslag i sin begäran om flere Ledamöter, var tämmel. lätt at förutse. Imedlertid stagnera målen där otrol:n. När tro de få hit sin President? At 2:ne Ledamöter stundom voro hindrade af sine ägodelnings-rätter (som dock ej ofta hände) anser jag för mindre skadligt, än et annat missbruk, som lærer vara svårt at hämma, så länge de tjena för så usla löner (någre Assessorer för 1,500 koppar-daler om året, som dock hafva famille!): näml at de i hemlighet advocera för parter i mål, öfver h:ka de sedan sitta domare! Derigenom händer at t. ex. den dumme (och half-fänige) auscultanten Forstén skrifver flitigt, i viktige mål, sit namn under väl författade inlagor och deductio-ner, och har starkt förtroende af kloka parter! Det kan ock ej gerna annars ske, än at de Ledamöter, som på detta sätt agera advocater, mycket hindras ifrån sit rätta ämbetes nog flitiga skötsel! Sådane äro verkningarne af oordningen i lönings-verket.

CXXXII.

*Ankom d. 27 Maji.
Besvar. d. 2 Junii.*

Åbo d. 22 Maj. 1797.

S. T. Med förra posten hade jag den fägnaden at erhålla Brors bref af den 12 hujus; och i dag så väl Brors paket, som det ifr. Lüdeke, och asken med de af Fredenheim skänkte mynten; jag aflägger för Brors gunstiga bestyr om allt detta skyldigaste tacksägelse. Altsammans aflämnades af Hr Prof. Schulténs Skeppare, som tillika hade med sig Gener. Stålhandskes portrait, til min stora fägnad. Med Ram til detta sidsta, lär jag böra göra anstånd, tils vi få oss bättre Bibl:ks Hus? Var nu gunstig, och i hvad Bror kan, understöd vår angelägna ansökning om fond til denna byggnad: Bror känner vårt trångmål. Hjelp af Stats-medlen är visserl. ej at tänka på; men männe ej annaterne fr. vacante

Pastorater kunde på en tid fås? Kronan erhåller nu af dem en spott-penning; men vi skulle nog skaffa oss af dem mera. Efter de til et slags pius usus (Arbetshus) äro destinerade, under Commerce-Collegii styrelse, så måste de ej til vanl. Statsbehof vara nyttjade (om ej såsom lån), åtm. ej påräknade, så at de utan synnerl. svårighet borde kunna oss förunnas?

Skepp. Berg har ej ännu anländt; med honom väntar jag Brors utlofvade bref. Om Bror täckes låna mig Prideaux Afh., så skal jag ännu i sommar återsända den tillika med dem som Bror i fjol var god och lånte mig. — Asken hvare mynten lågo, behåller jag: den behagar Bror fördenskul upföra på min räkning.

Alt fortfara ändringar ibl. de höge Ämbetsmännen! Då besparing derigenom vinnes, så är det väl! Och en del ändringar synas värkel:n, ock för oss Laici, vara nyttiga. Men bränvinsanstalten vill ej behaga allmänheten, som tycker det t. ex. vara underligt, at säd och ved skal släpas ifr. landet til Städerna, för at där tjena til Bränvins-bränningen, då färdigt bränvin ifr. Kuopio och Ruovesi långt lättare kunde til Åbo transporterats! etc. Och exceptionerne för vissa vid Krono-brännerierne, se ock ut som foster af egenlyttans influence! — Tack för nyheterne!

Om jag skref, at det var KrigsR. Knorring som vil bygga Såg i Karehjoki, så var det skriffel; tilbudet görs af Landsh. v. Willebrand; och hvad som väcker hos oss någon betänkelighet, är just det, at vi ej gerna vilje hafva at göra med altför tiltagset och mäktigt folk, samt at våre bönder kring Karijärvi klaga öfver den skada deras åkrar och ängar stundom lida af vatnets högd i sjön (hvarföre jag vid min därvaro, rådde dem at uprensa forssen, det de ock til en del, med god nytta, gjort), som kan blifva ännu svårare genom dämningar i ån, h:ket altså bör efterses. Sedan torde vara bäst, at accordera blott på vissa år.

Vår Prof. Gadd är blefven något bättre. Hans starka constitution gör at han efter en ansenl. mängd vattens afflytande, åter synes repa sig; men varaktigt blir väl detta uppskof icke! Imedertid äro nu hans plågor mycket lindrade.

I ans. til Bibliotheks-inventeringen etc., gör jag i år ej några vidlöftiga resor, utan tänker hålla mig på närmare afstånd kring Åbo. — Jag har denna gången ej mycket at skriva, hinner ej hålla nu fortfara; men skal innan kårtt åter låta höra af mig. Må väl!

CXXXIII.

*Ankom d. 30 Maji.**Besvar. d. 2 Junii.*

Åbo d. 25 Maj. 97.

S. T. Med Hr Prof. Schulténs Skeppare sände jag til Bror, i hopp om vanlig gunstig assistence til deras vidare fortskaffande, 1 litet paket til Fredenheim, 1 d:o til Marks von Würtenberg, och 1 d:o til Dr Petrejus. Äfven medföljde et litet til Bror sjelf, innehållande de i denna Termin utkomne partes af min dispp. suite öfv. Juustens Chronicon; i fall någre fattas, så var god och låt mig veta det, då de straxt skola skickas; vore någre öfverlopps, tackes Bror gömma dem, at tjena til andre suiters completerande.

Bror ser af sidsta delen, at ej mycket af denna suite återstår (förutan Appendix och Taflorna, för h:kas skull jag lærer få lof, i nästa år, om Gud unnar lif och hälsa, at åter besöka Stockholm); och skall jag i sommar utarbete Registret, (hvarförutan denna chaotiska material-samling ej blefve lätt at nyttja), för at i nästa Höst, vill Gud, jämte sidsta delen utgifvas.

Nu hör jag, at Skepp. Berg skal vara kommen, men om han har något bref til mig, vet jag ännu icke. Af Dr Petrejus blef jag underrättad, at Fru Nordmans sak är afgjord och bifallen; var god och utlös samt öfversänd expeditionen, vid tilfälle: periculum tamen non est in mora. — Antingen har Bror el. jag glömt, ibl. mine requisitioner, 1:o et Ex. till af Hallenbergs 5:te del, 2:o 1 d:o af Läsn. i blandade ämnen, 1 Delen (och af 2 delen, då den utkommer, 2 Ex.), 3:o 1 d:o af Chartan öfver Hollola-Län. Med M. Hällström, som snart skall hitresa, torde expeditionen kunna följa, och böckerne med Prof. Schultén. — Ibl. nya saker hade jag lust at få den besynnerlige Thams resa; item Hallströms föreläs. i Historien. Item Fants utkomna Compendium för begynnare (hvarmed han komplett skämt ut sig; har Bror sedt den boken? en Student kunde ej ursäktas för de bockar en Histor. Prof:ri däri begår!). Som det lär gå långsamt med exemplarens hitkomst af Dahls Lat. Grammatica, så tackes Bror, mot bilagde prä. sedlar utlösa för mig 2:ne i Stockholm. Af Svenska Litt. Tidningen har jag lust at äga et Ex. för egen räkning, som Bror tackes vid tilfälle mig tilsända. — Männe nu fins i Stockholm af

det tjockare Postpappret, finare än detta, och sådant som det jag förra gången erhö! I den händelsen ville jag hafva deraf et Ris. Var god och låt höra derefter, och avertera mig derom.

Jag har förr bedt Bror at söka understödja vårt petitum ang. annaterne (el. rättare vacance ink.) för lediga Finska Pastorater, til någon tid. At Bror må kunna se och demonstrera för Vederbörande, om tilfälle blir, deras ungefärliga beskaffenhet, bilägger jag följande original-documenter; hvaraf är at se, det denna inkomst (särdeles i vår hand!) vore ståtlig at få vidkännas. At hela Arbetshus-idéen är en Chimere, lærer ingen klokt kunna för klokt folk neka! Bror tackes vara god och gömma dessa papper, för at mig framdeles återställas. — Men på mindre än 10 à 20 år må ej tänkas; ty denna inkomst är så accidentelle!

Jag håller nu på at aflämna exemplar af Lüdekes 4:de Del til vederbörande Subscribenter; härnäst skal jag låta honom få assignation på pgr:nes undfående af Bror: til hvilken ända jag härhos sänder til Bror 20 Rdr. — Prof. Gadd tycks fortfara at bli bättre; men pålitligt är det ej. Ass:r Eckman torde ock ännu denna gången appellera.

Hvad tycker Bror om de idéer, rörande Forsrensn. och inrikes båtfarten i Finland, som jag anonymt i Åbo Tidn. infört? Kanske de kunde förtjena, at med mera omständelighet och sorgfällighet, än i et sådant papper (såsom et hastverk inkastade) utföras? Här hafva åtsk. tyckt, at de kunna vara värde attention. Jag upsatte dem egentel. til Gen. Wredes tjenst, och på hans begäran: efter han ville få någorl. idée om saken (pålitligare än af Gaddens dispp.), och tyckte at den ej borde så negligeras, som nu på någon tid skedt.

Vi må här efter vanligheten. Våren har varit kall och stormig (någre dagar undantagandes), men rågbrodden är öfverallt herrlig. Frossor hafva plågat medelålders-folk, och Charlakansfebern barn; dock ha ej många dödt. Fru Haartman på Haga skal vara sjuk; hon har skämt sin mage medelst sin underl. diaet, af snålhet består hon sig ej kokt mat etc. — Rutström ärnar sig öfver, så snart Terminen sluts och väderleken blir fogligare.

Fredenheim lär, för at skona stemplarne, måst taga sina medailler i bly; jag vet, at Vederbörande ej gerna gå in på at stämpla dem i koppar; man vägrade mig det på Myntet, och ville nyttja Silfver.

CXXXIV.

*Ankom d. 5 Junii.**Besvar. d. 6 d:o.*

Åbo d. 1 Juni 97.

S. T. Så väl Brors bref af d. 26 Maji, som Läsningen N:o 2 och 3, och packan med Barthelemys bok etc. har jag erhållit, och tackar ödmj. för Brors besvär dermed.

Den förstn. boken har jag redan genomläst; åtsk. articlar deri utmärka sig fördelaktigt. Recension öfv. Kants skrift är, tycker jag, ömsom sträng och ömsom öfverflödigt artig mot Kant och Boëthius; för öfrigt med skarpsinnighet skrefven; få se, hvad våre Kantianer hafva deremot (t. ex. i sin Litterat. Tidning) at påminna. För min del, tror jag mig hafva skäl at gå ännu et steg närmare til Helvetii systeme; i det at sjelfva moraliska känslan kan hänledas ifr. kärleken til oss sjelfva, med tilhjelp af förnuftets och begreps-associationernes inflytelse derpå. Det g:la sättet at förvilla, genom arbitraira och ifr. usus communis afgående definitioner, har Kant mästerl. nyttjat; t. ex. hans försmädel. definition på lycksalighet, såsom bestående blott i de yttre sinnens njutningar!

Har Bror sedan fått paketet som med Marquardt åtföljde? Transl. Gummer berättar sig ändtel. hafva fått sit, h:ket b:te man qvarlämnat i sit kvarter (på Kungsholmen, ni fallor). — Som jag 2:dra dag Pingst reser upp til Ikalis etc. och ej förr än til Sommar-marknaden återkommer, så lär jag ej af alla subscribenterne (af h:ka någre vistas på landet) hinna få in Dr Lüdekes pg:r. Men om min hos Bror stående Cassa räcker til, skal jag ännu med nästa post sända bref derom til honom, at han hos Bror får altsammans. Nu sänder jag innelyckt 5 Rdr, i brist af större sedel; härnäst mera. — Tack för Procopovitz til vårt Bibl:k; där förtjenar han sit rum.

I fjol hade jag af Sernsköld bref; då hans tilämnade present til vårt Bibl:k hopfallit blott til en liten samling af recentiores Poëtae Latini; få se, om man ger oss häldst dem! — Liljestråles commission til Tengström har jag expedierat; och har han lofvat svara honom. — Märkligt blir at se, hvad om Krigs-Acad. slutel. fastställes! — Nu ha vi ändtel. fått sommar; rågråd-

den står öfverallt herrlig. — I förrgår höll Härads-h. Sannholm sit bröllop med Mams. Richter; gubben hans far är inne i staden.

Besynnerligt at för Hertiginnan bes blott i Stockholm; man lär tro, at vi andre hafva på de förra förbönerne så mycket hos vår Herre innestående, at derpå ock nu kan trasseras! — Af Adlerssparres Hist. Samlingar medföljde 2 Exemplar, af h:ka Bror blott uptagit det ena i sin räkning! Jag har aflåtit det andra til Ass. Wallerian, som ock önskar få Läsningen, — hvaraf jag derföre bedt Bror sända mig 1 Ex. till; h:ket likaledes gäller om N:o 2 och 3 etc. Männe Silfverstolpe har Blackstones Commentaries (af Basler editionen), som b:te Ass. ville köpa? — Vid min återkomst, beder jag om lof at få besvara Bror med uphandling af Papper (så väl stadigt Post- som af det stora Hargs Tryck-p.) til mine dispp.

Prof. Gadd blir bättre; men en oredighet i tankarne (vida utöfver hans förra) utmärker svaghet, och vissa anstöter af blodhostning äro ej heller lofvande; få se huru det går! — Bonsdorff blir nästa år Rector; Brors rätt förbehållen. Ass:r Eckman börjar åter röras ute, men ser dålig ut. — Tvifvelsutan har Bror fått notif. bref om Major Gabr. Tandefelts död; han skref mig nyss förut till om informator för sin son, den jag til hans snart skeende hitkomst skulle ha färdig. Han har helt hastigt dödt af slag.

Et elakt äfventyr har Cygnaeus i Petersburg haft. Hans omgånge i Stedings Hus (han är tillika Svenska Legations prest) och hos Klingspor under dess därvaro, samt en (i Ryssland) oförsiktig resa til Puumala at träffa sin far (under dess visitations-resa i Savolax och Karelen), hvarföre han gjorde et skutt öfver gränsen ($1/2$ mil, och drögde där en dag), hade ådragit honom så mycken upmärksamhet, at när han derpå begärte permission, at för sin hälsas skötsel få resa i sommar på några veckor til Borgo, blef det honom ej allenast vägradt, utan ock han skickad (såsom misstänkt för Statsbrott, utan tvifvel) til Käjaren i Muskow! Där måste han befunnits oskyldig, efter han blifvit återsänd och åter tilträdt sin sysla. Jag känner ej ännu saken i hela sit sammanhang. — Hellenius hade nyl. bref af honom ifr. Petersburg, med svar ang. någre Litteraire Commissioner. Ryssland är dock Ryssland!

Med sidsta post (el. kanske först i dag) afgick vårt bref til vår Cantzler, at protegera oss mot Mennäis Bruks-Herrens inkräktningens lystnad. Kära Bror, tala derom för Guds skull med Cantzlern och flere, at detta försök afstyres. Det infama privilegium han skaffat sig at prätta alla bönder på 2 mil åt alla sidor kring

Bruket, lofvar han väl (stundom) ej sträcka til Acad:s Hemman; men har dock skrämt någre våre bönder, at ingå i et perpetuellt contract om kol-lefverering, h:ket vi för ingen del erkänne och som skedt oss ovitterl:n. Genom en förrädisk afhandling med Nystads Riksd. fullmäktig (som öfv. allmogens skog ej hade mer rätt än Mennäis) och kanske med allmogens d:o (som han lærer köpt) utan allmogens vettskap el. hörande, har han skaffat sig detta vackra privilegium, som visserl. ej kan sträcka sig ätm. til frälse-skogar. Vi säge nu våra bönder til, at hvilken som går i slik afhandling, skjutse vi ifr. hemmanet utan krus!

Som nu tiden instundar, at upsäga och accordera sig hyror och gårdar, så täckes Bror instruera sin Commissionair, at enl. benäget löfte, medelst ordentligt contract försäkra mig om hyres-rättigheten til Brors här ägande Stadsgård. Men som den kammare som Bror hade til sit arbetsrum, för mig blefve nödvändig; beder jag at ock få den. Jag vill deremot skaffa Brors böcker rum (i sina lådor förvarade) på nedre Bibl:s salen, i fall ej Pastor Hjelt, efter första idéen, kan gifva dem rum i Domkyrkans magasin. Köks-sakerne skal jag likaledes, antingen i stenhuset el. i lilla farstugu-kammaren uti g:la byggningen, deremot inrymma eget rum, där de aldeles orubbade skola få stå. Häröfver täckes Bror med det första låta mig få svar. — Nu måste jag upp på en Cand. Examen, och nödgas derföre sluta. (En förfärlig svärm skal i dessa dar stå Juris Examen, 14 el. 15 stycken). Må väl!

CXXXV.

Ankom d. 28 Junii.

Besvar. d. 30 d.o.

Åbo d. 22 Junii 1797.

S. T. Under min bårttovaro på resan til Mouhijärvi, Kyro och Ikalis, hade 3:ne Brors ang. bref til mig anländt; et med posten (af den 2 hujus) jämte Resol. om Fru Nordmans Nådår, för hvars utlösande jag ödmj. tackar; et med Schulténs Skeppare (af d. 3 h.) som lämnat det til min Syster, jämte bok-paketet; och det tredje inom Hellenii couvert, ankommet (ni fallor) med M. Hällström, hvarpå Bror glömt at utsätta adresse el. utanskrift, och hvarmed Hellenius fördenskull var brydd, tils jag, vid et besök hos honom, fick tillfälle at titta in i brefvet, och fann at der taltes om postpapper och pgr:ne til Dr Lüdeke, då jag blef öfvertygad at det var stäldt til mig, hvarföre jag i hela Clubbens närvaro

upbröt detsamma, och såg at jag träffat rätt. För allt det myckna besvär Bror haft med mina många commissioner, aflägger jag hjertelig tacksägelse.

Vi kommo väl hem fredags-qvällen (d. 16); men öfverlopp af marknads-främmande etc. (ibl. h:ka Dr Pihlman låter hälsa, som råkar i process med sin afl. Frus bror och syster, i anl. af sit erhållna Testamente, ut fit, skrifver Cornelius) hindrade mig at i måndags hinna skrifva Bror till.

Under resan hade vi et ovanl. herrligt och varmt sommarväder, som otrol:n påskyndade all växt; men straxt efter vår återkomst hafva slagregn-skurar nedslagit våra vackra rågåkrar, som merendels stodo i blomma, och väderleken blifvit kulen; natten emot d. 16 var i synnerhet så kall, at jag fruktar det frostömma orter lidit deraf skada. Ännu förtfar den kulna och regniga väderleken, som nedslår vårt glada hopp! — Jämijärvi träsk, med sina omliggande gårdar, är i ans. til situationerne, af en sällsynt skönhet; och jordmånen, ehuru sandrådande, ingelunda oäfvén; men grannskapen af stora kärr och måssar högst ledsam och farlig: de kunde til större delen uptorckas, men hvem består kostnaden dertil? Af bönderne kan det ej väntas. En besynnerl. källa, et stycke derifr., nog nära stranden, besökte vi, som kallas Uhrilähde, af vidskepelsens bruk; har ymnigt och skönt vatten, men väller ibl. hastigt upp, stadnar ibl. tvärt af, flyttar sig ifr. et ställe (inom en viss liten omkrets) til et annat, inom några minuter; hvirflar ibland likasom vatnet skulle sväljas in etc. Måne det vore möjligt, at ifr. Handlingarne i vår tvist om öfverlopps-jorden vid denna by, få bårt Landtmätare-Chartan, som vi annars ännu en gång måste lösa?

Jag fick vid min återkomst höra, at Cons. anmodat Bror til at vara god och assistera Acad. i Sernskölds Sterbhus med böckernes uttagande, sjelf el., om Bror är hindrad, genom någon annan; vill Bror hafva en förteckning öfv. de Poëtae Lat. recentiores vi äge (ibl. Medici)? el. har sal. mannen förordnat, at de samtel. skola hitsändas? Rosensteins tal väntar jag när det utkommit, efter Brors goda löfte. — Hr Rev. Secr. Marks v. Würtemberg har riktigt fått dispp. etc. Dupletterne täckes Bror vid tillfälle hitsända.

Det vore en herrlig sak om vi kunde få upbära de lediga Pastoralierne i Finland på någon tid; få nu se, om den saken kan gås i genom. Til Wasa (som nu hör til denna Class) söker Weman med det förbehåll, at honom skal gifvas första rummet (han är sig alltid lik!), och Lauræus utan förslag med det skäl, at hans lön vid förra Lifdragonerne derigenom kan indragas! Äime-

laeus lär hafva svårt at få detta bröststycke! Imedlertid äflas man med frågor om Pastoratets delning! — Ang. Litteratur-Tidningen är jag oviss, om den ej här, af interessenterne bårtsumlats; jag håller på at forska derefter. — Besynnerligt, at då Heinola Chartan haft så stark åtgång, man dock sölar med dess retouchering (hvarigenom den likväl blir vida sämre än förut!).

Baron Hermelins Atlas blir i alla afseenden et hederligt verk! Han har varit god och skänkt mig de 8 utkomne bladen öfv. Lappland och Norrland; och jag håller nu på at förse M. Hällström med råd och underrättelser til hans oförtöfvadt skeende resa kring Finland, för at hjälpa oss til Chartor äfven öfv. detta land.

Om Bror sänder mig sit Ex. af Montesquieu, så skal det säkert vid första auction i höst blifva med fördel bårtsäldt; Gr. Taubes exemplar steg högt. — Holmberg är återkommen: hvad han må hafva uträttat? Thams bok är visserl. underlig, i alla afseenden. Jag har ej ännu fått läsa Recension deröfv. i Stockh:s Posten, som under min frånvaro anländt, men boken har jag genomläst; några goda idéer simma där ibl. en myckenhet bizarrerier.

I sidstl. söndag hörde jag här i Domk. första gången bedjas för Hertiginnan; jag trodde redan at vi, i ans. til det inestående Capital af förböner, som vi förre gången förgäfves gjorde, nu skulle slippa med en mental invisning på desamma! Då nyheterne om denna händelse, jämte de committéer, som blefvo satte öfv. åtsk. ärender, hit anlände, sade en espiegel, tilspord, hvad mera nytt ifr. Stockh:m förspordes, at ock en committée skulle tillsättas öfv. H:s grossesse! Har Bror hört, at Hof-Camer. Christiernins Fru, som förut var Kammarfru hos Drotn. Lovisa Ulrica, var just den som aldraförst initierte dåvarande Kron-prinsen, och det i god tid, uti Frögas tjenst? så at det är allt slägtskap. — De gemena ryktena om förgift, arrestering etc. hafva genom resande absurda backborgare penetrert ända til vår menighet; som är rätt infamt! Tiden utplånar dem väl, men imedlertid äro de af elak art. Efter vanligheten hafva de hitkommit genom Stockh:ms pöbel (af alla stånd och slag)!

Så snart Widenius hämtar mig en tjenlig sedel, skal med denna eller med nästa post ytterl. pgr för mine behof til Bror öfverstyras. För vår råg hafve vi ej mera nu fått 12 plåtar; men dock ej ännu behöft fälla priset mera än 4 sk. på tunnan, derunder. — Endera dagen, då Mag. Hjelt får tid, — skal jag uppsöka Brors begärda disp. för at til Bror öfverstyras; skal ock se til, at af andre kunna skaffa exemplar af disp. de poena homicidii adtentati, hvarpå jag redan fått löfte. Jag har, såsom obekant

med Reuterschöld, ej varit i tilfälle at på någon tid bese Brors gård; men M. Hjelt har väl öga derpå. När vi innan kårt gå dit, torde jag något kunna observera. — Det öfverfl. Exemplaret af Adlersparre har Ass. Wallerian lofvat taga; Bror tackes således derföre debitera mig. — Som mit värds-folk dagl. plågat mig, at få veta, ehuru i förtid, om jag tänker här i gården kvarblifva, så har jag måst, i förlitande på Brors gifna löfte, tillåta dem at förse sig med en annan hyres-gäst. Hvarföre jag anhåller, at Bror tackes med det aldräförsta låta upsäga Cap. Reutersköld, och instruera sin Commissionair om vederbörl. hyres-contracts uprättande oss emellan. Visserl:n skulle det ganska mycket accommodera mig, at äfven få den kammaren som Bror sjelf bebodde; och jag skulle derom besörja, at böckerne skulle til nedra Bibl:s-rummet, med sine lårar och tunnor orubbade flyttas, samt i full fred och ro där få stå, emedan där ännu är rum nog, äfven som de öfrige husgeråds-sakerne, antingen i farstugu-kammaren i lilla byggningen, h:ken jag kan umbära, skulle kunna inläsas, el. (jag känner ej ännu stenrummen) i något rum uti Stenhuset. Men om Bror icke tror sig dertil kunna samtycka, så skal jag dock se til at kunna berga mig med de öfrige rummen; särdeles om Brors Lections-rum kan hållas varmt om vintern? Många gårdar hafva här denna tiden varit til salu; men ännu har jag ej kunnat resolvera mig til någon gårds-handel.

Vår Gadd åker nu ut, och går uppe; men benen äro med öppna rinnande sår besvärade, humeuret aldeles förändradt och sinnet, särdeles skoftals, oredigt, så at föga hopp är om någon grundelig förbättring. — Alla af Bror mig tillsände paketer lågo orubbade och oupbrutne til min återkomst!

Har sedan något hörds om Cronstedts Stats-Secretariat? Prof. Haartman har fått sig en son, och Frun mår väl; kanske en sådan cour bidrager at stadga hennes hälsa. Herr Lagm. Hisinger har nyl. hitkommit ifr. Wasa. Som det tas för afgjort, at Rutström öfverger oss, så har M. Haartman, Professorns yngste broder praesidert för en disp. De Tussilagine, Commentarii Botanici Partic. 1, utarbetad, som jag gissar, med Rutströms tillhjälp, hvars undervisning i Botaniken han ock denna tiden nyttjat; men han är svagt underbyggd med nödiga Acad. studier. Såsom ännu ej Licentiat, kan han väl ej straxt söka syslan efter Rutström, men lärer vilja blifva vicarius imedlertid, såsom Justander var; har Bror råkat den sednare, och hvarmed syslösätter sig den underlige mannen? Huru länge skal han skräpa på vår Lections-Catalog?

I anl. af lönereductionerne gör folket en och annan satyrisk anmärkning; t. ex. at Riks-Drotsens förlust ej blef så stor som först sades, och förnämligast, at Lagerheim (anima totius negotii, som man håller för en egennyttig man) också haft en öfverlopps-lön, om hvars indragning något ej förspörjes, äfven som hans bränneri ej blifvit vidrördt!

Kan Thunbergs verk om Konsten at bygga under vatten ännu fås til köps, och til hvad pris? Vårt Bibl:k saknar detta verk, som jag ville dit skaffa.

Nu något om vår Oeconomiska resa; för at sätta Bror i stånd, til at om de angelägna Academiens väl rörande frågor, som dertil gåfvo anledning, kunna biträda oss med goda råd. Vi hade på 3 ställen, i Mouhijärvi (Uotsola), Jämjärvi och Mahnala (Björkbom flyttade oss til Löfnäs) sammankallat våre Bönder och torpare, jämte de Landtmätare som i desse soknar arbetat. Dervid underrättade vi oss om de skedde mätningar, huru långt de avancerat, hvad som vållar uppehåll (för at kunna hjälpa till at detsamma undanrödja), h:ka byar hunnit storskiftas och skiften stadfästas, hvar och huru mycken öfverlopps-jord Acad. har at räkna på etc. Vi låto visa oss Chartor med deras beskrifningar, storskiftes-instrumenterne, ägodelnings-rätternes domar etc., och uprättade öfv. allt detta en förteckning, som för Cons. blir nyttig i flere afseenden. Därvid erforo vi, huru högst vårdslösa och odugliga åtsk. mätningar och Chartor varit och äro (som dock vid Revisionerne blifvit gillade. T. ex. Halls öfv. Lavia, Riiho, Huida och Riutta ägor omkring Karijärvi, för h:ka han bordt ha skam och icke betalning. Mätningar och Chartor äro sådane, at omöjel. storskiftet kan ske efter dem, utan vi få lof at låta anställa och betala ny mätning och chartering. Hvarken sjöar, el. kärr, el. berg, el. skogar äro annars än på höft, på et och annat ställe, uptagne; blotta peripherien är utsatt, och ej en gång den allestädes. I Huidas mark finnes en krono-jord, på h:ken en immiterad Nybyggare sitter (Varhe), och hela detta jordstykke är på Chartan ej utmärkt. En urfjäll, kallad Runganmaa, tilhörig Runka hemman i Tyrisevä by i Karcku, ligger innom samma Huida mark; den är ej heller på Chartan utmärkt. Utan Huida har fått lof at betala hela mättings-arfvodet vid pass 400 plåtar, för sin och deras jord! Herr Alfving har dock approberat och påskrifvit Chartan vid Revisionen! Det vore synd, at betunga bönderne med den nya mätningen; utan hela kostnaden får Acad. lof at bestå, för alla dessa byar och hemman. — Storskiftena hafva på många ställen skedt altför rasande; men de hafva hunnit stadfästas! Bönderne äro ofkast til dem sjelfve vållande; de gradera falskt, bedragne af en

oförständig egennytta; förlikas om skiften som äro orimlige, och som de, efter ågången stadfästelse, ångra. Vi behöfde för våre hemman en ej mindre driftig och alfvarsam, än förständig och erfaren (och oegennyttig) fullmächtig; men vår Björkbom är en *hieno mies*, har ej nog auctoritet hos bönderne etc. Jag vil anföra 2:ne Casus. 1:o Kierikka i Jämijärvi består af 2 hemman, som i Acad:s Jordebok äro lika til skattören och mantal, Kapari och Hintu; men i Kronans Jordebok, som Landtmätaren fått at följa, har Hintu dubbelt större mantal; betalar dock enl. vår Jordebok, lika ränta som Kapari, men i vissa allmänna besvär, som kronobettjeningen reparterar dubbelt mot sin granne. I anl. af en composition, som ägod. rätten bragte dem til, skiftades ägorna dem emellan i lika lotter, enl. Academiens Jordebok, (men ännu plågas Hintu af de andre dubbla besvären); men, jämväl enligt deras egen kloka förening, deltes åkrarne så, som bifogade ritning utvisar! Nu träta de, ty den enas höns flyga ifr. gården in i den andres åker; den ene vil ej unna den andre väg genom sin åker til hans; och ehuru ägod. rätten utstakat, vil Hintu hafva ledet (a) omstängdt, emedan han ej har råd at med särskild gärdesgård omstänga sina utåkrar (Moysiot) bb. Nu ville Kapari gerna byta sin åker N:o 1 emot Hintus N:o 1 (såsom de naturl. bordt skiftas); men Hintu nekar, emedan under hans N:o 1 ligga förmånliga ängslindor. Frågas: Om Acad:s husbonde-magt öfv. sine bönder kan gå så långt, at man kan til et sådant byte tvinga dem? Näppel:n? om ock lindorna kunde undantagas el. godtgöras med jämn goda. Item: i fall de kunde förmås til godvilligt byte, om det kan ske, sedan skiftet lagl:n är stadfäst? At vägen mellan (a) och (c) skal hållas öppen, är klart; men ändock upkommer oughörligt gnabb af det orimliga skiftet. 2:o I Mahnala by, (stor och trång) tvang Björkbom å (som han bordt) en stor del af Acad. bönderne at flytta ut, efter de ej ville det. Nu ångra de sig. En Kujala föreslår, at emedan utåkrarne ännu äro oskiftade (h:ka nu skiftas), få flytta til en udde, et stycke ifr. byn, hvarest en ansenlig del af dem ligger, och där taga sin tomt och all sin åker, emot det han lämnar til vederlag sina lotter af bol-å kern åt grannarne som gränsa närmast, och tager deras utåker-lott i stället. Jag tilstyrkte Björkbom och Landtmätaren, at så mycket ske kan, biträda honom, ehuru bordåkers-skiftet är fastställdt; jag menar det skal gå an? Vore alla bönderne Acad:s, så skulle saken väl lyckas (han har så trång tomt, at han knapt kan där vända en kärra); men nu är där en Krono-bonde, rik och mächtig, samt en Acad. Skatte-bonde, hos h:ken jag första gången fick se et Skattebref

af denna art (af Kammar-Collegium på Acad:s anmälan utfärdadt), et monumentum stultitiae af våre företrädare!

För at utröna orsaken til skiljaktigheten emellan Kronans och Acad:s Jordeböcker, och bringa dem i likställighet, har Cons:m (enl. det stora modet) satt en committé, bestående af Haartman, Lindquist och mig, jämte Camreraren. Vi hafve svårt, at reda ut den saken. Acad:s förmedlingar, hvarken methodice verkstälde el. hos Lands-Contoirtet och Kammar-Collegium anmälde, äro väl en orsak; men också på dem och deras tid är ej lätt at få reda, (allt skedde så tumultuarie i fordna tider), än mindre på deras grunder. Winter påstår, at de alla böra anses för temporaira och provisionella, och vid Storskiftet återgå el. methodice förrättas. Så gör han med dylike Kronans förmedlingar. För at få ha sin förra jord i behåll, måste hemmanen uptaga sina fordna mantal, och då straxt erlægga sin förra ränta. Efter samma principe, mins Bror at Widenius procederade vid Mäentaka etc. i Lappo, hvaröfver bönderne klagade, och hvilken sak ännu i Cons. ligger oafgjord (emedan Bror och Haartman så nitiskt plaiderade för sine bönder). Men lika orimligt som det å ena sidan vore, at Acad:n, för at bibehålla sin förmedling, skulle låta afhända sig den jord henne rättel:n tillkommer, lika nödvändig följd blir sedan, at hemmanen uppskattas til sit förra mantal och betala derefter, i likformighet med hvad Kronan med sine bönder gör. Sant är, at de ej få på mantalet så mycken jord som nu utdelas (t. ex. 12 å 1500 tunneland); men de få dock i Mäentaka 1:o lika mycket som deras medbröder Kronobönderne, 2:o mera än åtskil. deras grannar i samma socken. Hafva ock så god jord, och så förmånlige hemman, at de mycket väl kunna berga sig. Deremot är mit råd, at Acad. förmedlar åtskil. hemman i Skären som funderade på fisket, h:ket otrol. aftagit, omöjel. kunna bära sin fordna ränta, då tvärtom Lappo-boerne etc. sedan kärren minskats och de begynt bruka jorden, i stället at tillita skogen, ansenl. tiltagit i välmåga; och de förmedlingar, som af fordna tillfälliga olägenheter, med nog liten pröfning fordom skedt, kunna således skäl:n uphäfvas, näml. i laglig ordning.

Som jag har det elaka felet, at ej skrifva mina bref förrän på rätta postdagen, så måste jag nu åter afbryta detta bref, hindrad af mångfaldige visiter ibl. andre af Major Bruncrona (som skal snart gifta bårt en sin dotter med Capit. Rabbe, son til Prof. Rabenius) vid armeens flotta. Altså med nästa post fortsättning.

Med B. Rehbinder (den unge, ifr. Wiksberg), som reste til Stockh:m at engageras vid Revisionen, sände jag 2 små paketer

til Bror, i det ena lågo någre numrer af Åbo Tidn. til Fredenheim, som Bror vid tilf. tackes sända til honom, jämte någre docum. rörande vår tvist om Jämjärvi öfverlopps-jord, hvarom jag härnäst skrifver omständel:n; i det andra en nummer af b:te Tidn. til Fredenheim, som jag glömde (ni fallor?) ur det förra paketet, samt et papper til Marks v. Würtenberg, at vid tilfalle honom tilställas: med ingendera är hast. Må väl!

CXXXVI.

Ankom d. 2 Julii.

Besvar. d. 13 d:o.

Åbo d. 26 Juni 1797.

S. T. Nu skal jag fortsätta mit sidsta bref: kanske innan jag slutar det, Svenska posten hunnit anlända. — Väderleken fortfar at vara kulen och regnig. Våra rågåkrar, som stodo frodiga, äro merendels af regnet nedslagna, som inträffade dels i början, dels under fortfarandet af blomningen: h:ket ej litet bekymrar våre landtmän.

Sedan Cons. Acad. tog det (nödvändiga) beslut, at kraftigt understödja storskifts- och ägo-utbrytningsvärdet, men vi dertil ingen fond hade, vågade man på, at tilägna Academien räntan af en myckenhet på Acad. hemmanen anlagde Torp; dervid iaktogs dock den varsamhet, at 1:o inga andra torp togos ifr. hemmanen, än de som voro så långt ifr. dem belägne, at de förmodas falla på öfverlopps-jorden, 2:o svaga hemmans torp lämnades qvar til bondens understöd. Tydligt är, at denna anstalt, enl. min öfvertygelse, ej var aldeles laglig; men den yrkades af Gadolin och Malmström nitiskt, i afsigt at derigenom tilskapa en fond för at öka el. förskaffa dem löner, och fick medhåll af pluraliteten. Någre af oss andre voro dock i stånd, at så vända saken, at dessa räntor, (som i sig sjelf äro blott provisionella) skola förnämligast användas til storskiftets (och de dermed sammanhang ägande anstalters) befordran; och i sådant skick refererades saken til Cantzlern. Också har denna inkomst, som nu slås til besparings-cassan, ej heller til andra behof blifvit använd: den utgör årligen circa 300 Rdr, och är ännu til största delen bespard, utgörandes en god fond til hvarjeh. Oecon. anstalter. Ehuru räntan blef på de flesta torp ansenl. förhögd (emot det lappri de förut betalte til bönderne, 1 å 2 Rdr) ända til 12 Rdr för några få torp, knotade dock få torpare deröfver; de ansågo för en förmån, at stå häldre omedelbart

under Acad. än under bönderne. Som i större byalag, där förra räntan skulle delas mellan flere bönder, hvardera fingo en obetydlig summa, ofta blott 16 el. 24 sk., så har ock en god del af desse ej besvärat sig öfver vår anstalt, häldst de vetat i stället, efter vårt exempel, höja räntan på de dem qvarlämnade torpen. Men någre klaga; soml., som jag nu under resan erfor, med skäl; och desse tilstyrker jag at dedommagera. Äfven som vi nu under resan stälde de klagande tilfreds med löften 1:o at kostnaden til storskiftet skal i proportion dem ersättas af de torpare som blifva nybyggare och dem således aldeles undangå, h:ken kostnad Acad. på vissa ställen får imedlertid lof at förskjuta: detta har Cons:m bifallit; 2:o at om något af de skattlagde torpen blifva hemmanen tillagde, så skal förlusten dem likaledes ersättas; desse casus bli få, undantagandes då bönderne sjelfve operat öfverlopps-jorden, emot tilökning i hemmantalet, då de skola hållas skadeslöse för torp-räntorna, enär torpen falla inom deras operade mark, genom så mycket flere frihets-år för den nya räntan. Det förargligaste (och det hade vi svårast at tilfredsställa) var då i samma by Acad. bönderne satt torp på sina, och Krono-bönderne på sina ägor; ty då nu Acad. torpen til en del skattlagts, men Krono-bönderne behållit sina orubbade, tils storskiftet hinner fullbordas, tyckte någre bönder, med skäl, at dem ej skedt lika rätt, och altså orätt. Förrnämde skäl gälde dock; lycka var ock, at desse casus ej voro många. Då dem föreställes, at fonden används at påskynda och underhjelpa storskiftet, hvartil de sjelfve ingalunda af torparena njutit lika betydligt biträde, blefvo de dock nöjde; och då de erfara, at denna hjelp värkel. sker dem, är jag säker at altsammans passerar. Men en kinkig sak är detta!

Enl. min tilstyrkan, bör ock af bemälte medel sådane nödiga mätningar å nyo (som i Lavia, Riiho, Huida och Riutta äro ounbärliga) betalas, som de som i Suodenniemi Capell af oss måst redan dels tillåtas, dels måste föranstaltas. Sedan önskar jag, at Chartor öfv. alla våra storskiftade byar och hemman böra af oss lösas, och i vårt archiv förvaras, at gagna både vid tilkommande ägo-tvister och sådane smärre gräl, som Cons. Acad. kan slätta, h:ket ofta utan syn el. Charta är omöjeligt. Visse forssars uprensning (såsom Kampinkoski på Riiho ägor, där med 50 Rdr kostnad, hela Riihonneva kan uptorekas, til flere hundrade lass höafkastning, i stället at nu ängar finnas blott på laggarne, och kreaturen drunkna på sjelfva måssen, som har god lerbotten) hvartil bönderne ej ha styrka och vilja, bör ock dermedelst bestridas. — När Nybyggen formeras af redan dugtige torp, få de lof at deltaga i storskifts-kostnaden, som vi i det fallet blott (när nöden så

fordrar) förskjute; men då de äro nyss bosatte, el. ej ännu nybyggare til öfverlopps-jordarne äro at tilgå, böre vi pro rata deri med bönderne deltaga; så är ock decreteradt, och redan dermed början gjord.

Soml. af oss hade lust, at processa med Dir. Hall om hans odugliga Chartor; men cui bono? Först utdras dermed tiden, Gud vet huru länge, anstalten studsar, och om vi til slut vunne, komme vi at luggas med den skullote. Derföre beslöt vår pluralitet, at på vår Cassas kostnad låta mäta och chartera ägorna å nyo!

Hvad tunneland-antalet angår, som tildelas hemmanen, så följte vi 2 principer: 1:o at då byn består dels af Krono- dels af Academie-hemman, gifva våre bönder lika mycket som Kronan ger åt sina, och således rätta oss efter Landshöfdingen, at förekomma alla missnöjen; 2:o at då vi äge byn (el. hemmanet) ensamt, gifva så rundeligen som tillåtas kan; hvartil ock Landtmätarena, som bönderne veta draga på sin sida, troligen bidraga. Härigenom sker väl, at mycken olikhet emellan tunnelandtalet på hvart mantal, emellan särskilda byar, jämväl i samma socken, upkommer; men huru skal det kunna hjelpas? Detsamma sker ju med de byar som ingen öfverlopps-jord hafva; af h:ka somlige på mantalet få blott 600 (och när i nedre orten 2 til 4 hundrade) tunneland, då deras grannar få 12 til 1500! Men det är författningens fel!

Til Sågvärks anläggning vid Karijärvi utlopp (i Karekoski), kan jag ej styrka, ehuru förmånliga vilkor oss bjudas; ty fallet är så ringa, at en stark updämning blir nödvändig, hvarigenom våre hemmans ängar och åkrar, som ligga kring sjön, blifva lidande af öfversvämningar, så at skadan blir i realiteten större än vinsten, at förtiga den obillighet som dermed är förenad. Minst kan jag dertil råda, som när jag, såsom Rector, besökte orten, upmuntrade bönderne at fälla Karekoski; det de gjort, och nu derigenom befriat sina ägor för öfversvämningar. Sjön är öfverallt grund.

Som åtskil. Soknars (ibl. dem Ikalis och Kyrö) hela tionde är oss donerad på vinst och förlust, så är klart, at vi ha rätt til densamma, ej allenast af uptagne ödeshemman, utan ock, ni fallor, af nyss tilkomne, som äro många, ej blott på Academiens, utan ock på Kronans öfverlopps-jord? Eller huru tycker Bror? Jag känner dock ej ännu (derom skal Winter förfrågas) hvad grund til tiondens åsättande på de nya hemmanen följes? Äfven frågas, om ej tionden bör betalas ifr. den tid då räntan börjar utgå?

Vår provisionelle torp-skattläggning har imedlertid haft med sig en af oss ej föresedd olägenhet: näml. at Capellanen i Ikalis

(jämte Länsmanen etc.), med åberopande af författningar och öfverenskommelser, af desse torpare utfordrat de vanliga kapparne. Med hvad rätt? derom skole vi nu anställa undersökning. Vi hafve ej förut hört af hela saken; utan först nu under vår resa, anmälde torparena den hos oss. I Kyrö och Mouhjärvi hafva vederbörande ej gjort härtills något sådant försök: sed exempla sunt contagiosa. Hvad dömmet Bror derom?

Slutel:n om Jämjärvi saken, som Bror nogsamst känner. Jag sände med unge Baron Rehbinden (en sedlig och beskedlig yngling, ej något genie, men ej heller dum, som skal engagera sig vid Justitiae Revisionen, och som jag hos Bror til det bästa recommenderar; han kommer at bo i et stilla och beskedligt Hus, näml. hos Ridd. Secreteraren Silfverstolpe) 1:o afskrift af Brors besvär til Kungen, som så full:n utreda justitia caussae, men som ej togs til cognition, efter Kungen ansåg våra fatalier förlorade; af detta Kungens utslag sänder jag Bror härnäst transsumt. 2:o Landsh:s utslag ang. öfverlopps-jordens utbrytande i Jämjärvi, som Bror ej lärer känna. Efter sin förra methode, communicerade Landsh:n ej heller oss detta utslag, utan lät genom Fogden och Länsmanen tilställa det bönderne i Jämjärvi; och det var utan tvifvel en absurd försumlighet af Acad:s Secreterare och dåvarande Rector, at ej höra efter det och skaffa sig del deraf i Lands-Contoiret.

Bror vet huru i vårt Collegio tilgår (önskansvärdt at så ej skedde i många flera!) näml:n at ingen följer ärendernes series, om ej Secreteraren gör det; Rectorerne ombytas, den ene frågar efter sine göromål, den andre vill och kan det icke! De öfrige Ledamöterna lita på dem, och på hvarandra; 2 el. 3 bekymra sig om vårt allmänna bästa, somlige komma sällan upp, och af de närvarande tager en del alsingen cognition af hvad som göres. (Detta har bragt mig til det beslut, at yrka riktiga Diariers och Designationers författande, som skola ligga uppe, så at man någorl. ser våra ärenders lopp: sed haec in transcurso!). Deraf är ingen ting lättare än at fatalier försummas etc.

Men sedan vår fogde fick kunskap om Landshöfd:s berörde utslag, och sände oss afskrift deraf, voro Consistorii Ledamöter ock af olika tankar, om hvad göras borde; en del ville at man skulle klaga deröfv. hos Kungen, i hopp at fatalierne borde räknas ifr. den tid vår fogde (åtminstone, om ej ifr. det vi) fick kunskap derom. Ty Kungens utslag säger uttryckel., at alla upodlade ägor skulle tildelas de g:le hemmanen, och Landshöfd:n tvärtom, at de (det är torpen, til en del satte på g:le ängar, til en del bygde med biträde af bönderne, af ömhet för slägtingar som finge bli

torpare) skulle användas til at formera Krono-nybyggen, som ock Landtmätaren följt. De raisonnerade så, at då vi mist all öfverlopps-jord, vore godt at hemmanen dock få behålla de upodlade ägora (circa 100 tunneland på mantalet) i stället för lika stor vidd af skog. Landsh:n åter insåg, at om desse upodlade torp således bårttogos och ej blefve basis til Nybyggen, föga någre Nybyggare ville hafva hela öfverlopps-jorden at etablera sig på.

En del af Consistorii medlemmar åter tyckte 1:o at ej allt hopp ännu borde öfverges, at Acad:n en gång kunde återfå dessa nybyggen så orättvisligen oss afhände; och beropade sig deri jämväl på Brors yttrande. 2:o at som Acad. likasom Kronan, i alla andra samhälligheter följt den princip, at ej ge hela den upodlade jorden (torpets) åt de g:le hemmanen, när deraf goda nybyggen kunde formeras, så kunde man, utan contradiction, och utan at yrka en princip emot våra vanliga grundsatser i detta ämne, ej klaga öfv. Landshöfd:s decision, som han i gemen alltid etablerat. Af denna tanke var ock Secreteraren; och under denna dissensus förlorades åter de fatalier, som ännu kunnat vara qvar, för at öfverklaga Landshöfd:s b:de utslag.

Imedlertid förrättade Landtmätaren utbrytningen efter Landsh:s ordres och decision. Öfver denna förrättning klagade bönderna i åtsk. delar; och Cons:m gjorde dem sällskap, sannerl:n utan någon viss grund dertill. Som nu Ägod. Rätten satte sig i Jämjarvi just de dagarne då vi voro där, försökte Tengström (nästan för ro skull!) at yrka de upodlade ägnornas läggande til våra g:la hemman enl. Kungens utslag, hvaremot Landsh:n ej haft magt at handla etc. Men utslag deröfver lofvades vid sakens slut (som Björkbom skulle afvagta): hvaraf, såsom ock af hela sakens beskaffenhet, nogsamnt sågs hurudant det skulle blifva! Imedlertid förklarades missnöje.

Hvad står nu i hela denna sak at göra? På något sätt bör den ännu hvälfvas til Kungs; men huru, när, och i hvad form? Skole vi begära fataliernes restitution (mot det vi bestå hela den nya kostnaden)? Eller såsom en grace återbegära de förlorade Nybyggen? Vi ha i alla fall hos Landsh:n förbehållit oss, såsom Jordägare, vår optionsrätt til öfverlopps-jorden, den han vill häldre unna bönderne (orsaken är klar); och yrke, at få den under samma dispositionsrätt som annan Acad:s jord (om ock räntan skall erläggas til Kronan), at slippa Landsh:s befattning, få behålla mantalspg:rne etc. Ty få vi Nybyggen såsom fullk. Krono-hemman, så lönar det sannerl. ej mödan, at äga dem, med den dryga ränta som dem åtföljer, då ock Landsh:n determinerar frihets-åren etc. Var nu god och säg oss Brors videtur!

CXXXVII.

*Ankom d. 1 Julii.**Besvar. d. 13 do.*

Åbo d. 29 Junii 1797.

S. T. Jag har fått höra at Ugglas vunnit sin process mot Bönderne kring Mennäis, af den grund, at de låtit Landshöfdingens åtgärd etc. vinna laga kraft. Det är väl alltid en förträfflig konst, för at förekomma, det tyranniska och oppressiva steg ej må rättas, at under prätext af fataliers förlorande, hindra at de ej komma under någon granskning; men hindra fatalier ock at söka förklaring öfver en författning som man finner, ofta efteråt, vara mörk och tvetydig? Det kan väl ej vara Kungens författning som vunnit laga kraft; kan det då sägas om en Landshöfdingens befallning, at bringa den til verkställighet? Jag tilstår, at jag ej förstär dessa finheter; men det finner jag nogsammt at en Regering aldrig kan hafva bundna händer, at uphäfva en författning som bårtskänker den ena undersåtens egendom, honom ohördan, åt den andra; at förklara sina ord i sådane fall, och bryta en uppenbar orättvisa, synes af inga fatalier böra hindras. Frågas nu, om af den grund at bönderne förlorat sine fatalier, ej heller Frälse-ägare är tillåtet at fråga, och begära förklaring, om genom bite Kungliga författning jämväl deras skogar blifvit bårtskänkte åt ägaren af Mennäis bruk? Ty efter det begrep jag nu om saken äger, tilstyrker jag helt visst Cons. Acad. at särskildt gå til Konungen med denna fråga: så gerna må vi gerad få veta, at våra skogar äro oss frantagne, som at bero af Bruks-ägarens framdeles nåd! hvilken, sedan han förstört Krono- och Skatte-skogarne, ändock helt visst griper til våra. Våra herrliga privilegier!

Af Hr Landsh. Rosenstein har jag fått höra, at Cantzlern gedt Brandell ordres at upsätta bref ang. vår Bibl:s-byggnad, med tilstyrkan til Consistorii petitum om de vacante Pastoralierne. K. Bror, bevaka denna oss angelägna sak efter all möjelighet! Kronan förlorar sannerligen ej så mycket derpå, som vi skulle vinna!

Jag skref sidst til Bror om Jämjärvi saken. Det för oss svåra Konungens utslag af d. 8 Martii 1790, hvarigenom vi förklaras hafva förlorat våre fatalier at klaga öfver Landsh:s och

ägodelnings-rättens göromål, som frantaga oss öfverlopps-jorden, säger tillika: „Dock vill Kongl. Majest. i nåder tillåta, at de i „Jämjarvi samfällighet befintelige hemman, h:ka alla äro antingen „Kronan eller Academien tillhörige, och vid den skeende utbryt- „ningen komma at bibehållas vid de upodlade ägor samfälligheten „förut innehaft, måge, sedan hemmanens tilständiga lott i utmark, „efter hvad Kongl. Mst:s Befallningshafvande utsättandes varder, „blifvit dem tildelt, njuta, enligt i orten gällande delningsgrund, förmånsrätt til den omkring berörde upodlade ägor belägne mark, som af det omtvistade kan blifva öfrig, emot det i Storskiifts För- fattningarne angående öfverlopps-jord föreskrefne vilkor, at der- före särskild skatt til Kongl. Ms:t och Kronan erlägga!“ — Tycker nu Bror, at Landshöfdingens, Bror i afskrift tilsände utslag af d. 4 Nov. 1793 härmed öfverensstämmer? — Men jag har förut redan utbedt mig Brors goda råd, om hvad i denna ledsamma sak för Acad. bästa utvägen må blifva, at ej aldeles blifva lidande!

Nu har i går och i dag varit uphållsväder; men det ser ej ut at blifva långvarigt, och regnet (som nedslagit åkrarne i blom- ningstiden) samt kölden, som på frostnämnda ställen, fara värdt! gjort stor skada, hafva til intet gjort det sköna hopp våre Landt- män gjorde sig om en utmärkt ymnig årsväxt! Hö lära de i stället ymnigt erhålla, om väderleken blir sådan at det väl kan bergas!

Underl. blir at se, huru Engelska Matrosernes upror slutas! Falla de ej til föga, så bli de väl antingen sjörfvare el. kasta sig under Fransosernes välde; at de uti Irland skola kunna, på egen hand, mycket uträtta, är föga troligt.

Få se, hvad våre til Stockholm öfverreste Adjuncti uträtta. Kanske de vore belätne med Extr. Professors fullmagt; men finge de tillika tour til första ledighet, hvardera i sin facultet, så vore det väl för dem bättre! Den ene är en narr och pickelhäring, utan stadga och realitet för 2 styfver; den andres istadighet fruktar jag artar slutl. ut i galenskap. Gud nåde oss för desse ämnen, at ersätta blifvande vacancer vid Academien! Ändtel. slöts Lefréns Rectorat och Schalbergs Decanat; ödet fogade det så illa, at de på en gång voro i function; derföre hafva de ock gjort Studenter, som knapt kunna läsa Svenska, Latin är ej at tala om. Jag var nödsakad at 2 gånger anmäla derom i Cons:o; men det blef dervid: de hörde kallsinnigt på alla de torra sanningar dem sades. 4 stycken bondedrängar refuserade Boreales at i sin nation emottaga; men huru länge skal det taga lag? Då blifva desse lurkar utan all tilsyn i verlden!

För afl. Fru Haartmans Haga säges, at 100 tusen Dl. blifvit redan budne; men man skal begära 120m. Hvem hade trodt

sådant för 20 år tillbaka? — Vår Landshöfd. reser nu omkring för at capitulera med städerne om Bränvins-bränningen. Åbo updrog sin rätt at bränna och kröga, åt 46 el. 48 Borgare, med Ass. Björkbom i spetsen, som derföre betala (ni fallor) 2,355 Rdr årligen; åtogo sig at sälja 6 gr. bränvin för 20 sk. kannan, då rågtunnan kostar 4 Rdr, och mera el. mindre i proportion, då spanmålspriset stiger eller faller; Dranken skola de sälja för 6 sk. oxhufvudet (derpå är ingen gradering förbehållen).

Hvad våller, at vår Växel-Cours och agio så starkt stiga? Jag har alltid misstrodt Riksg. Contoires artificiella operationer; och tror at de såsom fordom Växel-Contoiren, stadna i kännbar skada för Riket! Underl:it, at man ej blifvit af förra olyckor vis! Men enskilda interessen ligga tvifvelsutän här, så väl som på många andra ställen, i vägen! — Om jag visste, at Caffé kunde fås för någorl. rimligare pris i Stockholm än här (hvärest nu begäres 10 à 10½ Dl. för \mathcal{E} :det), så skulle jag låta derifr. hämta mit årsbehof.

Widenius kommer i morgon til Staden; och lofvade skaffa mig en tjenlig sedel at til Bror öfversända. Han beklagade sig sidst, at hans slägtinge Rancken ej fått slut på sin tvist om Somero Pastorat; hvarigenom han hindras at söka Nousis, det han nu häldre ville hafva. — Ingen ting har jag hört om Schulténs hemresa: han må väl nu hafva allaredo farit ifr. Stockholm. Jag ärnar besöka honom på Probstvik, och tillika Hellenius på Loftsdal, när Bärtiden infallit.

Af Tidn. sågo vi, at Exc. Reuterholm til Riket återkommit; männe han besöker Stockh:m och Finland? Under vägen kunde han hafva det nöjet at hälsa på Fru Armfelt, som härigenom reste til Sverige, i sällskap med Peiron, hvilken malicen säger, var henne så outhärlig, at han ej fick inqvarteras i någon annan gård än hon, ja ej en gång i en annan våning, utan i rummet bredevid, (el. i nödfall, i samma rum!) På Åminne drögde hon ej länge; ej heller här i Staden.

Prof. Lindqvist reser innan kårt med Fru och barn til Kovero, til Capit. Gripenberg (hvars son logerar hos honom under Terminerne, en lång strykare, som skal studera Juridiken), för at där, efter vanligheten, passera sommaren. Ass. Wallerian har företagit sig det orådet at upföra en byggnad på sit lilla och illa belägne Lydikkela, som sker under vår allmänna Riks-Architects inseende, och efter hans ritning; byggnaden blir dock ej stor. Men på Hvittis Prästgård upreser Idman, på entreprenade, en Prästgårds-byggnad (af träd!), som ej har sin like i landet; jämväl efter Bonsdorffs ritning och instruction.

Utom unge B. Rehbinder, skall ock en ung Bruncrona (Majorens son) härifr. engagera sig vid Just. Revisionen, en ej oqvick gosse, som Landshöfding Rosenstein lofvat (för någon släktskap med fadren) taga under armarne. — Vår Holmberg berättar, at Malmström lefver artigt i Stockh:m, och ej har brist på utkomst. Hvad lider det med Bibl:s upställning? — Må väl!

Berättade jag sidst, at Westmanske gården, bakom kyrkan, gick på auction bårt för 13,000 Dl. Den inropades af Ränthm. Caloander, som är en af Husets Curatores. Om någon budit med, hade han ej sålt den under 1,000 Rdr; få se, huru stor avance han nu begär. Hufvudbyggningen behöfver betydl. reparation; och de fleste andre husen äro aldeles oduglige. — Tullförvaltaren (Öfver-Insp.) Kiernander skal flytta in i de rum jag nu bebor; huru han i dem kan begå sig, skal tiden visa.

Ännu pratas här af och an om Kungens Finska resa. Gud gifve, at de dermed sammanhang ägande saker må lyckosamt aflöpa!

CXXXVIII.

Ankom d. 10 Julii.

Åbo d. 6 Julii 1797.

S. T. Med Studenten Castrén, Österbotninge, som för par dagar for med fartyg til Stockholm, sände jag til Bror, efter begäran, 7 Ex. af Brors dispp., undantagandes Wijkmans, af h:ken, såsom Bror förutsade, inga exemplar funnos; likasom ej heller af Stiervalds var tilgång på flere än 6. Af de andre finnas ännu qvar flere och färre exemplar; som jag så tilhopa lade at de härnäst, om så äskas, lättel. kunna åtkommas. Med tilhjelp af Pastor Hjelt, öppnade jag alla tunnorna som stå i vrån vid dörren; då de sågos vara fullpackade af böcker, lämnades de orörde; men de som innehöllo lösa skrifter, upgrofvos allt til botten; på sådant sätt igenfunnos dispp. kringströdde i flere tunnor. Ehuru en och annan bok i hopen anträffades, fick jag dock ännu ingen spaning på Stiernmans Höfd. M. Ms., och ville för denna gången ej sträcka visiteringen längre; vi märkte dock de tunnor som genomsöktes.

Frenckell har lofvat efterse, om han äger qvar någre exemplar af dispp:n de Homicidio attentato; finner han dem, så skal jag öfversända dem; imedlertid har jag fogat anstalt, at af Wijkman få någre, om han dem ännu har i behåll. — Hjelt håller på at låta reparera taket på Brors stora byggning; den sidan som vetter

mot gatan, h:ken han säger varit aldeles nedrött och orsakat läcket på vinden etc. Men säger sig til vidare reparationer inge ordres erhållit.

Reuterschöld vistas vid Nådendals-brunn (dit Dr Fåhré samlat et stort sällskap, mäst af Lands-Nåder), så at jag ej fick tala med honom; han, som blott den varma tiden bebodt rummen, lär ej heller veta, om golfven på något ställe behöfva efterses, i ans. till rottornes arbete m. m. hvarom Vice Pres. Hallenborg och Fru Fredensköld torde kunna gifva bättre uplysning. Jag känner i den saken alsintet. Visthuset har Hjelt hört skal ock läkit; som han lofvade efterse och låta hjälpa, när han kan få nyckeln dertil om händer. Lilla dören til Trägården (vid lilla byggnings trappan) var aldeles ruinerad, och en annan gammal dör fastspikad för öppningen; detta lofvade Hjelt, när han får virke, låta bota. Trägården skal vara bårtarrenderad, til Fru Krigs-Råd. Knorring, som tillåt it ogräset at herrligen derstädes frögda sig. Äppelträden hade föga ämne til frukt, men mycken mask, en olycka som i år är med våre fleste Trägårdar gemensam. Brors Almar hafva öfver höfvan vidgat sig (såsom de aldeles icke blifvit agade), särdeles den som är närmare til stora byggningen, så at den rättnu intager hela gården. Stenfoten under stora byggningen, i början illa lagd af osprängd sten, håller på at gifva sig allt mera utåt; om ej detta förekommes, så kan en olycka hända, som sedan blir svårare och kostsammare at bota. Jag kan ej säga, om det förorsakat, ännu härtils, rubbning i golfven, drag etc. Men nog bör Bror låta någon artis expertus i tid besigtiga den, och gifva sit betänkande deröfver.

Jag väntar med det första af Bror anstalt om visst hyres-contracts uprättande oss emellan; ty nu är jag skild från Gummerska gården för nästa år. Det är synd med denna gård; i brist af nödiga reparationer, som om de årligen och efterhand skedt, kunnat länge bibehålla den i stånd, förfaller den så aldeles, at den innan kårt ej kan bebos; vederbörande tycka sig til sin utkomst behöfva hela hyran, men besinna ej, at de derigenom snart förlora altsammans; och sälja den vilja de ej heller, under det pris som en dylik gård, väl underhållen och i fullt stånd satt, bör kosta. Jag fruktar de jämmerl. missräkna sig. Jag ökte ansenl. hyran för innevarande år, mot vilkor at vissa uthus skulle repareras; men det har ej skedt; och om ej brandsynen hade casset bagarestugu-ugnen, så var fara, at hela gården skulle upbrännas. Mit hö, min ved, mina voiturer, hafva af läck blifvit skämde; i min drängs rum fattas golf til en god del. Det var då tid at tänka på flyttning.

Få nu se, huru Kiernander bergar sig; och få se, huru hyran af honom utbekommes! (Derigenom, at han ej förstår sin sysla, än mindre at styra de andre, är hans inkomst ej mindre än de andres knapp; de sakna Skunks talenter!). Simolinska stenhuset vid stora Aningais-gatan (som Läderhandlaren Richter förut ägde) inropades af Rosendal för 2,000 Rdr, som var intekningssumman; altså för 4,000 Dl. mindre än det kostade Simolin. Hade ej Rosendal måst sauvera sin intekning, hade det ej gått öfver 30m. Jag har ej råkat Räntm. Caloander, för at höra, hvad han begär för förra Westmanske gården, h:ken utan grofva reparationer ej kan behos!

I fall Bror skulle finna sig uti at låta mig ock få Brors förra arbetsrum, så kan Bror vara derom försäkrad, at 1:o böckerne med all sorgfällighet skulle transporteras och förvaras i förra fåktsalen, som efter erhållen reparation, nu aldeles ej är fuktig (så at ock Acad:s aerarium åter är i skrubben der-innom förlagd). 2:o at bord, bureauer etc., med flere husgeråds-saker skulle både flyttas och förvaras i någotdera af de andre rummen, utan all olägenhet. I all händelse, tackes Bror snart sätta mig i stånd at härutinnan kunna arrangera mig efter omständigheterna.

Underl. är, at vi ej förr fått se de i Stockh. på Finska öfversatte Krigs-articlarna! Imedlertid har Polon lämnat sit Ms. på trycket; jag vet dock ej, hvad där är gjordt dervid. — Jag har glömt at fråga Bror, huru Wiitas. Länsman Ticcanders sak aflopp? Hartvalls försåtl. anstalt mot Tjäder, hör jag, har af Högsta Domstolen ansedts för simpelt slagsmål; kanske ej mera var juridice bevisligt, men vår allmänhet har annan öfvertygelse; jag har ingen lust haft at genomläsa den lunta som derom här blef tryckt.

Är Prof. Schultén ännu i Stockholm? och när kommer han hem? Visste jag han vore hemma, så skulle jag göra honom (och Hellenius etc.) et besök på några dagar. Lindqvist reser i nästa vecka til Pihlman, Björneborg och Kovero, med hela sin famille. Nu äro ej många Academici kvar i staden. Vår Rector kommer in (ordinario) hvar Tisdag! — Härhos följer til min handel 10 Rdr. Härnäst skal jag sända mera, til upköp af Hargs papper.

Någon har sagt mig, at Barthelemy, som nu är i Franska Directorio, en tid vistats i Stockh:m, först som Privat Secr. hos B. Breteuil, och sedan såsom Legations-Secreterare, samt därunder skaffat sig hos oss flere bekante och vänner, som minnas honom såsom en artig ung man. — Var god och sänd hosfölj. bref til sin ägare.

CXXXIX.

Ankom d. 14 Julii.

Åbo d. 10 Julii 1797.

S. T. Några timmar sedan jag hade afsändt mit sidsta bref til Bror (med innelagde 10 Rdr), kom Prof. Schulténs Skeppare til mig, med Brors bref af d. 30 Junii, jämte Journalens 2:dra och Läsningens 4:de stycke, hvarföre ödmj. tackar!

Brefvet til Cons:m bar jag straxt til Bispen, som upbröt det i min närvaro (vår nuv. Rector, Bonsdorff är sällan i staden), så at jag fick läsa förteckningen på vår ifr. sal. Sernskölds Bibl:k erhållna present: den var ej oäfvnen, ehuru soml. verk äro defecte, och vi äge en stor del förut (t. ex. alla Folianterne, om jag rätt mins); men dessa kunna genom byte etc. blifva Bibl:t lika fullt nyttige. Så snart Böckerne hunnit anlända, skole vi visserl:n ej underlåta at complimentera Hr Hofr. Secr. Björk (på det myntet bör man aldrig vara njugg!), häldst han så verksamt gjort sig af Acad:n förtjent. — För Brors besvär med mina commissioners uträttande, tackar jag ödmjukast!

At Hellenius tillät mig upbryta brefvet som var utan utanskrift, och af hvad skäl, har jag redan berättat; som han nu är vistande på Loftsdal, vet jag ej, om han fått brefvet med Bökman; tviflar dock ej derpå, efter jag ock hört denne vara en beskedlig yngling; framdeles skal Bror derom få närmare underrättelse. Kanske at jag ock af Probst. Borgstedts 2:ne döttrar (den ena gift med Lieut. Bröyer, den andra ogift) som här dricka brunn, får höra, om b:te Bökman innan deras afresa hemkommit; de hafva nyligen anländt.

Som Bror lärer i alla fall bli jäfvig i tvisten om Jämjarvi öfverlopps-jorden, om den til H. Domstolen hvälfves, och bäst känner sakens beskaffenhet, så vore det visserl:n för Acad. en vigtig välgerning, om Bror täcktes upsätta (och mig tilsända) en skrift derom til Konungen, för at sedan af Cons:m genom Cantzleren insinueras (jämte föreskrift om modus procedendi i hela saken)! Ty jag liter ej just på vår Secreterares styrka i pennan, och är sjelf ingen Jurist. Jag menar mig hafva meddelat Bror et transsumt af Kungens oss fatala utslag; men skall, om Bror så

åstundar, sända afskrift deraf in extenso, såsom ock af Kammar-Collegii bref, det öfverlopps-jorden, anten hemmanen äro krono el. skatte, skall tilläggas samma natur som hemmanen äga, hvaraf vi ärne (i alla fall) hos Landsh. yrka den följd, at vi öfv. samme öfverlopps-jord (h:ken oss såsom jordägare och ej bönderne, såsom endast våre Landbor, bör tillkomma) måge få åtm. samma dispositions-rätt, (om ock räntan skulle oss frångå) som öfv. annan Acad:s jord; med andra vilkor är ej värdt at nyttja hela options-rätten. — Det var just af Brors egenh. concept som jag lät afskrifva Cons:ii besvär til Kungen, för at deraf sätta Bror i stånd at fullkommel. erinra sig hela sakens beskaffenhet. Efter vanliga methoden, när man vill göra orätt, och skäms at handla mot klara skäl, så togs ock i den saken fataliernes försummande å vår sida, til praetext at beröfva Acad:n sin jord. Men männe man ej genom extenderande af just b:te Cammar-Collegii princip, kunde vid en favorablare conjunctur, åter eludera b:te utslag? Dock detta allt lämnas til Brors ytterligare pröfning. Ännu hafve vi ej fått den sölaren Pfalers utslag öfv. vårt sidsta andragande under varelsen i Jämjarvi; ehuru vi nog samt förese, hurudant det måste blifva. — Utan tvifvel lærer den i Brors sidsta bref omnämde fatala händelsen mycket bidragit til utgången vid Hertiginnans förlossning; reflexioner deröfver — —.

Det vore en svår puff för Officers-corpsen om värfvade armeen så starkt skulle minskas! At ge en Capitaine 500 Rdr, vore ock för litet, då han nu gör sig ifr. 2 til 5 tusen plåtar; men så skulle han väl ock då befrias ifr. douceurers meddelande å sine subalterner etc. 12 sk. för soldaten, vore verkel. ansenligt, mot hans förra vilkor! Då torde ej bli nödigt, at til deras anvärfvande nyttja tvång och svek! — Förmodl. af harm, har jag hört militairer ej allenast yrka, utan ock profetera, at Biskops-lönerne skola likaledes indragas, och Domprobste-lönerne anvisas vederbörande til surrogat. Billigheten lämnar jag derhän; men vid vårt Reg. sätts nuv. organisation, lærer politiken nog språka deremot! — Det i alla afseenden fatala Bränvinet! Här tror jag, at h:ken Städer el. allmoge åsidosätter sin underd. plikt, at contribuera och suppa!

Taubes resa är sannerl. tjenlig at väcka hvarjeh. gissningar! — Längesedan har jag hört, at Armf. lofvat det hvar och när som häldst han kunde råka R. skulle värja el. pistol befria den ena ifr. den andra; gissningar om orsaken til hemresan, är således ingalunda osannolik! — Wallqvists bok har jag sedt hos Tengström; den torde meritera at äga. På Bispernes fordom ägda (och skaml. missbrukade) magt vid Präste-befordringar, har jag nyl:n läst skändeliga bevis i Åbo Hofr:s Protocoller, rörande B.

Ericus Erici härstädes, som synes varit en ertz-skurk! Hans Consistoriales voro hans ödmjuka ja-bröder, och bäfvade för honom ej stort mindre än de små presterne (som han satte i Prubban, och tog kappan af, ganska fermt och summario processu)! Gud bevare oss ifr. de tiderne.

I lördags såg jag på vårt Boktryckeri, at Polon låtit börja med tryckningen af sin öfvers. af krigsartiklarne (Klingspor har loft honom 80 Rdr pro labore) på publik kostnad; den paraderar med en Cons. Acad. aprobation på öfversättningen, framföre! Underl. nog, at Kronan bekostar en slik dubbel öfversättning, som utom utgiften, kan vålla förvirring, i anseende til uttryckens olikhet! — Contre-Amir. Stedingk har på Åland låtit viga sig med en Fru Hierta (född Löwe, såsom säges, och syster til de bekanta actricerne!), samt är nu med henne hitflyttad! Hvad slags dame är hon? Har hon ock tjent publiken, näml. på Theatern?

Jag mins ej om jag förut berättat, det afl. Lector Nordbergs fader, en snål gubbe, af harm deröfv. at sonen (genom Test. reciprocum) öfverlätit all egendomen til sin hustru, fordrar ersättning för allt hvad han kostat på honom, alt sedan han begynte läsa (hvaröfv. räkning medföljde) och äfven för någre tolfter bräder som han skänkte sonen til sin byggnad (h:ka dock upföras flere, än Frun påstår sig med Skepparens nota som öfverförde dem, kunna bevisa blifvit hitsände!)? Hon skal, såsom alla änkor, begära dubbla nådår!

Jag mins at jag i vintras berättade Bror, om den comoedie som af amateurs upfördes hos vår Landshöfdinge (och hvarvid jämväl vår Magister Hus bloss sig distinguerade!); jag har sedan undrat, hvarföre detta vackra företagande stadnade vid denna enda gången; men fick (såsom jag med den förnåma verlden härstädes ej äger någon slags connexion) först nyl. höra, att Willebr. såsom god hushållare, låtit acteurerne sjelfve (actricerne sluppo fria) sammanskjuta och sig emellan reparera hela kostnaden (som de inbillade sig, ej skulle dem påbördas, emedan de trodde sig haft besväret för at förnämligast roa honom och hans Hus!); Skalkar tillägga, at han ifr. sin såg låtit hämta de til theatern nödiga bräder, på h:ka han altså tillika fick afsättning! Herrarne hafva sammanskjutit 6 Rdr per man. Men soupéen för både agerande och åskådande (som han lät bjuda) bestod Landshöfd:n, som min sann, var kostnad nog! Nu begriper jag rätt väl, hvarföre Herrarne ej funno sig pickhogade at upföra flere skådespel!

Dr Fähré, som var anställare til denna, likasom flere artiga lustbarheter, til at roa de förnåma (h:kas Medicus han derföre naturl. vis är) har nu samlat en betydlig skara, förnämligast af dem

(och någre ur lägsta classen, som inga pretensioner äga) til Nådendals-brunn, hvarest han gjort och förmått staden at göra, hvarjeh. dertil nödiga inrättningar; också berömma de förnäma högel. huru artigt, ordentligt och förträffel. allting tillgått. Jag hoppas vi skole få läsa något derom i Allm. Tidningarne. Man säger, at han ibl. annat, pryder Brunnsalen med alla de Herrskapers famille-vapen som nyttjat (eller besökt?) Brunnen. Sådant kan ej annat än uphjelpa hälsan! men för det stackars små folkets pitsker, lär ej något rum vara utsedt. Bror ser, at den mannen har talanger at skaffa sig pratique!

Just nu kom Mag. Heurlin til mig, och han berättar det Bökman under sin härvaro frågt och sökt efter Prof. Hellenius. — Frih. Rehbinder (född Kijk, ifr. Buckila) som nyl. köpte Carlstedtska gården, har nu på Åbo Tidn. kungjort, at hon åter vil sälja den; få se, om hon får köpare, som håller henne skadeslös! — Lindqvist lofvar i morgon resa ifr. staden. Vi vänte in Schultén i dag. Må väl!

CXL.

Ankom d. 28 Julii.

Besvar. d. 31 d.o.

Åbo d. 24 Julii 1797.

S. T. Nu har jag 3:ne Brors ang. bref at besvara, et som anlände med våre Adjuncter under min frånvaro, det andra med posten, och det tredje som Ass. Björkbom i går aflämnade: för h:ka jag ödmj. tackar.

Sedan jag sidst skref, har jag gjort en resa ut til skären, hvarunder jag besökte Prof. Schultén på Probstvik (och i sällskap med honom Nagu kyrka och hans Svärföräldrar på Wikom: gubben, öfver 90 år gammal, orskar numera ej ofta ur sin säng), Hellenius på Loftsdal och Bonsdorff på Brinkhall; Ass. Wallerian utgjorde mit resesällskap.

Brefvet til Widenius aflämnade jag til honom i går, då han til Staden anlände. At Hofrätten nu har här sin President, är Bror förmodeln redan bekant; han skall i förl. vecka hafva tagit där sit säte.

Föga lär jag denna sommar göra någon längre resa än til Pihlman, vid pass efter 14 dagar; hvartil en vecka lærer åtgå; Wallerian lofvar följa med, och terminen beror af hans ledighet ifr. Hofrätten. — Schultén mädde någorlunda väl (dock har han

ännu olägenhet af sin ryggverk) och var med oss til Loftsdal och Brinkhall. Hellenius syslar endast med sina ägors uphjelpande ur sit förfall, och åkers och ängs utvidgande; har aldeles intet byggt; hade hans Fru lefvat, så vet jag visst, at en annan tour blifvit fölgd!

Bonsdorff däremot, har ej allenast byggt et vackert Stenhus (hvars öfre våning dock ej ännu är färdig), utan ock en ladugårdsbyggnad (nedra våningen af gråsten, til gödsel- och svinhus, redskapshus etc., den öfra af tegel för kor, hästar och får, jämte rum för drängar och pigor), så lång, at den vid första påseendet kunde synas tillräckelig för hela öns boskap; han har ock gjort kostsamma upodlingar öfverallt på ägorna, för at skaffa sig mera äng: med et ord, ej spart arbete och kostnad, samt värkel. Ådaga lagt at han äger mycken drift. Han har ock mot sjön anlagt en Trägård, som skall vara i Engelsk smak; men är af en Tysk Trägårdsmästare i en så Tysk och barnslig smak, efter mit tycke, anlagd, at den ingalunda hedrar vår store Architect! Kostnad är derpå ej sparad; dammar (til och med öar i dem), grafvar, gångar, bänkar, sängar i allehanda figurer, til och med anstalt til en fontaine, äro samman packade inom en liten öppen plats, mellan 2:ne högder el. berg, så at allt ser trångt och affecterad ut. Byggningen är ej vänd hvarken rätt åt sjön el. trädgården (som ligger snedt under huset) utan mot ladugården, dit egentliga prospecten är! Med et ord, hela anläggningen synes mig orimlig!

Kammarh. Carleson har köpt Wiljais säteri (jämte någre tillydande fräsehemman) i Rimito, för 9,000 Rdr; och Öfv.L. B. Fleming bördar in Lemsjöholm af Capit. Baer, som han dock skäl. hederligt förnöjer för hans gjorda omkostningar på Gården. Lagman Hisinger säges komma at bo hos KrigsR. Knorring i Jos. Bremers Hus vid torget; ännu har jag ej hört, at han fått sig flere hyres-gäster. Dr Rutström hindras ännu af sin sjuklighet at resa öfv. til Stockholm; har dock redan packat in alla sina saker, och gör sig färdig, at så snart hans hälsa tillåter, fara ifr. oss. Vi komme således åter i förlägenhet om Demonstrator vid Trädgården!

Nu har jag tagit up Sernsköldska donationen; enl. ordspråket „ingen skådar gifven häst i munnen“, är väl ingen orsak til annat, än tacksamhet mot gifvaren; men icke var Bibl:s vinst deraf betydande (inter nos!). Den förnämsta delen utgöres värkel. af Poëtae Latini recentiores, som ock Gubben sjelf, i lifstiden, ansåg för hufvuddelen af den oss ämnade föräringen; ibland de Medicinska böckerne äro de förnämste värcken defecte, af somlige finnes blott en el. annan del; huru tro han köpt sådane fragmenter?

Dupletterne kunna genom byten etc. dock blifva af nytta för Bibl. Så snart vår Rector kommer in (i morgon, menar jag), så blir väl Cons:m sammankalladt; då bref til Hr Secr. Björek skal afgå.

I hvad tvist vår Landsh. råkat med Stadens Klädesväfvare, har Bror väl sedt af Dagligt Allehanda; det har tvungit honom, at skaffa sig ordentligt privilegium på sin Klädesfabrik vid Jockis, som redan är i gång; derigenom blef han dock nödgad, at betala de vanliga utlagorna derföre; men säges straxt hafva skaffat sig leverants til någotdera af våre Regementer. — Som Tammerfors ej ville åtaga sig Bränneri-rättigheten, har Ass. Alman på Hatanpää åtagit sig at bränna för samma stad, mot något öfv. 90 Rdrs afgift; kan han förhindra obehörig concurrence, så tappar han väl ej derpå; men detta är et svårt probleme!

Nu skal jag i ordning besvara Brors bref. At Schulténs skeppare, äfvensom skepp. Rindell, aflämnat hvad Bror med dem sändt, kan Bror af det föreg. sluta. Väl var det, at Coursen och agio under fallit; men hvad hopp är om varaktigheten deraf? I alla fall, var Riksg. Contoires artificiella befattning dermed underlig, då förra erfarenheten bordt lära oss, hvad fölger sådane artificiella operationer slutel. medföra! — Visserl. var det et underligt infall, at stoppa den halfgalne Thorild på Gripsvalds Academie! men nu är ej annan utväg öfrig än at, på Tyska sättet, med bibehållande af lönen, såsom pension, (tils vidare!) sätta honom im Ruhestand! — Lustigt blir at höra hvad planer våre Adjuncter hade, och hvad de uträttat.

Jag skref redan Bror til, med anhållan, at Bror täcktes up-sätta vår petition ang. Jämjärvi saken, i den form Bror finner vara den klokaste, och likligaste at reussera, efter plägat samråd med dem Bror tror derom kunna anlitas; vi skulle sedan härifr. i Cons. namn expediera skriften, renskrefven, via ordinaria. Jag har ock, menar jag, frågat Bror, om af Kungens utslag (af d. 8 Martii 1790), som var oss så vidrigt, Bror behöfver fullständig afskrift, el tycker det transsumt vara nog, h:ket jag Bror meddelat? Til orsak at afslå oss fatalierne, anföres, at Academien, sedan hon genom sin fullmäktig vid Ägod. Rätten fått kunskap om Landsh:s författning, ej inom laga tid besvär anmält. Nog ser man, at vederbörande funno, såsom ofta händer, vigast at på sådant sätt frånkänna Acad. dess rätt. Vore det appearance, at ex immensa gratia få fatalierne restituerade, så vore väl den vägen enklast. Men om det ej går an, torde man kunna vänta, tils efter Ägod. Rättens sluteliga åtgärd i målet (som efter loflig sed, åter är uppskudet) fråga blir hos Landshöfdingen, om options-Rätten, hvilken vi genom reserv. skrift oss förbehållit intra fatalia, redan innan vi visste at Ägod. Rätten

åter uppsköt storskiftets slutl. fastställande, och hvari fatalierne måste vara oss öppna; ty först sedan förrättn. til honom inkommer, kan han derom utlåta sig, och vi ha således tid nog. Männe då ej värckl. rådligast blir, at först sedan Landsh. antingen tildelar bönderne och ej Acad. denna options-Rätt til öfverlopps-jorden, el. ger den åt Acad. med vilkor at skatta derföre til Kronan, (ty endera partiet, at förfördela Acad. tager han väl), besvara sig deröfver, och vid sådant tilfälle få en förklaring, som tacite uphäfver fölgerne af 1790 års Resolution?

Jag skall i nästa Consistorio framhafva saken, för at ytterligare sedan med Bror om bästa modus procedendi öfverlägga; och tackar imedlertid på det högsta för Brors meddelade tankar och uplysningar.

Så länge Kungen etc. är bårtta, är väl ej värdt at röra i saken mot Mennäis; men, ehuru bönderne förlorade sin första fråga, synes efter hvad Bror ock berättar, alltid vägen vara öppen, åtminstone för frälse-ägare, at få sine skogar fredade mot Bruksherrens despotism; var gunstig och tala derom med Cantzlern vid tilfälle.

Med Hjelt skal jag innan kårtt åter gå til Brors gård, och biträda honom i hvad jag förmår. At så väl Husen som Trägården, af mig med all sorgfällighet skola vårdas, derom kan Bror vara försäkrad; äfven som jag om Brors efterlämnade saker, h:ka jag skal hjälpa Hjelt at inventera, skal draga den omsorg, som om de vore mina egna; vi skole nu efterse och öfverlägga om bästa förvaringsrummet för dem, så at de både blifva oskadde och orubbade; hvarom mera härnäst, sedan jag närmare betraktat alla lägenheter. — Underl:tt är, at Bror ej ännu nämner huruvida Castrén aflämnat disputationerne? — Af Contractet vill väl Bror hafva andra exemplaret? eller skal jag lämna det til Hjelt?

Underl. at den dumme M. är så i grace hos — — Visserl. är den tilförordnade R. besynnerlig, då ej en gång någondera af HH. deri synes? men den lär ock ej stort betyda. — Af Rulhieres bok har jag läst en omständel. Recension i Allg. Litt. Zeitung, och hade visst lust at äga den. Tack för alla nyheterne! Med Contractet är jag aldeles nögd. — Mera hinner jag nu ej skrifva, emedan oförmodl. många främmande, ifr. landet etc. nu besöka mig; altså, fortsättn. härnäst. Widenius, som ock är hos mig, låter hälsa!

P. S. Ehuru bråttom jag har, måste jag berätta någre märkel. steg af vår Landshöfdinge. 1:o Furst Hessenstein, som til sina byggnader i Hollstein behöfde timmer och virke, har om deras upköpande i Finland anmodat sin Commissionair i Stockh:m,

och denne begärt och fått Tullk. el. Tull-Directions (jag vet ej h:kendera) tilstånd, mot vanl. afgifter; hvarpå han låtit upköpa virket kring Björneborg, genom Capit. Lebell, som derpå lastade det in på någre Landsskutor. Men Björneborgs Borgare klagade hos Landsh. at sådant stridde mot Stadens privil. och at slika varor ej finge utföras med skutor. I anl. deraf förböd Landsh. (utan at en gång höra Lebell) skutornas afsegling; då Lebell gick til Hofrätten (där saken snart lär företagas) och anmälte tillika, at som genom sådant hinder, virket ej inom bestämd tid kan komma til Holstein, han nödgas utlasta altsammans, och begär af Landsh. skadestånd. Jag vet ej hvad nu de Lagkloke säga härom.

Men en annan sak, om den ej nedtystas, lär bli ledsam: L. befalle fogden i Haliko låta bönderne, mot utfäst pris, nedsläpa et partie långved ifr. Ikalis til Haliko-viken, at där för Landsh:s räkning uphuggas til Stockholms ved; nu äre någre bönder missnögde med priset och operationen, och nödv. blir at nedtysta saken. Ty nog lär Fogden kunna bevisa, at han ej på eget bevåg, utan enl. ordres ålagt allmogen denna släpning? Må väl!

CXLI.

*Ankom d. 5 Aug.
Besvar. d. 11 d.o.*

Åbo d. 31 Julii 1797.

S. T. På det Bror må med egna ögon kunna betrakta Jämjärvi sakens skick, och således säkrare pröfva, hvad för Acad. är bäst at dervid göra, så öfversänder jag nu til Bror alla därtill hörande skrifter. Om någre deribl. behöfva afskrifvas, för at besvären til Konungen bifogas, så låt der afskrifva dem, för Acad:s räkning, och sänd mig sedan pappren tillbaka; all Brors kostnad skall straxt ersättas.

Af Brors bref ser jag, at Bror är med mig af samma tanka, at de oss frångångne torp och upodlade ägor (ej mera än hela öfverlopps-jorden) icke, med Acad:s förmån, bordt begäras under våra förra hemman; men om Acad. ej annars kan få dem, så anse vi för bättre at de tildelas gamla hemmanen, än at Kronan roffar dem aldeles ifr. oss; ty upodlad jord är i alla fall bättre, än dess obetydl. aeqivalent i skog. I fall åter hopp är, at antingen genom resnings erhållande (då vi sedan hoppas få justice hos Kun-

gen) el. straxt af nåd, komma åt hela öfverlopps-jorden, el. ock åtminstone få (såsom le pis aller) de nya hemman under Acad. i kraft af vår options-rätt, om ock emot skatt til Kronan, dock utan at komma under Landsh:s tillsyn (utan så, at vi öfver åboerne få samma dispositions-rätt som öfv. våre öfrige bönder), (i fall Bror anser detta, åtm. i hopp at framdeles få saken på fördelaktigare fot, då vi kunne vänta oss mera faveur af Regeringen, för Academien at åstunda?); då är utan tvifvel bäst at ej yrka b:te påstående, h:ket Tengström nu gjorde, blott för at något säga, och at vi ej skulle synas deserera hela saken aldeles; i alla fall, följ vi vid andre tilfällen, då någon öfverlopps-jord oss tilfaller, samma principer som Kronan, och förvandla Torpen til nya hemman, hvar- under öfverlopps-jorden lägges.

Nu är frågan, h:ken utväg synes klokast, antingen at låta sidsta Ågod. rättens utslag blifva oklandradt, och begära resning, för at de novo omgöra saken? Eller begära de på öfverlopps-jorden utsedda nya hemmanen under Academien, af nåd? Eller om bägge de förra alternativerne anses omöjl. at vinna, begära dem, i kraft af vår options-rätt, under Academien, fast mot ränta, dock under egen dispositions-rätt? Kan ej en gång detta vinnas, då vore väl, at häldre våre gamle hemman få den upodlade jorden, än at den går ifr. oss aldeles?

Nu täckes Bror pröfva, hurudan skrift skal i detta mål til Konungen (genom Cantzlern, om tiden tillåter, eller med anhållan om hans understöd, i fall fatalierne ej tillåta den förra och vanliga vägen) ingifvas? Och om den kan ställas så, at i fall det ena ej beviljas (ehuru sådan tvifvan ej plägar vara rådlig at yttra?), man då kan tillita det andra, eller tredje, eller fjerde? Hvad jag skref om fataliernes förlorande andra gången, hade afseende allenast på den Landshöfd:s författning, at Torpen ej skulle tilläggas de förra hemmanen, utan blifva basis til de nya; h:ken fråga ock derföre Ågod. rätten emot Tengströms påstående rättel. förklarade vara sentidigt väckt! Men öfver Ågod. rättens utslag, är tid at anföra besvär; ehuru rättel. deröfver ej kan klagas, så snart hufvudgrunderne genom Kungens utslag af 1790, äro oss undanryckte! Vi hafve ock intra fatalia anmält oss hos Landsh. til åtnjutande af options-rätten til öfverlopps-jorden; hvaröfver han dock ej kan utlåta sig, innan Storskiftet är fullt. faststaldt; då denna gren af saken, i allt fall, såsom le pis aller, i sinom tid kan bevakas.

I fall Bror ej sjelf vill synas i saken, så får väl Bror i Stockholm någon, h:ken såsom Acad:s fullmäktig, incaminerar och synl. bevakar densamma (renskrifver och underskrifver inlagen etc.), i h:ket fall fullmägt härifr. skal öfversändas med det första; ty ti-

den lär ej mera tillåta, at få hit Brors concept til inlaga och härifr. sända öfver den i Cons. Academici namn? Nödigt lærer vara, at Bror om denna sak ock med Cantzlern öfverlägger; item med Rosenstein? Såsom Schultén berättade mig, at Gen. Wrede hos Kungen mycket betyder, och jag kommit i någon bekantskap med honom, så reser jag i morgon til Saaris, för at försöka, om jag kan vinna hans medhåll i målet. — All ting måste försökas! Bror finner lätt, at allt detta är sagdt inter nos!

Schultén var här på besök i par dagar; jag var med honom ute på Raadelma hos Haartman. Höbergningen har väl varit något kinkig; dock hafva de flesta fått inberga godt, och alla ymnigt hö. Rågåkrarne synas ock, ehuru de ligga, lidit mindre än vi först fruktade. Men nu hafve vi haft kall väderlek i några dagar, som ej påskyndar åkrarnes mognad. — Prof. Gadd bor i sina Trägårdshus i Nystaden; tyckes vara någorlunda restituerad, men benen vilja ej bära honom, och hufvudet är ej rätt redigt! Planmans Fru besväras af stark mjeltsjuka, som förmodl. är et arf-fel. Jag lär sidst skrivit om Bonsdorffs sällsamma anläggningar på Brinkhall: ägorna där äro usla och snäfva, han har uptagit åker- och ängs-plättar här och där, hvarest han på den torra ryggen, som utgör gårdens mark, kunnat finna några dertil tjenliga ställen; men at allt detta lönar sig, har jag svårt at tro; äfven som at gården bär hans ansenliga (illa ställda) byggnad, och den kostnad, som hans Tyska trädgård til sit årl. underhåll fordrar! Mycket klokare hushållar Haartman, och hans gård är utan all jämförelse bättre. Fru Bremer (som är så sjuklig, at jag ej tror hon gör långt) har så städat sit lilla Torla, at det är et rätt artigt och nått ställe; men bör ägas af någon förmögen Stads-bo.

Presid. Lode är rest til Nyland, at hälsa på sine anhörige och på B. Reuterholm. — Under mycket annat prat, glömde jag at på Loftsdal fråga Hellenius, om han fått Brors sednare bref; jag tviflar dock ej derom. Med Probsten Borgstedts döttrar ifrån Laukas, som här druckit brunn, skall jag berätta at Bror åstundar underrättelse om Bökman afämnat hvad Bror honom anförtrodt; och i fall Bror ej redan derom fått kunskap, skal jag den sedan meddela.

Sedan Ugglas ex incommunicato vann mot bönderne sin sak, lærer väl Cantzlern ej ingifvit vår skrift til Kungen? Var god och hör derefter, samt öfverlägg med honom om hvad göras bör! Ingalunda lämne vi våra skogar i hans våld utan allt motstånd, utan tro oss åtm. böra äga öfver dem, såsom frälse-ägare, den magt, at vi kunne använda dem t. ex. til nödigt vedfång (som til orangeriet, Consistorii-rummen etc. tarfvas), och til våre byggnader, om

vårt Bibli:k etc. kommer at byggas. Jag må ej tro, at så mycket våld kan oss tilfogas, at Konungen skulle beröfva oss sådan rättighet, och sedan hemmanen med alla sina ägor, först blifvit oss donerade, sedan bårtskänka Skogarne, oss ohörde till Ugglas? Men nödigt synes blifva, at vi, enl. Brors råd, gå särskildt til Kungen, med begäran om förklaring öfv. den Resolution Ugglas fått! — Saken ang. vår Tionde af de nye hemmanen i Ikalis, ärne vi visserl. ej så lätt låta bårtslumra; och har fogden fått ordres, at bevaka saken där uppe, och om allt lämna oss noga kunskap.

Ännu har vår Rector ej haft Cons. Acad. tilhopa; den Ritmästare Bror omtalar, önskade jag visserl. at vi finge hit; ty en sådan man behöfves här långt mera än Fäktmästaren, som nu mera blir föga tillitad. (Officers ämnen studera sällan hos oss; och sedan duellerne blifvit sparsammare, kunna ock de merendels umbära denna konst). Men den stackars Schultz, som haft et stipendium för det han, så godt han kunnat, biträdt de studerande med at rita och gravera, lär ej blifva utan sine förespråkare; lycka är dock, at man kunde hindra, det han ej hos Cantzlern blef anmäld til fullmagts erhållande, och altså ej heller fått rum på Lections-Catalogen, utan har allenast tilstånd, at biträda dem som det åstunda, med sin konst, tils vidare.

Det vore en herrlig sak, om vi kunde få de besparda Pastoralierne; erhålle vi derifr. 5 el. 6 tusen Rdr til hjelp, så börje vi dristeligen med byggnaden (sedan vi dock först försedt oss med vederbörl. ritning); ty vi kunne af våre besparingar lägga til par tusende Rdr; och af de medel vi förränte til andra, må vi så gerna, emot interessets erläggande, låna en del, tils vi af inflytande medel kunna återbetala dem. För at bespara hvad til inköpande af tomt skulle fordras, lär blifva bäst, at uppföra byggnaden i Acad. Trägården, mot gatan, där nu stora porten är. Trägården är vidlöftigare, än vi den behöfve och förmå underhålla. Huset kommer då at stå fritt, ej långt ifr. ån, mot en reel gata, ej långt ifr. Academien. När vi bli rikare, kunne vi inlösa Ranckens (fordom Wilh. Rosses) gård, för at rasera dess åbyggnad, och deraf tilskapa en half-cirkel, som lämnas öppen, at skaffa Bibl:s huset mera öppen plats frammanföre. Hvad tycker Bror? Förra Bibl:s rummen behöfvas nog til Cons. rum, Archivet etc.

Ännu något om Jämjärvi saken: af Kungens utslag ser Bror, at fatalierne dömdes förlorade icke derföre, at vi ej i tid klagade öfv. Ägod. rättens dom, utan för det vi ej klagade öfv. Landsh:s författning (hvarefter Ägod. rätten måste sig rätta), inom laga tid räknad ifr. det den vid Landtmät. förrättningen blef oss kunnig gjord. På samma sätt har nu Landsh. decision om Torpen af oss ej i tid

blifvit öfverklagad (om det bordt ske, är ock mycket tvifvelaktigt?); då sedan Ägod. rätten hade bundna händer, och altså synes föga värdt at klaga öfv. dess utslag? Anses detta ej löna mödan, så behöfve vi ej bry oss om några fatalier; och då hafve vi god tid at på saken fundera, tils Landsh. framdeles yttrar sig om vår optionsrätt til öfverlopps-jorden; om vi skole få njuta den (framför våre bönder), och med hvad vilkor?

Var gunstig och sänd bilagde bref til Dr Blad, som åter haft besvär at förskaffa vår myntsamling en vacker tilökning.

Bror ser, at Landsh. i sin undervisning, sagt at dess utslag skulle communiceras NB Jämjarvi Byamän, ej Academien; detta kunde gälla för et skäl, at påstå det fatalierne ej försuttits? — Vid närmare eftersinnande, ser jag, at Besvären måste här ingifvas (och communiceras); Bror behöfver således ingen fullmagt; utan om Bror täckes upsätta skriften, el. puncterne dertil, så skall den här renskrifvas el. deduceras.

CXLII.

Ankom d. 11 Aug.

Besvar. d. 15 d.o.

Åbo d. 7 Aug. 1797.

S. T. Genom flere bref har jag nu plågat Bror med vår Jämjarvi sak; och slutel. sände jag Acterne til Brors påseende, på det Bror så mycket fullständigare måtte få se sakens sammanhang. Var nu god och projectera en sådan modus procedendi och en sådan skrift, som Bror med conjuncturerne och sakens beskaffenhet håller rådligast at til Kongl. Ms:t inlämnas måtte, här hos Landsh. i fall besvären öfver Ägod. Rättens utslag böra fullföljas, el. när och hvar klokast synes, om en annan väg bör tagas (och b:te besvär afsägas?). At mine hvarjehanda hazarderade juridiska frågor och reflexioner, äro currente calamo och af en non-Jurist gjorda, har Bror kunnat se, utan at jag det behöfver nämna; ofta innan jag haft tilfälle at rådfråga acta: också har afsigten blott varit, at underställa dem Brors rättelse.

Presid. Lode gjorde en kårtt resa til Nyland; och har i sidstl. vecka återkommit. Hofr.R. v. Glan har haft et nytt anfall af slag; få se, om han denna gången går det igenom. Hos Prof. Gadd var jag i går, i Nystaden; han såg ganska förfallen ut; var mycket matt och svullnaden i benen hade försvunnit; han klagade öfver en svår värk; förmodl. lär han ej göra långt. När Bror sän-

der 3 delen af Litt. Journalen, så sänd ock 3 delen af Krigs-Samlingarne; item et exemplar til af sidst utk. delen af Läs. i bland. ämnen.

Man har sagt mig, at den förnämste medarbetaren i Sällskapet F. B. (Fri Byggare, hvars skrifter recenseras i Litt. Journalens 1 Häfte p. 24 f.) är den bekante Pehr Enbom: är det sant? Item säges här, at hufvudstiftaren af Sällsk. för allmänna medborgel. kunskaper skall vara Modeer, gubben? och at et ibl. dess statuter skal förbjuda at i Sällskapet intaga någon adelsman; kunna de varit så narraktige?

Af Bibl:s exemplar utaf Sv. Academiens Handlingar fattas (genom gubben Gahms slurfvighet den sidsta tiden) Lehnbergs och Zibeths Inträdes-Tal (1790): var god och köp dem för min räkning vid tillfälle.

Det var illa, at Brors efterlämnade Träd-saker kunnat af hyresfolkets domestiker åtkommas; M. Hjelt har väl öfv. dem som Fru Fredensköld lämnade, författat et inventarium, hvarefter han i höst åter vill mönstra dem. Men det har lättel. kunnat hända, at imedlertid något förkommit. När jag emottager gården, så skal jag stänga in dem någorstädes, så at de af mit folk aldeles icke skola kunna åtkommas; ehuru det kanske vore bättre, at auctionera bårt större delen, som dock förderfvas, när de länge komma at ligga.

Ehuru M. Hjelt larmade öfver stenfoten, så sade han dock, sedan han erhållit Brors tilstånd at låta reparera den, at han ej dertil kunde erhålla nödig sten förr än med vinter-föret. Den blir således denna gång oreparerad; och i vinter måste anstalt om stens sprängning och anskaffande göras, sedan med någon kunnig man om den erforderliga qvantiteten blifvit öfverlagdt. Efter Syren-häcken ej i våras el. i förl. höstas blef eftersedd, må dermed nu anstå tils i höst; då jag med Acad. Trägårdsmästaren aftalt, at han sänder någon af sine handtlangare dit, at enl. hans instruction putsa densamma. Men hvad skal man göra med den stora Almen, som snart upfyller hela gården? Skal den vidröras? sedan det så länge blifvit försummadt. — När inflyttningstiden infaller, skal jag med M. Hjelt öfverlägga, i hvad rum Brors saker ur Brors arbets-rum kunna bäst förvaras? Någon Bureau etc. torde kunna beqväml. ställas i Läsning-rummet, som til annat bruk, än til auditorium, ej kommer at nyttjas? Böckerne få i nedre Bibl:s rummet god plats. Öfver altsammans skal en riktig förteckning (näml. öfver hvad ej instängt inom lästa el. igenspikade kärl förvaras) uprättas. Den delen af taket på stora byggningen, som blef

omlagd, var ganska förderfvad, den måste i Brors tid ej blifvit eftersedd; allt var nedruttet och murket, til och med näfret.

När Prof. Schultén var i staden, fattade han det beslut, at köpa förra Carlstedtska gården, och betala för den 38 å 39 tusende Daler, i ans. til dess beqvämighet för honom, som sedan han tagit afsked ifr. Krigs-Acad., ärnar vistas inne i Åbo öfver vintrarne, för sine barns bättre educations skull etc. Men som Capit. Baer, som nyl. mist Lemsjöholm, var utan hus, så kom han honom i vägen; häldst han kunde inbörda gården, med h:ken Fru Rehbinder ej låtit lagfara. — Rosendal har så mycket pgr, at han vill för et enormt pris köpa Bagarla af Wibelius, som det något embellerat; denne vore ock färdig at sälja det, men hans Fru står deremot. — Under sin härvaro har Lagm. Ulner funnit för dess son, som fick Toyas i Kisko efter Lomberg, rådligast at bårtsälja denna gård (som sedan Schlyters tid hunnit tämmel. ruineras); och säges at Cap. Sjöman står i handel om densamma. — Här disputeras, om den damen, som nu är Amir. Stedingks Fru, agerat på Theatern, likt hennes systrar? En Mams. Löfv mins jag var engagerad hos Sachsiska Ministern Gref Bose; h:kendera tro det var?

Besynnerligt öde träffade Kosciusco ock deruti, at han blef upbragt til Frankrike! Vår ovisshet om vår Kungs resa, uplöstes af sidsta post; men månne resan var straxt ämnad til Pommern? och månne den inskränkes derinnom? Visste Gubben v. Platen deraf, så at han kunde vara på sin post och mottaga så högt besök?

Märkeligt blir at se, huru det går med fredsvärket där ute. Kunna Fransmännerne och Engländarena redan vara så aldeles utmattade, at de hafva alfvar dermed? De underl. rustningar Kajsaren gör, och Buonapartes förfarande i Italien, utbreda ännu öfver allt en sådan ovisshet, som blott tiden kan häfva. De stackars Holländarena och det fjolliga Spanien, lära väl få betala laget, ej mindre än de beklagansvärda små Ital. staterne, ingen undantagen!

Visar sig Reuterholm något i Stockholm? General-Adjutanternes och Landsh. Ugglas deltagande i Regeringen, har väckt mycken undran hos allmänheten, som ej väntat at styras af så smått folk! Men — — — Herren vil så hafva det, sade Skjuts-gossen.

Den mannen som i Stockh. Posten föreslog de besynnerl. comedierne à la Kotzebue (och deribl. Kantiska Philosophien!) lärer vara samma man med v. K. som så mycket critiserade Stockh:s byggnader? Men våre Kantianer lära icke vara nöjde med honom!

CXLIII.

Ankom d. 18 Aug

Åbo d. 14 Aug. 97.

S. T. Icke förr än i Lördags erhöj jag Brors bref af den 31 Julii (med Augustins skeppare) jämte Litt. Journalen och piecen om Pseudo-Acacia, samt frön til denna. Det var väl, at Dispp. på något sätt kommo Bror til handa. Jag lærer glömt avertera, at jag erhöjlit Dr Lüdekes quittance; hans Cataloger skola med nästa Post återsändas. — Af frön til Acacia gaf jag någre åt Schultén (som var inne i förrgår, och låter mycket hälsa), och ärnar ge någre åt Haartman, at på Raadelma fortplanta; jag skall ock (i nästa vår, om man lefver, ty den årstiden föreskrifver Bonnecreutz til sådden) sätta några i Brors Trägård, ehuru jag ej ser hvad förmån är deraf inne i staden at förvänta; i Acad. Trägården skal jag ock laga at något stånd updrages. — Den begärde Spegeln med sin apparatus, skal jag med första goda lägenhet öfversända. — Hvarken något bref har Hellenius fått genom Bökman, el. vi fått se någre Schinmeyerska Cataloger; jag lät höra åt hos Hellenius på Loftsdal; jag begriper ej hvar den junkaren lämnat Brors paket; skal dock ännu spana derefter. — Mycken tack-sägelse för mynten! De voro ganska kärkomna. Jag håller nu just på at sätta vårt lilla Cabinet i ordning.

Jag lär sidst berättat om Petersens död. I Lördags afsomnade ändtel. Prof. Gadd ute i Nystaden i sina Trägårds-rum, efter en plågsam sjukdom; och skal i Torsdag begrafvas. Ännu är Dr Rutström kvar, och sjuk; få se när han blir i stånd at öfverresa.

Kungens resa har ej kunnat annat än surprenera alla hans trogna undersåtare. Gerna se vi, at det Ryska Giftermålet går tillbaka, allenast fred med grannen och dess underl. monark kan bibehållas. Men rättnu får den unge Herren så många brudar som Eric 14:de! Gissningarne om Franska Prinsessan (etc.) voro här ej obekanta; jag hörde derom redan i veckans början talas af fruntimmer. Och måste tilstå, at jag drog öronen åt mig, när jag tillika i Tyska Avisan läste, at Gen. Taube rest til Wien! Vil dock ej tro, at detta rykte har någon grund! Om de öfriga gissningarne, äfven som om uplösning på hela gåtan, skal tiden gifva

oss hjälpreda och förmåga at dömma; imedlertid få vi ge oss til freds. — Det är berömligt, at Upsalienses så *visligen* nitälska för Orthodoxiens beskyddande; men huru kan praedilection för Kantiska philosophien, som ostridigt omkullkastar ej allenast Orthodoxien utan ock all uppenbarad Religion, dermed bestå? Hvad tro Kantianerne säga om den försmädaren, som i Stockh. Posten lofvar utgifva en Comedie kallad Kantiska Philosophien? Måne det är Wennberg? Då Bror råkar Secr. Bergstedt, så anmål hos honom min hälsning. Hvad ärnar han nu hålla på med?

Af et Fru Hisingers bref fingo vi veta, at Öfv. Hastfer i vintras varit i Paris, men ej länge där vistats, emedan Svenskarne nu äro där illa ledne, och kallas *blodsugare* etc. (jag vet ej egentel. i hvad afseende); hvarföre han vändt om til Hamburg tillbaka. — Planmans Fru plågas mycket af en svår hypochondre; sedan de andre Läkarena ej förmått något uträtta, styrer nu Bokbind. Agrelius Curen; få se huru han må reussera?

Oaktadt alla Historier på Aviserne om freds-negotiationernes lyckliga framgång i Lille, har jag ännu svårt at tro derpå. At Caffé och Såcker ständigt stiger i priset i England, lofvar ej heller oss bättre köp derpå. Engländarnes försök at bombardera Cadix, borde lära Spaniorerne at inse dårskapen af sit onödiga krig; det lär ej stadna med det besöket! Den inre gäsningen i Frankrike tjenar väl ock at upmuntra Engländarena, så länge ännu några lån kunna fås och några taxor påfinnas, til krigets fortsättande. Vår Biskop beklagade sig härom dagen, at ock hans son i Holland är utskrefven; han visste ej ännu, om det lyckats för honom, at få lösa sig fri med pgr.

Jag har ej observerat hvem som blifvit Domprobst i Westerås (om ännu någon blifvit det?); här sades, at man velat hjälpa Christiernin dertil, för at bli af med honom i Upsala? Men det lærer vara utan grund? Våre Adjuncter måste ej hafva något synnerl. uträttat, efter Sundvall nu starkt yrkar på förslag til Pöytis Pastorat. Om Bonsdorff har jag ingen ting förnummit. — Efter som jag hört sägas, ärnar Gaddiska Huset sälja bårt sin Stads-gård; med rätta borde blott tomten säljas (ty husen duga ej til annat än at skotta tilhopa, undantagandes några uthus, som gubben i fjol lät bygga, af sammanköpta lador etc. ifr. landet!); men dess belägenhet vid ån lär göra den begärlig för vissa handtvärkare, som behöfva vatten vid sit arbete, såsom Färgare, Garfvarer, etc.; och dessutom har jag sådan räddhåga för byggande, at jag ock af denna grund ej gerna kan tänka på at anmäla mig ibl. köparena. Ännu har ej heller Caloander fått köpare til Westmanska gården.

CXLIV.

Ankom d. 20 Septemb.

Besvar. d. 26 d:o.

Åbo d. 11 Sept. 1797.

S. T. Under min resa til Björneborgs-Län, hade skepp. Berg aflämnat paketet jämte Brors ang. bref af den 14 Aug. til mina Systrar; och för någre dagar sedan afgaf Hr Escholin Brors bref af d. 31 Aug. jämte Adlerbeths 1:sta Tome. För bägge breffen, så väl som de medsände böckerne, aflägger jag ödmj. tacksägelse! Våre Poëter hafva af Kellgrens exempel blifvit starkt retade at sjelfve utgifva sina verk. Fattas endast, at ock Leopold vill utgifva sina!

Det är besynnerligt, at man i Lands-Contoiret härstädes har svårighet at igenfinna Landsh:s bref af d. 18 Sept. 1784 uti Jämjärvi saken; man har dock lofvat ytterligare söka derefter; och så snart det igenfinnes, skall jag sända Bror afskrift deraf. Jag lärer i någotdera af mina sednare bref berättat, at Cons. genom en reservations-skrift förvarat sina fatalier at klaga öfver ägod. Rätstens sidsta utslag i sommars; men frågan blir, om det skall fullföljas, el. om ej häldre altsammans, såsom ock Bror tilstyrker, må lämnas tils Landsh:n decidert i frågan om options-rätten til öfverlopps-jorden. Det är svårt, at Acad. har så liten apparence til faveur på högvederbörl. ställen! Så mycket mera sorgfällighet tarvas, at praeparera saken väl, innan den framställes!

Jag lärer glömt at avertera, det jag fick Brors bref af d. 16 Aug. i rättan tid. — Rutström reste sjuk härifrån; få se, om han i Stockh:m kan återvinna sin hälsa? Han har ej ännu tagit afsked ifr. Academien; så at vi ej vete, om han ärnar i Stockh:m med allone förblifva, eller ej. — Vår Rector har hållit härtills blott et enda Cons:m; och då voro ej flere än 5 Ledamöter utom honom tilstädes; som Lindqvist och Hellenius (kanske ock Schalberg) i dessa dagar til staden inföväntas, så lär väl et fulltaligare Cons:m hållas, och då äfven Hedbergs ansökning företagas. Bror skref om denne artist, at han kan förfärdiga portraiter: det skulle skaffa honom god förtjenst, om han deri lyckas. Men hvad ornaments-målning angår, så lär blifva nödigt, om han til Acad. rit-

mästare antages, at han dertil skaffar sig särskild rättighet, för at ej komma i krig med Skrået härstädes?

Folket är här mycket nyfiket at få höra: 1:o huru K. förliktes med sin första brud? 2:o om vänskapen med Ryska Hofvet ingen ting lidit genom det nya giftermåls-verket? Detta önska alla hjertel! Resande ifr. Ryssland säga, at man där redan önskar sig Cathrina tillbaka! Bok-Censuren är så sträng, at en Finsk Bibel (el. kanske Svensk?) som någon härifrån sändt til en vänn i Lifland, på 2:ne månader ej ännu hunnit förklaras för tillätelig at läsa. Samma öde hade et ex. af min disp. öfv. Juustens Chronicon, som jag tilsände en bekant derstädes; och jag fruktar at detta confisceras, ty jag talar ej allestädes favorabelt om Ryssland! Exemplaren skulle ifr. Reval först sändas til Riga el. Petersburg at nagelfaras! I stället at Ryska militairen förut var spänd som dockor, ha de nu fått vida råckar af groft kläde, och ej heller officerarne få bruka finare. Åtskillige officerare, som begärt afsked, hafva derföre af despoten blifvit degraderade til gemena soldater! etc.

Hvad synd begick Bregaard egentl., hvarföre han miste syslan? Någon försäkrade mig, at i går i Töfsala blifvit första gången lyst för Pres. Reuterholm och fröken (?) Malm. Här påstås, at ryktet om Exc. Reuterholms återkomst til Stockh:m varit aldeles ogrundadt; och at han ej längre rest (ifr. Tyskland) än til Skåne; soml. säga, at han i nästa år torde komma öfver til Finland, och taga sit residence på Svedja; trol. är, hvad någre prata, at han är mycket missnögd med sin broders mesalliance! Men hvad tro han nu säger, om sine misslyckade giftermåls-projecter, i h:ka han invecklat Kungen?

Herr ArkeB. måste vara en mägta despotiskt sinnad man emot sine consistorialer; hade jag varit ibl. dem, jag hade sannerl. ej heller infunnit mig i hans kammare, för at der hålla Cons:m. Sådant är ju oskickligt och förakteligt. När Praeses är sjuk, kan ju Vice-Praeses föredraga ärenderne!

Om Bror kunde förmå Hr Brandel at expediera M. Alopaei venia Docendi så tidigt, at han kan komma på Lections-Catalogen, vore det väl. Mag. Burman har nu tagit afsked publice ifr. Sv. Domk. församlingen, där han varit Domprobstens Adjunct, och ärnar resa hem, för at emottaga et Collegat på Frössön; han har rätt goda Präst-gåfvor, men är en mägta capricieux man til sin character. Huru länge skal Justander, til allmän skandal, få paradera på vår Lections-Catalog, då han ingen tjenst gör vid Academien? Denna underl. man önskade vi ock slippa; men jag är rädd, at Brandell åter för honom utvärkar permission!

Handl. Hielmerus den äldre är, om jag rätt mins, vald til denna Stads Banco-Revisor, och rustar sig til öfverresan. — Af Åbo Tidn. har Bror väl sedt, at Nådendals Tobaks-fabriks privilegier utbjudas til salu, sedan de förre interessenterne (ibl. h:ka äro vår Landsh. KrigsR. Knorring, Proff. Joh. Gadolin och Pipping) fått enl. nya privilegier flytta sit verk hit til staden, och til detta behof köpt förra Monktellska gården bredvid Åkermans apothek. Jag lär ej tilförene berättat, at Lydeman såldt sin apothek (men ej gården) til förre provisoren på v. Mellis och sedan på Åkermans aptek, Mjödth, för 100,000 Dl. k:mt. Gumman v. Mell håller honom ryggen fri. Fru Bremer har til sin son bårtskänkt 2 delar af sin hälft (⁵/₆) af Åviks Glasbruk, och til sin måg det öfriga (¹/₆). Denne sednare har ock köpt Wiljas egen- dom i Rimito, för (ni fallor) 9,000 Rdr.

Sedan vi fått del af Kungens utslag i tvisten mellan Nystad och bönderne å ena, samt Mennäis Bruk å andra sidan, ang. Brukets rätt til den omkringliggande skogen, så hafve vi skäl at gifva oss til freds; af Ugglas declarerar, at han ingen pretension gör på Frälse- och Acad. skogarne; och som Kungen stadfäst detta, så äre vi ur spelet. Men någre våre bönder, som likt skatte-bönderne, låtit narra sig at ingå med Bruket i contract om beständiga kol-leveranser, tillsåge vi, at som de det gjort oss oåtsporde, uphäfve vi contractet; vil bruket hålla sig til bonden, må det så göra, men då köre vi honom ifr. hemmanet.

Bilmark har denna tiden varit sjuk; felet har bestått i magen; och caussa remotior lär böra sökas i molimina haemorrhoidalia; han är dock nu på förbättring. — Sedan Sundvall fick förslag til Pöytis, jämte så litet redoutable competitorer, så är all apparence (om förslaget kan bibehållas) at han får Pastoratet. Innan kårtt skal Lectors-syslan här vid Scholan bårtsges: få se, om Mennander kan erhålla den! At Wänman dött, ser Bror af våra Tidningar. Han var på en förrättning til Haliko, fick slag under resan derifr., och dödde på Wista gästgifvaregård.

Vi hafve i dessa dar haft många officerare inne i staden; de hafva här exerceerat; deras unge Öfverste ser mig icke synnerl. h:ken spirituel el. martialisk ut; hvad är det som så snällt hulpit upp honom? — Presid. Lode är rest til Heinola; och lærer näppel. förr än til Sessionens början återkomma. — Schultén lär i denna veckas slut begifva sig på resan til Stockholm.

Capit. Lebells sak, som har gjort så mycket upseende, ventileras pro et contra. Det är ej med eget fartyg, utan på et fraktadt Björneborgs skepp, som han velat skicka sit träd-virke til Furst Hessenstein. Men de andre stadsboerne bestrida honom

rättigheten, såsom ej heller varande frälseman, at skicka varor utomlands; säga at Stockh:s Tullkammare ej ägt rätt at gifva honom något sådant tilstånd etc. Derpå följde Landshöfd:s qvarstad; men den skal Hofr. hafva uphäfvit.

Öfv. Grönvall, som ej längesedan gifte sig med en af afl. Capit. Blums döttrar, har redan skickat sin Fru tillbaka til sin moder. Och Befallningsman Grås hustru (Borgm. Mustelins enda barn), som för några veckor sedan blef gift, reste redan ifr. sin man; dock skal fadren förmådt henne at resa tillbaka. Sådane nyheter vankade i Björneborg.

Vår årsväxt blir i allmänhet mycket svag; många få en tredjedel mindre, och många hälften mindre, än i fjol. — Om jag försummat, at säga Bror, det Dr Lüdekes quittance kommit mig riktigt tilhanda, så har det skedd af glömska. — Men af Schinmeyerska Bok-Catalogen har jag ännu intet hört.

Männe Mag. Tålpo kan reussera i sit fjolliga project at få Sagu Pastorat, mot det han gifter sig med Fortelii änka? För hans eget bästa skulle jag önska, at hela projectet skulle misslyckas! För några dagar sedan reste Kyrkoh. Cygnaeus ifr. Tavastehus öfver til Stockh:m. Hans ärende var ibl. annat, at höra sig före, om hans bror, som är i Petersburg, kunde få någon befordran här hemma, så at han kunde slippa ifr. Ryssland, där honom mött så äfventyrl. händelse. Brodren lär väl underrätta Bror om saken. Jag önskar visserl. at han vore väl derifrån!

Ännu hörs ej at Hofr.R. von Glan är död, ehuru han i flera veckor legat utan apparence, och blott vegeterat! — Historien om Mannerhjerta var otäck! af den mannen har R. Dr. ej mycken heder! Tvifvelsutän skaffas han på flykten, och får rese-pg:r till; för at upmuntra flere af hans class at träda i lika vackra fotspår!

Männe Mag. Silfverstolpe har, el. ännu i höst kan skaffa de på bilagde lapp anteknade böcker? I det fallet skulle jag, då jag oförtöfvadt sänder pg:r til Bror, äfven dertil bifoga en summa. Hos de andre Stockh:s Bokhandlare lära de ingalunda finnas? — Jag har med så många commissioner besvärat Bror, at jag knapt vågar nämna en, som dock vore mig angelägen. Då Bror til eget hushåll utan tvifvel köper Norrköpings Hvetmjöl, vore det, utan stor olägenhet, för Bror lämpligt, at äfven åt mig tillika taga en fjäling? Pg:r til papper etc. skal jag skicka; Widenius har loft mig en tjenlig sedel. Mera härnäst!

CXLV.

*Ankom d. 25 Septemb.**Besvar. d. 26 d.o.*

Åbo d. 18 Sept. 1797.

S. T. Såsom opasslig, skrifver jag i dag blott få rader. Vår Dompr. har åtagit sig at orera öfv. Kg:s förmälning. Om de andre härnäst. Frantzén är, emot min väntan och sit löfte ej ännu återkommen; om han blifvit sjuk, el. hindrad af et röfvareband, som etablert sig på Kyro skogen, vet jag ej. Desse äro 8 å 10 i troppen, och deribl. qvinfolk; stammen består af rymda Österb. myntare etc., til h:ka värfdä soldater etc. slagit sig. Jag vet ej hvad anstalt vår Landsh. gjort mot dem; i Wasa sofver man.

Jag vet ej om jag sagt, at vår Bisp arrendert Bisk. åkern til Tobaksland åt Comm.R. Trapp på 25 år (!) för 200 Rdr Banco årl.: så mycket kan visst ej fås för säd. — Här sägs, at Gen. Taube blifvit Excellence, och afhämtar den Kongl. Bruden. Fort går nu allt! — Historien om Mannerhjerta var skamlig; här har sagts, at han annars varit flink ämbetsman? — Sv. Acad. Handl. sidsta stycket; it. sidsta stycket af Läsningen är Bror god och sänder mig; af den sednare alltid två Exemplar. — Härnäst skal Bror få et Ex. af Polons öfvers. af Krigs-articularne på Finska; de lunno tryckas allt intil Registret (som fattas) innan tryckningen contramanderades! Lustiga anstalter! — Är det sant, at Probst. Nordin inrättat eget tryckeri på sit bruk i Norrland?

Fast jag efter berättelse skref at det lysts för Pres. Reuterholm, så bestrids detta af andre. Thomas Wittfoth skal i går hållit bröllop med en Fröken Weisman, och Bag. Seippell med Gullsm. Lydemans dotter, en ung flicka. — Mera härnäst! Lindquist är återkommen! Härhos biläggas 15 Rdr i Riksg. sedlar, til mine behof! Widenius låter hälsa! — Min g:la Farbror i Wiita-saari har dödt, äfven som jag ser at Brors Moder affidit.

CXLVI.

*Ankom d. 30 Septemb.**Besvar. d. 6 Octob.*

Åbo d. 25 Sept. 1797.

S. T. Min Högtråde Herr Broder! En olägenhet af haemorrhoider har i några dagar plågat mig, som kommer nu så mycket värre til pass, som både Bibl:s inventering i dessa dagar bör ske, och det ledsamma flyttnings-bekymret jämväl förestår.

Men allt detta oroar mig ej så mycket, som min broder Sigfrids olyckliga öde; sedan han näml. i flere år varit plågad af hypochondre, skänd maga, och beständig obstruction, så har ännu i sommar tilstött en värk i kindbenet och käften, med svulnad och ändtl. sår, som den ortens läkare förklarar för kräftaktigt. Jag har således öfvertalt honom at först komma hit; och sedan jämväl våre Läkare ansedt sjukdomen för sådan, at fara är, det den stadnar, om ej i kräfte, så i en elak fistel, har jag ytterl. rådt honom at resa öfver til Stockh:m och adressera sig til Hrr Acrell och Schultzenheim, som förestå Lazaretet derstädes. Ty, at ej omnämna finance-skäl, som dock i hans ställning äro viktiga nog, tror jag at ock i flere andre afseenden för honom är rådligast, då han plågas af en så beskaffad sjukdom, at söka få accordera in sig på Lazaretet, h:ket, såsom man här säger, icke skall plåga vägras. Hvad det kostar, vet jag väl ej visst (soml. säga här 6 Rdr i månaden), men anser för ostridigt, at kostnaden blefve mycket drygare, om han utom Lazaretet ville utbedja sig dessa Herrars Läkare-hjelp; at förtiga hvad både kvarter, skötsel, spising etc. skulle komma at kosta, och som skulle öfverstiga hans ressurcer. Hvarom jag altså nu hos Bror på det högsta anhåller, är at Bror ville hjälpa till, at få honom in på Lazaretet. Många hederl. män hafva måst, vid så beskaffade omständigheter, vidtaga samma utväg; nöden har ingen lag.

Jag skickar Cursor Strömdal med honom, dels för skötselns skull under resan, dels medan min broder ej allenast är sjuk, utan ock på orten aldeles obekant, så at han ej vet hvart han skal vända sig. Om Sumpen ifr. Nagu i dag anländer, så afresa de straxt härifrån. Så snart de anlända til Stockh:m, upsöker Strömdal Kyrkoh. Wallenius och Bror (h:kendera han först råkar), med anhållan at straxt anmäla hans begäran (om rum på Lazare-

tet) hos Acrell och h:ka flere som saken beror af; K. Bror, neka oss ej härutinnan nödigt biträde! Anländer detta bref förut, så var gunstig och sök straxt i förväg at få saken planerad; sök up Acrell etc., praeparera dem, och presuadera dem at vara gunstiga. Vore saken så lätt at få i ordning, at min broder vid ankomsten, utan at behöfva taga annat kvarter, finge flytta ifr. fartyget på Lazaretet, vore det väl aldrabäst; men om ej det går an, kan Strömdal söka honom något kvarter, at imedlertid bo uti; det lär ej, som jag hoppas, behöfva länge fortfara. Icke förr än alt är i ordning bör Strömdal öfverge honom.

Nu äro flere casus möjliga: 1:o at han ej mottages, h:ket jag ej vill hoppas, el. at sjukdomen förklaras antingen för obotlig, el. för sådan at han kan medicinera för den (så långt ske kan) hemma. I detta svåra fall vore väl bäst, at han straxt med samma fartyg återkommer; men får han ej rum derpå (ty om han får följa öfver härifr. med Haartmans Sump, så är den betingad af Fru Kijk til hennes återresa ifr. Stockh:m), och då måste Sigfrid skaffa sig rum på något annat fartyg; som jag hoppas at Strömdal, med mine vänners biträde, måste kunna upsöka, sådant som han med bekvämlighet och säkerhet kan gå om bord på. 2:o At han mottages, och kan botas, så at han ännu detta år med öppet vatten kan til Finland återkomma; då vi måste bedja Bror och andre vänner i Stockh:m, at låta upsöka til hans tjenst något lämpeligt Finskt fartyg; Strömdal måste då öfvergifva honom, och straxt resa hem. 3:o At Curen blir så långsam, at den drar ut tils in på vintern. Då blir nödigt, sedan han flyttat ifr. Lazaretet, at utse för honom kvarter i någon aflägsen vrå af Staden, där han med minsta kostnad kan uppehålla sig, incognito, såsom valetudinarius, och för lättaste pris hafva hus, värma, spisning, etc., tils öfverresan blir möjlig, antingen med vinter-föret, eller först i vår med fartyg. Hans financer tvinga honom til nogaste hushållning. Jag understödjer väl honom så långt jag kan; men hushållning blir dock, på en så dyr ort, i alla fall nödvändig.

Men om han mottas på Lazaretet, behöfver han dock 1:o utan tvifvel göra anställt om tvätt? Kanske at dock där fins pålitligt folk som sig det åtaga. 2:o Någon uppappare, som vissa timmar på dagen besöker honom, för at uträtta vissa ärender. Denne måste vara pålitelig och trogen; och det lär ej vara lätt at finna på en sådan. Om ej Strömdal kan skaffa någon, så var gunstig, med tillhjelp af Brors dräng etc. och gör anstalt om en sådans anskaffande, mot drägliga vilkor.

Mina bref til honom beder jag at få sända under Brors couvert; särdeles då pg:r behöfva sändas. Hvad Bror i detta afseende

utlägger, betalar han straxt sjelf, så at det ej behöfver löpa in i räkningarna oss emellan. Sängkläder til resan har han med sig. Men jag är oviss, om han bör behålla eller återsända dem, äfven som ock en björnskins fäll, som han har med sig; ty vargskins-pälsen bör han behålla. Rådgör derom; men bli kläderne kvar, månne Bror kunde lämna dem rum (på någon vind etc.) tils han flyttar ifr. Lazaretet, och måste taga eget kvarter? Annars blir svårt, at förskaffa dem imedlertid säkert förvarings-ställe.

Men ännu ger detta obehagliga ämne mig flere bekymmer. Som hans hypochondre plägat i synnerhet plåga honom höste- och vinter-tiden, behöfver han ej allenast vänner at kunna förtro sig till, och som trösta, upmuntra och biträda honom, utan flere som då och då besöka honom. Sjelf är han på orten vill-främmande. Jag måste således supplicera hos Bror, Prof. Schultén och Kyrkoh. Wallenius, at Herrarne så ofta tid och omständigheter tillåta, besöka honom stackars man. Kanske ock Dr Petrejus, Comm. Öhman, med flere Finnar, någon gång äro gunstige och se på honom. Blir Dr Rutström så frisk, at han kan gå ut, skal jag ock bedja honom derom. De unge Finske Läkarne Lund och Glasberg, Ostrobotnienses, som nu göra tjenst vid Lazaretet, har jag ock bedt derom.

Hvarken hastigheten af resan, el. rum på chaisen, tillät honom at taga böcker med sig. Af Brors vännskap tilförser jag mig, at Bror ock derutinnan honom gunstigt biträder; någre gaf jag honom härifr. med på resan.

Jag skref til Bror om Hvetmjöl; item förut om et Ris af det tjocka och fina Postpapperet, samt om et d:o af det stora Hargs papperet. Om Strömdal kunde få något af dessa saker med sig, vore väl; han har pgr: dertil med sig. Hinner ej pappret med honom, så kan det skickas med någon annan lägenhet.

Om böckerne jag skref efter, väntar jag underrättelse, huruvida de fås i Stockh:m el. icke. — Först nyligen har Hellenius fått Brors bref, hvori Schinmeyerska Catalogerne voro; någon prackare har mottagit dem, och behållit dem tils han nu skulle inkomma til staden.

När få vi kunskap om K:gens biläger etc.? Eller hör detta, med alla sina omständigheter, allt fort inter arcana regni? — Må väl! Min Brors affaire bekymrar mig så, at jag denna gången ej hinner tänka på annat. — Om den gode Öfversten ville flytta undan litet tidigare ifr. Brors gård, vore det väl. Men nu skal han, jag och Kiernanders hushåll, som kommer at bebo mina nu innehafda rum, flytta allt på en gång; som är rätt ledsamt!

CXLVII.

*Ankom d. 3 Octob.**Besvar. d. 6 d:o.*

Åbo d. 28 Sept. 1797.

S. T. Ändtel. har nu ett tjenligt fartyg anländt (sedan vi missräknade oss på ett), med hvilket min sjuke broder kan til Stockh:m öfverresa, näml. KrigsRådet Knorrings Sump, som i morgon skal vara färdig at afsegla. Jag supponerar, at vid hans ankomst, Bror redan erhållit mit sidsta bref, hvori jag beskref hans bedröfliga belägenhet. Var nu så barmhertig, och bistå honom, at kunna komma in på Lazaretet, för at utröna och försöka, om för honom någon hjälp står at hoppas!

I fall, mot förmodan, detta bref förut skulle anlända, än det jag i förrgår skref med posten, så bör jag nämligen berätta, at min broder i Borgo fått en olägenhet i kindbenet och käften, som därvarande läkare ansedt för kräftaktig, och våre här för farlig i alla fall, samt sådan, at antingen kräfta el. fistel är at befara. Hvarföre, ehuru Prof. Pipping ville här försöka at bota skadan, jag (jämväl af Prof. Haartman tilstyrkt) räknat för min plikt, at förmå min broder at häldst resa til Stockholm, och på därvarande Lazaretet, söka hjälp af Gen. Dir. Acrell och Ass. Schulzenheim, som det förestå, och framför alla andra äga förfarenhet i slika skadors botande, om någon bot är at förvänta. I detta afseende far han nu åstad; och som han är ej allenast sjuk, utan ock i Stockh:m aldeles obekant, så följer vår Cursor Strömdal honom dit, och har ordres at begära Brors och Hr Kyrkoh. Wallenii biträde, at få honom in på Lazaretet. De sjuke skola där hafva ypperlig skötsel, beständig tilsyn af Läkare, goda rum etc., och betalningen derföre skal vara ganska billig. Min brors financer tvinga honom at hushålla, ehuru jag gerna vil hjälpa till at understödja honom. Jag känner ej omständel. proceduren, som är nödig för at i Lazaretet bli mottagen. Derföre måste jag anhålla om mine vänners bistånd deri. Var gunstig och tag de steg, som dertil behöfvast. Läkarenas yttrande, om skadan är botlig el. ej, lærer icke så snart kunna gifvas; och först lærer vara nödigt, at han tages in på Lazaretet, för at besiktigas etc.? Är allt hopp förgäfvast, må han med samma el. annat fartyg återkomma. Behöfver han dröja

öfver vintern, så får godt råd uptänkas at göra hans drögmål där så drägligt för hans finances som möjel. blir. Hvarom härnäst mera.

Jag har sedan min sidsta resa varit så krasslig, at jag merendels hållit sängen; dock har jag nu börjat repa mig; denna sjuklighet är nu, då flyttnings-tiden infaller, så mycket mera oläglig för mig. Få se när jag slipper at flytta in i Brors gård. Herr Öfversten gör sig icke bråttom at flytta undan.

Kyrkoh. Cygnaeus anlände i går aftons hit til Staden; men ännu har ej Stockholmska Posten hörtdts af. Härnäst skrifver jag mera! Må väl!

P. S. Jag skref sidst, om Postpapper af det fina och tjocka slaget; item om Hargs papperet. Vid närmare efterseende, finner jag mig behöfva af den förra sorten (Postpapperet) blott et halft Ris; men af den sednare (Hargs papper, af bättre slaget) 2 Ris; kanske Strömdal kan hos Hr Utter, efter Brors anvisning, taga det sednare; men Postpappret beder jag, at Bror sjelf täckes utse. Item, om af Norrköpings-mjöl (fint Hvetemjöl) en fjerding kunde fås.

I fall, utom de af mig förut nämde Medic. böcker, i Stockh:m finnes Girtanner über die Venerische Krankheit, NB 3:dje uplagan, af år 1797 (ty den nästföreg. finnes här förut), så gör Bror rätt väl at deraf hitsända et Exemplar.

Strömdal har ordres, at af de pgr:r han fick med sig, lämna til Bror hvad som han ej behöfver använda.

Härhos följer et Ex. af Catalogus Lectionum för nästa år.

När skal Eberhardts Bibl:s auction börjas? Deribl. finnas åtsk. som borde til vårt Acad. Bibl:k inropas.

Sedan jag kom hem ifr. min resa, har jag skrifvit til Bror, som jag menar, 3 bref (och et ibl. dem innehöll pgr:r), til h:ka detta kommer såsom det 4:de: så at jag nu väntar at få bref ifr. Bror. När jag åter vågar mig at gå ut, så får jag ämne till längre bref.

Prof. Bilmark är väl nu bättre, så at han ock stundom går ute, och spatserar; men en matthet är dock kvar, och humeuret så förtyngt, at det ej ser väl ut.

CXLVIII.

*Ankom d. 6 Octob.
Besvar. samma dag.*

Åbo d. 2 Oct. 1797.

S. T. I går hade jag den fägnaden at erhålla Brors ang. af d. 26 Sept. Det innelyckta sändes straxt til sin ägare. Jag är ännu ej rätt frisk, och måste dock sysselsätta mig med mine flyttnings-omsorger; men kan icke begynna mine föreläsningar förr än i nästa vecka, om Gud vill; de fleste mine Collegae börja i dag och i torsdag. Jag rör ej vid Brors egen kammare innan jag hunnit väl in i gården; sedan skal jag, med tilhjelp af M. Hjelt, först hålla en revision, öfv. hvad af Brors skräp ännu kan vara i behåll (innan jag inqvarterar mitt eget), för at förvara det särskildt, och derpå bårtflytta Brors böcker til Bibl:t, i sine lårar och tunnor, samt i fall ej innom gården tjenligt och säkert rum blir at tilgå (det jag ej vet, ty jag har härtils ej haft tillfälle at ransaka derefter), har jag accordert mig en bod af unga Björman (som köpt Classonska huset) i den honom tilhörige bak-gården, som är i bredd med Brors gård, för at dit inflytta Brors el. mitt kram, under lås; hvarom vidare, då jag hinner allt närmare betrakta och utröna. Brors saker ville jag gerna hafva på et ställe tilhopa, och ej dela dem, om möjligt är; samt öfv. altsammans uprätta, med Hjelts biträde, et riktigt inventarium, innan jag rör vid dem.

Cygnæus var hos mig, och är redan afrest til Tavastehus. — Tack för besväret med bokhandeln. Om Selle ej anses altför enormt dyr, så ville jag väl äfven taga honom, för at deraf göra offert åt min Medicus. Innan kårtt skall jag åter remittera p:gr.

Som i desse dagar varit vind, så hoppas jag at min sjuke broder lyckel. anländt til Stockholm; hans belägenhet bekymrar mig mycket! Af Bror hoppas jag blifva underrättad, både om hans ankomst, och huruvida han til Lazarettet blifver mottagen; dit ville jag gerna hafva honom (såsom ock många hederl. män härifr. fått där rum) ej allenast för mindre kostnads skull, utan ock för flitigare tillsyn af Läkare; emedan jag är öfvertygad, at flitig tillsyn i sådane sjukdomar gör åtm. lika mycket som läkemedlen

(jag håller den flitiga ans, som käringar gifva sår, dem de ofta så lyckel. läka, för et af hufvud-medlen til deras botande).

När Strömdal anländer, kan han betjena Bror vid Mjöl-handeln etc. Det mjöl som förvaras i kärll, hika med papper äro omklistrade, är alltid säkrare; jag vill för godt mjöl gerna betala mera. Strömdal fick 20 Rdr pgr:r med sig; och hade ej i commission at köpa annat än $\frac{1}{2}$ lth Sveskon; resten af pgr:ne skulle han lämna til Bror, at köpa papper, mjölet etc.

Allt för hugneligt är, at vi ej ifr. Ryska sidan hafve at befara något ressentiment! — De stackars Fransmänne äro at beklaga: aldrig blir där ro, innan de åter komma under monarchiska oket! De äro ej lagde för en republicansk regering!

Lustigt nog är det, om Pres. Reuterholms gifte går tillbaka, sedan denna märkvärdighet var til och med annonserad på Tyska Aviserne! — Här pratas, at Kungen skal i Carlscrona låta viga sig; som vore underligt! Jag gratulerar Bror, som får se så många feter! Til och med säges här at operan Gustaf Wasa skal upföras; man lär ej varit i stånd at få någon ny piece til vägs?

Med denna post bör exped. angående Hedberg afgå, med bifall. I fall han ännu i höst ärnar komma öfver, och vore betjent med 2 hyggliga kamrar inom hvarandra, så skulle jag skaffa honom qvarter hos Fru Juslén, där honom tillika bestås städning etc. Men då bör han sjelf vara försedd med sängkläder; Bror vet, at man har svårt i Åbo at få hyra rum med alla tilbehör. — Någon sade mig härom dagen, at Lagm. Sacklén har i commission at bjuda 5 tusende plåtar för Brors gård: i fall han gör Bror et sådant anbud, och Bror vill sälja sin gård, så hoppas jag Bror förut, innan köp slutas, låter mig veta deraf, el. åtm. låter mig få bo qvar året ut. — Så väl Fru Gadd som Fru Clewberg vilja sälja sine Stads-gårdar; begges belägenhet tycker jag mycket om; men det kommer tillika an på at bygga upp den förra aldeles och den sednare til större delen. Häldre ville jag då betala 2 tusen Rdr för v. Glans gård, allenast han ville låta sitt underl. förbehåll om 2 kamrar för sig at ständigt få bebo, falla; ehuru den gården, för sit vidlöftiga plank, är kostsam at underhålla, så har den ock en skön tomt.

Baron Clas Fleming har nyl. på en Volontair af Flottan härstädes bevisat en tapperhet som lär blifva honom förtretlig; han har ej allenast slagit honom, utan ock lossat på honom et pistolskott med hagel. Prof. Haartman hoppas dock, at mannen skal blifva vid lif. Karlen var ute hos honom på arbete; huru han försyndat sig emot Husbonden vet jag icke; men hans Chef Öfv. Hjelmstierna bullrar mycket öfver saken. — Den Fröken Weis-

man, som är gift med Tho. Witfoth, är dotter til honom, som bodde fordom i Saarijärvi såsom Lieutenant, och h:ken Bror altså nog lærer känt. — Vår KrigsRåd Knorring reser nu omkring i England, och har en Winqvist med sig; om hans affärer taga en god vändning, så är det sannerl. lycka! Om Bror råkar Prof. Schultén, så hälsa honom! It. min broder: Gud låte hans resa vara honom til förmån!

CXLIX.

*Ankom d. 20 Octob.**Besvar. d. 24 d.o.*

Åbo d. 12 Oct.

S. T. Tack för Brors sidsta bref af d. 6 hujus. Det fagnar mig, at min usla bror lyckl. kom öfver; huru vidare med honom går, skal tiden utvisa; imedlertid är det alltid en tröst, at hafva gjort allt hvad man kunnat! Han despererar sjelf om sit vederfående, grufvar sig öfver den händelsen, at öfv. vintern nödgas stadna kvar i Stockh:m etc.; men det är til en god del värknningar af hans hypochondre! Tack för det goda biträde Bror gjort honom, hvarom jag ock framdeles på det högsta anhåller.

Ovidius mottar jag gerna. Af Eberhardska Catalogen, har Dr Petrejus öfversändt til mig flere exemplar. Törs jag åter besvära Bror med commission at sjelf el. genom andra, inropa någre verk deribl. för vårt Bibl:s räkning? Härnäst skal förteckning på våre desiderata följa.

Genom oundvkl. bemödande under flyttningen, ådrog jag mig recidiv af min sjukdom; med hvars häfvande jag åter laborerar. Jag var redan tämmel. frisk. Jag vil minnas, at Bibl:t har Peyreres bok: skal dock låta ytterl:re se derefter. — Med nästa post öfverstyr jag til Bror (om jag någonsin är så restituerad til hälsan, at jag derom orcar föranstalta) 30 Rdr, dels til mina egna behof, och dels til Bror Sigfrids understöd, om han så tarfvar.

Brors böcker stå väl placerade i nedre Bibl:s rummet; jag ökte lådorna med en ny, hvori jag inlade alla lösa papper, ihopbundne, alla tilkomne dispp. Brors egna Dispp. etc. På alla Brors meubler har jag uprättat et fullständigt inventarium (utom på trä-kärlden, som M. Hjelt säger sig förteknat, och som jag ej vidrört, el. ärnar låta åtkommas) jämte anvisning hvar de stå. De äro aldeles ifr. mine saker afstängde. Så snart jag blir friskare,

skal jag derom, och om tilståndet af Brors gård, meddela omständelig relation och förteckningar.

Våre vänner må väl! Jag orskar nu ej vidare skrifva; (men för Sigfrid tackes Bror ej berätta, at jag mår så illa). Jag har ej förmått börja mina ämbets-syslor för denna Termin; hoppas dock, at i nästa veckas slut, el. den påfölj. kunde begynna läsa hemma. I allt annat är jag väl logerad i Brors gård; men mit auditorium är för trångt. Om Bror tillåter mig, såsom jag skref sidst, at i Björmans bod få förvara en hop af Brors saker (t. ex. någre bord, Bureauen med skåpet på, det rödstrimmiga skåpet, de små skåpen som utgöra et par, m. m., så kan jag få godt utrymme för mit Bibliothek. Må väl!

P. S. Just som jag skulle försegla detta bref, anlände Strömdal til mig. Men jag orskar ej nu svara på hans medhafde bref etc. Det skal ske med nästa post!

CL.

*Ankom d. 22 Octob.
Besvar. d. 24 d.o.*

Åbo d. 16 Oct. 1797.

S. T. Ehuru jag nu åter är på förbättring, så tillåter likväl ej ännu min belägenhet at skrifva många rader. Jag lär längre tid få hålla mig inne och i inaction!

Tack för Brors sidsta bref med Strömdal (af d. 9 hujus) jämte medföljande paketer: allt var välkommet. — Undantagandes Fyrbergs paket, ifr. h:ken Bror tackes aldrig något mottaga; jag har hundrade gånger afsagt mig all handel med honom! Repetera honom det. Om den Prästman, på h:ken jag prackat de delar af Schmeltz[?] han förut sändt, mottager dessa, är det väl; hvarom icke, så återsänder jag dem; han skaffar mig alltid Defecter på halsen!

Så snart jag blir frisk, skall jag helt visst upsöka Brors pris på Sturleson. Lyckas det ännu med Hvetmjölet, så är det väl; annars hjälper det ej. — Lustigt vore at få se de omtalte brefven af M.! [Munck]. Här har jag nu fått se afskrift af Prott. ang. hans sedlar!

Som man ger min stackars broder så slätta apparencer, så lär vara klokast, at sända honom tillbaka med det första, så snart tillfälle blir och medan sjöfarten ännu är öppen. Prof. Schulténs

Jakt lär snart anlända til Stockh:m; det vore herrligt tilfälle. It. reser i dag Knorringsens Sump åter härifrån dit. Då man ej ser någon hjelp vara at hoppas för den sjuke, så ser jag ej, hvad en el. annan veckas drögsål på Lazaretet kan båta honom. Men som på Sumpen (etc.) är så liten besättning, måste väl en särskild uppappare förskaffas den sjuke; ibl. så många Finnar, som skola hitresa, må väl någon sådan fås mot betalning. Var gunstig, min K. Bror, och drag öm vård om denna angelägenhet. Jag ärnade til Sigfrids behof skicka mera pgr; men kommer han snart tillbaka, så lära de ej behövas; han hade med sig 50 Rdr, och jag betalte frakten, Strömdal etc. Behöfs likväl något, skall det straxt öfverstyras, nu bilägger jag blott 10 Rdr til Brors förvar. Må väl!

P. S. Den Notification Bror bad mig låta införa i Åbo Tidn. ang. Brors sal. Moders död, medföljde icke: jag väntar den härnäst.

CLI.

*Ankom d. 24 Octob.
Besvar. samma dag.*

Åbo d. 19 Oct. 1797.

S. T. Såsom jag ej orkade sidst länge sitta uppe och skrifva, måste jag vara kortt; och ehuru jag fortfar at förbättras, törs jag dock ej heller ännu länge sitta vid bordet. — Härhos följa afskrifter, 1:o af Landtmätarens förfrågan ang. Jämjärvi Samhälligheten, 2:o af Landshöfdinge-ämbetets svar derpå; hika Cardinal-documenter vi ändtel. fått reda på. Bror ser lätt, huru konstigt planen var anlagd; men ock, huru sjelfrådigt Ägodelnings-Rätten derpå grundade sina utslag. Summa, oss har skedt uppenbar orätt; och om ej fatalierne olyckel. blifvit förlorade, el. om de kunna återvinnas, så är vår sak klar som dagen! Bror är god, och efter nyttjandet återsänder dessa, såsom ock de öfrige Documenterne hit.

Ännu ligga både Knorringsens Sump och Bremers Aurora här qvar, och vänta på frakt, som nu är svårt efter; bägge äro färdige, at så snart de se sig förtjenst, til Stockh:m ännu öfverresa. — Här går rykte, at tilk. Drottningen d. 9 anländt til Carlscrona; med nästa post vänte vi derom ytterl. kunskap. — Hälsa min broder, om h:ken jag nu på någre postdagar ingen tidning haft! Må väl!

CLII.

*Ankom d. 31 Octob.
Besvar. d. 1 Novemb.*

Åbo d. 26 Oct. 1797.

S. T. Hvarken ifr. broder Sigfrid, eller någon af mine vänner, har jag, på flera veckor, erhållit den minsta underrättelse huru det står till med honom; h:ket mycket bekymrat mig. Sjelf har jag ock varit sjuklig; och med min convalescence går så smått och långsamt, at jag ännu ej förmått röras ut ifrån kammaren. Hvad råd har nu, ang. Sigfrids antingen återkomst eller vidare kvarblifvande, blifvit vidtaget? Om han skall snart återresa, så blir dertill (om ej imedlertid annan lägenhet yppats och blifvit utsedd) godt tilfalle med samma Sump (Krigs-Rådet Knorrings), med hvilken han for härifrån; den skall i dag härifrån afsegla (så länge har den här drögt kvar!), och öfverför vår nye Apothek. Mjödhs, som reser öfver at stå sin Examen, och önskar, om möjligt är, at med samma fartyg kunna återkomma. Som han är en ganska beskedlig man, så vore det för Sigfrid et ypperligt tilfalle, om han kunde få af honom resesällskap. Jag har bedt Skepparen avertera Hr Kyrkoh. Wallenius om sin ankomst och terminen til sin afresa. Var gunstig, och tag kunskap derom; samt i fall Sigfrid skall återkomma i höst, och til den tiden kan blifva resefärdig, hjelp till, at få honom på b:te fartyg embarquerad. Genom Hr Prof. Schultén (som hjertl. hälsas!) kan Bror blifva om Apoth. Mjödhs resa underrättad; och hans goda förord hos denne sin slägtinge, bidrar visserligen mycket at disponera honom at taga Sigfrid med sig i följe på återresan.

Skall åter Sigfrid stadna längre kvar, hvilket af hans Läkares omdöme och råd bör bero, så skall jag öfversända mera p:gr til hans behof; hade ock kunnat understödja honom med åtskilliga persedlar in natura (såsom ljus etc.) om jag i tid blifvit om hans desseiner underrättad. — Med Sump-skepparen följa några kärl til vatten och dricka etc., i fall Sigfrid med honom återkommer; i annat fall, kunna de af honom reqvireras, i fall de anses behöfliga, eller ock åter hitsändas. — Jag har för öfrigt om Sigfrids affairer förut nog vidlöftigt skrivit; och kan nu så mycket mindre något tillägga, som jag ej vet hurudant hans nuvarande tilstånd är; re-

commenderas honom til Brors och andre vänners omvårdnad, och hoppas at han njuter allt det biträde han tarfvar.

Nu lär den unga blifvande drottningens ankomst och dermed åtföljande solenniteter så sysselsätta alla Stockholms invånare, at de ej hinna tänka på oss provincialer, som dock jämväl önska at veta huru hon ser ut, hurudant hennes väsende är, etc. etc. Våre solenniteter bli ej ovanliga; men terminen vänte vi at få ifr. Stockholm.

Vår Landsh. är i Stockholm: få se, hvad han uträttar. Joseph Bremers äldste son, kläds-fabriqueuren, skal åter klagat på honom, och inblandat åtskilliga betänkliga stropher om hans egen nytta; få se, hvad suiterne deraf blifva för endera. Sedan Nedra Satakunda Härad blifvit ålagdt, at fullbörda den länge omtvistade nya vägen ifr. Österbotten til Björneborg, säges at Directeuren Gottskalk åtagit sig at sätta den i stånd, mot en afgift ifr. Häradet af 25 Rdr för hvart mantal; det är värkl. godt pris, om han håller ord. Malicen säger imedlertid, at Gottskalk endast lånt sit namn, och at rätta entrepreneuren är Landsh. sjelf.

Carl Fredr. Bremer har fattat en sådan lusta at resa (hvaremot han skildt sig ifr. allt arbete på sin mors Contoir, allt sedan sin sidsta hemkomst), at han, under praetext at för sin hälsas skull besöka varma Bad, åter reser ut, aldeles sin mors önskan emot; han skal i dag vara resefärdig at med fartyg gå til sundet, hvarifr. han sedan far til Hamburg etc. Han lofvar i vår återkomma; få se!

Sedan Lydeman såldt sit Apothek, skall han ha resolverat sig at i vår låta sin måg och dotter (som härtills hyrt von Glans gård) inflytta i sin gård, och slå sig i et hushåll med dem; få se, om Gubben blir vid denna förnuftiga föresats!

Jag lærer förut berättat, at Biskopen uthyrt Biskops-å kern til Tobaksland åt Comm.Rådet Trapp, med undantag af den tillämnade Begravningsplatsen. Men sedan hafva bägge tyckt, at med b:te Begravningsplats i ordning sättande ej lærer hasta; och derföre inbegripit jämväl den i contractet, så at Trapp nu betalar för hela åkern, i årl. arrende 295 Rdr Banco, uti 25 år!

Nog har nu Hofrätten fått förstärkning i Råder; önskligt, at det ville bidraga til både deras enskildta båtnad och Justiciens bättre befordran! Deras President skall förhålla sig mä gta passive. — Vi hafve haft en så lindrig höst, at Rågbrådden växt ohoffigen; få se, hvad fölghden blir. Regn har fallit så sparsamt, at brist är på nödigt qvarn-vatten; nu börjar likväl at något regna. — På hvarjeh. frågor, som jag gjort Bror, hoppas jag få svar. Så snart jag blir friskare, skal jag mera skrifva.

Acad. Trägårdsmästaren har lofvat klippa Brors Syren-häck. Men — hvad råd skal tagas med Almarne, som växt så otroligt, at de snart uppfylla hela gården, och gå med sina grenar öfver taken? Item bör jag veta, i hvad idee Syrenerne uti den lilla täppan skola handteras? Skola de göras til en häck längs med planket åt gatan (hvertil deras ordning vid planteringen synes syftat), eller få växa såsom träd? Rönnen i hörnet har ock redan börjat höja sig öfver byggnings-taket. — Grannens Syren-häck har fått växa så hög och tjock, at den bårttager allt ljus för köks-kammaren i Brors stora byggning, görandes densamma öfvermåttan mörk. — Som den delen af byggningstaket, hvilken i sommars omlades, finnes (genom timmermännernes vårdslöshet) läka på et ställe, nödgas jag taga af Brors näfver, för at i tid hjälpa det; äfven som at bota Bodtaket för et dylikt fel, och item vagns- och vedlidentaket. Til det sednare har jag ock skaffat litet torf (för dess branthet vill torfven ej gerna hållas länge derpå). Som allt detta ej fordrar mycken möda eller tid, så låter jag en bekant timmerman, som har min dräng til hjälp, rätta allt detta; sådant smått räknar jag icke på. Men frambyggnaden til källaren, fordrar i nästa sommar betydlig hjälp; den är snart aldeles nedrött, så at jag haft möda at få dören så tätt tilsluten, som behöfves. Dock har jag så låtit hjälpa den, at den tils vidare går ann. Må väl!

CLIII.

*Ankom d. 14 Novemb.
Besvar. d. 21 d.o.*

Åbo d. 6 Nov. 1797.

S. T. Sedan jag hade den fägnaden at bekomma Brors bref af d. 24 Octobris, har min gikt (hvari min sjukdom nu stadnat) ej tillåtit mig at skriva Bror till; bägge mina händer hafva varit, och dels ännu äro, svullna och styfva; dock har värcken til det mästa gått öfver.

Jag har således ej kunnat profitera af de många solenniteter, med h:ka vi här denna tiden firat Kungens förmälning, och med beskrifning öfv. h:ka (fast ej så prägtiga som Carlscrona boernes) Bror väl får uppbygga sig oförtöfvadt. Så snart Bonsdorffs programma hinner omtryckas, (ty at han skall slarfva, hör til hans natur) skall jag deraf öfversända exemplar. Våre oratorer, Cavander, Frantzén, Mag. Heurlin och Stud. Wallenius (ifr. Karelén) gjorde sina partes alla skäl. väl ifr. sig; men Frantzéns

(Svenska) Tal vann isynnerhet mycken applaus, och man har anmodat honom at låta trycka det. Sedan man om tisdagen fick post ifr. Stockholm, med säker termin til Biläger-dagen, canonerades på bron och Staden illuminerades d. 1; våre orationer höllos d. 3 och 4; den sednare dagen hade Biskopen en formidabelt ståtlig middags-måltid, och sedan om qvällen hade Staterne anställt bal och soupé i Hofrätts-Huset (hvarest sedan Ryssarnes välde härstädes, slike profane actus ej lära blifvit firade), och en Canon-Barcas sköt förfärl., som var lagd vid bron.

Först skulle Staterne och Borgerskapet ihop hålla måltid och bal i Seippelska Huset; men efter flere förändringar i projectet, och fruktlösa öfverläggningar, drogo Borgarena sig undan, då Staterne (i samråd med härv. Militairen) ensamme gjorde et mägta kostsamt och vidlöftigt Calas. Nu skal Borgerskapet i dag hålla sin måltid hos Seippels, och man säger at de ock i morgon skola tilställa bal derstädes.

Prof. Schulténs jakt måste haft en långsam resa, efter ännu intet hörs af br. Sigfrid; jag väntar honom imedlertid dagel:n. — Tack för de meddelade nyheterne och underrättelserne! — En Jude [Levin] håller här på at omvända sig til christna läran; men det är ej våre presters merit, utan en flickas (en Landtmät. dotters, syster dotters dotter til Prof. Planman), i h:ken han blifvit kär.

Ett nytt lärdt Sällskap (jag fruktar de redan förut äro för många!) har här formerat sig, under namn af Finska Hushålls Sällskapet; de hade d. 1 Nov. sin första sammankomst hos vår Biskop, som de valdt til sin första ordförande; deras ändamål skal blifva, at upplysa och upmuntra, i synnerhet vår allmoge, i Hushållningen; när jag får se deras statuter, skal jag vidare meddela derom underrättelse. Utom åtsk. Professorer (Haartman, Pipping, Tengström, Gadolinerna, vår Secr. och Camererare etc.) äro Lagm. Wibelius, Cammar-Råd. Winter, någre köpmän, någre officerare etc. Ledamöter. Man ärnar söka Konungens auctorisation.

Huru det går med Fyrverkeriet, som vår organist skulle anställa, vet jag icke: ännu har jag ej hört det vara färdigt; kanske subscriptionen, af misstroende til mästaren, blef för fattig?

Et gräl, som i Lovisa upstått (i anledning af en post bräder, som Forselles såldt til Ryska kronan (til Kotka fästnings behof!) och med kronofartyg skulle afhämtas, men för h:ken Tullbetjeningen pretendert utgående Tullen, som Ryske officerarne vägrat at erlægga), har här väckt mycken oro i ans. til de täta courierer, som gått til Stockholm; nu säges, at denna lapppris sak är bilagd, och at Ryssarne, såsom billigt, lofva erlægga tullen.

Brors granne philos. adj. Sundvall har byggt och rustat starkt på sin gård, så at Bror ej skulle känna den igen. Jag är nyfiken at få höra, om Pöytis förslaget, hvarpå han har första rummet, blir ståndande? It. dito til Randasalmi? Öfver den beskedlige Mennanders befordran til Lector här vid Scholan, skal Collegan Kekoni, Conr. Appelgren ifr. Uleo, etc. klaga. Om Bror kan få tilfälle at fälla et godt ord för honom, så gör det. Höra icke slike mål til Beredningen? Sitter icke jämväl Landsh. Rosenstein där? Jag skulle ock skrifva til Revis. Secret. Marks, om mina händer det tilläte; it. til Petrejus etc.

Nu har Acad. Träg. mästaren putsat Brors Syren-häck. I brist af Brors svar, vet jag ej hvad med de stora träna skall göras, vidare än at han bårttagit de grenar, som ofredat äppelträdet.

Ännu har jag ej sedt Ceremoniellet, ehuru det nog finnes här i staden. — Utom Brors reflexion, har man här attendert dertil, at Högsta Rätten åter är förbigången; man tyckes vilja anse den för 5:te hjulet under vagnen? eller är det, för vissa ledamöters skull, så svårt at derföre finna tjenlig plats? Jag vill dock minnas, at i sal. Kungens tid, vid någre solenniteter (t. ex. Freds-festen?), de voro med? Men känner ej ordningen hvori de gingo.

Hälsa Prof. Schultén oändel. Härnäst skal jag skrifva honom till. — Nu i någre dagar hafve vi haft köld, så at ock en ishinna dragit sig öfver ån. Men vi vänta, at ännu få slask och blida.

CLIV.

Ankom d. 16 Novemb.

Besvar. d. 21 d.o.

Åbo d. 9 Nov. 1797.

S. T. I förl. tisdags kom min bror lyckel. tillbaka; väl ohulpen i ans. til sin sjukdom, men dock med tämmel. godt humeur. Han blifver nu här qvar tils vidare, för at afbida sit öde; och har tagit qvarter i mit grannskap (efter jag här i gården ej har rum för honom), för at af oss kunna biträdas med nödig skötsel etc.

Nästa gång skal jag sända Bonsdorffs programm. Jag har ej ännu fått exemplar af den förnyade editionen. Imedlertid bilägger jag nu förteckningen på de böcker jag dels för Academiens, dels för egen räkning, ifr. Eberhardtske Bibliotheket önskade erhålla. Efter vanligheten har jag utsatt priserne, merendels låga, på försök; alla hoppas jag ej få, och hade knapt råd at på en

gång betala dem alla: men så väntar jag dock at få någre. Bror vet af vanligheten, at några sk. öfver det utsatte priset, ej gör til saken; särdeles kan vid de böcker, som med 2 strek äro utmärkte, priset väl något höjas. — Nu föreställer jag mig lätt, at Bror ej hinner sjelf beständigt bivista auctionen; men Bror torde känna någon beskedlig man, som kan och vill assistera Bror; äfven som jag hoppas, at Academien får så lång credit, at p:grne, då vi få veta prisen, hinna härifrån öfversändas, hvarmed ingalunda skall dröja.

A propos af böcker, erfor jag nyligen, til min stora surprise, då jag behöfde nyttja Ptolemaei Geographie, at vårt Bibliothek ej äger den på Gräkiska, ja ej en gång någon fullständig Latinsk öfversättning deraf! Om Bror någonsin, vid något tilfälle kommer öfver någon Edition deraf på Grundspråket, så var god och köp den för vår räkning.

Med någondera af våre ännu ej återkomne Skeppare, väntar jag, efter Brors goda löfte, Svenska Litt. Journalen etc. Sedan Gr. Ruths ost ej mera fås, ångrar jag mycket, at jag ej bedt Bror köpa mig en Smålands Präst-ost, af hvilket slag jag af notificationerne i Stockh:ms bladen, ser at der understundom finnas til salu; de pläga vara rätt goda, när man råkar på de bästa.

Förmodeligen har Bror haft riktiga Glasfenster för vindarne (vid vinds-kuporna); men nu stodo de helt öppna. Jag har förden-skull nyttjat de söndriga fenster, som jag fann i vinden, och som dertil passade, at sätta för b:te gluggar, och vederbörl. reparerat dem, at ej regn och snö skal yra in på vindarne. Med h:ken anstalt jag hoppas Bror är nögd. På Äppelträden har jag låtit Trä-gårdsmästaren bårtskära blott de qvistar, som korsade och gnedo bareken af de öfrige, samt redan gjort skada, men skulle framdeles göra ännu större. De små träden lämnas orörde til våren. Al-marne och Rönmen har han beröfvat de qvistar, som ofredade äppelträden, eller hängde på byggnings-taken. Syrenerne i täp-pan få växa i träd, emedan de redan blifvit så stora; men blott för fenstren har öppning blifvit gjord, och de grenar, som inåt sträckte sig för långt i täppan, afputsade.

Af min complicerade sjukdom har jag nu blott Gikten kvar, som förnämligast satt sig i händerne, dock till lycka, mindre besvarar den högra, så at jag skäl. kan skrifva, ehuru en ömhet sedan plågar mig, och jag ej kan röra fingrarne fritt i alla directioner. — Alla vänner låta hälsa! Må väl!

CLV.

*Ankom d. 23 Novemb.
Besvar. d. 28 d:o.*

Åbo d. 16 Nov. 1797.

S. T. I förgår om morgonen hämtade Bremers Skeppare til mig Brors ang. af d. 1—6 hujus, med 2 stycken af Sv. Litt. Journalen, samt lådan med Supplem. til Sernsköldska Donationen; och e. m. samma dag, erhöill jag med posten Brors bref af d. 7:de. Jag har bedt Frantzén efterse, h:ka verk genom de nu erhållne supplementer bli complete, hvarom han i dag lofvat underrätta mig; jag hoppas, at Hallers Physiologie (så mycket af denna 8:o edition utkommit) blir komplett, då det utgör et betydligt arbete; it. Gorters bok (Seckendorff och Putschius äge vi förut). Men v. Swietens Commentarier förblifva ännu mycket defecte. Med allt det, var denna tilökning angenäm; och vi äre Bror och h:ke flere dervid haft besvär, derfore mycket förbundne!

Om min brors hitkomst, har jag förut averterat. Han bor ännu qvar hos mig, efter rummen i hans betingade kvarter ej förr än i nästa vecka blifva tilreds. Som emot förmodan Persicaria, som Dr Blad rådt honom at nyttja, ej här på Apotheken fanns (Åkerman har nu förskrifvit deraf), så skulle han börja nyttja Sedum acre i stället; men det förorsakade honom sådan äckel, at han dermed måste afstå; då Prof. Haartman rådde honom at imedlertid i stället bruka Trifolium aquat. blandad med Tallstrunt, som bekommit honom väl. Som elak lukt velat infinna sig, har Haartman, jämte Siraps-vatnet, som på Stockh:s Lazaretet föreskrefs, bedt honom interfoliera med China-decoct; också det har visat nytta. Men såret, svullnaden, och det beständigt flytande sega slemmet med värk, — mer el. mindre svår, continuera, och hindra både at äta och sofva! Aspecterne äro funesta!

Tack för de meddelade underrättelser och nyheter! Märkligt blir at få se, huru ministeren sluteligen regleras! — Var käringen galen, som så i otid kom fram med sine rang-pretensioner? Imedlertid visar detta, huru nyttigt det är, at Damerne äro inkomna i Historien! Här berättas, at samma Fru söker ock hos den unga Drotn. inplanta höghets-ideer, icke af bästa slaget: så at hon väl må afskedas! — Den härigenom resande Franske Grefven de S.

Priest, har berättat, at fast Ryska Käjarsen ej yttrat missnöje öfver vår Kungs gifte, hans Damer ej deröfver dölja sin obelåtenhet! — Tull-grälet i Lovisa, med dess fölgher, talas om på så olika sätt, at jag ej ännu har derom rätt fullständig eller säker kunskap. Jag hörde nyl. sägas, at Pihlsson i alla fall felat; och at han bordt hålla sig, angående tullen el. säkerhet derföre, til Fru Forsselles och ej til Ryssarne. Andre påstå, at hela handeln ej skedt för Ryske Kronans, utan för officerarens enskilda räkning, som dertil missbrukat Kronans fartyg. Bruun i Fredriksh. hade köpt bräderne, och updragit sin rätt til b:te officer. Tempus dabit. Til det allarme detta gräl, med flera rykten hos oss förorsakade, lade Augustins son rågan, då han, kommande ifr. Riga, berättade, at där omtalts, at beslag snart skulle läggas på alla Svenska skepp, och så stora som lilla flottan utrustas; innom kårt hviskades här kring Staden, at allt detta redan skedt, och at våra skepp blifvit qvarhållna. Sedan har saken åter upklarnat. Imedlertid är folket ej utan all fruktan.

Begge obss. vid Ceremoniellet hafve ock vi gjort; orden *så vida — krönt*, äro lånte ur Ceremoniellet vid Regerings-anträdet, och visserligen märklige. Det är besynnerligt, at våre Stater tyckes vara inrättade egentel. för Militairens, ej för den fredligt sine näringar yrkande folkhopens skull!

En stor nyhet var den, som sidsta post medbragte, ang. freden emellan Käjarsen och Fransoserne. Nu är man nyfiken at veta vilkoren, och så väl de Italienska Staternes som Tyska Rikets öde! — Holländska Flottans olycka, var visserl. för England vigtig, och för Frankrike ej mindre än för Holland ledsam! Holländarena tyckas dock burit sig raskt åt nog, ehuru hela bataillen förekommer i flera afseenden sällsam. — Få nu se, hvad Fransoserne kunna emot England företaga! Tiltagsne äro de väl, men ha svårt at få bugt på en så förfärlig Sjömagt!

Redan med denna post afgår gratulation til vår Cantzler; om sådant försummar ej gubben Bispen at påminna. Men också afgå Grat. bref til Konungen, Drottningen och Änkedrottningen. Först ärnade man ej skriva, efter vi redan gratulert til förlofningen; men 1:o kunde ej då skrivas til Drottningen, 2:o skref Hofrätten nu (men ej då giftermålet först eclaterades). Och superflua pläga ej skada! Så väl den bok min bror lånte skal återsändas i vår, om Gud spar hälsan, som de 3 ang. Tionden Bror var god och lånte mig, som min sjukdom i höst vållade at jag ej redan skickat tillbaka.

Ang. våre solenniteter ser Bror en prägtig beskrifning i Åbo Tidningar. Om jag vetat deraf, at Knorrings Sump i dessa da-

gar åter seglade åt Stockholm (elfte resan i denna sommar: den konsten tar bårt förtjensten för Bomarsunds båtarne, likasom de gjort för post-bönderne), så hade jag sändt Bonsdorffs programme med honom; men nu måste jag skicka det med posten, at Bror må få fullständigt begrep om våre högtider.

Ang. de många Svärds-Ridd. vid Björneb. Reg:te gjorde vi samma anmärkning som Bror. Men visst är, at det Reg:tet under kriget var ständigt framme, och at de nu nämde (utom Eek), för det de blefvo fångne, ehuru blesserade etc. ej af sal. Herren ihogkommos. Märkligt var, at Toll fick åter Regemente, (jag mins nu ej om detsamma han förut hade); vann Horn på bytet? Nu får väl ock Aminoff snart Reg:te. Om Franc blir Canc. President, el. aldeles Riks-Cantzler, och Ruuth Öfverståthållare, hvad säger då Reuterholm? Var den sidstnämde med vid förmälnings-soleniteteten? Finspångs De Geer, som nu blifvit Baron, kallas så förut i Hist. Almanachen; huru skal det förstås?

Jag har så förfarit med Brors stora träd, som ock Bror önskar. Blott de grenar som lågo öfver taken (och de, som ofredade äppelträdet) blefvo bårtputsade; och som spjalorne omkring dem voro til en del rutne och bårtfallne, har jag låtit reparera och förnya b:te stängsel dem til värn mot Boskap etc. (näml. de som stå på gården)*. — Vore Bror sjelf här, skulle Björman visst få afklippa sin höga syren-häck; men hvad kan jag nu göra dertill? — Vid det jag skulle sätta in dubbla fenster i byggningen, märkte jag, at de til lilla kammaren mot gatan ej lära varit nyttjade, efter ej något hål var för skrufven; de kunna ock, så väl som til Salen, rätt väl umbäras, så länge jag här bor. Men til Brors studer-kammare har jag inga dubbla fenster funnit, mins ej heller, om Bror där någre plägade hafva? Til Stenbodan har Bror utan tvifvel haft lås; jag tycker mig ock se märken dertill, at där varit något utanlås; men hvarkan lås el. öfrige anstalter dertil har jag kunnat uppspana. Jag måste fördenskul beställa sådant ånyo.

At mycket stillasittande ej varit mig nyttigt, finner jag nog-samt; och at jag i sidstförl. sommars ej efter vanligheten flackade omkring (hindrad af Bbl:s städande etc.), lärer ej gjort godt. Men så bör jag föreställa mig, at krämpor med åren sig infinna. Hvad arbete angår, så dels plågar det mig icke (då jag undantager de studerandes scripta, i h:ket besvär jag måste skaffa mig lindring), dels är jag säker, at jag dermed icke är mera öfverhopad än Bror, ehuru det dels är af annat slag. Deri, som i mycket annat, är vana af mycken värkan. Schalberg, som intet gör, är derföre ej frisk. De flesta mina göromål äro redan blefne likasom mekaniska, så at de ej mycket kosta på själen. Mine Dispp. måste jag

dock söka at minska. Men hvem skal då taga vid i stället? Bror tror icke, huru svårt gossarne hafva efter Præsides. Bilmark tröttnar ock.

Vid tilfalle har jag lust at få höra, hvad Bror säger om Jämjärvi saken, i anledning af de sidst öfversände Documenterne. Min sjuke Bror låter hälsa. Jag vet ej ännu, om han i dag orkar skrifva. Han bilägger dock et bref**). Våre vänner må väl. Widenius väntar sig snart en arfvinge till. Ännu liknar det sig ej til vinter. KrigsR. Knorring är återkommen; hvad han uträttat, vet jag icke. Må väl!

*) På Trägårdsmästarens föreställning har jag ock låtit 1:o taga bårt de Svarta Vinbärs-buskarne som stodo mellan Äppelträden och invid Syren-häcken, på högra sidan när man ifr. gården går in i Trägården, och flytta de af dem som dugde, til listen vid planket; de voro så med ogräs besvärade, och nedrutnade, at de dugde til ingen ting; 2:o flytta hvar annan af de vid listen på samma sida, parallelt med planket, af ogräs förtvinande krusbärs och svart-vinbärs buske derifrån, ock bredevid planket, at de qvarstående måtte någorl. kunna rensas ifr. ogräset. Om jag kan få par röda och hvita vinbärs-buskar af Backman, ärnar jag ock låta ditflytta dem.

**) *Ankom d. 23 Novemb.* S. H. T. Högtärade Herr Broder! Hvarcken tillåta Hr Broders många och trägna göromål, eller min Sjukdom, någon egentelig correspondence, hvarföre jag ej heller på detta bref, hvarcken behöfver eller väntar något Svar. Så mycket mindre, som jag ändock af Hans då och då ankommande Skrifvelser til min Broder härstädes, får veta, både huru H. Broder mår och hvad annors skrifvärdigt där kan passera. Min afsigt härmed, är endast, at afbörda min skyldiga, ödmjukaste och hjerteligaste tacksägelse, för all mig under mitt Stockholmska elände bevisad godhet och ömhet! — Dels af min Brors bref til Dig, och dels af mitt til Professor Schultén, har H. Bror kunnat få omständelig underrättelse, huru det gick med min resa; ty til den sidstnämde, som Kölherre, afgaf jag ett nästan ordenteligt Skepps-Diarium.

At min Sjukdom, såväl för sin egen beskaffenhet, som kölden och åhrstiden, til-, men ej aftagit kan H. Bror sig lätt föreställa. Mitt tänkesätt är än desamma, jag yttrade i St:holm: Det är ej föreställningen af döden, utan den af en så långvarig och pinsam ohälsa, som denna, efter sin natur, allt mer och mer närmar sig til, hvaraf mitt Bekymmer härflyter. Också hafva Plågorne redan blifvit och dageligen blifva, ganska smärtsamma; med h:kas omständeligare beskrifning jag ejheller vil oroa mina Gynnare och Vänner. Dock har äfven Den Högste allt härtills styrekt Tolamodet och förlänat krafter, at bära min Börda. Hvarföre jag desto mindre misströstar, at Han äfven nådeligen gifver erforderlig Styrcka intil yttersta Slutet, samt sätter allt mitt Hopp och Tillit til hans outgrundeliga allvishet, allmagt och Barmhertighet!!! Näst min respects och hjerteliga hälsningars anmälan til alla Gynnare och Bekante, som träffas, framhårdar med outhärlig högagting, erkänsla och tilgifvenhet Högtärade Herr Broders

Åbo d. 16 Nov:ber 1797.

Ödmjukaste tjenare
S. Porthan.

P. S. Vie privée de Louis XV, har både i St:holm och under resan, samt än här, mycket hulptit, at lindra och någorlunda förkortta min ängsliga tid. Vål handterad och oskadd skal den öfverlämnas til min Bror, at i Våhr återsändas. Men jag orcar mer ej mycket i sönder läsa, och har ej än hunnit öfver hälften däraf.

CLVI.

*Ankom d. 3 Decemb.
Besvar. d. 7 d:o.*

D. 27 Nov. 1797.

S. T. Då jag nästa post efter det jag afsänt min nota, såg at Eberhardska auctionen skulle börjas d. 14, förstod jag nog, at min requisition skulle komma försent. Men factum fieri nequit infectum! Mäst förtröt mig, at Petavius skulle gå oss ur händerne; om de öfrige galler den för en fattig cassa gyllene regeln til tröst: emas non quod opus est, sed quod necesse est; dels är ock hopp, at en annan gång få köpa dem. Oändel. mycken tack för Brors besvär vid denna handel; priserne äro excellent! Som Polyglotta Antverpiensia ej är någon outhärlig bok (då vi äge Londinensia), så är ej värdt at derföre betala öfver 30 Rdr.

Tack för nyheterne! Visst var R:s förhållande obeskedligt; men desse straff utan föreg. ransakning och dom! större el. mindre, smaka de af despotisme, de må för öfrigt vara förtjente eller icke. Hvad med Hof-betjeningen sker, är af helt annan beskaffenhet. — Här berättas, at Grefvinnan Pipers tjenstetid ock snart skall expirera? Om Kungens nit för anständiga apparencer åtminstone, i ans. til sederne inom hans Hof, debiteras här ock en och annan berättelse; t. ex. at Cavallererne är förment at infinna sig vid Damernas Lever? Allt kan väl ej äga grund. Jag har ock hört sägas, at så vid Ceremonierne som Operan märkts, at sal. Kungens nit och höga tillsyn vid sådane tilfällen saknats! (ne sic quidem male!) äfven som man om den unga Drotn. säger at hon är god, enkell etc., men ej utmärker sig genom särdeles vivacitet, ej syns hafva stor smak för skådespel etc.

Huru blir det med vår Ritmästare? Han har sedan ej låtit höra af sig. — Nu nyheter härifr., bättre och sämre. Min granne Bag. Lang har, sedan han en qväll gått ut, at efter vanligheten besöka Cajanders krog, varit saknad öfver en vecka. Nu säges, at hans hatt och käpp funnits flytande i ån. Soml. tro, at han i fyllnaden sjelf gått i ån, andre at han våldsamt blifvit ditskuffad. Allt är ännu outredt. Ass. Eckman afled i Lördags (sedan han genom en stor stöld veckan förut mist en god del af sit silfver:

efter all anledning genom sin drängs anstalt!). — Contre-Amiral Stedingk begynte i höstas at ifrigt embellera Slots-fältet, som han ärnar förvandla til en Engelsk trädgård. Gångar, Buskar och Trän, Canaler, til och med ökta högder, utmärka redan, at han har alfvar dermed. Han har förskaffat sig Bonsdorffs Tyska Trädgårdsmästare. — Fru Gadd söker dubbla nåd-år; det förstår sig; Gadolinerne arbeta deremot. Egendomen öfverstiger ansenl. husets skuld; men visst *behöfver hon* mera än på hennes lott sig belöper! Hennes underl. son hotar at klandra fadrens disposition, emedan han i Rusthållet ej fått dubbel lott mot sina systrar; ty säger han, fast Professorens annors lyda under Prästa Privilegierna, nämnas dock ej de, utan blott Präster, då om döttrarnes lika rätt med sönerne til Landtegendom stadgas! Han är Jurist! Nog hade Fru Gadd ock lust, at begära en pension ifr. Academien! Nyl:n afslog Cons:m Mamsellerne Leches begäran at få behålla sin afl. Moders gratial; synd är det med dem, men wo nichts ist, hat der Kayser sein Recht verlohren. Vi tigge som bäst hjelp af Kronan, hvar skole vi då taga pensioner ifrån? — Schalberg har en god släng af vattsot i benen; går han undan, hvar skole vi taga en duglig Metaphysicus, om vi ej vilje beställa någon Kantian ifr. Upsala, at förvirra vår ungdom.

Min brors tilstånd förvärras synbarligen; nu har et annat sår till öpnat sig ut åt kinbenet, så at han ej kan spotta, äta el. nyttja sit decoct (emedan allt rinner ut genom såret, som derföre ouphörl. flyter), utan at, efter Prof. Haartmans råd, — medelst en plumasseau, som med häftplåster fasthålls, betäcka såret. Värken om nätterne blir allt svårare. Med sin vanliga obstruction plågas han derjämte, hvarföre han då och då nyttjar kalla lavementer, efter Haartmans råd. Nu har Apothecaren försedt sig med Persicaria til hans behof. Om Bror råkar Dr Blad, så säg honom detta, och begär hans ytterl. råd.

Ehuru Widenius bordt i går komma in til Staden, så har han dock uteblifvit. Han har därtill lagligt skäl denna gången; ty hans hustru har i dessa dar gedt honom en son, som likväl kommit til verlden 1 å 2 månader tidigare än vederbordt, så at tvifvelaktigt är, om han blir vid lif. Imedlertid är jag för denna orsak ur stånd at i dag skicka Bror pgr för Bibl:s räkning; men i Thorsdag skal jag helt visst sända 50 Rdr, och som jag råkar hafva en sedel på 10 Rdr, så skickar jag häldst den at börja med.

Min gikt och mina hämorrhoider vilja ännu icke öfverge mig. Jag borde i morgon, för Jämjärvi sakens skull etc., gå upp til Cons:m, (då därvid sidsta handen skall läggas) och söka hindra at inga förhastade steg tagas! Få se, om jag är i stånd dertill! Må väl!

CLVII.

*Ankom d. 11 Decemb.
Besvar. d. 19 d:o.*

Åbo d. 30 Nov. 1797.

S. T. Icke förr än eftermiddagen i Måndags fick jag veta, at Widenius kommit middagstiden til Staden, på en skutt. Han reste samma eftermiddag åter ut til Nautila; men var förut hos mig, då jag hade honom at skaffa mig bifogade sedel, på 50 Rdr, som Rector anordnat at såsom förskott til Eberhardtska aucionen Bror tillsändas. Så snart jag får höra, at mera behöfves, skola pgr: prompt följa.

Widenius sade mig, at som Bror ej svarat på Sackléns proposition at köpa Brors gård, som han gjort genom Alanus, så har han nu förnyat sin fråga. Jag vet icke, för hvem Sacklén är Commissionair. — Nu hafve vi fått alfvarlig vinter; så at våre Stockh. farare ej slippa längre upp med sine fartyg än til Bockholmarne, om ej tö infaller. Vår å ligger redan stadig.

Nu tog Cons. det beslut, at låta sina besvär öfv. Ågodelnings Rättens sidsta utslag i Jämjärvi saken falla, och först sedan Landsh. yttrat sig om options-rätten, gå med hela saken til Kungs, för at söka rättelse i deras och våra synder, af nåd och barmhertighet. Var nu god, och fundera på den saken, så at en tjenlig skrift i det ändamålet kan blifva ingifven; och præparera Cantzlern at åtaga sig saken med alfvar, samt skaffa oss deri nödigt medhåll.

En för snatteri utstruken under-officer vid Björneb. Regemente, Rosling (om jag rätt mins), son til en afskedad Fendrik vid samma Reg:te (som är gift med Baron Kureks syster, och bror til hans maitresse, ni fallor), en 20 års yngling, har efter flere prof af vanart, inqvartert sig i Kuppis och derifr. om nätterne gjort tjuf-expeditioner til Staden; slutl. stal han genom inbrott hos en Auscultant, benämnd Ekbon, all dennes egendom, men blef rögd, och är nu dömd til 40 par spö. Det är skada för honom, at han ej är adelsman; ty nu har hans förnäma släkt ej skött om at hjälpa honom til at rymma, — som i sednare tider åtminstone, tyekts blifva ansedt såsom en del af Adliga Privilegierne!

Af Åbo Tidn. ser Bror, at Gaddiska gården utbjudes til salu; jag har ej hört, hvad nu för denna öde-tomt begäres. Om någon Handtverkare, som måste räkna på grannskap med ån, t. ex. Färgare, Garfware etc. nu behöfver tomt, så torde den nog betalas. — Bror kan aldrig tro huru studium Juris hos oss florerar; Alanus har öfver 30 åhörare, då Medici hafva blott 3 til 4. — Har Bror något hört til Dr Rutström, och om han hos Cantzlern anhållit om permission el. afsked ifr. oss? — Redan hafva någre lass med talg och smör ifr. Tavastland, visat sig i staden, och varit rätt välkomne.

Man tröstar oss här med den berättelsen, at Ryska Hofvets sidsta declaration, i ans. til händelsen i Lovisa, varit mycket foglig, så at hopp är om nabo-vänskapens fortfarande. — Märkligt blir at se, hvad steg Fransoserne nu ärna vidtaga mot England; och hvad fölgerne blifva af deras etablissement i Levanten. Enl. Tyska aviserne, får ej heller Sverge skicka til Rastadt någon Legat, annars än för sit Pommern, som Gr. Fersen ingalunda lärer vilja sig åtaga. Men var det väl betänkt, at til Ambassadeur nämna honom, en hos Fransmännen så förhatelig Person (för sine liaisons med deras olyckliga Hof)? — Nyfikne äre vi, at förnimma huru vår Minister slutel. blir arrangerad!

Våre förnåme härstädes hafva sammansatt sig, at turvis hålla hos sig Théé-assembleer, med dans och souper; som stundom komma i collision med de förre assembleerne, h:kas musik *commenderas* til de förnåmes tjenst. Få se, om ej detta förorsakar obehaglig jalousie. Jag hör, at man af gunst och nåde ärnar låta jämväl någre ofrälse-hus, som hafva råd och lust at följa med i depensen, deltaga i denna förmån! — Våre vänner må efter vanligheten. Må väl!

CLVIII.

*Ankom d. 14 Decemb.**Besvar. d. 19 d.o.*

D. 3 Dec. 97.

S. T. Oändl. tacksägelse för Brors myckna besvär vid Eberh. Auctionen! At många böcker gå bårt, som vi önskat erhålla, hjälper ej. Hvad nu ej fås, kan bekommas en annan gång. Imedertid hafve vi fått åtsk. vackra saker, och det för godt pris. — Om Biblia Antverpiensia skref jag sidst. Nog äro de 40 Rdr värde; men som vi äge Londinensia, måste vi hushålla. Dock, om summan af handeln, såsom tyckes, numera ej mycket ökes, torde man kunna våga på at taga dem? Detta lämnar jag til Brors ompröfvän, med lika vidsträckt frihet, som mig blifvit af Cons:m lämnad, det är oinskränkt, och beroende af min discretion.

För par dagar sedan fick jag ifr. Ginmans fartyg det ena paketet, inneh. Auctions-böckerne; det andra mindre skal jag låta efterfråga. Hans fartyg ligger innom Bockholmarne, och man kommer redan dit med häst. I går och förgår hade vi väl stark blida, men i dag har kölden åter repat sig.

För en liten stund sedan kom posten, och jag erhöll Brors ang. bref af d. 28 Nov. Tack för nyheterne! — Nu glunkas här, at Öfver-Hofmästarinnan så segrat, at hon ej allenast blir vid sin post, utan ock förmått bårtköra Frök. Friesendorff, invita Regina, quam parum vel auctoritate vel gratia valere dicunt. Quod absit!

Ingen ting nytt vet jag härifr. berätta. Som unge Stålström, Garfware-Gesäll (han som haltar och derföre skyller Turdin), budit Fru Gadd lön för hennes tomt, som hon ej vil mottaga! (på Georgiis inrådan), så gissar jag, at det är för hans räkning som Sacklén falkar på Brors gård; han vil snart blifva mästare och anlägga eget värk. I 2:ne mine sidsta bref har jag til Bokhandeln öfversändt, i det ena 10, i det andra 50 Rdr; som jag hoppas riktigt framkomma. Må väl!

CLIX.

*Ankom d. 19 Decemb.
Besvar. d. 21 d.o.*

Åbo d. 11 Dec. 97.

S. T. Så väl Brors ang. bref af d. 28 Nov. med posten, som det af d. 1 hujus, med Öfv.L. Jägerhorn (jämte paketet och brefvet til min broder) har jag riktigt bekommit. För Brors stora besvär vid Eberhardtske auctionen, äre vi Bror högel. förbundne! Utan tvifvel har Bror nu fått mina bägge bref, det ena med 10 och det andra med 50 Rdr innelyckte.

Bibl. Frantzén resolverade sig så hastigt, at resa öfver til Stockh:m, eller lät mig så sent veta deraf, at jag nu ej kan nyttja denna goda lägenhet at öfversända mera pgr; ty Widenius är åter ute på Nautila. Men som i Thorsdag Cons:m Acad. sammanträder, så skal jag, för större säkerhet, då låta ordentl. auctorisera mig at ock taga Biblia Antv. för 38 och Montfaucon för 40 Rdr om de kunna ännu fås; de äro visserl. Bibl:s-Böcker; och så skola pgr:ne antingen ännu samma dag, el. nästa måndag, med posten öfverstyras. — Tänk at man ännu i Stockh. för alfvarsamma böcker så mycket betalar, som Brors nota utvisar! Men alltid finnes en och annan amateur qvar, jämväl af den solidare lärdomen!

Ingen spaning har jag ännu kunnat få på dubbla fensterne til Brors arbets-rum. Min sjuklighet har hindrat mig, at fråga Pastor Hjelt derefter. De kostnader jag på små reparationer användt, äro obetydliga; men lås til Stenboden har jag nu bestält.

Gr. Ruuths skuld blef dock ansenl. afprutad! Men tror publiken, at han värkel. genom malversation åtkommit den qvardömde summan? Eller pliktar han för sit slurfveri, oordning, okunnighet och förmycken tjenstfärdighet? — Brors anstalt med Calendrerne var ganska god; jag väntar nu, i sinom tid, resten af Hof-Calendarern. — Probsten Nordins periode, äfven som Wallquists, synes vara irreparablement förbi. Jag har i dessa dar läst den sednares bok om Eccles. Befordringar; den har sin goda merit. Men et och annat har jag dervid at påminna. Af Academierna är han ej vänn; om Biskoparnes oegennyttighet och nit, äfven som ock Lectorernes, är han deremot öfvertygad. På K. Gustaf III hjertel. benägenhet för Prästeståndet tror han starkt! At denne K. om

detta stånd har så odödl. förtjenster (i de sednare åren, välförståendes), kommer väl mycket deraf, at Wallquist då var andel. Stats-Secreterare! — Efter Bror redan tagit Gataker, så må han ock följa med; på priset prutas ej. De andre böckerne för 1 Rdr, tager jag dels til Bibli:ket, dels (den förste, Comber) för egen räkning.

Det obehagl. ryktet har här öfverallt väckt missnöje: hvad kan hafva vållat en så oförmodad crisis? Om R. skref jag min tanka redan. — Var god och lämna bilagde bref til Prof. Schultén. — Til min bror är ej nödigt at särskildt skriva. Hvad Bror vil låta honom veta meddelar jag nog honom.

Fru Bremer är illa sjuk; item hennes måg Carleson. Hennes sons sidsta bref har varit från Köpenhamn. — Vår vinter har härtils varit mycket ostadig; i dag är åter blida. Våre vänner låta hälsa! Må väl!

CLX.

Ankom d. 25 Decemb.

Åbo d. 18 Dec. 1797.

S. T. Med Hr Hielmerus erhöj jag så väl Brors ang. af d. 7 hujus, som de öfrige inom samma couvert medföljande saker, och kan ej nogsamt betyga min och mine medbröders tacksamhet för Brors hafde möda och bestyr om vår Bokhandel. Utan all tvifvel har Bror ock nu undfått de 50 Rdr, som jag sände med posten af d. 30 Nov., så at Brors förskott tämel. är ersatt; resten skickar jag nu. Och som Bror i brefvet af d. 1 hujus yttrar den förmodan, at Montfaucon torde kunna fås för 40 Rdr, så har jag ock erhållit Consistorii tilstånd til dess upköpande, och sänder således nu 60 Rdr på en gång. Sedan jag fått höra, om denna förmodan slagit in, skole vi göra slut-liquiden. — Få se, huru snart och lyckel. vår Bibliothecarius sluppit öfver; med honom skref jag ock några rader.

Af de uphandlade Böckerne önskade jag, at med någon resande kunna få Nestors Jahrbücher öfversände, som jag behöfver för en memoire som jag til Upsala Societeten vill öfversända. Til Witterh. Acad. har jag skickat en öfvers. af Others och Wulfstans Rese-underrättelser, med vidlöftiga noter; som lär vara tilräckeligt för mit pensum i år.

På de Dispp. som här nu utkommit, skal Bror snart få läsa en förtekn. i våre Tidningar (h:ka äfven för nästa år skola fort-

sättas; och få Tengström och jag, under Frantzéns frånvaro, åter sörja för materialier til dem).

Får Bror se Wexiö Tidningarne? I dem har B. Wallqvist duktigt scrupensat ArkeBispen, för det han i Vignings-Talet prisat K. Gustaf I och Gustaf Adolph, men ej Gustaf III (hans Hjelte!); sådane anmärkningar, då de ej härröra af enthusiasme, tycker jag röja delatorers tänkesätt och hjerta! Ju längre jag hann i suite läsa Wallqvists bok, desto mera fann jag emot honom at påminna. At han miste sin andel i Lappska medlen, ser man ock ännu smärta honom; han vill ändtel. hafva dem bårtcaprade til andra behof, utan at öfverväga, om icke öfverskottet kunde och borde användas til sit destinerade ändamål, som nu, just för vederbörandes otidiga sparsamhet, illa befrämjats.

Två Engelska Herrar, som med et Ryskt fartyg rest ifr. Stockh. åt Petersburg, och ledo Skeppsbrott i Nagu skär, hafva efter några dagars härvaro, fortsatt resan landvägen. Musicanterna Bervald, gåfvo här 2 concerter, i h:ka gossen mycket beundrades. I går söng Fru Salvini uppe i Academien; hon, som är en mägta caprisieuse dame skilde sig ifr. de förras sällskap, och skulle först resa förut, men vände om, och blef sedan här efter dem.

Cons:m har nyl:n ifr. Cantzli-Collegium fått et bref, fullt af missnöje öfv. de illa underbyggde ämnen som ifr. Acad. sändas til Cantzliet; och frågas tillika hvori de pläga förhöras? Nu blir väl svaret härifr. lätt, at i mannaminne ingen stått el. begärt slikt förhör (ty de som ditrest, hafva antingen förut gått til Hofrätten och således blott prästert auscultants-Examen, el. utan Acad. förhör i Cantzliet blifvit antagne, särdeles i Revisionen); men jag önskade dock veta, om ej någon författning om denna så kallade Cantzli-Examen (som i Upsala ofta lärer undergåas) är emanerad? Har Bror ej anteknat något bref til Academierne derom?*)

Georg Ehrenmalm skall haft något anfall af slag, som bårttagit hans minne; jag vet icke, om han derföre afhåller sig ifr. Hofrätten, som ock visserl:n vore skada för rättvisans vid magt hållande i landet. — Fru Carleson, såsom en ung Änka, sörjer utan tvifvel mycket förlusten af sin man; men hennes Mor (som dock sjelf är mycket plågad af sin sjukdom) finner sig vid denna svåra händelse; och publiken tror, at förlusten ej var oroande.

Ehuru gerna jag önskat få hit Petavius, ville jag dock ej så högt betala honom. Man kan få honom härnäst. — Det är besynnerl. at Hofvet kan tycka om Gripsholm, som jag tyckte ligga rätt obehagligt till. — Om den märkliga duellen hafve vi visserl. hört. Här tillägges, at ock secundanterne hålla sig undan. Underligt, at Hofven ej kunna bli uplyste nog, at inse barbariet och dårskapen

af denna osed, som utan gillande derifr., directe el. indirecte, nog skulle förfalla. Föraktet vore rätta medlet deremot; men nu föraktas de som ej duellera. — Hvem tro var Auctor til den välskrefna apologie för Lichtenstein, som nyligen var införd i Stockh. Posten? — Ang. Lindbloms correspondence med Kant, skref Schultén redan i höstas. Den sednare var plump; men den förre förtjente det. Vi hafve ock här folk af detta namn; en af mine Boreales, Rusthållare son ifrån Kumo, heter t. ex. så: fadren har ock varit Student.

Så blef de sidsta Krigsarticlarnes varelse ej långvarig! Har Bror påögnat Polons Finska öfversättning af dem? När Bror får Paus skal jag, om Bror så vill, proponera dess inlösen til Acad. Bibliotheket. — Vår vinter håller ej strek. Nu åter hafve vi en stark blida, som bårttager all snön härstädes. Uppe i landet är mycken snö, men på ofrusen mark, så at folket ej får hem ved eller hö: det ser farligt ut med rågåkrarne.

Den Ryske Cygnaeus skal vara i Borgo på besök hos sin Fader; försedd nu både med Kejsarens och äldre Storfurstens pass. — Gubben Joh. Lilius var för par dagar hos mig: han tyckte ej om, at Hofrättens dom var ändrad i frågan om Mams. Foeders bördsrätt til Simolinska gården, utan ansåg Kungens skäl för en ogrundad finhet: emedan den som ej tar arf, utan afstår egendomen til creditorerne, i sjelfva värdet betalar skulden ock för sin del, och ej mera faveur till bördsrätt borde njuta, än den som sjelf såldt egendomen, för att med köpeskillingen betala slik gäld; at han får afstå slumpvis allt, creditorerne til förlust, är redan en faveur, som ej bör med ännu en faveur till förökas! Gubben roar sig nu med att läsa, så mycket hans ögon tillåta. Von Glan har åter repat sig. Det Finska Oecon. Sällskapet, hvars inrättande Bror af Tidn. blifvit varse, låter nu trycka sina reglor, och förtekning på Ledamöterne. Biskopen är för det närvarande dess Præses, Lagman Wibelius dess Secreterare, och Kammar-Råd. Winter dess Skattnästare. Få nu se, hvad det uträttar!

*) Sedan jag skrifvit detta, sände mig Alanus b:te Bref; så at Bror ej behöfver sig dermed göra vidare besvär.

CLXI.

Ankom d. 17 Januarii 1798.

Åbo d. 28 Dec. 97.

S. T. Utan tvifvel har Bror längesedan fått mit bref af d. 30 Nov. med innelyckte 50 Rdr; item et annat med Frantzén, samt et sednare med posten, jämte inneliggande 60 Rdr. — Vi hafve här haft en stark blida, allt tils i går aftons. Den har förorsakat resande, och särdeles den långvägade allmogen, stor olägenhet, som 5 å 6 mil härifr. måst lämna sina slädar och pracka sig fram med lånta kärror, el. om de släpat sig fram til Staden, måst här sälja slädan för 1 Rdr at köpa kärra för 5 å 6 och ändock med $\frac{1}{4}$ lass resa åstad; soml. hafva ridit härifrån. Derigenom har Staden lidit brist på tilförsel, och öfre landets allmoge ej kunnat förse sig med nödiga retour-varor. I förra veckan gick vår å upp (d. 20 Decemb.), och vi hade ordentlig isgång, med ansenl. högt vatten. Nu skärper det åter till. Likväl föll snö först, så att marken ej fick frysa derunder; äfven som på många orter uppe i landet, snön fallit på ofrusen mark och blifvit liggande. Men ifr. Wiitasaari skrifver Boxström, at d. 19 Nov. Keitelä duktigt frusit; och att första snön, som föll d. 23 October, blifvit liggande.

/ En färgare köpte Gaddska gården för 1,050 Rdr. Prof:er Gust. Gadolin bød 15,000 Dl. i ans. til den goda belägenheten. Alstrand och Wester, som köpte Witfothska gården och källaren, hafva redan fullbordat sin första Cursus; den förre har rymt och begär legd (som hans hustru boskildnad); den andre lär oförtöfvadt följa honom: de vilja bringa sina creditorer til et raisonabelt accord!

Som Åbo Hofrätt, jämte skrapan för sin mindre flit, fick förökning på lön för åtsk. ledamöter och betjente, så lär denna salfva nogsamtläkt såret. Dock äro soml. ej nögde med repartitionen af pgr:ne. Men hvarföre förbigicks Wallerian aldeles, då äldre och yngre blefvo hogkomne? Som han, af medlidande, cederte Secret. Sportlarne åt Pomoell, så har denne nu större lön än han. Men Tihleman, som gör syslan, säges göra pretension på sportlarne, nu då Pomoell fått större lön. Jag känner dock ej rätta be-

skaffenheten af allt detta, innan jag får råka någon af Hofrätts-folket, t. ex. Wallerian.

Hvad grund tro den berättelsen äger, som vi nyl. läste i Tyska aviserne, at Exc. von Essen och Öfv. Aminoff nyl:n skola blifvit sände i et hemligt ärende til Örby-Hus? Sådane anecdoter låta förunderligen!

Hofr. Hisinger väntas denna tiden hit ifr. Wasa, hvarifr. jag alsingen kunskap erhållit, sedan deras nya Hofrätts-President ditflyttat. Härvarande Presidenten är sådan som man sig förut förestälde, ganska passif, låtande allt gå som det går, utan at hvarken om ärendernes drift, eller betjeningens flit och accuratesse etc. sig särdeles bekymra. Jag känner icke, huruvida Hofrätten redan frågat och Ehrenmalm sig utlåtit angående hans befattning hädanefter med Hofrätts-göromålen; förmodl. väljer han, at hvila på sina lagrar.

Efter jag talar om Hofrätten, bör jag omtala en lustig fråga emellan Major Rosenqvist och d:o Rotkirch, som nyl:n där blifvit afgjord, och skal gå til Kungs. Den förre har pantsatt ett Säteri hos en borgare i H:fors för en betydlig summa, och i pantebrevet tillagt, at om borgaren kunde skaffa sig Kungens lof att besitta säteriet, skulle han för samma summa få dermed lagfara, såsom derföre til honom såldt. Borgaren fick ej slikt tilstånd. Som priserne på egendomar medlertid stigit, anmälde sig Rotkirch, at jure privilegii få lösa säteriet til sig. Men Rosenqvist tog det sjelf tillbaka, och sålde det til en annan frälseman, för långt större summa. Rotkirch klandrar derpå; har vunnit för Hisingers domstol, efter han först gjort saken anhängig, innan Rosenqvist den återtagit; men har tappat i Hofrätten. Få nu se, hvad Högste Domstolen säger: om Rosenqvist blott pantsatte egendomen, ägde han väl rätt at den mot pantskillingsen erläggande återtaga, i fall aldrig Rotkirch sig anmält; skal denna mellankommande omständighet hafva förändrat saken, el. clausuln i pantebrevet anses betaga honom lösnings-rätten?

D. 1 jan. 1798.

Det föregående var skrivit i mening at med sidsta posten afsändas; men jag blef hindrad at fullborda brevet, och hade derpå den fägnaden at erhålla Brors bref af d. 22 Dec., hvaraf jag ser, at Bror erhållit mine förre skrivelser, äfven som jag förmodar at äfven brevet med de 60 Rdr sedermera riktigt kommit Bror til handa. Som intet hopp är at få Montfaucon, så har jag nu pg:r hos Bror utöfver hvad til Eberhardska fordrades. Orsaken, hvarföre jag ej förskottsvis straxt requireerte pengar til bt:e handel, var, utom

ovissheten af beloppet, den, at altid förut Academien vid betydligare auctioner njutit credit tils auctionen slutits; hvarom blifvit förordat, icke hos Auctions-Cammaren, utan hos Sterbhusen som låtit bårtsälja sina Bibliotheker. Det vore underligt, at förneka et publikt verk en sådan slags credit. Och ärnade jag äfven nu derom skrifva til Dr Petrejus, som jag vet är mycket lierad med Eberhardts sterbhus; men min sjuklighet, och brist på tidig under rättelse om Auctions Terminen, vållade at denna gången en sådan anstalt blef försummad.

Det var illa, at Borgmäst. Drejer dödde, innan den fameusa Basiliken til Stockh:s Borgerskaps oförgängeliga ära hann upresas! Första ideen var, at den skulle ställas framför Slottet. Men nog är rymligare plats på Ad. Fred. Torg. Hr Abr. Westman är en märkelig personnage!

Männe ej det raseriet at duellera, skal genom de nyaste exemplen, hos de klokare vederbörande väcka någon eftertanka? — Man får se, om de som deri deltagit, hafva af sit förhållande någon olägenhet! Förmodeln icke! — Hvad för en man är Herr Ehrenheim? Är han Bror til Hofrätts Rådet, och lika honom i talenter? Lustigt blir at höra, i hvad systeme hans befordran ingår? — Hvar håller ord. Hof-Cantzlern [v. Engeström] til? Och af hvad grund fortfar hans exile?

Jag hör at Frantzén vunnit et pris i Svenska Academien; var Bror uppe där d. 20? Af denna Acad:s Handlingar felas mig det som sedan hennes uppväckelse utkommit; var god och köp et exemplar deraf åt mig. Item sidsta delen af Skaldestycken satte i musik. — Jag undrar, om af Witterh. Acad:s Handlingar någon del snart skal åter utgifvas. — Den afhandling emot Blixens Finance-systeme, hvilken nyl:n i Stockh:s Posten var recense-rad, tyckes förtjena at läsas och ägas: deraf önskar jag derföre at jämväl få et exemplar. — För Calendrernes öfverstyrande tackar jag ödmjukast. — I dessa dar hafve vi, efter et starkt snöfall och urväder, åter fått vinter, som i går aftons var tämmel. alfvarsam, men nu åter gifvit sig. Detta lär vercka på Posternes gång hädanefter.

Hvad grund har det rykte här gått, at Gr. Cronstedt på Carlberg tappat processen emot Livin, och blifvit dömd ifr. syslan? I alla fall, ändras väl en så obehörig dom? Äfven sägs här, at en slags beredning skall blifvit satt öfver Strörensningen i Finland, bestående af Gen. Klingspor, och Wrede etc., utan at någon ledamot som är Mechanicus eller känner landet, är med: allt efter vanligheten! — Mycken lycka til et godt nytt år!

CLXII.

*Ankom d. 22 Januarii.**Besvar d. 16 Martii*

D. 7 Jan. 1798.

S. T. Med sidsta post skref jag väl redan svar på Brors sednaste bref; men nyttjar dock nu lägenheten at tillägga några rader.

Vi hafve haft en besynnerl. väderlek. Juletiden var starkt urväder och snöfall; derpå Nyårsdagarne duktig köld; hvarpå åter i Fredags följde snö och urväder. Men Trettondagen var lindrig vinter. Om vi ej få en duktig blida, kann allmogen ej göra sina skogs-körslor, ty kärren etc. äro ofrusne. — Prof. Planman förlorade sin Fru i början af det nya året, af lungсот: det går Gubben mycket til hjertat, häldst hon var snart 30 år yngre än han. Också Bergsrådinnan Petersen har vandrat af; hon efterlefde ej länge sin man. Fru Wichman (fru Hedéens dotter), af h:ken Alanus köpte Lallis, har ock dödt af lungсот; hvarigenom han slapp en slags pensionair, och kommer til fulldisposition af Rusthållet.

Af den tryckta Kungörelse som Finska Hushålls-Sällskapet utgedt, ser jag at de ock kallat Bror (likasom mig, h:ken på flere månader ej sluppit utom gården) til Ledamot: hvad vi må kunna gagna dem, vet jag icke; ty vi äge ingendera Jord el. åkerbruk. Men besynnerl. Ledamöter äro flere antagne. Imedlertid äro hufvudmännen nitiske; och någre af våre gummor hafva ock understödt deras nit. Skulle Bror t. ex. kunnat förmoda, at Vicepresidentskan Ignatius skulle skickat til deras Cassa 50 och Fru Salonius 100:de Rdr?

Skal icke en tydlig och bestämd förklaring öfver Nabo-Rättens grund och gränсор, kunna utges, at förekomma de absurda försök och processer som i den delen dagl. upkomma. Nu sägs t. ex. at en som ej höll lika bud med Färgaren som köpte Gadd-ska gården, vill förmå fru Nordberg at i grund af Nabo-rätt inlösa densamma, för att sedan åter aflåta den; jag vet väl icke, om hon låter förleda sig till en sådan intrigue; men flere exempel lika beskaffenhet förekomma. Såsom då Idman ville af samma grund inlösa Widenii gård.

Unge Bremer (som reste til varma Baden i Achen) har i Hamburg upköpt åt mig Rulhieres bok, som Bror en gång skref

om, jämte någre andre; men jag får dem ej hit förr än med öppet vatten. — Den ifr. Regementet bårtkörde under-officeraren Rosling, som fick spö för stöld härstädes, ej längesedan, har förbittrad deröfver at hans anhörige Knorringarne (hans moder är dotter til Nockia Knorring) ej sammanskutit p:gr at hjälpa honom på flykten undan spö-straffet, fattat det beslut at hämnas på dem; och til en början upbrändt sin morbroders Capit. Carl Knorrings boställe vid Björneborg (i hans frånvaro) om en natt, så fullkoml:n at ingen ting af egendomen kunnat räddas; han har dock blifvit ertappad och är skickad fängslig til Slottet. Han skall kunna öfvertygas om ogerningen, h:ken han redan i Stadshäktet härstädes hotat at begå. — En annan grufflig missgerning blef här i staden nyl. begången af en volontair vid flottan. Han var nyttjad af Major Depong (som köpte krigsråd. Knorrings gård vid slotts-begravnings-platsen) såsom handtlangare i huset; och har med yxa mördat en halfvuxen dräng i huset, under det denne sof. Det menas, at han med någre camerader ärnat spoliera husbonden; men ej fått tillfälle dertil, och misstänkt drängen, at om deras förehafvande hafva fått någon kunskap; han är född här i staden.

Jag nämde ofvanföre om Hushålls-Sällskapets Cassa: denna ärna de använda til premier för dem af allmogen som i de norra orterne vinnlägga sig om potatoes-planteringen, at upmuntra Lin- och Hamp-sädet, åkrarnes dikning etc. Item at kringsprida vissa nyttiga åkerbruks-redskap, o. s. v.

Detta bref sänder jag öfver med Past. Cygnæus ifr. Petersburg, som vill försöka at få sig något Pastorat inom Fäderneslandet, sedan den vidrighet honom i Ryssland öfvergick, gjort honom rädd at längre där förblifva. Få nu se, huru lyckligen han kan vinna sin afsigt. Gerna hade jag med honom sändt några af Brors böcker; men förets beskaffenhet tillåter ej sådant.

Alla vänner låta hälsa! Må väl!

Såsom Cygnæus ej reser förr än i dag, d. 8 Jan, så har jag rådrum at tillägga et Post-scriptum. Vår vinter har åter skärpt till, så at vi i dag hafve dugtig köld. Hofr.-R. Hisinger ifr. Wasa väntas i dag in til staden. Ifr. Wasa berättas, at han altför offentel. röjt sit missnöje emot den nye presidenten derstädes, som styrker berättelsen om det egennyttiga förhållande emot honom af hans fordna patroner, hvarigenom han så plötsligen blef narrad, och lämnad utan all belöning för sin nit! Landsh. Krabbe skall ligga illa sjuk, så at man ock despererar om hans vederfående.

Just som jag detta skrifer, erhåller jag aviserne; men intet bref ifr. Stockholm; jag hoppas, at det som jag öfversände til Bror med innelyckte 60 Rdr riktigt må hafva framkommit. — Må väl!

CLXIII.

Ankom d. 30 Januarii 1798.

D. 15 Jan. 1798.

S. T. I går hade jag den fagnaden, at erhålla så väl Brors bref af d. 28 Dec. som paketet, h:ket Öfv.-L. Enehjelm haft med sig; hvaraf jag ser, at brefvet af d 18:de med p:grne riktigt framkommit. Jag menar mig redan hafva skrivvit, at Bror skulle behålla hvad af p:grne öfverblef hos sig tils vidare; jag skal väl derom liqvidera med Academien. — Hvad är det för en Warmholtzisk auction Bror omnämner? Den Catalogen önskade jag att få se. — Tack för de öfversände böckerne! Men af Journalen lærer Bror skickat Häften 3, 4, 5 öfverlopps, h:ka jag tycker mig förut erhållit; derom närmare härnäst; ty mit exemplar är nu utlånt, och som jag läser Österb. nations exemplar, h:ket kommer med posten, så är möjligt at jag misstar mig. Likaledes tycker jag, at jag af Litt. Tidn. ej fått 2:dra häftet; hvarom jag likaledes skal närmare skriva, då jag får Exemplaret hem, som nu är i lån.

At Krogius skulle bli Frantzéns sväger, har jag förut [berättat?]; men hvarmed ärnar han (som dessutom, ni fallor, är lungsotare och ej synes hafva mycken drift och verksamhet i arbetsvägen) underhålla en famille? Men detta hörer til curae posteriores! — Här pratas, at Höpken med sine secondanter skola blifvit utstrukne ur sin corps; men jag vill ej tro, at så mycken stränghet, mot så heroiskt brott, kan utöfvas? Äfven pladras här, at de skola under sin flykt blifvit ertappade; h:ket förekommer mig lika litet sannolikt. — Nästa gång skal jag öfversända den saknade Nummern af Åbo Tidn. för i fjol. Item skal jag göra anstalt at dessa Tidn. för innev. år blifva Bror tilsände. Frenckell är nu ej inne i staden.

I anl. af frågan om börds-rätt til egendom som i concours blifvit försäld, erinrar jag mig, at Ass. Loffman som inropade gården efter Hofr. R. Juslén, ingen svårighet gjorde, då sonen, Revis Secr. Juslén anmälde sig at börda den; h:ket Loffman, såsom genomdrifven advocat ej hade gjort, om frågan varit tve tydlig. Kanske Gubben Lilius, som Bror vet vara en stor zelot för Hofrättens anseende, mera ville beskönja sina förra Camera-ders göromål, än han talte af egen öfvertygelse.

På Cancellie-Collegii bref har Cons:m redan svarat, at här inga stått Cantzli-Examen, utan at de som där engagerat sig af våre elever, gjort det utan att säga oss till; hafvandes de varit, dels Magistrar, dels förut i Hofrätten via ordinaria antagne. Tillika har med några ord svarats, hvori vi uti sådant fall skulle förhöra dem, som ej tyckes vara svårt at begripa.

Af Prof. Schulténs bref ser jag, at man i Upsala nitiskt vakar för orthodoxyens helgd, och at jämväl Ärke-Bispen är lika upmärksam derpå! Men i våre Veckoskrifter (t. ex. Journalen och Litt. Tidningen, ja i sjelfva Link. Präst-Tidningar) utsås mycket skadliga ogräsfrön! — Herr Secr. Nicanders accuratesse med Calendrerne, är ej mycket prisvärd! Han har t. ex. riktat Högsta Domstolen, uti Stockh. Calender, med 3 Ledamöter af de förra, och ändock förklarar et rum för vacant; äfven som han allestädes bibehållit titeln af Led. i k. H. Domstol, för Hisinger. Prinsessan af Wallis, som blef förmäld 1795 d. 8 Aug. låter han få sin dotter redan 1796 d. 2 Jan. o. s. v. — Jag hade stor lust at äga den vackra skrift, som enl. Hamb. aviserne, Krigsråd. Gentz författat til den unge K. i Preussen, vid hans tilträde til Regeringen, och som nyl. var i utdrag meddelad.

Vår stad har nyl. lånt af Lazarets-fonden 6,000 Rdr til sin byggnad på förra Böckelmanska tomten. — Lazarets-Bokh. Colmén har tagit afsked; och i hans ställe är Cursor Strömdal utnämnd (medelst accord, det förstås!); men prot. är ej ännu justerad; til succession efter honom (också med accord!) hafva redan flere sökande sig anmält! — Med Ryske Cygnaeus skref jag Bror till: jag hoppas han redan framkommit; få nu se, hvad han kan uträtta! — Altför underlig är dissensionen emellan de nygifte: så tidigt, och så fortfarande! Önskligt, at den må häfvas! — Anmäl min hälsning tillbaka til herr Bergstedt. (Hvad sysla har han nu, och hvarmed laborerar han?); item til flere gynnare och bekante! — Min broder låter hälsa: hans tilstånd fortfar at vara bedröfligt. — Må väl!

D. 18 Jan.

Då jag i måndags skulle skicka föreg. rader på posten, svarades mig, at dubbla posten upphört, och at således mit bref ej kunde afgå förr än i dag. Imedertid har jag haft rådrum at anskaffa bilagde nummer af Åbo Tidn. och af Frenckell inhämta den underrättelse, at han om Tidningarnes öfversändande til Bror, jämväl för innev. år, redan gjort anstalt. — Marknadsfolk strömmar nu starkt in; ibl. dem låter Dr Pihlman hälsa Bror. Hofr. R. Hisinger har ock besökt mig; han håller god mine, talte väl

om sin President (dock något kallt) och berömde hans Fru; Krabben skal hålla på att repa sig. Men öfver den totala missväxten i Österbotten (särdeles södra delen) klagade han högeligen: folket äro stadde i elände. De fara omkring Tavastland efter säd, och hafva redan i Hauho betalt 5 Rdr Tunnan; til h:ket pris det säges at ock kronan säljer dem sin säd. — Lagm. Hisinger har af hæmorrhoider så svårt blifvit angripen, at hans Lagmans-ting i Borgo måste uppskjutas; han håller dock på at repa sig. Sädespriset stiger här starkt; men konst blir för en del af våre bönder i Ikalis och Kyro, til h:ka den fatala frosten äfven sträckte sig, at i år betala hela sin ränta. — Marknads-omsorgerne hindra mig at skrifva mera. Må väl!

CLXIV.

Ankom d. 10 Martii.

Besvar. d. 16 d.o.

Åbo d. 23 Febr. 1718.

S. T. Brors bref af d. 12 hujus, jämte medfölj. paket, erhöill jag i sidstl. måndags af Fabriqu. Bremer; och var allt ganska välkommet; afläggandes jag för Brors besvär med böckernes anskaffande, skyldigaste tacksägelse! Rulhiere blir jag visserl. lätt af med; men behåller honom, tils det Tyska Exemplaret anländer. Jag skal i afton begynna läsa honom.

Uti det nu ank. stycket af Läsningen, finnas många interessante articlar. Blixen är tiltvålad såsom han det förtjent; få se om han nu svarar på sit vanl. impertinenta sätt! Det lär ej blifva så lätt! Ty han är djupt nedtryckt! Också Wallquist behöfde väl det han fått! I sina Wexiö Tidn. har han åter, i anl. af Castegréns Disp. som han ej favorabelt recenserar, yttrat sit agg emot Academieerne; så at han väl gjort sig förtjent til ytterligare aga. Scribenten Duvenkran [?] tycks altför nära röra Just. Cantzlern Liljestråles puckel? Engströms bok är ej utan sin förtjenst, fast de herrliga data ur vår Historias fabelaktiga tid, hvaraf både Blix och en auctor i Handl. för medborgerl. kunskaper, dragit fölger til sina hypothesers försvar, väl förtjena litet sorgfälligare pröfvas. — Har man ej redan gravert något större portrait af Drotningen? Det synes bordt vara en finance-speculation af någon ibl. våre bättre Graveurer?

I det ena Exemplaret af Läsningen N:o 7 och 8, som sidst anlände, har Bokbindaren begått et fel, utelämnat et arck, och bundit et annat i stället dubbelt; men som jag gaf detta exemplar åt Ass. Wallerian, så at jag nu ej kan noga detaillera misstaget, skall det ske härnäst, och det dupletta arket återsändas, för at bårtbytas mot det bristande. — Jag nämde förut en gång, at Bror af misstag sändt mig dupletter af Journalens 3, 4 och 5 Häfte; de återfölja derföre härhos; hvaremot som af Literat. Tidn. för 1797 felas mig 2:dra Häftet, Bror är god och vid tilfälle förser mig dermed.

Händelsen med gubben Malmstedt var olyckelig! At Bremer är afsatt ifr. sin befattning, undrar jag ej, men väl at man dertil förordnade honom. Mig förekommer han såsom ej rätt slug! — Min brors tillstånd är altför ömkeligt: han blifver allt uslare; flere hål hafva slagit upp på kindbenet, och tungan är så svullen at han har svårt at tala, och andre at förstå honom: döden är hvad han nu högst önskar! Också börja krafterne at märkel. aftaga!

Nyheten om det oss beviljade understöd til vår Bibls. byggnad, var oss öfvermåttan hugnelig! Nu skole vi med alfvar börja fundera på bäste planen til förslaget utförande! — Hert:s. grossesse ha vi redan hört omtalas, med ej mindre förundran, än bekymmer öfv. den än ej uphörde kölden. — Ibl. rykten med h:ka man tracterar oss, hör ock det, at Reuterholm blifvit kallad til Stockholm, hvarmed dock afsigten olika tydes! Hofr. R. Georgiis kallelse til Stockholm visar, at hans folk hvarken ännu äro ur brädet, el. sofva! Så mycket mera oväntad var nyheten om B. Taubes fall! De fläste här, sörja dock ej deröfver, ibl. tänkande folk.

I anl. af den store Bergsmannen Bremer, lär Bror väl hört, at han narrat sin Far at låta nedrifva Masugnen på Tykö, h:ken han sedan ej var i stånd at åter uppbygga; utan måste Smaraeus, som förtröt hela proceduren, med många goda ord sedan dertil förmås; detta har något uplyst ögonen på Fadren, som förut hade hög tanka om honom. — Ibl. våre nyheter hör, at Lagm. och Lands-Secr. Sacklén köpt Fru Clewbergs gård Wika för 6000 Rdr: så hafva egendomarne i Finl. stigit. Tullförvaltaren Thuring handlar på v. Glans gård, för h:ken begärs 36 å 42m. Dl., allt efter mynts sortens beskaffenhet.

Pluraliteten i Cons. beviljade på sätt och vis Fru Gadds begäran om recommendation at erhålla dubbelt nådår; expedition skulle blifvit nog kallsinnig. Men Prof. Jo. Gadolin har begärt at få del af ansökningsen, för att deremot inkomma med sina påminnelser; derigenom tog saken skottsmål. Husets balance til Salt-peter-sjuderi medlen var större än man trodde. Frun är genom

Testamentet icke avantagerad! och nödgas äfven sälja Trägårdarne i Nystaden. Huru länge hon sedan, med sin hushållning, i alla fall bergar sig, får man se! illa fruktar jag! /

Ifr. Ryska sidan hörs, at missnöjet emot deras underlige Paulus allt mera tiltager: både land och städer klaga. Til och med en köpysse ifr. Petersburg, yttrade sig här til en bekant: Ej meiden maasa enää kelpa elää, och til bevis anförde, at man ej är viss, när man går ur sin port, at mera komma tillbaka! Ehuru den underl. Gouverneuren öfver Ryska Finland, Kamenskoy, skal oförmodl. blifvit afsatt, har dock en utskrifning af ungt folk af bägge könen, särdeles af flickor omkring 14 år (såsom ryktet förmåler) förorsakat allmän räddhoga hos denna menighet, så at nyl. blott til vårt Randasalmi öfv. 50 Hushåll inflyttat, med h:ka man är brydd, i ovisshet om de få mottagas el. ej! Blott 3 Ryske undersåtare studera nu här, Ignatii son ifr. Ruokolax, afl. Nessins ifr. Wilmanstrand, och en Hornborg: bägge de sidsta, som nyl. ankommo, säga sig måst skynda hit, emedan de hört en Ukase vara i farvattnet, som förbjuder alla resor til främmande Academier! — I ans. til de förökta utlagorna, afsäga sig en del Handlande i städerna, t. ex. Nath i Fredrikshamn, sit burskap!

Den af Öfver-Dir. Bremers söner som har klädesfabriken, idkar med sådan ifver Lotto-spelet, at han ofta köper lotter för 100:de Rdr i månaden; huru skal det gå med honom? — En märklig fråga (som synes ha någon slägtskap med dem ifr. Götha Rike som nyl. på Inr. Tidningarne stått at läsa om) har ock ifr. Åbo Hofrätt blifvit dragen til Konungen; näml. om Consuln Witfoths skyldighet at erlægga til Staden och Magistraten den vanl. procenten, då han flyttade sin egendom ur staden (och riket). Soml. tycka, at Adv. Fiscalen, som försummat at bevaka Kronans rätt til sin procent, bör derföre stadna i ansvar; andre, at han aldeles ej bordt få ärfva, såsom Fransk undersåte, och at den Riken emellan uphäfde Droit d'aubaine, angick blott det arf, som en Fransman kunde tilfalla efter en här död Fransman, men ej efter en Svensk. Jag har ej haft tid att påse sjelfva Tractaten; utan väntar at få höra hvad utslag i saken faller?

Då hämnäst tilfalle yppas, så glöm ej att sända mig et Ex. af Svenska Acad:s Handl. sedan dess uppväckelse; item af den Blixens skrift, h:ken Engström vederlägger. — Det fagnar mig, at den lilla afhandlingen ang. våre skogar, som står i Åbo Tidn. vunnit Brors bifall: jag författade den för att fylla några blad (emedan jag, under Frantzéns frånvaro, måste jämte Tengström besörja om Tidningarnes oafbrutna gång), och at äfven för min del, enl. den här nu rådande tonen, blanda mig i oconomiska

ännen, efter ock jag blifvit kallad til Ledamot i Finska Hushålls-Sällskapet, som jag nu hör blifvit hugnad med Kongl. Protection. Genom åtskilliga presenter har Sällskapet börjat få en artig Cassa at röra sig med, bestigande sig redan til några hundrade Rdr. Som nöden i södra Österbotten, genom den där timade totala missväxten (i det genom en enda natts frost all grödan blef förstörd) är otrol. stor, så att folket ej allenast genomstryker Tavastland och Savolax efter föda, utan ock kommer allt hit efter utsädes korn: så var ej dumt förslag, at göra dem upmärksamma på den tilgång af föd-ämne det fattiga folket af Islands-måssan kan få; hvarföre en säck af dylik måssa för at lära folket känna den, härifr. har blifvit af Sällskapet sänd til Wasa; och önskar jag at ock försök med Ren-måssan, som fins i ännu större ymnighet där uppe, måtte i lika afseende anställas.

Förargad öfver det Kantianska gräl, hvarmed ej allenast åtsk. särskildt utkomne piecer äro fulle, utan ock våre Journaler öfverflöda, och som man omöjel. kan begripa, utan at likt Svedenborgarnes postulat, vara förut utrustad med en ansenl. dosis af *tro*, har jag, för at hindra ungdomen, til at af dessa grillfängerier dragas ifr. nyttigare saker, sagt min tanka så rent ut om deras affecterade obscuritet, at jag nog föreställer mig det de straffa mig med sin onåd; det har skedt i en nyl. utgifven Disp. de obscuritate orationis. — Väre vänner, och deribl. min stackars bror, låta mycket hälsa! Hälsa ock Schultén, och bed honom trösta sig öfver sin sons förlust, samt skynda at skaffa sig en annan durablare i stället! Må väl!

P. S. Var gunstig, och låt aflämna hoslagde bref och hans Charta öfver Wasa Län til M. Hällström som bor hos BergsR. B. Hermelin! D:o någre arck af Supplementet til Celses Bullarium til Fredenheim, hvilken jag med posten tilskrifver.

*Ankom d. 19 Martii.
Besvar. d. 23 d.o.*

Åbo d. 8 Mart. 1798.

S. T. Min broders plågor och elände ändades snarare än jag förmodade, och han vann sin önskan at slippa sin jämmer genom en lycklig död i går middags-tiden. Sjukdomen hade utan tvifvel dragit sig til de för lifvet oundgängligaste delar. Ganska svårt var at förstå hvad han ville säga; men han behöll full sansning intil dess at den sidsta kampen begyntes. De två sidsta dagarne aftogo krafterne med en hast; allt dertils gick han uppe ibland; blott det sidsta dygnet kunde han ej sjelf resa sig. Jag ärnar i Lördag låta begrava honom. Var gunstig och lämna Hr. Prof. Schultén och Hr. Dr. Bladh härom kunskap; til hvilken ända jag innesluter någre Notif. billetter.

Jag supponerar at mit näst föreg. Bref, det jag med Hofr. R. Georgii afsände, kommer Bror tilhanda innan detta, som jag skickar med posten. Var gunstig, och låt vid tillfälle tilställa Mag. Hällström bilagde Beskr. öfv. Vattudragen i Hyrynsalmi; som hans Charta öfver Uleåborgs-Län är under arbete, skyndar jag at meddela honom dessa uplysningar öfv. en både omätt och föga känd ort: ehuru jag tänker låta införa dem efterhand i Åbo Tidn. Som Frantzén nu är återkommen, så får han draga försorg om dessa Tidningars utgifvande; jag lät dock i sidsta nummern inflyta et stycke rörande vårt oförskämnda Lurendrägeri, och önskar veta hvad Bror dömmar om detta stycke, för hvars auctor jag här icke vill passera. Ingalunda hjälps saken med sådant; men det är dock svårt at kunna hålla sig ifr. et och annat förargelse-ord deröfver!

Den betydliga stöld som skedde hos framl. Ass. Eckman under hans sidsta sjukdom, blef bragt i dagen, derigenom at Fabr. Bremer misstänkte sin verkmästare för otrohet och anställde visitation hos honom, då Eckmans kappa och silfver i hans gömmor igenfanns; han bekände at Eckmans dräng (som straxt för stölden misstänktes) satt dem i förvar hos honom; och då denne besöktes, fanns et partie af Bremers ull hos honom, med hvars utsäljande han betjent sin vänn. Således äro nu bägge fast. — Major v. Willebrand sålde nyl. Haarois Rusthåll (det han fick med sin

Fru) til Landtmät. Breitholtz för 191m Dl. k:mt. — Gamla Rector Turdin, som med en oförsvarl. klemighet och vårdslöshet upfostrat sine 2 söner, har nu af dem et svårt hus-korss. Den äldre är Sjöman, och blef nyl. för öfvervåld på öppen gata (sådant har han ofta förut utöfvat) arresterad, och lär ej slippa onäpst; bägge hafva de ej allenast esomoftast plundrat sin far i löndom, utan ock stundom med våld, åtminstone hot, tvungit honom at ge sig p:gr, så at af gubbens mynt-cabinet ej mycket lærer vara i behåll.

En lustig sak har här nyl. begynt omtalas: på någre Bön- ders angifvelse och anhållan, har Öfver-Jägmästar Röring begärt undersökning öfv. et partie Ekar som blifvit huggne på Runsala (där snart ingen Ekskog är kvar!) och igenfundne på Prof. Piping's ägor, hörande til hans boställe Kackarais: det är ej honom man misstänker! — Et prat har jag ock hört, at en Major el. Öfv. L. Christiernin skal ifr. Lovisa rest härigenom til Stockholm, dit requirerad för misstänkt delaktighet i den Reg. Commiss. Söderströms död som den afl. Stockenström troddes hafva expedierat, och hvarom nya misstankar skola yppats? Hvad grund saken har, vet jag til ingen del.

Fransosernes våldsamhet emot alla närgränsande Stater, är dock oerhörd! Deras Jus Gentium är vackert! Det recommenderar ej de nya frihets-principerne, och är värekel. allarmerande! — Veckoskriften Telegraphen synes vara värd at äga, och det ifr. början. Med Posten är ej värdt at taga den; men vid tilfalle önskade jag nog at få den. — Af Sv. Acad:s Handl:r, fattas mig både de för 93 och 94, utom den vi härnäst vänte. Var god och sänd mig dem framdeles.

Vi må här efter vanligheten! Jag är väl ej ännu rätt retablerad; men kan dock röras ute, ehuru försiktighet dervid tarivas. Jag måste ock præsidera för åtsk. Disputationer; men gör det i Auditorio Mathematico, som Lindqvist och Hellenius hålla varmt. Må väl!

*Ankom d. 12 April.**Besvar. d. 13 d:o.*

Åbo d. 15 Mart. 1798.

S. T. Med sidsta post underrättade jag Bror om min s. broders död, och bifogade några Notifications-billetter at någre vänner och bekante tilställas. Jag glömde då ibl. dem nominatim upräkna Hr. Kyrkoh. Wallenius, men hoppas at Bror sjelf kommit honom i hog. På det Bror må kunna ytterligare sända til någre, om Bror så tycker, innesluter jag härhos ännu några exemplar.

Det i ena Ex. af Läsningen galet, i stället för arket C som brister, dubbelt inhäftade arket G återsänder jag, til utbyte. — Jag har hört, at Hofr. R. Georgii redan öfverkommit: således det bref som med honom fölgde. — Så snart Bror underrättade mig, at Acad:s ansökning om Arbets-hus fonden vunnit nådigt bifall, och vi således med alfvar kunne tänka på vår Bibl. byggnad, har det fallit någre af oss in, at bästa platsen vore at bemäktiga sig Gaddska och Nordbergska gårdarne: hvad synes Bror? Då vore vi nära til Kyrkan och våre förre Hus, hade Trägården i grannskapet, blefve ägare af et helt kvarter, med gator på 2 sidor, ån mot den tredje, och en öppen plats mot den 4:de. Vi skulle kunna låta Fru Nordberg bo kvar i sin lifstid; och Gaddska tomten borde väl genom en intrigue förvärfvas, men som ob bonum publicum torde vara förlätlig; man skulle låta tilsätta en förmyndare för Prof. Gadds ogifta döttrar, och med honom col-ludera; han skulle börda in gården, som är såld af änkan utan Domstolens tilstånd: och vi kunde betala 100 Rdr el. litet mer, utöfver hvad Färgaren stipulerat. Jag menar de pgr:ne vore ej bårtkastade? Eller hvad menar Bror? Men häri är periculum in mora, och vi vänte den goda Expeditionen med längtan. Gården är upbuden och fatalierne pressera. At köpa Hjelts och Widenii gårdar, vore ock tjenlig plats; men den skulle bli mycket dyrare, ty bägge skulle förstå at nyttja conjuncturen. /

Vi voro på vägen at i Mouhjärvi förlora en stor öfverlopps-mark, af samma grund som i Jämjärvi; men vi hade af skadan blifvit kloke, och skickade dit vår Rector med fogden, skaffade oss Landtmätaren til vänn, och genom vitnen beviste at Marken

altid lydt under Kittelä by; nu hoppas vi uti den delen vara utan all fara. Vi hafve ock försäkrat oss om Winters ynnest. Marken utgör $\frac{3}{4}$ mil i längden och $\frac{1}{2}$ d:o i bredden. Vi äflas nu ifrigt med våre Storskiifts-saker. Så snart Bror får litet luft, gör jag mig försäkrad at Bror ej glömmmer Jämjärvi-saken. Haartman och Tengström gräla starkt med Widenius om Fisci Rectoris, Stipendior. Arckenholtz. et Haartmann. räkning med mera, som de påstå at han oredigt och vårdslöst fört; hvarföre de föreslagit en ny methode. Då komma ock besparings- och interesse-medlen i gemen, at på en strängare fot bokföras. Haartman håller nu på at utarbete saken. Kanske deras nit är för häftigt; men i sig sjelf behöfver visserl. vårt räknings-värk i gemen bringas til mera simplicitet, redighet och noghet.

Prof. Bilmark har åter varit så illa mående, at han måst uphöra med sina Lectioner. — Fru Juslén har ock i några dagar varit sjuk. — I lördags lät jag begrafva min s. broder. — Vi hafve denna vecka haft alfvarsam köld: det kunde hända at hafvet lägger sig? — Alanus har nu fått 2 sine brors-söner ifr. Wasa til sig at underhålla och upfostra. — Åter hafve vi fått hit 2 Ryske Studenter: antingen var ryktet om deras förmenande at hitresa ogrundadt el. är ukasen ej ännu publicerad, el. kanske återkallad; ty den Monarchen ändrar snart sina författningar.

Cygnaeus säges blifvit skild ifr. sin syssla, såsom öfver sin permission uteblefven; derpå beredde han sig. — Huru artar sig den unge Baron Rehbinden som är engagerad vid Revisionen? Jag hör, at han skildt sig ifr. Riddarh. Secr. Silfverstolpes hus: det tycker jag icke om. — Cursoren Strömdal är befordrad til Lazarets-Bokhållare efter Colmén som tagit afsked (med accord!)

P. S. Detta bref skref jag färdigt i går aftons. Men i natt har händt et dödsfall, lika ömmande för vänner, som för vår Academie högst smärtsamt: Prof. Lindqvist har af et oförmodeligt slag affidit! Innan folk hann väckas, och hjelp och åderlätare anskaffas, var allt bestäldt. Det var en i alla afseenden svår förlust! Månne nu Prof. Schultén kan förmås at söka successionen? Det är sant, lönen blir för det första obetydlig, blott 400 plåtar; men då så många åldrige Professores äro i Faculteten, dels ock sjuklige, så kan väntningstiden efter full lön (åtminstone efter 400 Rdr efter Bonsdorff) ej blifva lång. Tala med honom derom: Academien blir annars värkel:n förlägen. — I går var s. Lindqvist ännu ute, frisk och sund. Det var hans tour at i sommar blifva Promotor i Philos. Faculteten.

CLXVII.

*Ankom d. 19 April.**Besvar. d. 20 d:o.*

Åbo d. 18 Mart. 1798.

S. T. Med sidsta post underrättade jag Bror om det beklageliga dödsfall, h:ket så oförmodel. ryckte ifr. oss s. Prof. Lindqvist. Jag förmådde ej då, just då jag sjelf erhöill denna bedröfliga tidning, och om dervid förelupne omständigheter icke hunnit blifva underrättad, lämna Bror derom närmare kunskap; derföre skall jag nu lägga något till. Redan någon tid sedan märkte vi, at denne vår vänn plågades af något invärtes ondt: sjelf yttrade han sig ock, at han ej mådde rätt väl. Han gick dock ute, förrättade sin sysla och deltog i omgänget. Men hans ansigte såg förfallet ut; och då han hastigt rörde sig, kände han likasom ämne til qväfning; en ofta hastigt påkommen häftig hosta visste han ej skäl till, men tyckte sig deraf känna någon lindring. Någon tid sedan hade han om natten haft en attaque, som gick öfver, men var slägt med den som så hastigt gjorde slut på hans dagar. Capit. Gripenberg ifr. Kovero, som jämte sin fru och sina barn gäste hos honom, skulle samma dag resa ifr. Staden, då om natten en Stickfluss vållade olyckan: både Doctorer och Fältskärer som tillkallades, kommo för sent. När sedan liket öppnades, fanns at all mensklig hjelp varit förgäfves: de falluckor, valvulæ tricuspidales, om jag rätt mins, som hindra bloden at ifr. aorta frusa tillbaka til hjertat, befunnos vara aldeles förvandlade til ben, ja ock början af sjelfva aorta; således kunde bloden ej hindras at frusa tillbaka och möta den ifr. venerne inströmmande bloden, samt då förorsaka döden. Af denna efterhand förökade olägenhet upkom hans illamående; någon orsak som vållat en häftigare rörelse, gjorde derpå den sidsta fatala effecten. — Jag känner ej belägenheten af Husets affairer; men kan ej tro, at då flickornas arf bårttages, Enkans vilkor kunna vara mycket förmånliga. Imedlertid var det en lycka för barnen, som annars nu skulle hafva ingen som vårdade dem, at de fingo en beskedlig stjufmoder.

Prof. Gadolin afstod med sit uppsåt, at skriftel. protestera mot Fru Gadds ansökn. om dubbelt nådår; således afgår nu expedition derom med tilstyrkande, dock ingalunda in ampla forma.

— Jag har bedt Bror upköpa åt mig Sv. Acad:s Handl., hvad sedan dess upqvicknande utkommit. Var då tillika god, och tag för Wallerian (på min räkning) Handlingarne (blott Högtids-dags acterne) allt ifr. 1788, om de fås, intil närvarande tid. — Nu har Fru v. Mell köpt Saustila, med dess tilhörigheter, af Ge. Ehrenmalm, för 16m. Rdr; hon ärnar lägga dertil af Qvidia Frälsehemmanen så många, at bägge mågarne få lika stor egendom. — Häradshöfd. Ranckens Fru är på uphållningen; och tänk, at den annars känslolösa Apoth. Lydeman mycket röres af sin förestående förlust; den enda son hon lämnar efter sig, liknar sig ej heller at blifva långlifvad.

Et curieust bref fingo vi nyl. af Cantzli-Collegium, med anmodan at utlåta oss ang. Lector Kölmarks Philos. Encyclopedie för Gymnasier och Scholor, hvaraf et Ex. i Ms. medföljde; men utlåtandet skulle skyndsamt afgifvas! Et sådant arbete tyckes likväl fordra sorgfällig pröfning. Jag har läst en del af väirket, och skal ännu genomlöpa någre andre delar, för at kunna meddela mit videtur til Philos. Faculteten. I allmänhet är jag ej för påbudne Compendier; som åtm. efter en tid mera bidraga at retardera än framdrifva Vetenskaperne. Vid Gymnasierne kunna de häldre tålas än vid Academierne; men jag tror at ock där *tilstånd* är nyttigare än *påbud*, och at de åtm. aldrig böra göras perpetuelle och exclusive.

Jag lär någon gång förut nämnt, at den stridbare Extr. Theol. Adjuncten Lohman strängt besvärar sig öfv. Mag. Mennanders förordnande til Lector vid Åbo schola. Om Bror har tilfalle, at hos vederbörande, t. ex. Stats-Secr. Rosenblad, falla för Mennander (som är en flitig och beskedlig man) et godt ord, så vore det en god gerning; ty af Lohman har Scholan skada, men ej gagn at förvänta.

Det vore en herrlig sak, om Prof. Schultén kunde förmås at söka successionen efter Lindqvist! Visst är det svårt, at lämna en bättre lön, för at mottaga en sämre. Men innan nådåren gå til ända, kan redan en förändring hafva inträffat. Han kunde imedlertid, om han behagar, behålla sin förra station, och vi skulle låta taliter qualiter förrätta syslan genom en Docens. En Academisk sysla är dock lugn at på sina gamla dagar innehafva. För honom, som har egendom nära til staden, och ändock varit sinnad at passera en del af året hos oss, tycker jag många skäl förena sig, at icke låta et sådant tilfalle gå sig ur händerne. Flere utvägar, at hindra hans förlust, torde ock kunna påfinnas. Hälsa honom ifr. mig, Haartman, Hellenius, Tengström etc., som alla bedja honom at resolvera sig härtill. Tala med honom derom eftertryckel:n.

Bilagde paket til Fredenheim tackes Bror låta honom tillställa! Förlåt mig, at jag besvärar med så många dylike commisioner! — För ro skull bifogar jag ock exemplar af de dispp. jag nyligast utgedt; jag mins ej, om jag lämnat Bror del af de föreg. arken af Bullarium: om så är, torde Bror kunna med dem tjena någon amateur. Alla dessa exemplar, äro imedlertid at anse såsom blott förlorade. — I anseende til det goda tillfället, innesluter jag i detta bref jämväl til Bror p:gr, 30 Rdr. Såsom den tiden snart infaller, då jag til bror bör betala halfva hyressumman för gården, så tackes Bror räkna dem derpå, förmodandes jag (h:ket jag skal ytterligare efterse) at Bror af de 40 Rdr som til Montfaucons uphandlande voro destinerade, innehafver ännu så mycket, at resten (utom hvad til min private bokhandel åtgått) deraf kan tagas för at godtgöra Bror de 41 Rdr 12 sk. som jag bör betala.

CLXVIII.

*Ankom d. 12 April.**Besvar. d. 13 d:o.***D. 22 Mart. 98.**

S. T. Med unga Fendr. Tigerstedt sände jag et paket til Bror (han for härifr. i förl. söndags), hvari ock låg p:gr; jag hoppas han det antingen til Bror omedelbarl. el. til Prof. Schultén på Carlberg aflämnar, då Bror nog får det riktigt om händer. Men hosh. paketer kommo til mig försent; hvarföre jag nu afsänder dem. Intet föränderl. har sedan händt hos oss, vidare än at nu berättas det Fru Rancken affidit. Väderleken håller på at blifva blidare. Men det är ledsamt at Stockholms posten så dröjer. // Vi önskade få expeditionen ang. p:gr til vår Bibl:s-byggnad, för at innan fatalierne utgå, kunna våga tänka på Gaddska tomtens upnegotierande til det behofvet: då vi skulle kunna tillåta både Fru Nordberg och Färgerskan som köpt Gaddska tomten få bo orubade i byggningarne åt ån; så kunde vi få köpa gårdarne för måttligare pris. Men frågan är, hvad vi nu skole våga? //

I bilagde Bref til Prof. Schultén, har jag sökt öfvertala honom, at söka successionen efter s. Lindqvist: hjelp till, at determinera honom dertill. Vi hafve väl anledning at frukta, det andra speculationer til at aldeles lämna Finland och fästa sig kring Stockholm, torde hållit på at göra honom affällig; men vi hoppas, at han åter blir orthodox, och låter kärleken til fosterjorden hos sig behålla segern. — Må väl!

Var gunstig, och efter vanligheten befodra bilagde paketer sine ägare til handa.

CLXIX.

*Ankom d. 20 April.
Besvar. samma dag.*

D. 12 April 1798.

S. T. Som fruktansvärdt är, at Finska Posterne ännu icke sluppit öfver, så ångrar jag nog, at jag ej skrivit Norr omkring både til Bror och til Prof. Schultén, i anledning af s. Prof. Lindqvist oförmodliga och beklagliga dödsfall, — samt successions-frågan efter honom. Af farhoga det fatalierne til ansökningen kunna förloras, skrifver jag derföre i dag, på bägge vägarne; men norrom helt kårtt, i hopp at hafvet dock måtte öpnas, innan brevet hinner fram den norra vägen.

Sedan jag sidst skref, har åter et märkeligt dödsfall här i Staden timat, näml. at Jac. Bremers änka den 1 April afled. Utan tvifvel påskyndar detta friare til hennes dotter, som nu är en ung och rik änka! Sonen är på hemresan ifr. varma Baden i Achen. Få nu se, huru stor egendom huset äger: det mins jag, at gumman en gång sade, det hennes rörelse ersatt den förlust som processen och den deraf förorsakade plundring af hennes bo, förorsakade; och at således den förlusten grämde henne numera icke; hvarföre hon ock, några veckor för sin död, sände en vacker present och souvenir til Fru Krabbe, som hon höll af. Unge Lagm. Hisinger kunde visserl. ej heller klaga öfver Gumman; hon dödde af vattsot, som stigit upp åt bröstet. Lust har jag at se, om Sonen fortsätter rörelsen: jag tror det icke? Utom Moysio säteri (i Lundo) med derunder lydande hemman, som hon gaf Carlesons barn (en son och 2 döttrar), hade hon gjort flere betydliga Legater: 2000 Rdr, med sine Kuppis åkrar och tilhörig åbyggnad etc. åt sin trogne Bokhållare John, 1000 Rdr åt Secr. Pomoell som varit hennes fullmäktig, 200 Rdr åt Mamsell Krook (hennes sällskap i sednare åren), 500 Rdr åt Svenska och 300 Rdr til Finska församlingens fattiga, större och mindre summor til all betjeningen, bokhållare och skrifvare etc. vid Säcker-bruket etc., eftergift åt alla bönder på räntan, sorgkläder åt Broder- och Syster-barn, m. m. Så inrättade hon en särskild sjuksäng vid Lazaretet, hvartil hon gaf 12000 Dl. k:mt, och et stipendium vid Academien med 2000 Rdr, hvars ränta dock först skall användas at upfostra en fader- och moder-

lös gosse Flodberg, som hon i lifstiden redan underhållit i pension. 2:dra dag påsk blef hon begrafven, utan fåfång ståt, efter eget uttryckel. förbehåll. Många fattige, som hade af henne årligen betydligt underhåll, sakna henne visserligen.

Vår vurmiga organist, Torenberg, har gift sig med Källarmäst. Seipells enda dotter, som ock en tid varit vurmig etc. Men hennes mor lär kunna gifva sin dotter skälig hemgift, sedan hon fick boskillnad ifr. sin man. — Jag nämnde en gång, at vår Landsh. lät sin måg Mannerheim börda Gerttula frälsehemman (fordom Jockis tilhörige) ifr. Burtzska arfvingarne, som försummat at på dem taga fasta. Sedan har han straxt såldt dem til Köpman Dahl, med 50,000 Dl:s vinst. — Det sägs, at Maj. Stiernwall (af Björneb. Reg:te) friar til den äldre af Fröknarna; men fadren är deremot, efter han är fattig och gäldbunden, och Landshöfdingen ej (för det närvarande åtminstone) kan undsätta honom med nödiga p:gr; men som fröken ej skal calculera så strängt, hänglar saken ännu. Klädes-fabriken och Färgeri-verket vid Jockis säges skola blifva lönande, våre Stads Fabrikörer och Färgare til stor förargelse!

Man fortfar här at köpa hemman för et ofantligt pris. Det Ala-Lemo, som ArkeB. Mennander fordom upbyggde, och en Färgare köpte af Wallvikska naturl. barnen (el. deras moder) för 50m Dl., men sedan såldt åt Ryttnäst. Uggla för circa 60m, har denne nu såldt åt Tullförvaltaren Turing för 4m RiksD.), sedan både åbyggnad och åker etc. imedlertid hunnit ansenl. förfalla! Men Vice-Landsecr. Colan, som gift sig med en af b:te Wallvikska afföda, säges nu vilja börda gården för det värde Färgaren derföre gaf (förmodl:n för at straxt sälja den åt Turing igen, för samma summa som Uggla); jag vet ej visst, af hvilken grund: kanske efter modren ej ägt rätt at utan tilstånd sälja en gård som var testamenterad til hennes barn? — En Garfvare Candolin (som i Mätjärvi uppfört så underl:a stenbyggnader) har af Mörtengren köpt dess Storgårds-säteri (på Luonoma) med et tillydande frälsehemman, bägge tilhopa af et Mantals jord, (ni fallor), för 150m Dl.

Om jag ej bedrar mig, lär jag berättat, huru Herr Baron Clas Fleming af arghet och öfverdåd (förmodel. i fyllnad) med pistol illa skutit och sårat en Volontair af Armeens flotta, som var hos honom på arbete. Som blessuren ansågs för farlig, begaf han sig (såsom säges, enl. sin lagfarne svåger, Lagm. Lagerborgs, tilstyrkan) på flykten, och tog g:le Corn. Lutman (Rossens fordne måg) dels til sällskap och beskydd, dels til vägvisare, begifvandes sig genom St. Michel och Christina til Wilmanstrand. Imedlertid lät hans bror Öfv. Lieut. Fleming sköta karlen, och nedtystade saken, sedan patienten blifvit frisk och förlikt. Men

som han, på sin notification om allt detta, ej fick svar af sin Herr Broder, el. underrättelse hvarest denne vistades, så skref han ambassad. v. Steding til derom, då han fick til svar, at b:te Baron, med Lutman, var som arrestant sänd til Kaluga, men at den 3:dje cameraden (härifr. förrymde Vinhandlaren Ahlstrand), som med dem tillika greps i Wilmanstrand, endast blifvit skickad til Novgorod. Dermed har så tilgått, at ehuru Baron föregaf det Lutman vore hans gårds-fogde, hade dock denne (såsom officerare, kan tänka!) en vacker dag funnit för godt at kläda sig i sin uniform, och i den ej allenast besöka vallarne, utan ock taga upp sin plånbok och blyars-penna, samt antingen annotera el. rita något (om han detta sednare kunde, och icke blott ville göra sig et anseende deraf?); h:ket när Ryska soldaterna märkte, befarades straxt, at så väl han, som de i hans medfölje varande rymmare, voro förklädde spioner; hvarpå de samt. straxt grepos och affärdades, först til Petersburg och så vidare. Få nu se, om desse för Ryska riket farlige män, så lätt slippa löst? Imedlertid njuter Lutmans hustru (en Harman) på Ahtis fritt uppehälle, enl. contract!

Sångerskan Salvini (som redan under hitresan ifrån Stockholm blef brouillerad med sit rese-sällskap), har i Petersburg ej haft någon framgång: Polske Kungen, som antagit sig hennes protection, dödde ock, til olycka (i beläglig tid för de honom pensionerande delare!); men den lille Berwald har deremot vunnit mycken applaus och mycket p:gr.

Jag mins icke, om jag berättat något ang. det äfventyr hvare Öfver-Dir. Bremer sig i höstas störtade; på misstankar, och äggad af sin son, har han låtit basta och binda en bonde el. torpare (som kom at köpa järn el. grytor, och troddes i maskopi med smederna handlat med desses tjuf-järn), och pryglä honom til bekänneelse, samt förvarat honom i et arrest-rum, och derpå anmodat Länsmanen at actionera honom, h:ket denne visligen afstyrkt, med reflexion, at han snarare kunde hafva anledning at actionera Bruks-Herren. Derpå har väl mannen (som blifvit illa slagen och handterad) äfven som någre dess anhörige, Länsmanen etc. blifvit förlikte, och saken (såsom säges genom höge vederbörandes biträde) nedlagd och nedtystad; men såsom i slike fall händer, infinna sig efterhand allt flere angifvare, som ock vilja blifva nedtystade; och som de ej alla kunna förnöjas, så har ändock saken sluteligen blifvit ordentligen angifven, skall nu uptagas, och kan blifva rätt förtretlig!

Landsh. Tandefelt utbjuder sin andel af Koskipää til salu; han fikar ifrigt efter at få sig et Län igen. — Af Åbo Tidn. ser Bror, at gubben Bonsdorff ställt sig på Sions murar, at försvara

den rena Evang. Lärnan emot Morus och flere slike kättare. På sönernes enträgna anhållan, har Tengström författat den korta annoncen (el. recensjonen) deröfver, med möjeligaste skonsamhet. — Weman, alltid sig lik, har upfostrat sin son med sådan klemighet, at pojken blifvit aldeles bårtskämnd; först skulle han läsa, men det ides han ej; så skulle han blifva Jurist; med njuggan nöd genomgick han ändtel. auscultant-examen, for derpå hem at hvila sig; och har nu, imedlertid, gift sig med en sin faders piga.

Hurudant tilståndet må vara i sal. Prof. Lindqvists Hus, vet jag ännu icke fulleligen, innan bouptekningen hunnit förrättas; det vet jag dock, at hans små flickor hafva et arf hvardera af circa 10m plåtar; men sedan tror jag icke, at för änkan blifver någon betydlig summa öfver, at lefva utaf, sedan flickorna (som hon imedlertid behåller hos sig och upfostrar) hunnit blifva gifta. Så at nog lærer hon begära dubbla nådår. Som s. Lindqvist skulle i sommar bli Promotor, så har Faculteten beslutit, at låta den inkomsten tilfalla Sterbhuset: jag skrifver programmet, och Hellenius, såsom nu Decanus Facultatis, förrättar acten.

Lust har jag at höra, hvad Cantzli-Collegium säger om Kölmars Opus; vi förklarade det för odugligt til sit ändamål. Vi ville 1:o at slike Läroböcker, så länge Philosophien skall vid Acad. tracteras på Latin, och specimina publica, enligt Constitutionerne, på detta språk afläggas äfven böra läsas på Latin, för at småningom vänja disciplarne dervid, som svår. först vid Acad. kunna lära dess bruk. 2:o voro böckerne ej i vår smak: en osammanhängande blandning af Kantianisme och Eclectisk Philosophie råder på vissa ställen; stylen är mera paraenetisk än didactisk, ej alltid nog klar och bestämd, etc. etc. Låt för ro skull veta, hurudant yttrande de andre Academierna afgifvit.

Förargelsen öfver proceduren med Österbottningarnes Saltpeter tilvärkning (hvarom en afhandling i Skrifter af Medborgerl. Sällskapet, III Stycket, p. 95, af Dr. Chydenius (ni fallor?) förtjenar läsas), har så angripit en hop af vårt Hushålls-Sällskaps Ledamöter, at de fattat lust til at supplicera om rättelse deri (til denna allmogens räddning vid nuvarande hungersnöd, som tvingar dem at tigga kring hela landet) hos Konungen; men jag tviflar om detta är politicum, och altså rådeligt. Sällskapet torde derigenom ej allenast råka i krig, med Krigs-Collegium etc., utan och hos flere väcka farhoga, at det vil blanda sig i Styrsel-saker? Imedlertid är det ohyggeligt, at bönder som hafva förråd af Saltpeter, men brist på bröd, ej få föryttra sin vara åt den som ger dem straxt, nu i nödens tid, derföre säd el. p:gr, utan skall nödgas lämna sin vara til Kronan, som först efter 4 å 5 år betalar den (under

det Krono-utlagorna imedlertid exsequeras!), och svälta! Såsom Saltpeter-sjuderer Inspector i Österbotten, Hr Fendrik Edman, fått höra, at likväl flere bönder hemligen rest til Åbo, och här såldt sin Saltpeter (at för p:grne köpa säd!), så har han af berömlig ämbets-nit inkommit til Landshöfd. härstädes med klagan deröfver, och denne har, på hans begäran, utgedt en publication, at all slik saltpeter i Tullarne skall anhållas; så at nu et sådant skadligt underslef blifvit lyckel. hämmadt! Kan sådant ens påtänkas, utan horreur! Jag har tilstyrkt, at innan Sällskapet vidtager något effectivare steg häri, skrifva t. ex. til Stats-Secr. Rosenblad, och fråga quid liceat? Hvad är Brors tanka härom?

De som vilja gern sträcka sin åtgärd jämväl til *œcon. publica*, hafva likaledes ibl. *præmie*-frågorna föreslagit den om Bond-seglationens nytta el. skada hos oss, och de gränser den borde hafva? Såsom enskild man, var jag ock hugad, at derom något skrifva (fråga Hr Prof. Schultén derom), men tror ej, at för et Sällskap detsamma är alltid rådligt, som för en enskild medborgare; häldst jag ej vet, huru kinkig man nuförtiden i slike saker må vara? A propos utaf Hushålls Sällskapet, bör jag berätta Bror et ej oqvickt infall af någre skalkar härstädes, som utspridt et rykte, det de här i Staden inrättat et „Finskt Misshushållnings-Sällskap“, til hvars statuter och organisering de upgifvit förslag: såsom at hvarje Ledamot väl skal vid inträdet erlægga sina 3 Rdr, men at ingalunda någon Cassa skall få inrättas, utan skall hvad som inflyter straxt förtäras; — hvarföre ock Sällskapet häldst bör församlas på någon kallare el. annat tjenligt näringsställe; dock skola alla ämbetsmän, lika som i andra Sällskap, tillsättas, hika ock redan äro föreslagne (t. ex. Carl Loffman til Skattmästare): ingen som är medlem i det Kongl. Hushållnings-Sällskapet, är eligible, om han ej soleniter skiljer sig ifr. detta sednare, etc.

✓ Sedan Resolutionen ang. medel til vår Bibliotheks-byggnad så länge dröjt (jag vet ännu icke om nu med de 4 posterne som d. 9 hujus anlande, något derom försports), så är det förslaget at skaffa oss Gaddska (och Nordbergiska) tomten ej mera at tänka på; frågan blir, om man nu bör tänka på, at inlösa de (mycket dyrare) Clevbergiska och Glanska gårdarne, för at på den platsen upföra vår byggnad, emot ån? eller bjuda til at köpa Hjelts (och Widenii) gård? Ty at någon fri och rymlig plats bör väljas, är ostridigt. Sedan Turing köpte Ala-Lemo, har han gått ifr. handeln om Glanska Stads-gården. ✓

Ibl. nyss utkomne Svenske Böcker, torde Brefven under Resor i Sverige förtjena at ägas: af hvem äro de och huru dyra? Af Läsningen (N:o 9 et 10) tackes Bror vid tillfälle skicka, såsom til-

förene, 2 Exemplar. — Så snart Bror någonsin får tid, så glöm icke Jämjarvi-saken! Landshöfdingen skattlägger nu de til Nybyggen förvandlade g:le Acad. Torpen, såsom Kronans hemman, och innan kårt börjar han upbära räntan af dem, midt för vår näsa!

Med nästa post skall jag meddela Bror så väl priserne på de til Ryssland sände Böckerne, som underrättelse, huruvida de af Bror nämde och på auction uphandlade böcker finnas på vårt Bibl:k; item h:ka delar af Freylinghausens Missions-Gesch. oss felas. För feriernes skull, öppnas nu ej Bibliotheket förr än i nästa onsdag. — Visserl. är det möjligt (och jag skall efterse på Brors förteckningar öfv. de med skeppare sände saker at jag riktigt fått den saknade delen af Litt. Tidningen; men som den för mig är förlorad, behöfver jag den likafullt. — Critiken öfv. Wallqvists bok är bitter och full med personalier. Han och Criticus måste vara fiender. Rogberg lär ansedt sig genom Wallqvist prejudicerad; och jag tycker, at vissa Wallqvists critiker öfv. Wexiö-Consistorii förra göromål, lära vara måttade åt Rogbergs influence; äfven som hans avughet mot Lund (och nominatim Bisk. Munck) noggsamt röjer sig.

At Kungens resa skulle fortsättas til Utrikes orter, berättades här för så visst, med åberopande af betydliga mäns bref, at en viss Lagman ännu samma dag som posten anlände, fann det vara underligt, at jag bestridde troligheten deraf. Lycka var, at detta rykte så snart blef til intet. — Tack för de meddelade nyheterne! — Ass. Wallerian, som i går var hos mig, berättade at han gömt Brors bref i anl. af frågan om Droit d'Aubaine, och lofvade låta mig få läsa det. — Också här har något gissats om Tihlemans ärende; och jag dömmar om sjelfva saken så som Bror. Gadolin räknar på sin broders biträde i Holland, och Tihleman lär tro sig äga utväg til inrikes köpmans-connexioner; få se, om saken lyckas.

Med många saker syslosätter sig denne vår Professor: hans stora Trägårds-anläggning och Frö-handel, Tobaks-fabriken, Bränvins-compagniet med Björkbohm, etc. hindra honom dock ej at äfven studera, läsa, präsidera etc. Men Consistoriella göromålen försummar han, så mycket ske kan. Jag gissar, at det är han som skrivit Reflexionerne om fröhandeln etc., som nyl. lästes i Stockh. Posten. — Hvad är det för et underligt krig med Bränvins- (el. Spanmåls-) Committéen, hvari BergsR. Norberg kastat sig, enligt Dagligt Allehanda? Processen synes blifva vådelig för honom, om den tappas! — Hofmäst. Martins sak var lustig nog. Man tycks velat forcera honom at köpa sig dispense af Påfven!

Detta och det andra exemplet, visa at den unge Herren tänker sjelf, och har Character. Men dispensations frågan (ehuru jag

ej är sträng, då dess moralitet ventileras), kan visserl. hafva två sidor; och synes röja en viss influence, som ock kan admittera två slags reflexioner. — Exempel på sådane, som sedan de fått spö, vid kyrkoplikten protesterat sin oskuld, hafva ock här förefallit; men om de envisas, måste de väl ändock slutel. tvingas til bekännelse, el. hela ceremonien (numera et straff och ej kyrko-sak) afskaffas; ty icke kan Öfverheten erkänna, at hon låtit straffa en oskyldig? Och sannerl:n, om ej aflösningen är en begabbelse; men anses kyrkoplikten för hvad den nu värkl. är, el. skam-straff, så vore tjenligare, at syndare ställes på denna slags Schavott, och ej på torget, åtm. på kyrko-gården, ej inne i kyrkan!

Probsten Calonius tyckes vara så kallsinnig, at han väntar et bättre pastorat utan all egen åtgärd. Borgoenses tyckte ej om, at han i sin förklaring öfv. besvären rörande Randas. förslaget, ansedt Aganders etc. rätt för solklar. Så var den likväl icke; han har så förestått Kuopio, at han bordt derifr. afsättas, men ej befordras. Vid Biskops-visitation yppades, hvad jag förut visste, at han ej ens fört några Kyrko-Böcker; af förbarmande öfver hans ålder, tog Cons:m det steget, at tillförordna en vice-pastor, som för hela cura Pastoralis skulle vara ansvarig. — Heurlin åter har så groft börjat supa, at det är ömkan och skam!

Skulle Cygnaeus kunna sno sig til Randasalmi, så behöfde han ej gräma sig deröfver, at han ifr. sit Petersburgska Pastorat blifvit afsatt. — Om Wallqvist värkel. sändt critiken til Bergengereutz, så var infallet godt nog; men kan Edman vara så dum, at han låtit narra sig til det steg man honom påbördar? — Jac. Bonsdorff har nu börjat besinna sig, och lofvar framdeles bli mindre absurd. Han börjar minska sina processer, och lofvar flytta in til Staden tillbaka. Få se om han håller ord!

Eichhorns bok hade jag nog lust at läsa; jag har anteknat mig (i anl. af recensjoner) så väl den som Meiners arbete, h:ket är nog dyrt. — Är det värkel. för Storskiiftsmålens föredragning som Georgii blifvit kallad til Stockholm? — Ang. Herr Baron af Ugg-las character, har jag länge haft mindre förmånliga begrep. Illa nog, om ej högste vederbörande upplysas om sådane sakers rätta beskaffenhet! — Vi skulle långt häldre höra tidningar om Drotningens grosesse, än etc. — Nu pratas om at Kungen skal i sommar komma til Parola! Ifr. Åland berättas, at Gen. Wrede varit i Grisselhamn, för at hit öfverresa, men vändt om, då han fått höra, at passagen ej varit fri. — De innelyckte brefven äro sine ägare tilsände. Må väl!

P. S. Brors bref af den 16 och 23 Martii, anlände på en gång. — Hälsa Prof. Schultén; jag har fått hans bref af d. 30

Mart. och svarar derpå i dag, med norra posten: förmodl. kommer det sednare fram; men så är ej heller periculum in mora.

P. S. Hellenius har denna tiden åter varit plågad af sin Gikt. Schalberg deremot, har åter denna gången undgått sin vattsots hot; dock, detta var blott et uppskofs utslag: vatnet har runnit ur hans ben.

CLXX.

Ankom d. 4 Maji.

Besvar. samma dag.

Åbo d. 12 April. 1798.

S. T. Ehuru jag med Hafs-posten förut omständel:n skrivit både til Bror och til Prof. Schultén, ang. ledigheten efter s. Prof:r Lindqvist, som vi alle så högel:n önske at han ville söka, så förebrår jag mig dock, at jag ej äfven norr-omkring derom skrivit: ty tiden lider, under det menföret på Hafvet ännu länge torde fortfara. Derföre skrivver jag nu, ehuru nog sent, detta den norra vägen. Gör nu hvad Bror kan at öfvertala honom. Vi blifve just förlagne om en duglig karl, om ej Schultén söker. Här fins ingen til syslan vuxen.

Ibl. våre unge (för unge!) Docentes, är Alopæus så sjuklig af sin lungsot, at han ej lærer göra långt; och Mether (som nu imedlertid, in illa penuria, är förordnad at hålla föreläsningarne) ligger ej djupt. Meinander i Borgo är så mycket mindre at tänka på, som han börjat suppa som et svin, och aldeles negligerat så et som annat til saken hörande. Männe, i allt obehagligt fall, Svanberg (Vet. Acad. Vice-Secreterare) kunde påtänkas? Men jag hoppas Schultén låter öfvertala sig. Visst är, at han (efter nådårens förlopp för Fru Gadd) ej får i början mer än 400 plåtar, och 400 Rdr vid nästa vacance; men efter all appearance, synes denna ej vara långt bortta, då flere af oss äro sjuklige, och flere öfv. 70 år g:le. För Schultén, som har sin gård nära staden, och som ändock funderat på at öfver vintern vistas i staden, vore det mera drägligt at vänta, än för mången annan; och om han vill ännu någon tid behålla sin förra station, så skole vi ej heller vara deremot, utan söka at imedlertid pracka oss fram som vi kunne. At vår tjenstgöring är commodare än hans nuvarande, vet han nog; at vi lefve i godt lugn, at nådåren vid vår stat äro för änkor och barn en reel förmån, med mera, känner han äfven; och lefva kan man i

Åbo, både tämmel. hushållsaktigt, när man så vill, och jämväl tämmel. agreabelt. Gamle vänner har han här ock. Allt detta har jag skriftel:n föreställt honom sjelf. — Lindqvist dödde d. 14 Martii; och således böra ansökningarne vara inne inom d. 9 Maji (om ej tiden i ans. til menföret förlänges). Om nu dertils ifr. Schultén intet bref anländer, hvad böre vi göra?

Alla andra skrif-ämnen spar jag til det vidlöftiga bref som jag i dag med posten öfv. Hafvet afsänder. Jag skrifver ock nu til Prof. Schultén och liter derpå, at Bror ej försummar at vigilera denna vår Academies angelägenhet. Må väl!

CLXXI.

Ankom d. 2 Maji.

Besvar. d. 4 do.

Åbo d. 24 Apr. 1798.

S. T. Det var då väl, at ock ändtel:n våra Finska poster sluppit öfver Hafvet. Nu hoppas jag, at Bror ej allenast fått det paket jag med Tigerstedt öfversände, utan ock mina sedermera med posten afskickade bref; så at det som jag, ledsen vid det långa drögsmålet, slutel:n Norr omkring affärdade, lærer kommit fram efteråt. Men passen härifr. til Åland, äro nu bräcklige; de sidsta posterne och resande hafva kommit til fots; så at Gen. Wrede lærer ännu stadnat qvar på Åland.

Vi hafve nu häromkring bar mark, och brådden visar sig vacer, där Slemm-masken i höstas ej grasserade; men den torcka och köld (vår vanliga vår-plåga), som redan en tid varat, hotar efter gammal sed at förtunna åkrarne, äfven som en nog tjock fäll på sina ställen hindrar brådden at upsticka, samt i stället tvingar roten at förgås. Åbo-å sköt d. 16:de, sedan den redan d. 14 blifvit öppen omkring Bron.

Som den tillåtna brännings-tiden hastar till slut, så tilvärcka våre Borgare nu bränvin med sådan ifver, at redan tvänne Eldsvådor i deras Brännhus deraf i desse dagar yppats; den ena hos unga Nyman blef straxt släckt, men den andra hos Borg. Cavén (som äger förra Stenbergiska gården) oroad Staden en hel natt; lycka var, at vädret var lugnt, så at stora byggningen kunde räddas, ehuru ägaren (af försiktighet!) fyllt rummet bredevid brännhuset med ved och tjär-tunnor, samt hampa, som gáfvo en grufvelig låga.

Major Depong (han som köpte Knorringsens nya Hus på Slotts-malmen) har redan ledsnat vid stads-lefnaden, och vill åter sälja sit Hus, (som visserl:n ej kan ske utan dryg förlust), sedan han köpt sig i Töfsala Strömma (det Fru Gen. Ramsay ägde) för 108m. och Salmittu (af Capit. Ek) för 130m. D:ler K:mt. — G:la Rector Turdin, som ändtel, af sina liderliga (och illa upfostrade) söner på allt möjel. sätt kufvad, befunnit sig ur stånd at förvalta sin sysla, har med cederande af någon del utaf lönen tagit tienst-frihet; och i hans ställe har Cons. förordnat Mag. Brander (Docens i Theol.) til Vice-Rector; få se, om han har styrka nog, at häldst någorlunda återställa ordningen i denna grundel. förderfvade Schola; jag tviflar mycket, häldst med sådane Colleger han har, dels liderliga, dels odugliga!

Satacundensiska Nation valde i måndags Prof. Gust. Gadolin til sin Inspector, så enhälligt, at blott en förflugen röst tilföll (af 38) Hellenius; deras Curator Sundvall, har behöft hela tiden sedan Lindqvists död, at truga och förmana sina nationister (enl. erhållna både inviter och tillsägelser) til denna enhällighet! Den unga mannen är aldeles sin Faders son! — Den 20 hujus blef Prof. Joh. Gadolin introducerad til ord. Chemiæ Professionen: hans tal de Chemia hodierna cum antiquiore comparata, var värkel. interressant och väl författadt (äfvén som Rectors, Bonsdorffs, programm, efter vanligheten slarfvigt). Ehuru Consist. och Facultets sammanträden mycket genera honom, (såsom fordom Kreander), så visar han flit både in legendo et disputando (oaktadt sina många œcon. distractioner; h:ka jag dock fruktat förmycket multiplicera sig!); och är väl attentissimus ad rem, men har ej för öfrigt elak Character; hvaremot le cadet blir en intrigant man, då han hunnit komma sig i ordning. — I går blef Sundvall prästvigd, för at så mycket bättre kunna vinna Pöytis-boernes tycke vid profvet och valet.

Nu til besvarandet af Brors kärkomna Bref, dat. d. 13 April, som den 22 hit anlände. — Det är rätt obehagligt, at Prof. Schultén ej vill söka vår lediga Profession; med de vilkor jag föreslagit, tycker jag at han ej skulle tappa derpå. Men envisas han, at ej vilja komma til oss, så bli vi värkel. brydde, at få syslan häldst någorl. likligen besatt.

Ja visserl. var Tryckfrihetens förnyade inskränkning här bekant, redan innan Brors bref hannt ankomma; och sjelfva förordningens sammansättning admirerade vi, såsom et opus Phidiacum, som hedrat sin författares penna! Men är det icke jämmerligt, at i Konungens Cantzli ej fins el. nyttjas folk, som kunna skrifva Svenska och sammansätta meningar! Maken uselhet i den vägen,

har jag icke nyl. läsit! Det värsta är, at man ej är i stånd at begripa hvad Lagstiftaren fordrar och föreskrifver. I anseende dertil, måste ock Åbo Tidningen nu åter uphöra; ty ehuru Frenckell derpå har privilegium, och deri är utstakadt hvad ämnen Tidningen får vidröra (redan en vacker sak, då ej en gång Redacteurerne derom tillfrågades, utan pro imperio sades: om dessa och ej andra ämnen får Ni skrifva och tänka!), så står i det nya placatet, at privilegii innehafvaren ej allenast skal til Cantzli-Collegium upgifva de ämnen han (Boktryckaren!) är sinnad at införa (det är, han skal påminna Cantzli-Coll. om hvad det förut föreskrifvit honom!), utan ock ställa Collegii föreskrift sig til noga efter rättelse. Nu kunde väl synas, at då en sådan vis utgallring redan skedt, den ej behöfde repeteras; men hvem törs tro freden? Hvem kan säkert säga hvad meningen af denna confusa periode är? Det borde ej varit obekant, at de privilegierade tidningarne redan blifvit med slika föreskrifter fjättrade; och likafullt nämnes ej något undantag. Hvad vill ock b:te upgift af ämnen säga? Skola dessa blott generelt upgifvas el. för hvar blad och hvar afhandling särskildt? I sednare fallet, vore så godt, at aldeles förbjuda alla Tidningar och Blad i Landsorterne; ty omöjligt, och odrägel. kostsamt vore, at insända manuscriptet til hvar Nummer at censureras. Och om blott generelt säges, i hvad ämnen får skrivas, så kan ju mycken farlig uplysning til allmänheten likafullt utspridas! Så godt vore, at åter införa den gamla censuren, eller ock rent af förbjuda folket både at skrifva och trycka! Ett fasligt väsende är det med vår så kallade tryckfrihet, och et ängsligt jämkande och krånglande af och ann, med hvad man så gerna kunde på en gång förklara för otillätligt. Underligt är ock, at en regering ej häldre låter actionera och duktigt pliktfälla den brotslige (el. åtm. förbjuda blott det misshagliga bladet, el. ock, om man ändtl. så vill, den misshaglige vecko-skriften), än at bruka knep, och för at straffa en, skada och vexera tillika alla de oskyldige Veckoskrifternes förläggare, redacteurer och pränumeranter! Och är det ännu oafgjordt, om vederbörande ej med alla dessa krånglerier mera skada sig och den stora saken, än befästa och omboma den! Jag fruktar storliga, at man ej väljer den bästa vägen! Allt detta krängel väcker folket til missnöje, til upmärksamhet, och icke förmanliga reflexioner! Så obetydligt blad som Åbo Tidn. är, så har det redan hunnit blifva et behof för både vår stad och vårt land, för de deri införde Notificationer; hvarföre man knotar öfver dess uphörande. Men hvem törs förklara en så mörk och confus förordning? Altså måste man stadna, och först fråga sig före.

Någre härv. Svenske Studenter, hafva haft bref ifr. sine ca-

merader i Upsala, at pojkarne där åter varit öfverdådige, solenniter begrafvit och med process beledsagat Tryckfriheten til sit hvilorum. Så ostyrig är ej vår ungdom! Lustigt är, at jag sedt et bref ifr. Stockholm, däri man misstänker Landsh. Rosenstein at hafva tilstyrkt bite förordning. Jag vågade påstå, at han då åtminstone ej sedt den innan den var tryckt; och at dess stylisering ensam borde anses för fullt bevis, at han med densamma ej haft at skaffa, om ock alla andra considerationer å sidosättas. Också här, har man sedt dubbla exemplar af den olyckliga N:o 36!

At Donner blifvit Pastor i Petersb. efter Cygnæus, hafve ock vi hört. Det var en värdig successor! Mannen är hemma ifrån Öland; och efter det vanliga modet, at häldre förskrifva informatorer ifr. Upsala, (som man ock hederligare betalar), än taga dem ifr. Åbo, där de väl fås lika kunnige, men ej lika suffisante, fjäsande och skrytande, så blef han kallad til informator för afl. Major Taubes barn i Tenala, kom sedan med disciplarne til Academien, och blef med njuggan nöd Magister vid sidsta promotionen. Men hans conduite blef efterhand equivoque, och han skildes ifr. sin condition; reste derpå til Ryssland, och som han ej kunde præstera vederbörlig caution, for han åstad utan pass, togs emot, fick först condition vid Fredrikshamn, blef så Schollärare i Wilmanstrand; och då Cygnæus reste bårt, hade han, såsom en äkta äfventyrare, sina krokas ute at få hans plats, reste ock sjelf til Petersburg, och reusserade. Genom drängar och kammarjungfrur har han banat sig sin väg!

Den Parisiska biographien öfv. den stora Frun önskar jag visst at få. Har Bror sedt den som i Berlin utkommit, af Biblioth. Biester? Utom hvilken ännu flere tyska d:o i Tidningarne blifvit annonserade. — Tack för de meddelade både pappren och nyheterne! Exemplet af Bachius skal jag väl taga, och sälja bårt mit förra. Hvad skal Heyne med Catalogen på Åbo tryck? Jag skal låta ifr. de af Frenckell til Bibl:t aflämnade tryckta Catalogerne låta extrahera den. Item skall jag sända det åstundade Lefrén's programme.

Jag trodde väl det, at man ej ville det Ekskogarne i vårt rike skola blifva varaktige el. förmerade! Det är bättre, at få präja och truga, om ock det allmänna derigenom lider. Jag skal ytterligare af alla krafter söka hindra, det ej Hushålls-Sällskapet blandar sig i Österbotningarnes Saltpeters-frihet; ty den saken går dock ingalunda igenom å högvederbörlig ort, och Sällskapet ådrar sig blott odium. Bättre är, at landets välmåga icke ökas, och at bönderne svälta ihjäl, än at betydliga ämbetsmän lida i sin influence och i sine sportlar! — Hörs något af Finska Ström-

rensningarne? Här sägs at Landsh. Tandefelt gör sig hopp at få Direction öfver detta värk, som han utan tvifvel grundel. förstår! Men i alla fall, så måste dermed följa hederligt Tractamente; och detta, samt en lysande Direction, är utan motsägelse vid sådane anstalters påtänkande alltid det angelägnaste och främsta!

Hofr. R. Georgii har kallat sin Fru til Stockholm. Ibl. andre destinationer som man här gifver honom, är ock, at vid en blifvande Riksdag tjena til Bond-Secreterare! — Häradsh. Rancken har en son; men han ser mycket klen ut. Fru Lindqvist sörjer, naturl.vis, mycket sin förlust. Om Husets tilstånd lærer jag förut hafva skrivvit. Hon har begärt Secr. Alanus (efter Bilmark ej orckar) til sine stjufdöttrars förmyndare. Cons. har beslutit at höra g:le Probst. Tolpo, såsom deras afl. Moders Morbror; Probsten Eckman i Lempelä kunde ock höras, såsom gift med deras Mors Cousine: Tolpos bägge söner äro ej ännu bofaste män; imedlertid hafve vi gjort Alanus til Curator, för bo-uptechnikens skull.

Med nästa post fortsätter jag detta bref, och skrifer då om vårt byggnads-väsande; sedan vi fingo se Brevet, om den oss beviljade hjälp, så förföllo af sig sjelf alla förslager om ny tomt, om duglig byggnad etc. Vi hafve hört, at af Arbets-hus medlen intet skal kunna oss förunnas; och då kan genom alla de öfriga utvägarne tilsammans, i vår lifstid ej så mycket ihopsamlas, så at vi behöfve bekymra oss om någon nybyggnad, utan få vara glade, om vi kunne täcka och reparera våra g:la skräf. Kanske utväg blir, at genom en formlig fortsättning af Cons. rummet, få där et Archiv och et förmak. Men något nytt Bibliothekshus få väl våra ögon aldrig se. Vi torde få 4 el. 5 nådårs-inkomster, innom et halft seculum; huru många präster dö utan hustru och barn? De Pastorater som genom transporter och genom processer och klyfningar etc. ofta vacera, gå vår näsa förbi, och til arbets-husfonden!

P. S. Huru var det med den Ritmästaren som skulle komma hit? Blef han sedan antagen? och var med hela saken något alfvar?

P. S. Jag har sedt, at utom de utk. Protocoller, om den namnkunnige Lundske Jubel-Balen, jämväl så kallade Handlingar til uplysning om första ransakningen uti Cons. Academico (Lund 1797, 8:o) utkommit, rörande samma sak, h:ka jag, för at completera samlingen, önskade äga.

P. S. Ifr. gränsen berättas, at Ryssarne emot vanligheten rusta, anlägga magasiner, öka sine därvarande troupper etc. Gud låte allt detta betyda ingen ting! För öfrigt tracterar man oss ifr.

Lovisa med rykten om oroligheter emellan Ryssarne sjelfve, som vi ej mycket lite på; berättar, at Suwarow och Kamenskoj återfått sine tjenster etc. Andre låta Ryska Armeerne tåga åt Turkiska gränsen. Det vissa är, at Kåjsarens capricieusea regering väl väcker mycket missnöje, men at fruktan dock är ännu större. — Man debiterar här för visst, at sidsta placatet om tryckfriheten är af Herr Riks-Drotzen sjelf i pennan fattadt! — Äfven pratas' at Fransoserne gifvit våre Köpmän h:kas skepp de upbragt, anvisning til betalning på de til vår Regering betalde subsidie-medel! — Jag har fått höra, at den nya Svenska Kyrkoh. i Petersburg (Donner), som ej är Tyska språket mächtig, blifvit dispenserad at på detta språk förrätta vissa ämbets-actus, såsom tilförene vanligt varit! — Köpman Granberg härstädes ligger illa sjuk; och befaras at han snart ökar antalet af de många notabla dödsfall som här denna vinter händt; detsamma befaras om Häradsh. Lili Fru (född Monkell). — Alla vänner låta hälsa!

Af Brors skinnkläder (som jag låtit vädra, och tillika med mina, omsvepade med Lakan, nedpacka i en stor kista, på h:ket sätt jag alltid conserverat mina skinnvaror) var Björnskins-pelsfodret mycket illa skadadt af mal (det lär varit oberedt?). Men de öfriga voro ej stort angrepne. Jag fick rätt på anstalterne och låset til Sten-bodan, h:ka jag låtit sätta i ordning. — Brors förra dräng, som nu är Träg. mästare på landet, gör pretension på en hop af de saker som i lilla byggningens vind finnas; men som jag är om sammanhanget okunnig, kan jag ej utlämna dem utan Brors tillstånd. I blott skräp bestå de, t. ex. en Ekorns-häck, 2 Kött-tunnor, 1 Cardus-kista etc. Han säger sig hafva satt lås (h:ket således är hans) för b:te vind, som varit aldeles öppen. At Svarfstolen etc. hör Bror till, medgifver han.

Jag har ej igenfunnit priserne af Bror upgifne på Sturleson och Peringsköld som jag sände til Wöllner. Men på hans förteckning har jag anteknad i brädden den förras pris til 2 Rdr och den sednares til 1 Rdr 16 sk. Antingen jag fått dessa priser af Bror, eller utsatt dem efter hvad jag tyckt dem vara värde, mins jag nu icke. Min Sturleson fick jag på en auction för 4 plåtar, och Peringsköld för 21 Dl. I Brors Sturleson var ock en liten defect, i Registret, ni fallor.

Vi ärne nu förfärdiga en Stambok för vårt tiggeri til våre byggnader; och jag har åtagit mig at upsätta et vehiculum som (tryckt) dermed skal kringsändas, ehuru föga frukt jag deraf väntar. Non tali auxilio tempus eget! Underligt är (om ock det redan upburna är disponeradt), at de besparda pastoralier som hädanefter kunna falla, ej skulle kunna oss tilerkännas, då de til något ar-

betshus visserl. aldrig användas; eller är hela denna nya conquete redan, såsom värkel. Stats-medel, också pro futuro bårtdisponerad, utan at man en gång vidare ärnar tala om något arbetshus? Ex infern non datur redemptio! Man upsökte blott en prætext, at bårtkapra dessa inkomster.

CLXXII.

*Ankom d. 14 Majji.
Besvar. d. 19 d.o.*

Åbo d. 10 Maji 1798.

S. T. Som Magister-promotionen nu brådskar på, så har jag denna tiden varit utomordentel. syslosatt, med Tentamina, Examina, Facultets-skrifningar, och framför allt med Disputationer. Som Schallberg fortfar at icke præsidera (nu är han ursäktad, ty hans vatt-sot tillåter honom ej at röras utom kammaren). Planman är gammal och trött, vår gode Mathematicus rycktes ifr. oss, och G. Gadolin arbetar så långsamt och har så många järn i elden, at han ej lättar vårt arbete mycket; så ser Bror at arbetarena i Disp:s vägen äro nog få; om ej gubben Bilmark (som nu går i sit 71 år) vore så flink med sina chrrior, så skulle sannerl. en vacker til [sic!] af Candidaterne blifva utan Præses. Jag får derföre jämväl lof at utgifva en och annan Chria. Hellenius, som varit mycket sjuklig, har nu repat sig, likasom ock Bilmark.

Detta företal skall tjena at ursäktas, det jag på någre postdagar ej skrifvit. Nu måste jag dertil taga mig tid; och at börja med skall jag, medan jag mins, berätta härifr. några små nyheter. Våre åkrar (Rågen näml.) stå tämmel. väl här omkring; dock har den tjocka fällen som täckte en del af dem, gjort skada. Varmt hafve vi nu en tid haft; men intet regn. Folket har derföre svårt at få sina Trädes-åkrar upplögde. Gräs-växten går smått, för torkan skull, som ock hindrar vår-sådden. Öfverallt fruktas folket at i stället få regn i slätter- och sådesblomnings-tiden; äfven som man befarar en skadelig efter-vinter, ty flere rätta sommar-märken saknas: ännu har t. ex. Svalan och Göken ej visat sig.

KrigsR. Knorrings bolag med Winqvistarne skall nu uphört: åtminstone är Kramboden igenslagen; handeln skall ej rätt väl velat lyckas, ehuru bolaget varit väl försedt med begärliga Lübska varor. Således flyttar han ifr. sit palats, och svårl. lärer Jos. Bremer få någon hyresgäst, som vill bo där för så hederlig

summa! Någre säga, at Krigsrådet ärnar aldeles lämna Staden, hvartil en process skall lätta vägen som han nyl. vunnit i Hoffrätten emot *för detta* Bruks-patron Monkrell. Denne hade accordert sig til Knorrings rätt at mot arrende til Gr. Stenbock besitta Wartzala Capit. Boställe, (h:ket Grefven fick byta sig til emot Laitila i Kyro, til Kronans tydel. förmån) emot et strängt contract och deposition af 1,000 Rdr, h:ka äfven som Contractet, skulle vara förvärkade, så snart han bruste i dettas fullgörande; ibl. andra vilkor, skulle (som man sagt mig) ena hälften af summan betalas i Dec. och den andra i nästföljande Januarii! Nu har Monkrell låtit förleda sig, af Reg. Skrifvaren, at til honom betala Kronoutlagorna för bostället (h:ka Knorring skulle svara före); och har tergiverserat, at innom utsatt tid betala samma summa til Knorring, enl. Contract.; hvarföre Landsh. förklarar honom arrendet och de 1,000 Rdr förlustig, h:ket Hoffrätten skall stadfäst; altså kan Knorring nu flytta ut til Wartzala.

Åter var vår stad hemsökt med en Eldsvåda; den upkom i Fru Mobergs gård, hvarest Trädhuset (på Stenhuset) hvori hon bodde, aldeles uppbrann, så at hon kom med blotta lifvet undan, men ingen ting af egendomen kunde berga. Elden kom lös midt om natten; någre små Trädhus nära intill, henne tilhöriga, gingo ock til kost; i et af dem bodde en köpman Alström, hvars egendom ock gick med. Til lycka var det lugnt, så at elden, oakadt våra usla anstalter, kunde hindras at sig vidare utbreda; dock med möda. Folket säger at den härrörde af mordbrand, hvarföre nu och nu en annan misstänkes. Betänkeligt är, at en vecka el. 14 dagar förut, i samma gård, af Öfv. Hielmstiernas betjening (han har bebodt Fru Mobergs nya Träd-byggning) fanns om natten på vinden et bylte med inlagd eld, som händelsevis blef upptäckt och faran altså förekommen! Detta kungjordes, på predikstolen, med utlofvad hederl. belöning för den som bevisligen kunde upptäcka nidingen! Fru Moberg blef utburen, utom sig af alteration, och fara är, at hon aldrig blir mera redig, ej en gång i den grad som förut!

Bagaren Langs lik fanns igen, efter islossningen, vid Kustö, dit det af strömmen blifvit drefvet; ingen uplysning om hans dödssätt har kunnat vinnas. — Genom Handelsm. Granbergs död har åter Staden förlorat en af sine bäste Handlande. Carl Fredric Bremer är återkommen; han fick först i Stockholm höra om sin Moders död, och drögde altså ej där öfv. et dygn.

En Spaniefarare har Staden fått hem, och den andre väntas stundel:n. En Tysk med spanmål etc. har ock anländt. — Vår Landshöfding har lidit betydlig skada derigenom at hans Klädes-

fabrik och Färgeri vid Jockis upbrunnit; dock sättes allt åter snällt i stånd. Värst är, at enl. contract nu kunna præstera färdigt i rättan tid det kläde han för Åbo-Läns Regemente åtagit sig at leverera. — Probstén Brander i Wemo och Reg. Skrifvaren Methér i Padasjoki hafva haft anfall af slag: lära dock bägge repa sig. — Cursors syslan efter Strömdal (utan lön), är så begärlig, at vi hafve 4 sökande, alla mot ansenl. accord! I nästa Cons. sammanträde skall denna betydliga post bårtges.

Här sägs at Hofr. Georgii vill sälja sin stads-gård: således ärnar han väl icke återkomma til Åbo? Gadds Bibl:k har stigit til 200 Rdr; defecter, nedsmutsade böcker, och ingen tilsyn vid autionen, vållde at det ej gick högre. Bonsdorff håller nu på at i ordning ställa och förtekna hans Mineral-Cabinett, som här ej finner begärlig köpare. — Vår Cantzlers afresa, förorsakar oss åter bryderi med vår Magister-promotion. Vi hafve examinerat 4 el. 5 Candidater öfv. Nummern; för dem gissar jag at pluraliteten vill utvärka lof at komma med på släp-tåg (jag är dissentiens, kanske en el. annan af Faculteten med mig; få se hvad Cons:m säger: jag tycker, at nummern redan är för stor!). Men svårl. lærer nu den saken lyckas! Kanske at denna svårighet hindrar hela anstalten:ne sic quidem male!

Hushålls-Sällskapet härstädes har valdt Pres. Lode til ordförande för detta halfva år; gagn lär han väl ej göra; men någon ansenl. man måste väl sättas i Bordsändan! I det stället äro Wibelius såsom Secreterare, och Winter såsom Skattmästare, mycket verksamme.

Nu til besvarande af Brors bref. — Roligt blir at höra, hvad 1:o de andre Academierna, och 2:o Cantzli-Collegium sagt om Kölmarks opus? — Nu hafva en Mag. Holmqvist (Helsingus) Astron. Docens i Upsala, och en ung Mag. Bratt (männe son til vår fordne Adjunct?) anmält sig til Math. Professionen; den förre har Prosperin synnerl. recommendert hos Planman; var god och hör efter, hvad om dem där kan förnimmas? Af våre har Methér och den yngre Hällström (Phys. Docens, som olyckel. gifte sig med Fru Appelgren, fordna Fröken Köhler) sökt förslag; bägge mycket mediocre. Svanberg lär ej funnit det löna mödan at vilja flytta hit?

Det blir verckel. lustigt at få höra, hvad partie man tar med de til Svedenborgska kyrkan af B Liljencrantz visligen testamenterade medel! Ej hulluja kynnetä eikä kylvetä etc. — Om Secr. Netzell är kunnigare och driftigare, samt mindre egennyttig än B. varit, så kan Bror tänka, at vi ej skulle gråta öfver ombytet. Men at härifr. skaffa honom commissioner, torde med

all vår goda vilja, ej vara så lätt; ty 1:o är han här okänd, och 2:o hafva andre redan skaffat sig förtroende. Förutom det, at de fleste commissioner af värde härifr. äro Juridiska, mer el. mindre, (h:ken väg han ej torde arbetat), så måste personlig öfvertygelse om vigilance och drift, accuratesse och pålitlighet, determinera folks förtroende. Men småningom, si haec ita erunt, kan saken befrämjas!

Jag recommenderar ytterligare vår olyckliga Jämjarvi sak til Brors goda åtgärd! — Af Svenska Academiens Handlingar fattas mig de för 1793 och 1794, om h:kas öfversändande jag altså anhall; de sednare (eller för 1794) vill jag minnas blefvo utgifne först sedan Acad:n åter qvicknade?

Få nu se, om och när tilstånd til Åbo Tidn:s fortsättning anländer, och med hvilka fjättrar nödig försiktighet kräfver at den skall beläggas; den har hunnit hos oss blifva et behof, så at folket med missnöje ansedt dess afstadsnande. — Den Sjöberg hedrar sig sannerl. ej med sin kitslighet (jag hör at han har stöd af Leopold, som nu skall bemäktigat sig Dictaturen i Sv. Academien?); hans Epigramme i Dagl. Allehanda och hans stridskrift mot Gr. Gyllenborg immortalisera honom sannerl. icke; och då Gr. Gyllenborg af en eftervärld aldrig glömmes, drunkna Herr Sjöbergs verk säkert i tidens ström: de äro af det mediocra slaget, hvaråt Horatius ej spår odödlighet. — Nu har jag tittat på Telegraphen; skäl kunde varit at förbjuda den; men hvarföre ej gå öppet och värdigt til väga? Hvarföre skall en regering nyttja krokvägar? — Projectet om Saltpeter-sjuderierne är hos oss ännu okändt. Det är väl åter något knep, at narra allmogen til at åtaga sig någon ny beskattning; hvarefter den g:la tungan åter hvälfves på dem såsom förut, efter Herrarne ju vilja behålla utvägar öpne til at preja menigheten?

Så väl Drefbänk-fenstren, som krattor, järnstång etc. lät jag i höstas instänga i det lilla rummet mellan stallet och vedlidret; men har nu ej tid, at räkna dem, h:ket dock skall ske oförtöfvadt, då Bror skall få derpå förteckning. Jag låter nu Acad. Trägårdsmästaren, genom sina drängar, sköta Trägården. Svarfstolen med tilbehör, är på vinden. Men Cardus-kistan och dylikt, vill jag minnas, at en annan trädgårdsmästare, som efter Simon hade Trägården om händer, och vinden etc. i disposition, låtit såsom sig tilhörige, bårtföra; äfven öfver de sakerna uprättade jag straxt i höstas en förteckning, som min sjukdom då hindrade mig at renskrifva, men som jag, så snart jag får litet mera ledighet, skall til Bror öfversända.

Det var verckel. af glömska som jag underlåt tit at svara ang.

Camdeni Britannia: jag har inbillat mig, at jag det gjort; vi hafve visserl. ej denna Edition, utan blott en af de små Latinska. Äfven ha vi ej Grotius de veritate Rel. Christianæ, arabice (men väl Freylinghausens neuere Gesch. der Missions-Anstalten in Ostind; Stycket 9—12, 4:o), ej heller Ortellii och Nicolai af Bror nämnde arbeten.

Hurudane äro Ödmans Kyrko-Sånger? — Månne jag sidst reqvirerte fortsättningen af acterne ang. Studenternes oväsande i Lund? af hvilka Bror varit god och skaffat mig de 2 första delarne. — På Gjörvells Testamente, hvartil han nu åter tigger pränumeration, måste jag väl ock våga mina 2 Rdr.

Kanske, om man ger sig tålomod, genom de oss beviljade Nådårs-inkomster, med tiden kan fås en fond; men at byggnaden i min lifstid skall kunna ske, derom har jag ej något hopp. Wasa torde vi kunna göra anspråk på; men derifr. ha vi ej stort at vänta, emedan 1:o året nu är til ända lupet, innan vi någon anstalt om upbörden kunnat göra, så at vi nu få åtnöjas med hvad man oss gifver, och 2:o emedan där, likasom i hela södra Österbotten, var i fjol en total missväxt, så at ej mycken sädes-tionde (h:ken där upbäres i skaft) fallit. Samma sak, hvad upbörds-sättet angår, är med Randasalmi i Borgo stift; där har dock Cons:m plägat gifva vicarius pastoris halfva lönen, så at den andre hälften kan oss tillfalla, Nb efter vederbörandes upgift. Jag menar at ock Leppävirta (som likväl är et litet pastorat) skal för innev. år bli vårt, hvarom vi skole tilskrifva Cons:m i Borgo. Som Randasalmi och Wasa ej ännu äro bårtgifne, så tilfaller (åtm. en del af) innev. års inkomster den så kallade arbetshus-fonden, Det var visserl. i sin ordning, at hvad til denna fond blifvit bårtcapradt, el. bårtcapras kan, ej skulle oss tildelas; utan at vi häldre borde på presternes bekostnad soulageras, hvarigenom en förberedelse tillika kan göras, at framdeles indraga äfven denna inkomst til kronan; ex inferno non datur redemptio. Jag nästan ångrar mig nu, at jag bidragit at föreslå hela saken; nam exempla non desinunt, ubi incipiunt. Som jag föga hopp äger, enl. hvad jag redan yttrat mig, at någon byggnad kan i min lifstid företagas, så har jag ej heller ärnat mycket bry mig med utseende af plats dertill. Det stället, på kyrkosmidjan, som en tid föreslogs til Bibl:s-plats, duger intet dertill. Om ock våre g:le Auditorier kunna omstöpas til rimliga byggnader, så ser jag dock ej, huru Bibl:t lämpeligen kan ställas öfver dem; et underligt hus måste det blifva, smalt och långt och högt, kantigt och krokigt; mot kyrkan mörkt. Egen plats äger ej Academien, om man ej vill bårttaga en del af Acad. Trägården, som sannerl. väl kan mista den, men hvars rangering,

genom dammen, häckarne etc, ej utan stor kostnad tål denna rubbning. Värst är, at Taket så på auditorierne som Bibl:t fordrar snar hjälp; hvad utväg skall altså vidtagas? At lägga nytt på de gamla skrofvn, för at snart åter rubba det, är skada; men at gripa til nybyggnad, hafve vi ej styrka. Hade vi fått arbetshus-fonden, så hade jag tilstyrkt, at straxt bygga nya och reela hus; at dertil employera våra andra Cassor, som nu hos private äro förrentade, och af b:te fond betala medlertid interestet, tils Capitalet kunnat samlas, h:ket sannerl. riktigt gått an. Nu törs jag ej en gång tala derom. Tilökningen i kostnaden genom inköp af ny tomt, hade ej blifvit odräglig; men förmånen, at få bygga i sammanhang och efter viss plan, hade minskat byggnings-utgiften och skaffat oss många flera förmåner.

Hälsa Prof. Schultén; jag skrifer honom til med nästa post; jag håller ej hans anförde skäl emot Mathes. Professionens sökande för så valable, som han föreger; säg honom derföre, at jag är litet ond på honom, för det han så strandsatt vår Academie. Men vi måste hålla det til godo; så mycket mer, som vi ej hade stora förmåner at bjuda! — Må väl!

P. S. Haartmans Fru är, tid efter annan altför sjuklig; hon är at beklaga. At Åkerberg blef här Prov. Medicus, var i sin ordning, för at värdigt kunna remplacera Wännman. Våre unge practiserande Medici ha ej skada deraf; ty han tar ej bårt deras practik; at landet har gagn af honom, är tydligt, ty han måste väl redan i Lovisa lärt sig at tala med allmogen genom tecken eller tolk, såsom den där ej känner Finska språket!

CLXXIII.

Ankom d. 26 Maji 1798.

Åbo d. 21 Maji 98.

S. T. Ehuru mycket sysselsatt jag i dag är, måste jag dock med några rader tacka Bror, h:ket jag gör på det upriktigaste, både för Brors bref af d. 10 och 11 hujus, och för de öfversände Böckerne! Altsammans anlände riktigt och oskadat.

I anl. af mit sidsta bref, får Bror completera räkningen (i ans. til Petersburgska handeln etc.), som ock jag, i helgen skall närmare genomgå; jag hoppas snart bli ledig ifr. mine Dispp. af h:ka jag har 2 på trycket, 2 under öfverseende, och 2 el. 3 ännu

hos respondenterne, utom programmet til promotion, vårt Tiggare-bref til possessionati etc. för Bibl:s-byggnaden, och andre infallande göromål.

På Gummers bref, har Frenckell företagit sig at fortsätta Åbo Tidn. utan någon ytterl. resolution af Cantzli-Collegium; jag vet ej, om det var väl el. illa gjordt. — Vår promotion hafve vi utsatt til d. 26, för at ifr. Pommern hinna få venia ifr. Cantzlern. En Palander, Tavastensis (son til pastor i Wåne), är nämnd til primus, en Grevillius, Nyl. til Gratist; Planman ville ändtel. ha en Mathem. Magister-fråga, om Astronomien mera tilväxt genom Obs. el. dertil lämpade calculer (så ungefärl:n, jag mins ej verba formalia), h:ket sednare han yrkade. Mag. Mether skal proponera frågan.

Utom Mether och Hällström (han som til sin olycka gift sig med Fru Appelgren, fordna Frök. v. Köhler) hos oss, hafva en Holmqvist och en Bratt ifr. Upsala sökt Mathes. Professionen: hör efter, hurudane desse äro? Som Mether och Hällström begärt rådrum at speciminera, uprättas ej förslaget förr än i slutet af October; hvarförinnan ock Upsalienses, om de vilja, fått veta at de kunna likaledes disputerä. Holmqvist beröms af dem som här känna honom, för godt hufvud, men skal vara ogement lat: en elak egenskap!

Til Cursor efter Strömdal antogs en Häggström, som varit dräng hos Ass. Loffman, och sidst stått på Richters Läderbod; få se hurudan han blir; beskedlig ser han ut. — Planman afsade sig Rectoratet för nästa år, i ans. til sin ålder; således gick touren til mig. — Lagm. Stålhandske har nu flyttat til Prof. Haartman, i Eckmans förra rum, at medicinera, dels ock för at vara säkrare om sit lif, som han tror står i fara för hans fordna vänner! — Det sägs, at Lagm. Hisinger skal gifta sig med en Fröken v. Kothen, dotter til Majoren som 1789 blef olycklig. — Carl Fred. Bremer fortsätter handeln under den gl:ä firma Jacob Bremer.

I anl. af någre protesterade växlar som återkommo, skyndade sig KrigsR. Knorring, innan de hunno honom ordentl. presenteras, at göra den Banqueroute, som allt klokt folk länge förutsedt. Skulden skall han uppgedt til circa 50m. Rdr och tilgången til circa 3m. Ännu dagarne förut hade han stora Calaser hos sig. Allt detta kan ej skada hans honneur! Underl. är, om han får benef. cessionis. Ibl. andre olyckor, skal han förlorat på för-olyckade fartyg (ifr. Biörneborg, usla Machiner) 18m. Rdr; haft deponerade hos sin Cousin Capit. Carl Knorring, hvars boställe genom mordbrand lades i dess frånvaro i aska, 50,000 Dl. k:mt,

och så vidare! Elakt folk omtala, at mycket varor blifvit transporterade til Jockis etc. Pastorerne i Loimjoki och Kumo (Carenius och Avellan) äro fast för betydl. summor; Lübeckarena för 10,000 Rdr, en Uhr i London (Svensk) för 11,000 Rdr o. s. v.

Som Lieut. Stenhoff, h:ken gifter sig med Fru Blåfields dotter, bördar Sundholm ifr. Hr Kijk, så kommer denne (som skal varit så dum, at han ännu för några dagar sedan lefverert til Knorring 1800 Rdr) at lida på hela skilnaden emellan den summa han gedt och den för h:ken Fru Blåfield sålde gården; jag mins ej om det gör 70 el. 170 tusen Dl. — Widenii liderl. bror, Capellanen i Dragsfjärd, som nyl. af Cons. skildes från syslan, dock at han skulle få behålla halfva lönen (öfv. h:ken för mycket lindriga dom, han dock klagat i Hofrätten), har nyl. hastigt dödt. Camereraren är nu där at begrafva honom.

Folket är här allarmedt öfv. mordbrännare, som skola gjort åtskilliga försök at tända eld på vissa köpmans hus; förmodl. at få tilfälle at plundra. Jag vet ej, om denna farhoga värkel är grundad; men man har offentel. utfäst præmier för deras uptäckande, utan at härtills någon uplysning erhållits.

Vår varma (och torra) väderlek har nu förvandlats til köld, med en genomträngande blåst. Af Brors Äppel-trän har det som är närmast til Almarne och Oxeln rikt på blommor, som dock nu af kölden lära förstöras; de öfrige, som ock se ut som vilda skogs-trän och behöfva mycket skäras och omlagas (som jag härtills ej vågat) äro nästan tomta. Af de små trän har blott det som står närmast dref-bänken, några blommor. Jag har göra med at tukta ogräset.

Här sägs at ock den fameuse B. Armfelt (under namn af Fred. Brandt?) med Fru och barn, samt 10 drängar, skall besöka något bad, förmodl. Carlsbad i Böhmen; han skall redan anländt til Berlin. — Cap. Pryss med sin Fru skola resa til Loka el. Medevi, i denna månads slut. — Ass. Gadelli är illa sjuk af en halsfluss. — Hellenius är nu aldeles restituerad. Item Bilmark. — Må väl!

*Ankom d. 12 Junii.**Besvar. d. 15 d:o.*

Åbo d. 7 Junii 1798.

S. T. Nu lärer jag hafva 3:ne Brors bref obesvarade, af d. 19, 25 och 31 Maji, h:ka jag alla, jämte medföljande böcker erhållit, och aflägger för Brors vanliga ynnest medelst desses upköpande och öfversändande ådagalagd, skyldigaste tacksägelse.

Ritmästaren Hedberg har lyckel. anländt; få nu se, huru han kan taga sig fram; jag gör hvad jag kan at skaffa honom disciplinar och kunder. Vår Bisp har bestält af honom et portrait, på det vi må få lära känna hans arbete.

Jag lärer väl redan berättat, det Kauslin aflämnat böckerne. Jag märkte straxt, at af de Lundska handlingarne något fattades; de tjena vederbörande til et icke förmånligt betyg hos efterverlden! — Med bref och resande utspridas til oss hvarjeh. berättelser ifr. Stockholm; ibl. annat säga somlige (hvad andre bestrida) at Gr. Gyllenborg ej mera skall vara i grace hos Drotzen, hvaraf man spår det Hofr. R. Georgii kunde få befattning med Just. Cantzlers syslan; deremot skola de öfrige arbetarena i revision ej tyckt om hans kallelse. Likaledes säges, at emellan H. Carl och Exc. Reuterholm skall upkommit en svår kallsinnighet; äfven som at denne sednare omöjel. skall förlåta sin broder hans mesalliance.

Ibl. Stads-nyheter hos oss, berätta Fruarne, at Gen. Wrede skal anmält sig hos Fru Carleson, och det med väntelig framgång; om det är sant, vet jag ännu icke. Men Lagm. Hisinger är värckel. förlofvad med Baron v. Kothens dotter (Öfv. Aminoffs syster-dotter).

Sv. Acad:s Handl. för 1793 har Bror värckel. förut sändt mig; men de voro utlånte, och jag kom ej at se på min utlånings-bok. — Nu har jag således allt hvad härtills utkommit: få se, när det följande tryckes. — Ang. Sources är det lustigt nog, huru han kan svänga sig; kunde han skaffa p:gr, vore det väl: men at Agio så rasar upp, hotar oss med en förfärlig aspect! — Af Tyska aviserne såg jag, at Piranesi upkallat de Romerska ex-nobili på Capitolium, at upbränna sina ordens-tecken: förmodl. blott de Påf-

viska, Franska etc. — Hvad om Munck sägs, är makalöst! Då han gått i en så rep. Stats tjenst, måste väl både Grefskap och Orden af sig sjelf försvinna; men penningar behöfvas framgent! Men hvad slags tjenst kan han såsom utlänning, hos Cisalperna hafva erhållit?

Af Blixens skrift mot Leopold hafva endast få exemplar hitkommit: jag har ej ännu fått se den; ville således hafva et exemplar. — Brevet til Prof. Gadolin afsände jag straxt til honom: det var ifr. Gmelin i Göttingen. Den Gothaiske Tidningen tillåter vår knappa fond oss ej at taga. — Jag har ännu ej fullständigt begrep om beskaffenheten af Monktells försummelse at betala arrendet för Wartzala; Ass. Wallerian sitter ej på första division, hvarest saken förevarit, och jag har med ingen annan af Hofrättsherrarne umgänge; men det visste han säga, at utom arrendets förlust, Monktell jämväl förlorat 1,000 Rdr som varit deponerade Knorring til säkerhet, med vilkor at vid bristande betalning af arrendet inom utsatt tid, tillika vara til Knorring förverkade.

Om våre officiarii vid Mag.-promotionen vill jag minnas at jag redan skrifvit. Utom dem som gått til Hofrätten el. vilja bli Medici, äro 5 surnumerairer qvar ibl. candidaterne; af dem hafva 2 anmält, at de vilja vänta til nästa promotion, och tre skole vi i dag, deras bön förutan uppskjuta til härnäst; förmodl. bli 2 af dem tagne ibl. Sveci, och det aldeles ex merito.

Fremlings afhandling har jag påögnat; men hinrer ej läsa den med besked, innan jag sluppit mine präsidier. Utan tvifvel svara Kantianerne honom straxt, at han ej förstätt deras lära rätt; de hafva i dess mörkhet alltid et säkert försvar. Lustigt är, at då en Mellins bok, som innehåller förklaringar öfv. deras terminologie, nyl. i Litt. Zeitung recenserades, Recensenten yttrade sit missnöje öfv. alla slika försök, såsom ändock aldrig görande tilfyllest at rätt förstå Kant, h:ket endast genom flitigt studerande i hans egna skrifter, af hvar och en bör hoppas och eftersträfvast! Är det ej et underligt folk! Nog lika Svedenborgianerne, som til första vilkor at initieras i deras lära, fordra *tron* derpå!

Alanus fick straxt sit bref. — Bilmack försäkrar, at M. Bratt är son til honom, som här var Extra Philos. Adjunct; och våre karlar som varit i Upsala, hafva ej där fått stora tankar om hans talenter; hvaremot de alla erkänna, at Holmqvist har godt hufvud, men tillika säga at han är stocklat. Denna sidsta punct anser jag för ganska betydlig. Ibl. våre sökande härstädes, har Methers ostridigt större insikter i Mathesi än Hällström, hvarförutom denne af sit galna gifte hindras at uparbета sig vidare;

men om ingenderas genie för vetenskapen har jag stora tankar. Hvad skall man i sådan förlägenhet göra?

Sedan Schultén ej kunde förmås at söka, och således syslan kommer at tilfälla yngre docentes än Frantzén, har denne fallit på den speculation at söka tour til lön i Philos. Fac. framför den blifvande Mathematicus, hvartil han af sine gynnare i Stockholm blifvit upmuntrad. Jag hade med sidsta post bref derom ifr. Landsh. Rosenstein, och svarar, at jag i det fallet häldre önskar at denna förmån måtte blifva personelle för Frantzén, än beständig för alla hans efterträdare (h:ka projectet är at tillika göra til Professore, såsom i Ups. och Lund), åtminstone tils vidare; emedan vi annars falla tillbaka i den olägenhet, hvarifr. vi genom Haartmanska Professionernes sammansläende befriades. När våre nye hemman börja betala ränta, ville jag deremot at Bibliothecarien återfinge de i första Staten honom tillagde 100 Dl. smt, som vid vår sidsta stats reglering honom ifrätog. Om vi kunde ännu sammanslå Chem. och Physices Professionerne, och finge employera kronans 400 plåtar jämte tilskott af de nya räntorna, til en Emeriti-lön, vore det för Acad. hälsosammare, än at öka löntagarens antal.

Angående den mängd varor, som vår Satrapa af Kn. mottagit, har jag nu fått höra rätta sammanhanget vara sådant, at då den första olyckliga växeln, på 2,000 Rdr, ankom Hr Krigsrådet til förskräckelse, har W. gifvit honom b:te summa contant (som han då nyss af Granberg erhållit för en sin såg), at rädda sig ur nöden, mot det vilkor, at få til betalning utsöka varor til samma värden i hans bod, för modererade priser: h:ket ock skedt. Derigenom blef han ägare af så mycket kram, som dock godt tilfälle är at efterhand på Jockis afsätta! På det sättet skall man bli rik! — Hofrätten gaf til creditorernes sammankallande så god tid, at Kn. imedlertid ännu har rådrum at på åtskilligt sätt vända sig!

Den Ryska Declarationen är sällsam; men sker värckel en sådan utrustning, så är den ej mindre betänkelig. Lustigt vore, om imedlertid de underl. Fransoserne, som i skryt väl kunna täfla med Ryssarne, skulle företaga sig en expedition til Crim!

Med mycken möda och med behof af all sin vigilance, fick Prof. Bonsdorff ut sin hushyra af Kiernanders Fru, innan hon i dessa dagar afflyttade til Helsingforss, dit hennes man rest förut; sedan hennes meubler etc. voro färdige at flyttas på fartyget, tvang han medelst en utverkad sequester, hennes vänner at tilfredsställa honom med en deposition af Handelsm. Ros.

Den underl. Ryttn. Ugglä, vill nu förmå Thuring at låta honom få behålla Ala-Lemo som han til denne försåldt; emedan

han ej hunnit förskaffa sig något annat ställe at flytta till; få se, huru de förlikas.

Den ovanliga och svåra torckan som ouphörl. sedan i April plågat oss, hastar på rågens blomning, har gjort rågväxten mycket gles och spinkig, samt betagit oss nästan allt hopp om allt vårsädet! Vatnet torckas ut i våra brunnar. Den brunnen som är i Brors gård, har knapt något vatten kvar. Maskarne förstöra löf och frukt på träden; oaktadt allt pläckande, har jag svårt at för honom värja Brors äpple-trän och krusbärs-buskar. Längre upp at landet skall dock något åske-regn hafva fallit. — Tänk at vi dock fingo på 6 års tid rätt at ock til vår byggnad upbära arbets-hus-fondens inkomster! så at vi åter börjat repa mod. Men tiden hastar; jag måste sluta.

CLXXV.

Ankom d. 6 Julii.

Åbo d. 2 Julii 98.

S. T. Nu står jag, i ans. til vår correspondence, hos Bror i stor skuld; som jag dock efterhand skal mig afbörda. Magister-promotionen och Rectorats-ombytet har de sidsta postdagarne hindrat mig at skrifva. Imedlertid har jag erhållit 3:ne bref och paketer ifrån Bror; med Schultén, Posten och Cygnaeus. Mycken tack för altsammans! Oedmans sånger äro vackra nog; Hallenbergs bok interessant för en fornforskare; i Läsningen förekomma goda saker (Hvem är Philalethes som deri skrifvit?); och Blixens svar utöfver min förmodan uselt! — Af hvad både Bror skrifvit och Schultén sagt mig, finner jag, at vi om våra Upsala sökande erhållit et riktigt begrep nog, och — at vår Mathes. Profession denna gången blir i alla fall dåligt besatt! Ty värr!

At så väl Frantzén gjort det omnämde försöket, som at Rosenstein understödjer det, härrörer just af våre Löners ambulatoriska beskaffenhet; ty antingen skall han söka den först ledig blifvande Professionen, lika om han är densamma vuxen el. icke, eller ock skall han se yngre karlar gå sig förbi til lön, den ene efter den andre, och han blifva sidst i touren, el. skall han slå sig på intriguer, at komma at tour til lön i tid. Jag håller ock denna anstalt för skadelig; men har sagt, at jag anser för bättre, om Frantzén

får en personel tour, än om den blir beständig för alla hans efterträdare.

Utom den oerhörda torckan som ännu fortfar (vi hafve haft blott 2:ne små regn-skurar, som litet fuktat jorden, men ingalunda vatnat den) och betar oss allt hopp om hö i detta år (äfvén som betesmarckerne äro likasom bårtbrände) hafva svåra frostnätter hem-sökt oss. Ända till och med Stads-åkrarne hafva deraf lidit; Råg-axen stå spräcklige och tome til stor mängd; Potatoes-bladen hafva på Tengströms åker frusit; Gurekor och Turkiska bönor etc. i Gadolins stora Trägård (likasom i denna Gårdens lilla Trägård) til en stor del rest af; och så väl ifr. Nedre Satakunda som Wemo, Wirmo och Haliko Härader, ja ifr. Kimito, hafva klagomål öfver Frosten inlupit; Hvittis och Loimijoki hafva mycket lidit. Mange säges hafva förlorat en tredjedel, andre hälften af sin åker! Vår-sädet har för Torckan ej kunnat komma fort: så at aspecterne äro bedröflige. Jag hör, at denna Frost ock på Svenska sidan gjort skada. Men man hugnar oss med den tidning, at Österbotten denna gången sluppit; som var lycka, ty annars hade folket där hopetals dödt. Vi hafve annars haft tiggare-flockar nog derifrån; äfvén som ifr. Ikalis, hvarest dock nu, äfvén som i hela öfra Satakunda, kölden gjort långt mindre skada, än i nedra delen. Också hafve vi trösteliga Tidningar ifr. Tavastland och Savolax (undantagandes at torckan ock där plågat Landtmannen). Men Hafskusten af Nyland klagar starkt. Åtgången på säd har här varit så stor, at ej allenast eget förråd, utan ock par laster utländsk (Lifländsk) Råg strukit med; och marknads-dagen, då förrådet blef allt, innan far-tygen hunno ankomma, säges at Augustin tagit 6 Rdr för de sidsta tunnorna: nu säljer han för 14 ¹/₂ Plåt tunnan. Til Österbotten har ock sjöledes säd härifr. afgått. Imedlertid är ej brist på bränvin! Väderleken här synes tämmel. varit lika som i Sverige: ombyte mellan torcka och kall bläst. Men våra Trägårdar gifva ej lika förhoppning: masken grasserar i dem grufveligen, och ingen vatning förmår hindra torckans förödelser. — Hugneligt är för det närvarande at Agio och Coursen kan fällas; önskeligt, at det ej må komma surt efter!

Presid. Lode reser i dessa dagar til Wasa: förmodl. lär Hisinger til den tiden återkomma ifr. Idensalmi brunn. Bägge Presidenterne lära väl fortfara at vara vänner, ehuru en revers som incommoderat den härvarande, blifvit hitsänd ifr. hans fordna vänn, h:ken dock ej ännu erhållit Betalning derföre.

Knorringska creditorerne äro det beskedligaste folk i verlden: proclama dagen infaller i Febr. månad. Ingen påstod arrest åt honom, utan tvärtom fick Frun (som skal söka boskillnad?)

taga ur boet en hop saker, likväl emot borgen. Han flyttar nu ut til Wartzala med hela sit Hus: och Gen. Wrede emottager i stället hans rum i Staden. Monktell ligger här i Staden illa sjuk; äfven som hans Syster Fru Lilius (som är barnlös). Om Jockis utbudande til salu, äre vi här lika ur stånd at gissa oss fram, som Bror: någon speculation ligger väl derunder. Priset har jag hört äfven här til samma belopp angifvas: får han den summan, så må han väl sälja egendomen. — Soml. gissa, at som det nu är afgjort at Gen. Wrede gifter sig med Fru Carleson, speculation kunde vara at förmå honom til at köpa Jockis. Men förmodl. etablerar den Herren sig icke i Finland. — A propos af giftermål, så säges här nu, at g:le Rector Turdin, som blott är 80 år, friar til Mams. Stierna, sedan Mams. Chytraea retirerat sig ifr. sit engagement med honom.

Med en Mag. Wattrang sänder jag til Bror Promotions-skriften och Programmet, jämte några Dispp. af mina. Den M. Palander som var Primus, har nu vändt sig til Studium Mathematicum; och som han har et godt hufvud, tror jag at han deruti skal göra goda framsteg. Han är Informator för Hellenii barn. Också Rector Wallenberg har sökt Mathes. Professionen; men hans skrift ankom post fatalia: ne sic quidem male. Adjuncten Alopæus skal hafva fått Lectionen i Borgo, efter min sal. bror; jag hoppas allt godt både af hans flit och värckel. goda talenter: också behöfves det! — Då Schultén var här inne til marknaden, köpte han Lagm. Stålhandskes Stads-gård för 23m Dl.; nu skal han bygga den efter sina behof.

Med Studenten Reinius Ostrob. som reste til Stockh:m för at engagera sig i Bergs-Collegio, sände jag til Bror de böcker jag och min s. bror fick til låns, såsom Vie privée de Louis XV (4 tomer), Isländska Kyrko-Lagen, Prideaux om tionden och Thorkelin; mycken tacksägelse för lånet! Item medföljde någre nummer af Åbo Tidn. på Skrifpapper, at aflämnas til Hr Öfver-Intend. Fredenheim. Item någre arck (som voro duplette) af den Lefvernesbeskr. öfver Suhm som Prof. Nyerup utgedt. Med dessa arck hänger så tilsammans, at jag fått boken til skänks af Auctor, genom Hr Höst som besökt Stockh:m; men denne har skickat mig et exemplar, hvori arcken R—Ra felas, hvaremot de nu återsände arken funnos in duplo. Nu vet jag icke, om Hr Höst är kvar i Stockh:m el. ej (hvarom Dr Rutström tvifvelsutän kan meddela kunskap); är han kvar, tillställas dessa arck honom (genom Dr Rutström), och frågas om han kan skaffa mig de bristande? Är han bårtrest, så är Bror god och vid tilfalle återsänder samma arck, då jag skall härifr. skicka dem tillbaka til Köpenhamn. Jag

förmodar at Bror vet hvarest Rutström bor, och genom honom kan få adresse til Höst. Men om Bror har besvär af denna commission, så var god och sänd arken straxt tillbaka.

Förmodel. har Bror råkat Landsh. Lode, äfven som Capit. Pryss i Stockholm? Med M. Wattrang, i samma paket med Dispp. etc. följer ock en Riksg. sedel på 16 sk. som jag fick af en bonde, och som man här ej vill mottaga för god, emedan en del af nummern felar: manne den i Stockholm godkännes? Skadan är ej stor i fall den casseras; men Bror torde vid tilfälle kunna derom skaffa sig kunskap. Ass. Wallerian har bedt mig skaffa honom underrättelse, om Svenska Acad:s Högtids-dags Handlingar (Talen begär han ej) sedan 1788 kunna fås til köps, dem han gerna ville äga, och hvad de kosta? Holmberg lärer kunna lämna en sådan nota.

Nästa gång mera: nu blott ang. vår förargeliga Jämjärvi sak. En torpare derstädes (Joh. Matsson Haavisto) under Hintu hemman, hvars torp med Hintu och Kapari hemmans-åboers hjälp, af hans fader blef uptaget, har af Ägodelnings-Rätten (under d. 28 Junii 1797) blifvit derifrån dömd, och Torpet tillagdt Jöran Jöranson Ojanperä, såsom et Krono-Nybygge. Genom en reservations-skrift, ingifven 1797 d. 26 Julii, samma dag som Acad:s d:o, har han förbehållit sig at få, jämte Acad. deröfver besvär anföra. Och som Landsh. öfversändt bägge dessa skrifter til Konungen, så har Kongl. befallning af d. 16 April 1798 til Landsh. ankommit, at infordra så väl Acad:s (h:ken beslutit at frångå sine besvär) som Torparens ordentliga besvär. Hvad står nu at göra? Alanus har alla hithörande Handlingar, utom de som til Bror blifvit öfversände. Och om Bror icke finner sig hafva tilfälle at snart författa det benäget utlofvade projectet til en skrift öfver hela denna saken at hos Kgl. M:st insinueras, så meddela mig blott några reflexioner och tankar deröfver, til hjälp för Alanus, som jag skall tilhålla at skriften upsätta. Ty något steg måste nu vidtagas. För samma orsak täckes Bror ock hit återsända de til denna led-samma sak hörande Handlingar, som jag skickat til Bror; på det vi måtte kunna utstudera de bästa råd at hjälpa oss, så godt vi kunne, ur denna labyrinth. Må väl!

Nu skingras Cons. Ledamöter, så at ej många blifva kvar i staden. Hellenius reser til Loftsdal i veckans slut. Bonsdorff vistas på Brinkhall. I morgon skall jag på några dagar besöka Schultén (hvars Svärfar nyl. dödt).

P. S. Jag tycker at Frantzéns promotions gratul. är så vacker, at den väl förtjenar i någon Samling omtryckas.

CLXXVI.

*Ankom d. 22 Julii.**Besvar. d. 25 d:o.*

Åbo d. 16 Julii 1798.

S. T. Af Prof. Holmberg har jag erhållit så väl paketet som Brors bref af d. 10:de hujus, för h:ka bägge jag ödmj. tackar. Nu sänder jag med Regem. Pastor Wegelius til Bror den begärde continuation af Vörlunds Disp:n (han har nu blifvit Vice-Häradsh. sedan han en tid förestått Lili Jurisdiction, och har derunder nog myndigt och framfusit sig uppfört); item par stycken af dem Frantzén, på Philos. Facultetens begäran præsiderade före, sedan vi genom Lindqvists död och Gust. Gadolins frossa, ej sågo oss i stånd att annars expediera alla Candidaterne; jag sänder för ro skull de Philosophiska ibland dem, at Bror måtte få se, hvad methode at philosophera han följer; ostridigt är han bättre Poët än Philosophe, men dock ej heller såsom tänkare föraktelig, allenast stylen hinner bli mindre Epigrammatisk.

Schalberg fortfar at laborera med sin vattusot i benen: hans starka natur, har härtills bistådt honom. Planman blir all: hans yngre dotters död, som fölgde så tätt på modrens, har mycket rört honom. Lefrén har under sommaren åter litet repat sig, och dricker brunn i Nådendal, där ock i år et talrikt sällskap af Fåhré blifvit samladt, dock mindre än i fjol. Deremot aftynar Åbo Brunns-Sällskapet mer och mer.

De Dispp. jag nu sänder, äro Brors egne. Ibland dem är ock Tengströms continuation af vita Rothovii: första delen utkom 1796; den lär Bror hafva fått? I annat fall skall jag sända den: Brors exemplar deraf har jag redan hunnit bära upp på Acad:s Bibliothek. — Af Journalen för Svensk Litteratur har Bror af misstag nu sändt mig 2:dra Bandets första Häfte, som jag redan förut erhållit; hvarföre detta nu återsändes.

Vörlund skal gifta sig med yngsta Fröken Köhler, och skall bjuda till at accordera sig til Häradshöfdinge efter Lilius, om det kan lyckas. Lilius, som alltid varit lat etc., är nu ock blefven sjuklig; huru han, efter sin Frus död förliks med sin Svåger Munktell (som åter blifvit frisk), får man se: denne bor nu i staden, sedan KrigsR. Knorring flyttat til Wartzala. På auction,

har af Knorrings meubler etc. blott lappri, til ringa mängd, förekommit: Fruen har fått, emot borgen, taga undan hvad hon begärt.

Gen. Wrede, hvars förlofning med Fru Carleson icke mera är någon hemlighet, har hyrt Jos. Bremers Hus vid torget, för 500 Rdr om året; men då äro flere bodar och magasiner som Knorring disponerade, undantagne. Visst gör den Fruen nu et brillantare partie än förra gången; men om hon derföre blir lycklig, är en annan fråga. I en besynnerlig vänskap står hon med vårt Landsh. Hus; hela sommaren har hon vistats på Runsala, och ingen dag kunna de vara hvarandras sällskap förutan.

Widenius är nu icke i staden; han lider i år en total missväxt, af frost, på sit Nautila; så at han knapt får igen utsädet. Men i Österbotten skall växten stå vacker; ock i öfre landet, på sina ställen vara hjelpelig, där ej den ovanl. torckan förstört allt, såsom med vårsädet merendels skedt. I skären, där jag rest, står rågen gles, men har vackra ax. Allt för underl. har frosten farit fram; i Wirmo har den gjort stor skada; Laitis i Wemo har mist all sin råg, men Prästgården etc. blifvit oskadd. Jag var på 8 dar rest til Nagu och Pargas.

Schultén mår väl och låter hälsa. Haartman var, äfven på 8 dar, ute på Högsar hos sin mor, med hela sit Hus. Hellenius besökte jag ock på Loftsdal. Med sin skeppare fick Schultén veta, at hans Grefve blifvit suspenderad ifr. syslan til en tid, hvilken han önskar aldrig måtte uphöra.

— Mit hufvud-ärende var, at besigtiga Sampslax präbende-hemman, som Prof. Gadd haft, och jag nu beslutit, at ex jure optionis begära. Sedan Gubbens död har Fruen, genom sin Herr Mågs anstalt, upsagt bonden, och slutit skriftligt Landbo-contract med Prästmannen Gottskalk (som blifvit ordinerad til Kyrkoh. Mjödhs Adjunct, men ledsnat vid alla prästerliga göromål, och i stället slagit sig på hushållning, köpt sig lotter i skutor etc.), som lofvat större ränta (dock ej mycket större). Bonden, hvilken oåtsporadt detta skedt, erbjuder sig at betala samma ränta; men det hjälper icke. Han skylles före, at hafva riktat sig med omåttligt skogshygge, emedan han hållit egen skuta etc. h:ket utan tvifvel händt, men hvaröfver husbonden bordt hafva et vakande öga. Vid det jag öfverfor marken (i sällskap med Schultén), fans väl skogen blifvit tilgripen; men deraf är ännu rikt förråd i behåll, åker och äng befunnos väl skötte, husen i fullt stånd, och allt utmärkte en trefven och förståndig bonde. Jag ärnar således behålla honom; och om han ock skall vika undan för Prästen, så skall det dock ej ske på mer än et år; ty jag låter upsäga Prästen med det första, så at han blott skal där kunna njuta sin fardag, men ej mer:

då han torde besinna sig och afstå ifr. hela sin dessein. Han har så plågat mig med sin trägenhet, at jag just måst afvisa honom. Men at bonden ej skall hålla skuta, och ej hugga ved til afsalu, deröfver tänker jag hålla hand. Hemmanet är annars rätt godt, fast ej stort.

Frantzén berättar det Höst skrifvit honom till, det han lämnat de defecta arcken af Suhms lefnad hos Dr Rutström, til h:ken jag nu derom skrifver.

Widenius skall få sina papper. — Alanus reser, jämte Prof. G. Gadolin, så snart denne hunnit väl tillfriskna, til Wesilax, Kangasala etc. at fortsätta Jordransakningen öfv. våre hemman, de som ligga i Tavasteh. Län, hvarmed denna operation då blir slutad. Denna anstalt befinnes vara i mångahanda måtta nyttig. Vi ärne sedan efterhand, så långt vår Torp-fond tillåter, lösa af Landtmätarena både beskrifningar och Chartor öfv. alla våra hemman, för at ej vara i sådant mörker om vår oëconomie, som ofta härtills, och helt och hållet nödgas dependera af Fogden. — Om Bror icke, såsom jag väl tror, sjelf hinner utarbete skriften til Kungen ang. Jämjärvi saken, så var god och upgif endast någre puncter och reflexioner derom, så skole vi väl här författa den: vi få ej mera dermed länge dröja; hvarföre jag ock beder, at alla dithörande acter tillika återsändas.

Visserl. var det en stor förlust för riket, at den unge prinzen så hastigt afled: dock låte vi trösta oss, häldst om Drottningen ville hugna oss med en i stället. Denna verlden är dock en underlig comedie! — Hallenbergs skrift öfv. Jobs språk, har jag sedt recenserad i en Tysk Tidning: han blandar sig i många saker. A propos af recension, så hade jag lust at skrifva en läxa öfv. våre egne recensenter, som ej omnämna förr än långt efteråt, om något dugligt utkommer hos oss, men i stället omständeligen ej recensera (ty det göra de aldrig) utan criticera Romaner och Comedier: aldrig säga innehållet (ofta ej när och hvar boken utkommit, än mindre hvad den kostar) eller planen, utan blott regalera oss med sina qvicka magtspråk. De ha ej idée om en rätt recension; om jag undantager dem som förekom i Läsnings i bl. ämnen.

Jag tycker ingen ting om de prognostica som den nye Underståthållarens befordran gifva oss; utan börjar allt mer at desperera de republica. At män upsökas, kände för delatorer och spioner under förra perioden, och staten graveras med extra löner, såsom under förmynd. Regeringen, då bristen i cassan är så stor, är elakt tecken. Dii meliora!

CLXXVII.

Ankom d. 28 Julii.

D. 23 Julii 1798.

S. T. Med Reg. Pastorn Wegelius ifr. Österbotten, som jämte sin svåger Capit. Rotstein reste härifr. i sidstl. vecka på en sump-båt, sände jag til Bror et bref (samt et innelyckt til Dr Rutström) som jag hoppas at han riktigt aflämnat. Deri berättade jag, det jag undfått paketet med Holmberg, så väl som de föregående. Påbudet om Bröllopsgården etc. har Widenius fått.

Rörande den sednaste Riks-sorgen etc. komma våre Borgare och Skeppare öfver med allehanda obeskedliga meningar och omdömen ifr. Stockholm, som utmärka en elak esprit hos därvarande borgerskap. Fru Georgii håller nu på at anstalta om sin slutel. bårtflyttning härifrån orten: Bror kan tänka, at hans vänner ej litet blefvo fägnade af hennes berättelser om hans stora nåd och anseende, som förorsakat hans befordran, honom aldeles ovitterligen och oförmodeligen! Hvad det var skada, at Prof. Gadd ej hann upleva denna tid! — Huru vigtig person Ugglas är, ses nogsamt deraf, at han är Ledamot af Regeringen i Konungens frånvaro.

Hallenbergs bok öfv. Jobs språk, har jag haft tillfälle at läsa: han är ju en Ertz-kättare; huru har en sådan bok fått tryckas i Sverige? Men hans öfversättning har, efter mit omdöme, samma fel som Tingstadii så högt prisade: näml. at vara trög och förmycket affecterad; bemödandet at i versionen intvinga alla emphaser som man finner eller tror sig finna i originalet, hindrar våre Bibl. öfversättare at ge oss en rätt läsbar Bibel-version. Ehuru Hallenbergs Bok ej säljes ordentl:n, tör dock exemplar deraf kunna fås jämväl för min räkning.

Med Wegelius sände jag ock p. II et III af Vörlunds disp:n. Det säges, at den mannen ännu i höst skal gifta sig med yngsta fröken Köhler, i hopp at Guds försyn skall väl snart skaffa honom en sysla hvaraf han kan lefva. — Hofr.Rådet Joh. Lilius ligger sjuk af slag, som gör honom aldeles lam i hela högra sidan (handen och foten); han förlorade ock aldeles målet, men är nu

så vida blefven bättre, at han kan uttrycka sig, ehuru nog oredigt, för at begära sina angelägnaste behof, och litet röra foten. Men förståndet är oskadt. — Hofr. R. Walléen har ock varit illa sjuk i en gall-feber förenad med pleuresie; men ock han repar sig, dock håller han ännu sängen. Probsten Nordling ifr. Haliko har jämväl legat i några veckor här i staden, slagrörd; sedan han blifvit litet bättre, har han låtit föra sig hem. — Gymnas. Adjuncten Alopæus har blifvit Lector i Borgo; men soml. tro, at Regem. Pastor Lindforss skall deröfver besvära sig, som vore underligt nog, emedan han ingalunda har de studier som dertil tarvas.

Ifr. gränsen förspörjes, at Ryska Kåjsaren, af omsorg at præsservera sina trogna undersåtare ifrån den farliga upplysnings-smittan, fortfar at hindra dem at resa ur landet, samt främmande at ditkomma. Bror har väl fått höra om det äfventyr som en Svensk Köpman ifr. Neapel, Kraft, som ville resa til Ryssland, utstått: han lär väl nu vara i Stockholm. Men posten går obehindradt: jag tycker dock at brefven (förutan det at de förmodl. öpnas och granskas!) borde på gränsen, för större säkerhets skull, rökas och doppas i ättika, Alle härvarande studerande som äro Ryske undersåtare, hafva fått ordres at förfoga sig härifrån, och sidst inom den 16 Aug. (gamla stylen) vara hemma; de stackarena, som hafva svårt at kunna impractisera några böcker med sig (h:ka först böra i Petersburg censureras), och intet tilfälle där hemma äga at i sine studier handledas, tycka nog illa vara öfv. dessa stränga ordres; men de måste lyda; ibl. dem är affidne Probsten Nessins son ifr. Wilmanstrand en yngling af godt hopp. Jag undrar, om dylika avocationer jämväl afgått til alla dem af Ryska undersåtare som studera i Tyskland? — Som vi här ej hafve brist på hvarjeh. apocryphiske nyheter, så har i några dagar et prat gått omkring i staden, at Ryske Kåjsaren skulle blifvit dödad; men derpå har ingen confirmation ankommit.

Sedan vi ändtel. fått regn, som varade nästan en hel vecka, (dock med mellanskof), så har väl ej hö- eller kornväxten deraf kunnat förbättras (de äro lyckliga, som få hälften hö mot i fjol, de fleste måste åtnöjas med $\frac{1}{3}$), men ärter, rofvor och en del Trägårdssaker (som dock til större delen i år blifva rara och dyra hos oss) hafva dock derigenom ansenl:n blifvit hulpne. Skörden skyn-dar på ovanl:n. I morgon börjar Alanus at låta skära på Wetti. De Råg-åkrar som kölden ej skadat, äro väl glese, men hafva vackra ax, så at vi hoppas få någorlunda afkastning deraf. Alanus lofvar sig på Raunistula Wetti en god skörd; men Widenius får knapt igen sit utsäde. Tengströms åker på S:t Mariæ prästgård, har ock tagit mycken skada; hvaremot Haartmans på Raadelma,

Hellenii på Loftsdal och Schulténs på Probstvik, se rätt väl ut. Vårsädet är allestädes uselt.

Hofr. Secr. Pomoell ärnar snart göra en resa til Stockholm: förmodl. i afsigt at bli Assessor? Men då Georgii skall härifrån taga lönen med sig, så lärer derpå ej mycket blifva at vinna, nu i början. Få se, om häradsh. Rancken vill gå in i Hofrätten? Ingen trollkarl är han väl; men han måste väl dock medföra någon routine?

Hushållningen med de vacante Pastoralierne, som vi kunne åstadkomma, sysselsätter oss nu ogement, särdeles i början, för at få den någorlunda i ordning. Consistorium har öfver detta ärende satt en Committé (Bror ser, at vi förstå imitera den stora verlden!) bestående utom mig, såsom Rector, af Cavander, Tengström och Haartman, som skall följa ärenderne närmast, correspondera med uppbördsmännen, contrahera med dem, granska deras räkningar etc. Denna Committée har måst antaga en Notarius, för at föra et slags kårt Protocoll (punctevis) och correspondencen; Haartman har åtagit sig, at föra Räkningen. Där sig göra låter, accordere vi håldst om en viss summa för hela Pastorats-inkomsten; för at slippa allt gräl, falska räkningar etc., emedan en stor del af inkomsten består af ovissa articlar, hvaröfver vi, på afstånd, aldrig kunne hålla noga hand. Där ej vederb. göra någorl. hederliga anbud, måste vi gråla med deras konstige räkningar, accordera om lön för adjuncten och den som Curam Pastoris förer, samt den som har upbördens om händer. Med Prästegårdarne äre vi värst derann; kunde vi erhålla af de fleste blott jordeboks-räntan, så vore vi lycklige; ty arrende på blott et år, om ej Sterbhuset deri ingår, är svårt at träffa. Så fort p:grne inflyta, inlämnas de emot reversal i Acad:s Ränteri, och utlånas mot ränta, tils man kan börja med någon byggnads-anstalt. — Jämte Subscriptions-listor, i form af Stamböcker, som vi låtit trycka, har jag ock låtit til våre utsedde Collecteurer i Soknarne trycka et slags circulair-bref (el. vehiculum), för at gifva dem ämne til sine värtalige tigerier: hvad vi på denne anstalt profitere, får man se.

Som Pastor Hjelt ingen anstalt gjort om den i ffol af mig omskrefne reparation på stenfoten til Brors stora byggning, så måste jag nu låta mig nöja dermed, at golfvet i köks-kammaren uptages, hålen i stenfoten inifrån med murbruk och näfver, efter möjligheten tilstoppas, samt sedan med påfylld sand betäckas. Taket på samma byggning, mot gården, öfver förstugan behöfver på et par ställen hjälpas med nytt näfver (emedan det läker); likaledes Bod-taket på et el. annat ställe. Näfver fins i förråd, sand har jag låtit hemköra, och kalk skal jag köpa till. Men

med Källar-dören, som jag i höstas lät lappa, är jag värre deran, emedan allt är så nedrött. Nästa år förestår ock en stor reparation (ty i år skall jag hjälpa mig bäst jag kan) på Trägårdsplanket och bägge dess portar. Stolparne äro förrutnade, och planket har måst på åtsk. ställen upstyltas. Nödigt blifver derföre, at i vinter dertil upköpa virke, och altså förut af timmermän besiktning och material-förslag anställles och uprättas. Jag förstår mig ej på slike saker: utan bör Bror committera den saken åt Hjelt, Widenius el. någon annan sådan man som därom har kunskap och erfarenhet.

Schalberg har nu låtit föra sig til Lundo, at där andas lands-luften: få se, hvad hjälp hans hälsa kan få deraf. Lefrén har druckit brunn i Nådendal; han börjar blifva altför svag til både kropp och själ. — Nog lär Bror råkat Capit. Pryss i Stockholm? Få se, hvad hjälp hans Fru får af sin Brunns-resa. Jag mins ej, om jag berättat, det Riddarh. Secret. Silfverstolpe var här, under sin resa upp til Tavastland och Nyland: om han härigenom tager återresan, vet jag icke.

När Cygnaeus kom ifr. Stockholm, hade han med sig en atheistisk Fransk bok (Essai de Theologie, ni fallor?) af en Marchena, som han köpt på Silfverstolpes Boklåda: det är sant, den är så usel, at förståndigt folk ej utan med förakt kunna anse den; men för många tanklöse läsare kan den, genom sin suffisanta och myndiga ton, vara farlig; och sådant drafvel borde ej så offentel. säljas.

Jag undrar huru länge vår Cantzler vill fortfara at prolongera Justanders permission, den ena gången efter den andra? Det är lycka, at nu ingen duglig competent til den Docenturen här finnes; annars vore han på dubbelt sätt Acad. i vägen. Prof. Haartmans yngsta bror, som nu låts göra tjenst vid Acad. Trägården, ville väl hafva denna plats, men han duger ej stort, och är dessutom så långt avancerad i sin lungsot, at jag ej tror det han lefver til Jul. Men af den upväxande ungdomen gifva en Salberg (son til Capit. Salberg vid Björneb. Reg:te) och en Idman (son til Probsten i Pälkäne) hopp om sig, at blifva flinka gossar, den förre i synnerhet i Botaniken, och den andre i Zoologien. Just denna belägenhet gör, at vi så mycket häldre behöfde vår Demonstrator här; och om Rutström tagit det partie at i Stockh:m qvarblifva, så kunne vi ej gerna längre tillåta honom at hängla vid b:te sysla, häldst då jämväl Hellenius hela sommaren vistas ute på sin landtgård, hvarigenom Acad. Trägården är utan all tillsyn.

Hos Frantzén har jag sedt 2:dra delen af Adlerbeths poetiska arbeten; hvaraf Bror tackes vid tilfälle sända mig et

exemplar. — Af de försök Hedberg här gjort i Portrait-målning, ser jag at han ej är någon mästare: likheten träffar han stundom någorlunda, men sjelfva arbetet är utan lif. I ritning torde han vara lyckligare, hvarom jag ej haft tillfälle at kunna dömma.

Just som jag skulle sluta detta bref, kom Secr. Pomoell til mig, och berättade at han ännu i dag är resefärdig til Stockholm; jag sänder det fördenskull med honom, i hopp at han snart nog lärer framhinna. I dessa dagar skola Gust. Gadolin och Alanus anträda sin Tavast-resa, hvarpå de väl lära tilbringa 10 à 14 dagar.

Var den handelsflottan af 18 Segel, som Engelsmännen tilika med den samma flotta convoyerande Fregatten upbragt, Svensk, såsom här säges? Eller var den Dansk? Det duger at handla, när hvardera af de krigande magterne bårttaga neutrala skepp efter behag, under hvad förevändning som dem godt synes. Och hvad är det värdt med våra convoyer?

Hedberg var i går hos mig; han sade sig skola i dessa dagar resa öfver til Stockholm, för at afhämta sit hushåll: han lofvade med samma fartyg återkomma. — En Marquard, som varit Factor hos Frenckell, och nu skall blifva Boktryckare för egen räkning i Stockholm, hade för grannskapets skull kommit i bekantskap med Regem. Pastor Monselii yngre dotter (Bror lär minnas, at Monselius bor hos Frenckell), och måste skynda sig at hålla bröllop innan barnsölet skulle inträffa: han reste nu förut til Stockholm, at bringa sina affärer i ordning, för at sedan komma tillbaka och afhämta sin hustru och barn.

CLXXVIII.

Ankom d. 9 Aug.

Besvar. d. 16 d.o.

Åbo d. 30 Julii 1798.

S. T. Mina bref med Regem. Pastor Wegelius och Secr. Pomoell hoppas jag at Bror dels redan lärer fått, dels snart lärer få. Nu skrifver jag detta med Posten, efter ej någon resande höres af, med hvilken jag det kunde afsända: åtminstone så mycket jag ännu vet. — Jag bilägger dervid formulairret til våre bref, h:ka vi jämte vederbörl. Subscriptions-Listor til Soknarne i Finland kringsända, för at tigga til vår Byggnads Fond; få se, hvad vi på den vägen kunna förtjena!

Vid Pastors-valet i Pöytis hade Sundvall stor minoritet emot den halfgalne Pastor i Kikala; och Herrskaperne (som den förre har på sin sida) jämte en del bönder, hafva besvärat sig öfv. de dervid förelupne olagligheter; såsom vanl. ske plägar, derföre, at motpartiets intriguer, genom Sokne-Prästernes bedrifvande, bättre reusserat än deras egne. Imedlertid kommer Acad:n, under det processen varar, sig til pastoralierne äfven derstädes. — Vi hafve måst gå til Revision emot en Ägodelnings-rättens dom i Mouhjärvi socken och Mäckätaipale by, hvarigenom oss öfverlopps-jorden frånkändes, til följe af Landshöfdingens bref skrifvet NB innan Kgl. M:st tillade Acad. sine hemmans öfverlopps-jord: skälet är detsamma som i Jämjärvi socken; jag hoppas vi skole vinna rättelse. Var imedlertid gunstig och understöd Academiens rätt i detta angelägna mål. Landshöfdingen har sjelf gedt sedermera sit bref en favorable förklaring; men det halv icke.

Ifr. Borgo berättas, at Reg. Past. Lindforss väreckel. besvärar sig öfv. Alopæi utnämmande til Lector. På det Bror må kunna se, huru ouplyst, confus och caplans-messig hans insigt är, och huru litet han tjenar til Lector, bifogar jag hans Theser; var god och visa dem för Hr Landsh. Rosenstein, och Dr Petrejus, med flere h:ka torde til äfventyrs i Beredningen etc. komma at influera på denna sak. Det vore at ännu ytterligare förstöra detta Läroverk, om sådane Lectores ditsattes. Alopæus är deremot en väreckel. snäll och tjenlig man. Lindforss anför til skäl 1:o at Alopæus ännu ej fyllt 25 år (som sker i nästa Octobris början, hvarförrinnan saken föga afgöres) ehuru han redan erhöill Kongl. dispense då han blef Gymn. Adjunct; 2:o at han ej bör få bli Consistorialis, då Fadren förut är Ledamot; men Bror vet, at där behöfs blott 5 ledamöter til besluten, och Lindforss är sjelf i samma cas, ty han är gift med Lect. Borgströms syster. At hans Prästermeriter ej här böra gälla mot Alopæi rätt såsom Gymnas. Adjunct och den där vid Acad. utgedt sub proprio præsidio 4 artiga dispp. varit amanuensis Bibl. härstädes (samt jämväl haft Bibliothecarieförslag) och gjort sig känd för en snäll Academicus, synes ostridigt. Lindforss (som skall rest öfver til Stockholm at drifva sin sak) är ej en gång Magister; är en besynnerl. man, hörande til den pietistiska ligan, envis och sjelfklok. Det vore synd, om han blefve Alopæus föredragen.

Ryska Käsaren fortfar ej allenast at utestänga alla utlänningar ifr. sit rike, för at hindra den farliga uplysnings-smittan (Posten är dock fri; men som alla bref där noga besiktigas, lära de ej behöfva rökas och doppas i ättika), utan har ock förbudit de Svenske undersåtare som ha gemensam kyrka med Ryska, t. ex. i

Menduharju och Kärämäki, at öfv. gränsen besöka Gudstjensten; dit de förut en liten tid med militairisk escorte beledsagades, och likaledes åter tillbaka, at de ej skulle få smitta hans trogne Ryssar! De här Studerande Ryske undersätare äro ock befallde at inom d. 16 Aug. g:la stylen, alla förfoga sig hem.

Ifr. Schultén får jag hälsa; han var i staden för några dagar sedan. Den svåra Orcan som d. 24 här på orten grasserade, har gjort honom en stor skada: den bröt ej allenast omkull Väderqvarnar, plank och gärdes-gårdar för honom, utan bårttog ock 11 ladu- och Ri-tak, ja en del af sjelfva byggningstaket, hvarifr. den kastade stockar i trögården med sådan häftighet, at flere fruktträn afbrutos. Det åtföljande haglet, slog sönder hans fenster, nedslog hvetet och tröskade ut en del af rågen! Et härifr. utgående skepp, var på vägen at kantra på Erstan. Allt höet på en stor äng på Saris, fördes bårt. B. Mannerheim på Willnäs har ock mist ladutak, plank etc. Sådana olyckor äro hos oss, Gudi lof, sällsynta! I staden var Orcanen ej altför stark.

En olycklig händelse, som i fredags timade ute på Ekestensholm, har svårt bedröfvat vår g:la Bisp: näml. då han med 2 sine söner var ditrest, sköt den yngste, som nyss fyllt 15 år, drängfogdens (el. gårdsfogdens) hustru derstädes til döds, af oförsiktighet, då han fingrade i köket en där stäld laddad byssa. Inge flere personer voro inne; men han kom straxt han litet sansat sig ifr. sin förskräckelse utlöpandes och skrikandes på gården, där folk mötte honom. Deröfver skal i morgon ransakning i Cons. minori anställas. Prof: Gust. Gadolin och Alanus äro nu på sin Jordransaknings-resa i Tavastland. — Mera mins jag ej nu at berätta. Må väl!

P. S. Bror lärer väl tillåta, at jag, när jag skrifver til Petrejus, berättar det Bror fått ex. af Lindforssens Theses.

CLXXIX.

*Ankom d. 14 Aug.
Besvar. d. 16 d.o.*

Åbo d. 2 Aug. 98.

S. T. Var gunstig, och befordra bilagde Bref til sine ägare. Ingen ting föränderl. har här passerat. Boskapssjukan börjar nog grassera i orterne; dock ej så som i Lifland, där inom några veckor 8000 Hästar skola störtat, såsom våre skeppare berätta. Härhos följer et Ex. af Bonsdorffs frågor, som Hush. Sällskapet låtit trycka och utdela: de äro visserl. för många, och omöjelige at alla besvara. Men man har trodt, at superflua non nocent: de ge dock tillika en Sciagraphie för Hushålls-upmärksamheten. Må väl!

CLXXX.

*Ankom d. 11 Aug.
Besvar. d. 16 d:o*

Åbo d. 6 Aug. 1798.

S. T. I fredags om aftonen kom Fru Jusléns betjent Nordgren hem; men det Bref til mig som Bror lämnat honom, har han förlorat. Det vore dubbel harm, om det innehöll något angeläget. Ännu kl. 5 e. m. då han tog fram alla sina bref, har det varit tilstädes; men då hade han bredt ut brefven på sin säng i Cajutan, och under det han som hastigast gått ut på däck, har det blifvit bärtstulet af någon, som i anseende til brevets storlek utan tvifvel trodt at deri skulle finnas p:gr. Nordgren är eljest en så pålitlig och beskedlig karl, at jag fritager honom för all misstanka. Han misstänker sjelf en Gesäll ifr. Stockh:m som legat med honom i Kajutan, och varit i p:ge behof; men oaktadt all efterspaning, har han inga spår til ogerningen, hvarken då straxt eller sedan, kunnat upptäcka: förmodl:n har skuren, då han inga p:gr fann, kastat brefvet ut i sjön, genom det öppna fenstret? Alla de andra brefven lågo orörde; de voro små och tunna. Han säger, at et bref til Prof. Hellenius lärer legat, efter Brors utlåtelse, inom

samma couvert? Jag är rätt orolig, tils jag får förnimma, af hvad beskaffenhet Brors bref voro; det är första gången, som en sådan olycka händt mig med de Bref Bror mig tillskrifvit.

G. Gadolin och Alanus äro ännu på sin resa. Gubben Biskopen har i dessa dagar varit sjuk: utan tvifvel har den fatala händelsen med hans yngsta son, kostat förmycket på honom, som så högel. älskar sina barn. — M. Gabr. Avellan, som under en resa til sin bror i Kumo, blifvit skaml. bestulen af en tjuf som öpnat hans bureau stående i samma rum där hans hustru och piga lågo, har i stället at såsom naturligast skulle synas, med sin misstanka falla på pigan och hennes kunder, med sin vanliga framfusenhet derföre beskyldt 2:ne i grannskapet boende studenter (han bor i sin broder Probstens rum nära Nummis kyrka), ej allenast medelst uppenbart prat, utan ock genom en til Rectors-ämbetet ingifven skrift, deri han begärde visitation hos dem. Men som de härtils lefvat oförviteligen, kunde jag på de af honom upgifna altför svaga anledningar, sådant honom ej bevilja; imedlertid hafva nu Studenterne, som fått höra af hans prat, begärt stämning på honom, för at erhålla reconvention.

Med en ung Wallenius, son til Fogden i Karelen, som reste til Stockh:m at engagera sig i Cammar-Collegio, skref jag några rader til Bror, och besvärade med 2:ne innelagde brefs framskaffande. A propos af Cammar-Collegio, jag har hört säkert folk säga, det man gjort vår Winter offert af at succedera Liljenheim; jag vet icke, hvad han må ärna göra?

Gen. Wrede är nu bårtrest härifrån. — Fru G. omtalar för sina anhöriga och vänner med mycken förnöjelse i hvad nåd hennes man står. — Pres. Lode är ännu qvar i Wasa, där både R. och H. stadnat qvar at få råka honom.

En Comte De S:t Mougre om jag hörde rätt, som reste öfver på samma båt med unge Wallenius, och var kommen ifr. Petersburg, råkade jag på gatan, vid det han skulle gå om bord: han tycktes vara en Emigrant, och lofvade resa omkring i Sverige, det han gör utan allsköns stat; jag undrar hvad det var för en man? Ändtel. har man nu ock af Tyska aviserne fått se, med hvad sorgfällighet Ryske Käsaren bjuder til at utestänga den farliga uplysningen ifr. sit rike: få se, huru vida han deri reusserar! Prinsar etc. håller han med godt skäl för icke farlige; men de lärde ville jag ej råda at resa dit! Möjel. kunde hans försigtighet, om den länge fortfar, åter försänka Ryssland i sit förra tilstånd. Oss gör han deri en värkel. tjenst, at han hindrar våre lurendrägares resor öfver gränsen, h:ka redan märkel. aftagit; men Wiborg och Fredrikshamn lära ej ha skäl at fagna sig deröfver. Af de 8 Ryska

studenter som denna termin här varit, äro 3 ännu qvar, i brist på rese-p:gr, på h:ka de med mycken oro vänta. En af dem kom ifr. Borgo i förtid, för at taliter qualiter förskaffa sig namn af Student, innan han skulle skiljas ifr. all communication med den uplysta verlden. Må väl!

P. S. Var god och befordra närliggande bref dess ägare til handa.

CLXXXI.

Ankom d. 28 Aug.

Besvar. d. 31 do.

Åbo d. 16 Aug. 1798.

S. T. Detta bref sänder jag med en Magister Engstrand, Smolandus, som reser hem genom Stockholm; han lofvar lämna det til Hr M. Utter, som nog skaffar det Bror tilhanda.

Då Bror sidst var god och sände mig Silfverstolpes Journal, medföljde äfven 4:de Häftet, som Bror redan tilföre skickat til mig, och som altså var duplett; hvarföre det nu återföljer. I fall Bror ej redan tagit de 2 vanliga Exemplaren (för Ass. Wallerian och mig) af Läsningsens sidst utkomna stycke, så behöfver Bror nu (äfven som framdeles) ej göra sig besvär med dess hitsändande; ty Utgifvaren har nu gjort anstalt derom, at detta arbete fås här i Åbo för samma pris til köps som i Stockh:m.

Lagman Stålhandske, som jag härom dagen träffade på gatan, är nu så klok som han någonsin varit, går och åker ute, och pratar tok. Ännu bor han hos Haartman, men skall i höst flytta derifrån. Hos den sidstnämde träffade jag i går Dr Åkerberg, som nu hitflyttat med hustru och barn.

Af våre Pastoral-inkomster har ännu ej mer än litet öfver 500 Rdr influtit; vi hålle nu nitiskt på at göra denna inkomst litet mera lönande, men för at undvika allt gräl, proponere vi de administrerande prästerne at ingå med oss accorder om en viss summa i et för allt, t. ex. 555 Rdr 26 sk. 8 r. för Randalalmi om året, då de slippa allt räknings-förande etc. Hvad synes Bror om denna idé? Vi vänte nu vederbörandes svar. Gå de ej in i detta förslag, så få vi ledsamma liqvider med dem: hvarpå vi redan hafve prof.

Härom dagen har en par års gammal son blifvit synlig i Amir. v. Stedings Hus, hvilken härtills blifvit i Stockh:m i tysthet

upfostrad. Förmodl. är han född sedan Frun varit öfv. et år skild ifr. sin förra man?

Om jag ej bedrager mig, så bad jag Bror at prænnumerera på Gjörvells så kallade Testamente, med hvars utgifvande han nu sysselsätter sig. För gammal bekantskap skull vill jag se, hvad gubben nu rör ihop för saker.

Om några de nödvändigaste reparationerne på Brors gård, som jag nu måste besörja om, skref jag sidst: af de bräder Bror har i förråd, lærer mig tillåtas at lappa Källare-dören, bod- och stora byggnings-trappan, med dylikt smått. Häckarne i Trägården låter jag åter putsa. Trägårdarne löna ej mycket i år: Gadolin får vackert sätta till för sin stora Trägård. Torckan har varit altför svår, och sedan brunnarne torckats ut, har vatningen blifvit dubbelt besvärlig. Ehuru vi haft et regn-skur vid pass hvar 14:de dag, så var dock jorden redan blefven så uttorckad, at det ej något velat förslå.

Af våre återkomne Acad. Deputerade hafve vi blifvit under rättade, at kölden ingen skada gjort i öfre Satakunda och i öfre Tavastland; men nedra delen, ifr. Tavastehus och allt hit, har lidit mycken skada. Herren på Jockis får knapt igen utsädet. Boskaps-pesten har ock grasserat, särdeles i Tammela, Urdiala, Ackas och Wesilax; item mångestädes i Nyland, och på vissa trakter i Åbo-Län. Blott i Portas by hafva 10 Hästar störtat.

Innelyckt följa 10 Rdr til de böckers uphandling (om de finnas hos Silfverstolpe etc.) som på bilagde nota äro upteknade. Innan kårtt skall jag skicka mera p:gr.

Med Secr. Pomoell torde blifva lägligt tilfälle at återsända acterne rörande Jämjarvi saken. — Må väl!

P. S. Jag skulle skicka Bror Franzéns tal, som han här höll öfv. Konungens förmälning och som nu först hunnit tryckas; men han har sagt mig at Utter fått exemplar deraf. Franzén är nu rest til Borgo, at hälsa på sin svåger och syster.

CLXXXII.

*Ankom d. 31 Aug.
Besvar. samma dag.*

Åbo d. 27 Aug. 98.

S. T. Ritmäst. Hedberg har riktigt aflämnat paketet jämte Brors bref af d. 16 hujus: hans resa gick snällt, han har nu tagit sin hustru med sig, och ärnar således stadna här qvar åtm. tils vidare. Om han ännu har fullmagt på sin sysla, vet jag ej; jag råkade honom på gatan, då han hade sin hustru i sällskap, som är en helt ung och hyggelig mskja.

Är det säkert, et Lindforss afstått med sina besvär öfv. Lectors-syslans bårtgifvande? Jag har ej särdeles förtroende til det devota folket; för lättheten at liqvidera med Vår Herre, tillåta de sig alla slags knep utan särdeles betänkande. Dock tror jag nog, at han häldre emottager Randasalmi el. Piexämäki Pastorat, där han til själarnes upbyggelse mera kan uträtta. Han har ock utarbetat et stort opus i k. historien, utdraget förnämligast ur Baronius! (såsom min s. broder mig berättade), h:kets censure Borgo-Cons:m velat sig undandraga. Det är författadt på Svenska. Var god och hör efter, om han väreckel. nedlagt besvären mot Alopæus.

Den af Bror meddelade index 2:dus libror. etc. är lika sådan blott curiositet som index 1:mus (som jag dock nog hade lust at äfven se), emedan auctionen där säges vara utsatt til d. 6 Nov. 1797, och är altså längesedan förbi. Gerna hade jag sedt den i fjol denna tiden! — Af Planck, så väl för min, som Acad. Bibl:s och för Pihlmans räkning, vill jag gerna hafva fortsättningen, 3 Exemplar. — Hvem är auctor til den första afhandlingen i Krigssamlingarnes 4:de del (om krigslagar)? Männe utgifvaren sjelf är författare til den i sednaste delen af Läsning i bl. ämnen införda afhandlingen emot Bergsbrukens missbrukade företräde framför Landtbruket?

Hos oss säges, at Hertigen och Hertiginnan redan rest bårt. Item at Gen. Wrede skall utvärkat sig tilstånd, at innan änke-året gått til ända, få gifva sig med Fru Carleson: det är at hafva

bråttom! Våra fruar, som med dylika saker pläga sysselsätta sig, mena at det giftet ej blir bland de lyckligaste, (i philos. mening).

Bror nämner den bekante Probsten Widberg: honom känner jag icke! Jag tycker, at på en tid då agio och cours äro så istadige, och Riksgälden så ofantelig, dryga rese:gr och anhållningar om så ansenl. särskilda gälders betalning, ej skola vara litet brydsamme! — At Höpken skulle få nåd, var at förmoda: han har ju förhållit sig aldeles enl. Cavaillers-Moralen! — Männe den unge Gelin nu räknar på at blifva ensam, eller i bolag? Hans Frus ålder borde väl göra det förra alternativt sannolikt; men vanan?

Tack för de flere nyheter! — Jag tycker at Brors resa måste varit i flere afseenden interessant. Jag slipper denna sommar ej ur fläcken. — Jag råkade redan afsända det dupletta ex. af Journallens ena Häfte, innan jag erhöll Brors bref. — Behöfver Bror något Ex. ännu, af antingen Franzéns promot:s skrift, eller Bonsdorffs frågor, så skal jag dem med första lägenhet öfversända. Franzén är ännu på sin Borgo-resa.

Visst hade de några Hist. omständigheter Bror omnämner, kunnat af Bonsdorff upptagas: men han ville vidröra blott det economiska. Då framdeles de begärde Sokne Beskr. inkomma, tycker ock jag, at någre puncter väl kunna tilläggas.

Nu har Lydman köpt åt sin måg Rancken Georgiis stadsgård för 34, och Jungfru Augustin Hirsund för 70 tusende Dl. k:mt. Så at den mannen är på allt sätt lycklig, då här sägs, at han ock fått ansenlig tilökning på lönen vid sin nya sysla. (Til sådant fattas ej p:gr!). — Har Bror prænnumerert (som jag vill minnas?) på et ex. af Gustaf Adolphs portrait (som Bause gravert) hos Lüdeke, på min räkning? — It. på Gjørvells nu utkommande opus, som han kallar sit Tes:te?

Med Mag. Engstrand, Smolandus, sände jag til Bror et bref, och deri 10 Rdr. Han skulle aflämnas brefvet hos M. Utter, at Bror tilställas. Nu följer innelyckt 10 Rdr till: Summa 20 Rdr. Om hos Silfverstolpe etc. finnas de böcker, som på bilagde lista finnas förteknade, så var god och köp dem. — Må väl!

CLXXXIII.

Ankom d. 10 Sept.

Åbo d. 3 Sept. 1798.

S. T. At Hedberg riktigt aflämnat Brors paket och bref, har jag redan berättat. Sedermera hade jag den fögnaden at erhålla Brors bref af d. 24 Aug. med posten. Deraf ser jag, at Bror tagit Gustaf Adolphs portrait, som jag förmodl. får med Pomoell; lika välkommet dermed, är Vie de Chatherine.

Jag har denna tiden läsit Curtis märkeliga Memoirer öfv. Venedigs förra Regering: det var en despotisme och et tyrannie som var horribelt. Sant är, at han såsom sjelf förfölgd, kan vara partisk; men han bevisar så mycket med facta och ojäfviga documenter, at det väcker horreur, och nästan försonar läsaren med Fransosernes någre år efter denna boks författande, verkställda våldsamma occupation af denna stat. Ej mindre märkelig är en anonyms berättelse, öfvers. på Tyska, om Kosciuscos misslyckade Revolution i Polen; bägge dessa böcker har jag fått directe ifrån Tyskland.

Förmodl. har Bror fått mina bägge sidsta bref, jämte medföljande 20 Rdr, til bokhandel. Få se, huru mycket af de requirerade sakerne som kan fås i Stockholm. Bokhandl. Holmberg har hitsändt en expedit, som säljer en hop af hans böcker: få se, hvad marknad han gör. Som Frenckell ej är antagen til Bokhandlare, fast han fortfarit at sälja böcker på samma sätt som Svederus, så kunde vi ej förmena Holmbergs utskickade at här utbjuda sit kram; han räknar i synnerhet på höst-marknaden.

Widenius är rest med hustru och barn til Kyro: när han återkommer, skall han få brefvet. Den Mellin, som Bror nämmer om, känner jag nogsam: han är i sina stycken ej oäfvnen, är ock ej utan folkvett. Men tiltagsen och häftig var han känd för at vara under sina Student-år: för öfrigt af god conduite.

Med första resande skall jag sända continuationer af Juustens Chronicon så väl til Wallenius som Petrejus och Lüdeke. Bror skrifer, at för den förstnämde felas pars 46, 47 och 48: han har då de följande, til och med part. 51?

Jag fick sedan af Winter sjelf höra, hvad ample anbud han haft: det fordrades verkel. stadga och klokhet at emotstå en sådan frestelse. — Visserl. är det svårt, at såsom vi nu måste göra, tigga hos allmänheten; men sedan Regeringen sjelf (til Flottans utrustning för par år sedan) föregått oss med så högt exempel, så få vi väl ge oss til freds. Och då den mäktige Ryske Kåjsaren prenterter, at hans Adel i Lifland på privat kostnad skall uprätta sit universitet, hvad är under, om den fattiga Sverges krona måste gripa til tiggeri hos privata? Imedlertid spelar jag, såsom Acad:s Rector, dervid en ledsam role: jag måste i synnerhet här i staden, gå omkring för at värfva biträde.

Anmäl min tacksägelse hos Hallenberg för hans bok. Om han i stället vill hafva mina dispp., så skola de stå til tjenst. Oss emellan, skulle jag tycka mera om at få af honom arbeten i Historia patriæ, än i Exegetiken! — I fall Bror åstundar af Frantzéns promotions-skrift några flera exemplar, så har jag, genom de nya Magistrarnes benägenhet, råd derpå.

De Ryske Studenterne som reste härifr. fingo ej taga sina böcker med sig, utan måste lämna dem hos Holm på Abborfors. När resande nu slippa öfver gränsen (som sker med många omvägar, och sällan), så måste skjutsbönderne spänna ut sina hästar, och vända om på Gränse-bron; derifr. måste den resande sedan gå til nästa by at förskaffa sig ny skjuts, som på Ryska sidan är så mycket svårare, som där intet gästgifveri är anlagdt. Alla bref ifr. vår sida, sändas först til Petersburg, där de öpnas och läsas, och så först tillsändas ägarena, t. ex. i Fredrikshamn. Ekesperre är afskedad ifr. Post-Commissarie syslan i Fredrikshamn (dock i nåder, så at han fått pension och en hop bönder), och en Rysk Major i hans ställe tillsatt.

Har Bror svarat på Hush. Sällskapets kallelse-bref? Bror ser af en annonce i våre Tidningar, at det åstundas; emedan de som ej svara, icke kunna på den lista öfv. Ledamöterne, som skall til d. 1 Nov. tryckas (då Sällskapets högtidsdag firas, præmier utdelas etc.) intagas. Har jag berättat, at Presid. Reuterholm gifvit Sällskapet en stötande refus på dess kallelse? — Sedan jag läst afh. om Krigslagar, tycker jag mig nogsamt igenkänna auctoren. Icke alla tryckfel äro anmärkte, som deri förekomma, t. ex. *invänd* för *omvänd*, etc. — Jag hindras af främmande at fortfara; det öfriga härnäst.

CLXXXIV.

Ankom d. 10 Sept.

Åbo d. 6 Sept. 1798.

S. T. Så väl paketet, hvilket Pomoell hade med sig, som Brors bref af d. 31 Aug. har jag bekommit, och tackar för portraitets och böckernes öfverstyrande! Widenius är ej ännu hemkommen, och Hellenius väntas ej heller in til Staden förr än i nästa vecka, då jag skal hos honom uträtta det ärende Bror skrifvit om. — Det är väl, at brefven med p:grne kommit Bror riktigt tilhanda.

Oaktadt försäkran af Frantzén (som ock ännu är bårta på sin Nyländska resa) har härtils ej något af Läsningen i Bl. ämnen blifvit i commission sändt til M. Winge; så at det var rätt väl, at Bror hann sända N:o 14 och 15 til mig. Tils ny underrättelse om b:te anstalt af mig meddelas, tackes Bror fördenskull fortfara at sända til mig hvad af Hr R. Adlersparres skrifter utkommer, efter förra vanligheten.

När man i Litt. Journalen hinner til recensionen af Mathesii, Palanders och Grönlunds disputationer, så väntar jag mig förtjent bestraffning för det jag vågat yttra mig ogent emot Kantianismen. Den afh. som är i sidsta stycket af Läsning uti Bl. ämnen (förmodl. af Boëthius?) til denna philosophies försvar, röjer ganska tydel:n, at enl. samma philosophie, Guds existence ej skall kunna demonstreras, utan måste blott tros, för behofvet deraf i Moralen: msk:n är näml. hel och hållen, med sina begär, sina tankar och behof, en Fabel; man måste med denna fabel amusera sig, bäst man kan, men bevisas kan den icke, det är, för värckelig sanning får den ej antagas. I fall jag får tid, har jag lust at upsätta några Reflexioner öfv. denna philosophie: menar Bror at de til införande i b:te period. arbete skulle emottagas?

Af Tyska aviserne hade vi redan lärdt, at Engländarena åter upbragt en vår Convoy; hvad säger Regeringen derom? Larmar man åtminstone icke? Om de förklara oss uppenbart krig, hvad annat förhållande kunna de emot oss i akttaga? Äfven härifrån har man ärnaat sända några skepp til Medelhafvet efter Salt, lastade med bräder etc. Men hvad står nu at göra, då ingen neutralitet

respecteras? — Underlig är expeditionen under Bonaparte, och underligen länge måste vi vänta på säkra underrättelser om densamma. Jag vet ej hvilkendera af de stridande parterne jag skall önska duktigt stryk; ty bägge förtjona de det, och på annat sätt blir det aldrig fred af, så at andra msk:r få blifva oanfäktade. Bedröfligast för oss är, at Coursen och agio så oerhördt upstegras!

Här pratas, at K. lofvat inom 4 år betala H. Carls skuld: det vore en ny tilökning på bördan! Och utan tvifvel gör han nu åter en ny gäld, och den duktig, at åter härnäst hvälfvas på Riket!

Hvarifrån har Bror fått berättelsen om Gadolins resa til Österbotten? Någon sådan har han icke gjort, utan var på Jordransakning til öfra Satac. och kom derifrån, med Alanus, tillbaka genom Tavastehus, hvarest de om Ekestubbiska Frälse-ränte fordran tillika skaffade riktig uplysning ifr. LandsContoiret derstädes. Nog tror jag, at han värckel. var sinnad, at ifr. Orivesi göra en skutt til sin gode vän kyrkoh. Wegelius i Lill-kyro, och tillika hälsa på någre andre bekante, samt återkomma långs med Österb. vägen; men för den oro som Wilh. Gadolins olyckl. skott förorsakade hans g:le fader, kunde han ej dröja, och imedlertid lämna honom här ensam: ty det är denne sonen, Gustaf, som är Gubbens förnämsta stödje-staf. Johan är ej homme d'affaires, utom i sin privata œconomie, som oughörligen sysselsätter honom.

Den M. Harfvelin som söker Cap. syslan i Finskan, må församlingen veta at i Herrans namn förbigå: han har i sina skof varit aldeles ifrån förståndet, och ser jämväl förvirrad ut. — Jag mera beklagar Tolpo, än feliciterar honom, at hafva fått Sagu pastorat, med vilkor at gifta sig med förra kyrkoherdens änka!

Nu har jag låtit göra på Brors gård de oundgängligaste reparationerne, med all hushållning; de äro ock obetydlige, förutan at jag måste låta göra källare-dören och brädfordringen dervid, af nyo, emedan allt var ruttet; och då köks-kammar golfvet uptogs, för at fyllas under och med mossa och näfver emot den krassliga sten-grundvalen förses, föll hela muren omkull: den består näml. af blott kuller-stenar, osprängde och runde. Som jag hvarken hade sprängd sten til hands, eller visste huru pålitlig grunden må vara, måste jag af samma stenar låta å nyo mura upp samma mur, provisions-vis til framdeles omskapning, bäst ske kunde; nog lär den nu stå i några år sådan den är. Emedan golfvet dels gifvit sig ned mot b:te vägg, dels ej var nog uphögd t öfver muren, samt rottorna dessutom dragit sanden undan, kunde ingen värma stadna qvar i kammaren. Endast några golfbräder insattes nya: de öfrige måste duga tils vidare. Nu blef fyllningen förökad, och muren

lerslagen, samt rappad utan och innan. Äfven som jag låtit rappa alla stenfötterne, efterse skårstenarne etc. Trägårds-planket blef lappadt tils vidare; någre trappor (til stora byggningen, bodan, stallet) reparerade, bodtaket hjälpt etc.

Jag menar, det jag redan sidst nämde, at jag vid genomläsandet af afh.om Krigslagar, nogsammt af stylen och raisonnementerne igenkände auctoren; och finner nu, at jag gissat rätt. Vål vore, om vederbörande ville läsa och begrunda sådane skrifter; men det folket hafva ej hog för läsning, och taga sällan råd. Imedlertid är godt, at sådane saker sägas: i längden värekar dock det allmänna förnuftets uplysning. Af samma grund tycker jag ock mycket om afhandl. emot Bruks-despotismen.

Som vår Landsh. ändtel. ville (inter nos), at jag skulle til hans tjenst upsätta mina tankar ang. de af Committéen gjorda frågor, rörande den nya skogsordningen, så har jag gjort honom til viljes, och han har meddelt dem åt sin Landssecr. til hjälp vid Betänkandets upsättande. Få se, hvad bruk denne gör af dem. Nog skall jag begära at få se Betänkandet. I anledning af denna händelse har jag haft tilfälle at läsa Committéens Circulaire til Landshöfdingarne. Det var den lilla afhandl. i Åbo Tidn. om våre skogar, som gaf Landshöfd. anledning at deröfver begära af mig b:te pro-memoria. — Nu erinrar jag mig nogsammt Probstens Widbergs namn och memorial! Må väl!

CLXXXV.

Ankom d. 17 Sept.

Åbo d. 10 Sept. 1798.

S T. Efter nu så godt tilfälle tilbjudes mig med Herr Bremer, så skrifver jag til Bror några rader, och besvärar åter med några paketer, det ena at aflämnas til D:r Lüdeke, det andra til D:r Petrejus; deras namn äro med blyarspenna påteknade. Likaledes bilägger jag de 3 felande delarne af mina dispp. öfv Juustens Chronicon til Kyrkoh. Wallenius.

Vi hafve nu öfv. et dygn haft en häftig storm med kallt regn; få se, om Hellenius i qväll til Staden anländer. Ännu har ej heller Widenius visat sig. — Af den i dag utkomne Åbo Tidn. ser jag, at Mag. Winge nu fått af Hr Ryttn. Adlersparre i

commission at här utsälja Läsn. i blandade ämnen: hvarföre Bror täckes hädanefter sända mig blott det ena exemplaret (som jag på det sättet hoppas fortare bekomma) af denna skrift.

Frantzén var nyss hos mig, återkommen ifr. sin Nyländska resa. — Jag håller nu på at läsa Vie de Catherine II. Nog har han stundom varit illa underrättad: men är dock ingalunda en föraktelig scribent. Det vore roligt at veta, hurudan den i Berlin på Tyska öfv. henne utkomna lefvernesbeskrifningen, jämförelsevis må vara.

Af Jenaiska Litt. Zeitung har jag sedt, at et verk ang. den beväpnade neutraliteten under Americ. kriget, utkommit i Stockh:m 1798, 8:o, kalladt Nouveau memoire — sur la Neutralité armée, par le Baron d'Albedyhl. Denna skrift hade jag lust at äga. Item den Charta öfv. belägenheten af Strömsholms Canal, med en del af Westmanland och Dalarne, som genom Landshöfd. af Ugglas försorg utkommit.

När Gen. Wrede hit anlände med lof at straxt få gifta sig med Fru Carleson, fann han henne sjuk, af en fluss-feber; och som det kunde hända, at hon dödde bårt innan giftermålet hunnit fullbordas med vigsel, som hade vållat en förtretlig missräkning, så hastade han at i går låta lysa för sig (i Domk.) alla 3 gånger. Huru ordentligt det må vara, kan jag ej dömma; men har gedt vårt Stadsfolk et rikt ämne til prat. Imedlertid är hopp om Fruns restitution. När bröllopet skall ske, vet jag icke. — Unge Lagm. Hisinger väljer at bo på landet; han har hyrt Åminne (nära Billnäs) af Ryttn. Hisinger.

Som de dubbla fenstren til kammaren som Bror vistades i om dagarne, och jag nu på samma sätt nyttjar, ingenstädes kunnat igenfinnas, så nödgas jag beställa sådane: emedan rummet annars blir förmycket svalt i vinter, såsom jag sidsta vintern hann erfara. — Den starka stormen i förl. natt vred omkull et af Brors Syren-träd, det som stod i hörnet mot gården, i den lilla täppan: förmodl, hade det fel förut. Imedlertid står en stamm kvar, så at det ej stort saknas. — Nog borde Färg. Björman, som äger förra Classonska gården, näpsa sina Syrener, som aldeles skygga för Brors stora Byggnings fenster. — Classon har nu byggt sig en ny träd-byggning i Nystaden, just där Slottsgatan blir öppen emot ån; han låter nu bygga et bollverk i linie med stranden som uppåt ån sträcker sig; fortsattes det bollverket ända til förra nyk. och klockstapeln, så formas på det stället en artig plats. Må väl!

P. S. Bremer förtrodde mig, at han ärnar låta trycka et af sig författadt arbete om Masmästeriet: kan han ej tillbaka hållas ifr. et sådant oråd?

CLXXXVI.

*Ankom d. 4 Octob.**Besvar. d. 5 d.o.*

Åbo d. 27 Sept. 1798.

S. T. Brors ang. af d. 14 hujus har jag bekommit. Posterne börja nu at gå ojämnare. Med lägenhet väntar jag dem af de begärde böckerne som nu i Stockholm kunna erhållas. — Hufvud-värket af Scheller har jag förut: jag behöfver egentel. hans compendium; och dermed får således anstå til nästa vår.

Tack för meddelandet af Bringska Catalogen: jag gör nu en liten requisition af de derpå upförde böcker, om de för lindrigt pris kunna erhållas. Visserl. var denna samling långt under det jag förmodat: utan fullständighet, utan systeme. Men Lagerbring hade tilfalle dels i Acad. Bibliotheket, dels och förnämligast i Köpenhamn, at rådföra de auctorer han ej sjelf ägde.

Herr Correctorn har sannerl. med mycken antingen tanklöshet el. slarfvighet genomläst afh. i Krigs-Samlingarne, rörande Krigslagar. Jag vill minnas, at utom de af Bror anmärkte, jag äfven sidst förmälte om *invändt*, för *omvändt* p. 112: 2. I följande del blir tilfalle at ännu anmärka dessa tryckfel, läsarena til hjälp.

Visst är det besynnerligt, at om Amiralens af Wasa resa i Svenske Tidn. icke förmåles! — Af Committéen öfv. Cours- och Agio-saken väntar jag ej mycken hugnad: det ondas grund kommer den visserl. icke åt. — Var den msk:n klok, som rådde Holmberg at i öfvers. utgifva *Vie de Catherine II?* — Utan allt tvifvelsmål har Hofr. H. blifvit af osannt rykte bedragen; ty Prof. Gadolin fölgde med Alanus under hela hans Tavast-resa, och kom jämväl tillika med honom hit tillbaka: kunde således icke derunder besöka Wasa.

Jämväl vi hafve nu på en vecka haft regnigt höst-väder, med kulna dagar och stormar. — Prof. Schultén lär väl nu lyckel. vara öfverkommen; hälsa honom mycket! Underl. at den fantasten Gr. Cronstedt kan äga så mycket medhåll!

Vi äre här upmärksamme på utgången af den underl. saken ang. p:ge remissen (hvarom jag utan tvifvel förut berättat) som här befanns innehålla blott hälften af hvad den bordt utgöra, och hvarföre vår Landshöfdinge och vår LandtRäntmästare äro atta-

querade. At skicka p:grne öfver hafvet, och brevet derom norr-omkring, ser underligt ut; at Räntmästaren räknade i lådan jämnt hälften af summan, men at upräknandet och öpnandet ej skedde i Lands-Contoiret i flere vederbörandes närvaro, utan enskildt hemma hos Räntmästaren, var ock underligt. Få se, hvad slutet blifver!

Ibl. andre motgångar som denna tiden drabbat vår Lands-höfding (såsom branden vid hans klädesfabrik, missväxten på Jockis etc.), är ock den, at Tammela sokneboer vilja nu hafva den spannemål återbetald, i denna dyra tid, som han för par år sedan lånte ur deras Sokne-Magasin, til nästa höst, (för at handla med), men ej då återbetalte, efter priset höll sig högt, som jämväl allt sedan fortfarit!

At Gen. Wrede nu är gift med Fru v. Carleson, och håller Hof i Jos. Bremers stenhus på Torget, lärer jag redan berättat. Om hennes förre man var en gnidare, så låter väl den nuvarande Bremerska p:grne komma i rörelse. Ännu har ej inventeringen och afvittringen i Sterbhuset hunnit fullbordas; men folket säger, at Gumman under de sidsta åren så lyckeligen förkofrat sin egendom, at 8 t:r guld skal falla på hvardera lotten. Unge Bremer blir icke den driftige mannen som hans fader var; men icke skänker han bårt sine p:gr. G:la Mamsell Krook flyttar såsom Gouvernante för Carlsonska barnen, och g:l vänn med Frun, hvars lärmoder hon ock varit, nu i Wrediska Huset, och följer med til Sverige. Som Frun icke finner sig hafva talenter at brillera vid Hofvet, så flyttar hon til Generalens boställe i Östergötland, och bor om vintrarne i Lindköping: i Stockh:m vill hon aldeles icke blifva presenterad.

Det försäkras vara visst, at Öfv. Palmfelt är förlofvad med Gen. v. Willebrands yngsta dotter (circa 16 år g:l) och skall ännu i höst hålla bröllop. — G:le Rector Turdin gifter sig nu värckel. med Mamsell Stiernä: i söndags lystes för dem första gången; hvilken af dem handlar fjolligare?

Mag. Justander har nu här låtit bårtsälja alla sina meubler och saker på auction: ärnar väl således icke hit återkomma. När Bror råkar vår Cantzler, så glöm icke at bedja honom, det han ej gifver honom ytterligare permission at såsom Docens vid Acad. få vistas i Stockh:m: han är andre dugligare Magistrar, som kunde vilja söka denna docentur, i vägen, och af honom kan intet gagn väntas. Oaktadt hans permission, har jag ej infört honom på Lections-Catalogen, hvarifr. han i fjol utlämnades emedan hans permission ej anlände innan Catalogen var tryckt. Som Catalogen är för at visa de studerande hvad föreläsningar de kunna höra, så tycker jag mig väl kunna försvara mit göromål: komme Justander

tilbaka, så kunde han likafullt i nästa år återfå sit rum. — Ledsam är ock, at Rutström öfvergedt oss: det kan ej länge gå ann, at syslan på sådant sätt vanvårdas!

Consistorium Academicum har fällt unga Gadolin, för det han vållade hustru Lindgrens död, til vådabot; jag var ensam dissentiens, och tyckte mig böra vara något strängare, samt tillämpa sednare momentet af 5 § 28 C. MB. och altså kunna öka böterne til 80 Dl, efter pröfning af hans ovarsamhet. Få se, hvad Hofrätten säger.

På Fru Gadds begäran, at Mag. Frenckell måtte förordnas til hennes ogifta döttrars förmyndare, har Cons. hört hennes son och Härads höfdingarne Gadd: saken lär för öfrigt ej möta hinder. — Frantzén berättar, at han värckel. vunnit säte i Cons. och Philos. Faculteten, samt tour til lön i den sednare, mot det han läser publice. Få se, när expeditionen derom ankommer.

Som Acad. helt och hållet äger någre byar, så hafve vi, i stället at låta bönderne kosta ut sig på ägodelnings-rätter och processer, stämt dem, när de ej varit nöjde med Landtmätarens förättning, hit til Cons:m jämte Landtmätaren, med alla Chartor och documenter, samt såsom Husbönder föreskrifvit huru ägorna dem emellan böra skiftas, både i ans. til skiftens läge, utbyten m. m. Hvad säger Bror om denna tiltagsenhet? Med hvad härtills är tilgjordt, hafva bönderne blifvit nöjde, och sluppit med 10 Rd:rs omkostnad, i stället för 80 à 100:de. Få se, om Hinnerjoki boerne äro lika spakfärdige.

I ans. til den ledsamma seden, at i Acad. programmer kalla nominatim alla närvarande förnämre ämbetsmän, föreser jag vid nästa programms utfärdande en casus conscientiae, i ans. til Gen. Wrede och Willebrand; denne är äldre Landsh. (och ni fallor General-Major) än den förre, som deremot är Öfverste-Cammarjunkare och Seraph. Riddare; hvilkendera bör nämnas först? Öfv. Cammarjunkarens höga rang är väl egentl. innom Hofvet; men då Gen. Wrede, såsom sådan utan tvifvel, ock fått Seraph. Orden, bör han ej anses ypperligare? Var god, och uplys mig härom.

Hvad är det för upror som Medic. Studiosi i Upsala skola gjort emot sine Professores i Faculteten? Någre af dem, hafva hotat at resa til Åbo, för at där antaga Doctors-graden, i ans. til de dryga taxor Upsalienses skola faststält?

Visse resande hafva här förtrodt sine vänner (likasom ock jag det blott oss emellan berättar), at Bror förlorat gracen hos Riksdrotsen och flere gällande personer (tvifvelsutän för olydnad och oläraktighet, hvartil dock andre gynnsamma reflexioner tillagts), samt altså vid nästa ombyte ingalunda skulle vid Högsta Domsto-